

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 68

(2004–2005)

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
- B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Innhold

1	Innledning	5	4.8	Organisering av virksomheten mv. ...	42
1.1	Innledning	5	4.8.1	Gjeldende rett	42
1.2	Oversikt over lovforslagene og innholdet i proposisjonen	7	4.8.2	Banklovkommisjonens forslag	44
			4.8.3	Høringsinstansenes merknader	45
			4.8.4	Departementets vurdering	49
2	Bakgrunn for lovforslaget	9	4.9	Styre og daglig leder	50
2.1	Banklovkommisjonens mandat og arbeid	9	4.9.1	Gjeldende rett	50
2.2	Kredittilsynets høringsnotat	12	4.9.2	Banklovkommisjonens forslag	51
2.3	Direktiv 2003/41/EF om virksomhet i og tilsyn med yrkesbaserte pensjonskasser («pensjonskassedirektivet»)	12	4.9.3	Høringsinstansenes merknader	51
			4.9.4	Departementets vurdering	53
2.4	Høring	12	4.10	Forsikringsavtalerettslige forhold	53
			4.10.1	Gjeldende rett	53
			4.10.2	Banklovkommisjonens forslag	53
			4.10.3	Høringsinstansenes merknader	53
			4.10.4	Departementets vurdering	53
3	Videre fremstilling	14	4.11	Informasjonskrav	54
			4.11.1	Gjeldende rett	54
4	Pensjonskasser	15	4.11.2	Banklovkommisjonens forslag	54
4.1	Reglenes plassering	15	4.11.3	Høringsinstansenes merknader	54
4.2	Virkeområde/anvendelsesområde	16	4.11.4	Departementets vurdering	56
4.2.1	Gjeldende rett	16	4.12	Avvikling mv.	56
4.2.2	Banklovkommisjonens forslag	18	4.12.1	Gjeldende rett	56
4.2.3	Høringsinstansenes merknader	18	4.12.2	Banklovkommisjonens forslag	57
4.2.4	Departementets vurdering	19	4.12.3	Høringsinstansenes merknader	57
4.3	Virksomhet	19	4.12.4	Departementets vurdering	57
4.3.1	Gjeldende rett	19			
4.3.2	Banklovkommisjonens forslag	20	5	Innskuddspensjonsforetak	58
4.3.3	Høringsinstansenes merknader	20	5.1	Gjeldende rett	58
4.3.4	Departementets vurdering	22	5.2	Banklovkommisjonens forslag	58
4.4	Pensjonskasse for flere foretak/ arbeidsgivere	23	5.3	Høringsinstansenes merknader	58
			5.4	Departementets vurdering	59
4.4.1	Gjeldende rett	23			
4.4.2	Banklovkommisjonens forslag	23	6	Teknisk revisjon og gjennomgang av forsikringsvirksomhetsloven	61
4.4.3	Høringsinstansenes merknader	24	6.1	Bakgrunn	61
4.4.4	Departementets vurdering	24	6.2	Banklovkommisjonens forslag	61
4.5	Avtalebasert pensjonssamarbeid	26	6.3	Forslag fra Kredittilsynet	62
4.5.1	Gjeldende rett	26	6.4	Høringsinstansenes merknader	62
4.5.2	Banklovkommisjonens forslag	26	6.5	Departementets vurdering	65
4.5.3	Høringsinstansenes merknader	28			
4.5.4	Departementets vurdering	29	7	Innskudd fra arbeidstaker i pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven	68
4.6	Konsesjon og vedtekter	30	7.1	Innledning	68
4.6.1	Gjeldende rett	30	7.2	Tidligere vurderinger	68
4.6.2	Banklovkommisjonens forslag	32	7.3	Høring	69
4.6.3	Høringsinstansenes merknader	34	7.3.1	Høringsforslaget	69
4.6.4	Departementets vurdering	36	7.3.2	Høringsinstansenes syn	69
4.7	Kapitalkrav	36	7.3.3	Departementets vurderinger	69
4.7.1	Gjeldende rett	36			
4.7.2	Banklovkommisjonens forslag	37			
4.7.3	Høringsinstansenes merknader	38			
4.7.4	Departementets vurdering	41			

7.4	Generelt om innskuddet fra arbeidstaker	70	7.9.1	Gjeldende rett	74
7.4.1	Høringsforslaget	70	7.9.2	Problemstillinger	74
7.4.2	Høringsinstansenes syn	70	7.9.3	Departementets vurdering av problemstillingene	75
7.4.3	Departementets vurdering	71			
7.5	Kapitalforvaltning, overskuddsdeling, og deling av midler ved opphør	71	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	76
7.5.1	Høringsforslaget	71			
7.5.2	Høringsinstansenes syn	72	9	Merknader til de enkelte bestemmelser	77
7.5.3	Departementets vurdering	72			
7.6	Forholdsmessighet og fleksibilitet i innskuddet	72	A.	Forslag til lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)	93
7.6.1	Høringsforslaget	72			
7.6.2	Høringsinstansenes syn	73	B.	Forslag til lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover	119
7.6.3	Departementets vurdering	73			
7.7	Skattemessig behandling av arbeidstakers andel av årets innskudd	73			
7.7.1	Høringsforslaget	73			
7.7.2	Høringsinstansenes syn	73			
7.7.3	Departementets vurdering	74			
7.8	Andre endringer	74			
7.8.1	Språklige tilpasninger	74			
7.9	Problemstillinger knyttet til engangsbetalt alderspensjon og tilskudd fra arbeidstaker	74			

Ot.prp. nr. 68

(2004–2005)

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv.
(forsikringsloven)
- B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

*Tilråding fra Finansdepartementet av 18. mars 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning

1.1 Innledning

Arbeidsgivere kan, i tillegg til å betale lønn til sine ansatte som motytelse for arbeidsinnsatsen, også gi dem et løfte om ytterligere ytelser i fremtiden. Løfte om ytelser etter at den ansatte har nådd en viss alder eller har arbeidet i et visst antall år omtales ofte som et løfte om pensjon. Fremtidige ytelser fra arbeidsgiver til arbeidstaker kan arrangeres på forskjellige måter, med ulike skattemessige virkninger, og med varierende grad av sikkerhet for at arbeidstager faktisk vil motta ytelsene.

Et viktig skille går mellom på den ene siden ordninger der arbeidsgiver påtar seg å sørge for at arbeidstager får en fast periodisk ytelse (ytelsespensjon) fra oppnådd pensjonsalder (foretakspensjon), og på den annen side ordninger hvor arbeidsgiver påtar seg å betale et visst innskudd hvert år som, sammen med oppnådd avkastning, bestem-

mer hva de periodiske ytelsene vil bli etter oppnådd pensjonsalder (innskuddspensjon).

Gjennom foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven har Stortinget fastsatt nærmere krav til organisering av såkalte skattefaviserte pensjonsordninger, det vil si krav som må oppfylles for at arbeidsgiverforetaket skal få inntektsfradrag for premie eller innskudd betalt til ordningen. Et viktig krav er at ordningen opprettes i forsikringsselskap eller pensjonskasse. Innskuddspensjonsordning uten forsikringselement kan også opprettes i bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond, og innskuddspensjonsordning uten tilstrekkelig forsikringselement kan ikke opprettes i livsforsikringsselskap. De to pensjonslovene regulerer som nevnt vilkår for at pensjonsordningen skal gis en skattemessig gunstig behandling. Lovene stiller derfor krav som sikrer at kun pensjonsordninger med ønsket sosial og solidarisk profil gis en slik gunstig

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

skattemessig behandling. Både foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven stiller krav om at ordningen må omfatte alle ansatte, og innbærer således et forbud mot forskjellsbehandling i så henseende.

Arbeidsgiverforetak står imidlertid fritt til å organisere pensjon til ansatte på andre måter enn gjennom ordninger som tilfredsstiller kravene til skattefavorisering. Det kan for eksempel være aktuelt å ha pensjonsordning for noen utvalgte ansatte, enten som eneste ordning i foretaket, eller som et tillegg til en generell ordning som oppfyller kravene i foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven.

I kommunal sektor krever tariffavtalen at pensjonsordningen tilfredsstiller nærmere angitte krav, herunder at den er i livsselskap eller pensjonskasse.

Pensjonsordning opprettet i et livsforsikringsselskap eller i en pensjonskasse innebærer at livsselskapet eller pensjonskassen mottar premieinnbetaling fra arbeidsgiver mot å påta seg å betale ut pensjon til arbeidstagerne når vilkårene for utbetaling inntreffer. En hovedforskjell mellom livsforsikringsselskap og pensjonskasse er at et livsselskap typisk vil ha mange forskjellige arbeidsgiverforetak som kunder, mens en pensjonskasse typisk bare vil overta kollektive pensjonsforsikringer for ansatte i det foretaket/konsernet som har opprettet pensjonskassen.

Livsselskaper og pensjonskasser er underlagt regelverk og tilsyn som skal bidra til at de er i stand til å betale ut de avtalte pensjonene. Livsselskaper og pensjonskasser tilbyr begge pensjonsforsikringer, og vil således i mange sammenhenger være konkurrenter. Etter gjeldende rett er regelverket for livsforsikringsselskaper og pensjonskasser i store trekk sammenfallende. Viktige elementer i disse reglene er krav til fondering av fremtidige forpliktelser, krav om å ha ansvarlig kapital, og krav til hvordan midlene forvaltes. Mens viktige regler for livsselskaper er fastsatt i lov, er pensjonskasser hovedsakelig regulert gjennom forskrift, med hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven.

Ved utgangen av 2004 var 95 private og 30 kommunale pensjonskasser registrert i Kredittilsynet. De 95 private pensjonskassene omfatter blant annet 8 såkalte supplerende pensjonskasser (dvs. pensjonskasse for ordning som ikke oppfyller kravene for skattefavorisering). Tallet for de kommunale pensjonskassene omfatter 9 pensjonskasser som er etablert av kraft- og strømnetselskaper, og altså ikke av kommuner. Den samlede forvaltningskapitalen i pensjonskassene var ved utgangen av 2003 på

102,7 milliarder kroner. Vel 72 milliarder kroner av det totale beløpet ble forvaltet av de private pensjonskassene, mens de kommunale pensjonskassene forvaltet 30,7 milliarder kroner. Den største private pensjonskassen forvaltet 15 milliarder kroner, og den minste 2,4 millioner kroner. Blant de kommunale pensjonskassene forvaltet den største kassen 4,3 milliarder kroner og den minste 19 millioner kroner. De private og kommunale pensjonskassene hadde til sammen 268 619 medlemmer (yrkesaktive og pensjonister) ved utgangen av 2003. Av disse var 171 352 medlemmer i de private pensjonskassene, og 97 267 medlemmer i kommunale pensjonskasser.

Både pensjonskassenes viktige rolle og likhetstrekkene mellom pensjonskassers virksomhet og virksomheten til livsselskaper tilsier at viktige regler for pensjonskasser fastsettes i lov, jf. vedlagte forslag til nye lovregler for pensjonskasser.

I Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) ga departementet bl.a. en redegjørelse for pensjonsordninger med begrenset forsikringselement. Innskuddspensjonsordninger som ikke inneholder tilstrekkelig forsikringselement kan ikke tilbys av forsikringsselskaper. For å utvide mulige tilbydere av denne type produkter, foreslås det i den foreliggende proposisjonen regler om innskuddspensjonsforetak, som er en ny type foretak som kan tilby innskuddspensjonsordning uten forsikringselement, og som kan være eiet av livsforsikringsselskap, bank eller forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Som samlebetegnelse for pensjonskasse og innskuddspensjonsforetak foreslås begrepet pensjonsforetak.

EU vedtok 3. juni 2003 det såkalte pensjonskasedirektivet (direktiv 2003/41/EF om virksomhet i og tilsyn med yrkesbaserte pensjonskasser), som stiller minimumskrav til nasjonal regulering av pensjonskasser. Gjennomføringsfristen i EU er 23. september 2005. Direktivet er EØS-relevant, men EØS-komiteen har hittil ikke truffet vedtak om å ta direktivet inn i EØS-avtalen. Det er ved utforming av lovforslaget tatt hensyn til direktivet, og det antas at det ikke vil være behov for ytterligere lovendringer på bakgrunn av EØS-regler som svarer til dette direktivet dersom lovforslaget vedtas.

Stortinget har nylig vedtatt flere viktige endringer i forsikringsvirksomhetsloven. Mange lovendringer har ført til behov for en lovteknisk oppdatering av loven. I tillegg til forslag til nye lovregler for pensjonsforetak inneholder derfor denne proposisjonen også et forslag til en konsolidert og teknisk oppdatert forsikringslov.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

1.2 Oversikt over lovforslagene og innholdet i proposisjonen

Proposisjonen inneholder forslag til nye lovregler for pensjonsforetak, og forslag til en ny forsikringslov som er en konsolidering av forsikringsvirksomhetsloven med de endringer som nylig er vedtatt. Lovforslagene bygger på utredning nr. 12 fra Banklovkommisjonen, NOU 2004: 24, som ble avgitt 11. november 2004, og den etterfølgende høringen.

Forslaget til nye regler for pensjonsforetak er inntatt som kapittel 7 og 8 i forslaget til ny forsikringslov. Pensjonsforetak omfatter både pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Begge typer institusjoner foreslås underlagt regler som svarer til regelverket for livsforsikringsselskaper. Mange av de foreslåtte reglene for pensjonskasser innebærer en videreføring av gjeldende rett, men viktige regler foreslås fastsatt i lov. Reglene for pensjonskasser skal gjelde for både private og kommunale pensjonskasser. Innskuddspensjonsforetak er en ny type foretak som skal kunne tilby innskuddspensjon uten forsikringselement. Det foreslås ingen endring i adgangen for banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond til å tilby innskuddspensjon uten forsikringselement.

En pensjonskasse skal etter lovforslaget være en selveiende institusjon som kan tilby kollektiv pensjonsordning til det arbeidsgiverforetaket/kommunen som har opprettet pensjonskassen. Pensjonskassen kan for øvrig også drive virksomhet som naturlig henger sammen med denne virksomheten. Hovedregelen om at virksomheten må være knyttet til én arbeidsgiver foreslås videreført i lovforslaget. Spørsmålet om flere uavhengige foretak som har hver sin pensjonsordning skal kunne gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse, vil etter departementets syn kunne vurderes i forbindelse med, eller i forlengelsen av oppfølgingen av Pensjonsmeldingen (St. meld. nr. 12 (2004–2005)) med hensyn til behandlingen av spørsmålet om obligatoriske supplerende tjenestepensjonsordninger. Eventuelle supplerende pensjonsordninger som ikke omfattes av pensjonslovene (og herunder skatteloven), kan etter lovforslaget etableres i samme pensjonskasse som pensjonsordninger i samsvar med de to pensjonslovene som arbeidsgiveren har opprettet. I henhold til lovforslaget skal også såkalte kombinerte og parallelle pensjonsordninger kunne opprettes i pensjonskasse.

I forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 11 (2003–2004) om kommunale pensjonsordninger, ba finanskomitéen om at arbeidet med utredning av spørsmålet om interkommunale pensjonskasser ble prioritert. Departementet fore-

slår nå at én pensjonskasse kan forvalte flere forskjellige kommuners separate pensjonsordninger. Forslaget om å tillate at interkommunale pensjonskasser forvalter flere pensjonsordninger for forskjellige kommuner, må sees i sammenheng med reglene om premieutjevning i fellesordning, jf. gjeldende forsikringsvirksomhetslov § 8b-6.

Utover dette vil de som ønsker felles forvaltning av flere pensjonsordninger kunne oppnå dette gjennom å etablere et livsforsikringsselskap eller et innskuddspensjonsforetak.

Spørsmålet om adgangen for flere foretak til å gå sammen om å opprette én felles pensjonsordning er, for skattefaviserte ordninger, regulert i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. For kommunale pensjonsordninger er spørsmålet regulert i gjeldende forsikringsvirksomhetslov § 8b-2. Adgangen for flere foretak i samme konsern, eller med konsernlignende tilknytning, til å ha felles skattefavisert pensjonsordning, foreslås ikke endret. Dette spørsmålet vil etter departementets syn kunne vurderes i forbindelse med, eller i forlengelsen av oppfølgingen av Pensjonsmeldingen (St. meld. nr. 12 (2004–2005)) med hensyn til behandlingen av spørsmålet om obligatoriske supplerende tjenestepensjonsordninger. Adgangen for en kommune og dens tilknyttede foretak til å ha felles pensjonsordning foreslås også videreført. For øvrig foreslås det at foreningspensjonsordning (for selvstendig næringsdrivende) skal kunne opprettes i pensjonskasse. I forhold til gjeldende regler om foreningspensjonsordninger er det imidlertid nytt at lovforslaget åpner for at også arbeidstakere hos selvstendig næringsdrivende kan omfattes av ordningen.

For pensjonsordninger som ikke omfattes av foretaks- og innskuddspensjonslovene, foreslås det allikevel at reglene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven om hvilke foretak som kan ha felles pensjonsordning skal gjelde tilsvarende.

I tråd med forholdsmessighetsprinsippet inneholder foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven krav om at alle ansatte, med visse unntak, skal være medlem av ordningen. Det foreslås ikke endringer i dette.

Etter gjeldende rett skal en pensjonskasses vedtekter godkjennes av Kredittilsynet. I lovforslaget foreslås det i stedet konsesjonsplikt for pensjonskasser. Videre foreslås det at vedtektene innholdsmessig begrenses til institusjonelle forhold.

Forsikringsavtalerettslige forhold skal etter lovforslaget følge av regelverket for pensjonsordningen, og fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiveren (foretaket eller kommunen).

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Etter lovforslaget skal pensjonskassen ha en minste grunnkapital på minimum 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Pensjonskassene foreslås også underlagt kapitaldekningsregelverket og solvensmarginregelverket. Det foreslås en bestemmelse som presiserer at minstekravene til grunnkapital, solvensmargin kapital og ansvarlig kapital skal være oppfylt til enhver tid, og at arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen kan skyte inn kapital i pensjonskassen for å sikre soliditeten.

Lovforslaget inneholder også krav til antall styremedlemmer og styresammensetning. Det foreslås at styret skal bestå av minst tre styremedlemmer, og minst fem dersom forvaltningskapitalen er 100 millioner kroner eller mer. Minst ett medlem skal være eksternt, det vil si uten tilknytning til pensjonskassen, arbeidsgiver, foretak eller forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen. I tillegg følger det av lovforslaget at medlemmene i pensjonsordningen skal være representert i styret. Departementet foreslår videre at daglig leder skal utpekes av styret, samt at daglig leder ikke kan være medlem i styret. Nytt i forhold til gjeldende rett er at det foreslås innført krav om at revisor og ansvarshavende aktuar skal møte samtidig i minst to styremøter i året. For øvrig er det foreslått enkelte bestemmelser som definerer styrets nærmere arbeidsoppgaver, som for eksempel plikt til å sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.

I tråd med pensjonskassedirektivet artikkel 8

foreslås det å lovfeste at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen.

I henhold til pensjonskassedirektivet artikkel 11 skal medlemmene få visse opplysninger enten på anmodning eller på årlig basis. Lovforslaget inneholder en bestemmelse om informasjonsplikt med sikte på å gjennomføre disse informasjonskravene.

Det foreslås at pensjonskasser skal være underlagt de samme reglene om pristariffer, kapitalforvaltning, avsetningskrav, kontoutskrift, krav om ansvarshavende aktuar og om flytting av pensjonsforsikringskontrakter som livsforsikringsselskaper. For øvrig er forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser om forbud mot annen virksomhet, eierandeler og innflytelse i andre selskaper, kapitalforvaltning, forsikringsvilkår og gjenforsikring foreslått gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser.

Departementet foreslår i denne proposisjonen også endringer i innskuddspensjonsloven som åpner for at det i pensjonsordninger etter loven kan fastsettes at arbeidstaker skal betale innskudd. Dette må i tilfelle fastsettes i ordningens regelverk og gjelde for alle medlemmene i ordningen. Etter gjeldende regler er det adgang til slikt arbeidstakerbidrag i pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon, men ikke i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven. Det foreslås om lag tilsvarende bestemmelser i innskuddspensjonsloven som i foretakspensjonsloven.

2 Bakgrunn for lovforslaget

2.1 Banklovkommisjonens mandat og arbeid

Finansdepartementet ga i brev 27. januar 2004 følgende mandat til Banklovkommisjonen knyttet til utredning av regler for pensjonskasser:

«1. Innledning

Pensjonskasser og deres virksomhet er etter gjeldende regelverk blant annet regulert i forskrift 19. februar 1993 nr. 117 om forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på pensjonskasser og pensjonsfond. I Banklovkommisjonens sjette utredning, NOU 2001: 23 Finansforetakenes virksomhet, ble det lagt til grunn at kommisjonen i en senere utredning skulle behandle regelverket for pensjonskasser, jf. utredningen side 10. Finansdepartementet er kjent med at Banklovkommisjonen nå har tatt fatt på dette arbeidet, i lys av kommisjonens syvende og tiende utredning, jf. NOU 2001: 24 Ny livsforsikringslovgivning og NOU 2003: 11 Konkurransen i kollektiv livsforsikring. Banklovkommisjonen bes i denne sammenheng vurdere regelstrukturen, herunder om hovedprinsippene i regelverket for pensjonskasser bør nedfelles i lov.

Finansdepartementet ber Banklovkommisjonen ved gjennomgangen om å legge vekt på at regelverket bør gi incentiver til at pensjonsmidler forvaltes på en best mulig måte, slik at de samlede kostnadene ved pensjonsytelser blir lavest mulig, samtidig som nødvendig soliditet i pensjonskassene sikres. Forvaltning av pensjonsordninger utgjør en vesentlig del av norske livsforsikringsselskapers virksomhet, og Banklovkommisjonen bes derfor om å ta utgangspunkt i at både pensjonskasser og livsforsikringsselskaper bør kunne forvalte pensjonsmidler på likeverdige vilkår. I de tilfeller Banklovkommisjonen foreslår andre regler for pensjonskasser enn for livsforsikringsselskaper, anmodes kommisjonen om å gi en begrunnelse for hvorfor dette er formålstjenlig.

Finansdepartementet ber også Banklovkommisjonen om å vurdere om det er hensiktsmessig å utforme særskilte regler for pensjonskasser som forvalter innskuddsbaserte pensjonsordninger. Det bes videre om at Banklovkommisjonen utreder hvordan EU direktiv 2003/41/EC 1, heretter pensjonskassedirektivet, bør gjennomføres i norsk lovgivning. Det bes også om at det utredes om det bør gis ad-

gang til å opprette interkommunale pensjonskasser.

2. Gjennomføring av pensjonskassedirektivet i norsk lovgivning

EU vedtok sommeren 2003 et direktiv for institusjoner som forvalter arbeidsrelaterte pensjonsordninger. Fristen for gjennomføring av direktivet er satt til 23. september 2005. Gjennomføring av direktivet i norsk lovgivning vil blant annet kreve endringer i det eksisterende regelverket for pensjonskasser. Dette er omtalt i brev til Finansdepartementet fra Kredittilsynet datert 14. juli 2003 der det er gitt en foreløpig vurdering av nødvendige lov- og forskriftsendringer.

Finansdepartementet ber Banklovkommisjonen vurdere bestemmelsene i pensjonskassedirektivet og hvordan disse bør gjennomføres i norsk lovgivning. På bakgrunn av direktivets regler om grensekryssende virksomhet bes Banklovkommisjonen belyse hvilke effekter kommisjonens forslag til gjennomføring vil kunne ha for konkurransekraften til norske pensjonskasser og livsforsikringsselskaper i forhold til utenlandske institusjoner som forvalter arbeidsrelaterte pensjonsordninger.

Banklovkommisjonen bes også drøfte prinsipielle problemstillinger som direktivet reiser, og de valgmuligheter som direktivet åpner for. Departementet vil eksempelvis be Banklovkommisjonen drøfte hvordan forsiktighetsprinsippet («prudent person rule») bør hensyntas – og konkretiseres – i relevant norsk lovgivning, samt vurdere eventuelle tilsynsmessige konsekvenser.

Videre åpnes det i pensjonskassedirektivets artikkel 4 for at enkelte av direktivets bestemmelser gjøres gjeldende for livsforsikringsselskapers virksomhet knyttet til tjenstepensjonsordninger. I forordet til direktivet heter det:

«Finansielle institusjoner, der allerede er underlagt EF-lovgivning, bør som hovedregel ikke være omfattet af dette direktiv. Da disse institusjoner imidlertid i visse tilfælde også kan tilbyde arbeidsmarkedsrelaterede pensionsordninger, er det vigtigt at sikre, at dette direktiv ikke fører til konkurrencefordrejninger. Sådanne fordrejninger kan undgås ved at anvende tilsynskraverne i dette direktiv på livsforsikringsselskabers arbeidsmarkedsrelaterede pensionsaktiviteter.»

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Banklovkommisjonen bes på dette grunnlag vurdere om enkelte bestemmelser i pensjonskassedirektivet også bør gjøres gjeldende for den aktuelle virksomhet i norske livsforsikringsselskaper.

3. Interkommunale pensjonskasser

I høringsrunden til Banklovkommisjonens utredning nr. 10, NOU 2003: 11 Konkurranseløsning i kollektiv livsforsikring, tok enkelte høringsinstanser til orde for at det skulle åpnes for å opprette interkommunale pensjonskasser. I Ot.prp. nr. 11 (2003–2004) pekte Finansdepartementet på at dette spørsmålet ikke var utredet av kommisjonen, og at kommisjonen ikke hadde foreslått en slik adgang. På denne bakgrunn fant ikke departementet det hensiktsmessig å foreslå eventuelle lovregler om interkommunale pensjonskasser i proposisjonen.

I brev til Finanskomiteen datert 27. november 2003 viste finansminister Per- Kristian Foss til at Banklovkommisjonen hadde påbegynt et arbeid med å utrede regelverket for pensjonskasser. Finansministeren skrev videre at departementet om kort tid ville sende et brev til Banklovkommisjonen «hvor en spesielt vil henlede Banklovkommisjonen på enkelte spørsmål i den forbindelse». Det het videre at departementet blant annet ville be kommisjonen om å utrede spørsmål vedrørende etablering av interkommunale pensjonskasser.

I Innst. O. nr. 44 (2003–2004) skrev Finanskomiteen på side 10:

«Komiteen viser til brev fra departementet av 27. november 2003 hvor det opplyses at Banklovkommisjonen har påbegynt et arbeid med å utrede regelverket omkring pensjonskasser. Departementet opplyser videre at de vil be Kommisjonen om å utrede spørsmålet vedrørende etablering av interkommunale pensjonskasser. Komiteen er tilfreds med at Kommisjonen skal utrede spørsmålet og ber om at utredningen gis prioritet.»

Finansdepartementet ber på denne bakgrunn Banklovkommisjonen vurdere om det bør åpnes for interkommunale pensjonskasser.

Finansdepartementet antar at det i denne sammenheng også vil være naturlig å vurdere om det innenfor privat sektor bør være adgang til å etablere tverrgående pensjonskasser som dekker flere foretak som ikke har konserntilknytning, eventuelt bestemte yrkesgrupper eller selvstendig næringsdrivende. Banklovkommisjonen bes om å drøfte også denne problemstillingen.

Banklovkommisjonen bes om å utforme utkast til eventuelle lovendringer samt å skissere behovet for forskriftsendringer.

4. Avsluttende merknader

Finansdepartementet legger til grunn at kommisjonen i sitt arbeid med disse spørsmål bruker nødvendig særskilt fagkompetanse i tillegg til kommisjonens egne medlemmer, der det er behov for dette.

Finansdepartementet ber om at Banklovkommisjonens utredning foreligger innen utgangen av september 2004, slik at det kan legges fram en odelstingsproposisjon før sommeren 2005.»

I brev 23. september 2004 presiserte Finansdepartementet mandatet vedrørende såkalte tverrgående pensjonskasser:

«Finansdepartementet er kjent med at det i Banklovkommisjonen er blitt reist spørsmål om det ligger under kommisjonens mandat av 27. januar 2004 å, direkte eller indirekte, vurdere foretakspensjonslovens og innskuddspensjonslovens krav til forholdsmessighet og krav om at en pensjonsordning som hovedregel skal omfatte alle arbeidstakere i et foretak.

Finansdepartementet ba i brev av 27. januar 2004 Banklovkommisjonen om å gjennomgå pensjonskassenes regelverk i lys av kommisjonens 7. og 10. utredning, samt å foreslå lovendringer til gjennomføring av EUs pensjonskassedirektiv. Som en oppfølging av Banklovkommisjonens 10. utredning ble kommisjonen også anmodet om å vurdere om det bør åpnes for interkommunale pensjonskasser. Dette ble gjort for at det skulle kunne etableres pensjonskasser som kan tilby reell premieutjevning, knyttet til kjønn og alder, fordi de omfatter flere kommunale pensjonsordninger.

Spørsmålet om mandatets rekkevidde har kommet opp som følge av at Finansdepartementet til slutt under punktet om interkommunale pensjonskasser skrev at det «i denne sammenheng også vil være naturlig å vurdere om det innenfor privat sektor bør være adgang til å etablere tverrgående pensjonskasser som dekker flere foretak som ikke har konserntilknytning, eventuelt bestemte yrkesgrupper eller selvstendig næringsdrivende».

Pensjonskasser kan omfatte pensjonsordninger som ikke gis særskilt skattemessig gunstig behandling og/eller pensjonsordninger som på nærmere vilkår gis særskilt skattemessig gunstig behandling (dvs. at ordningen oppfyller kravene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven). Det er blitt reist spørsmål om ovennevnte formulering i mandatet gir grunnlag for å vurdere om det innenfor foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven bør åpnes for tverrgående pensjonsordninger, eksempelvis for en bestemt gruppe arbeidstakere, for særskilte yrkesgrupper, eller innen en

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

bestemt næring eller et bestemt tariffområde, og om mandatet omfatter en drøfting av løsningsalternativer som ville innebære endringer i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven på disse områder.

Departementet har ikke ment å be Banklovkommisjonen vurdere de to pensjonslovenes krav til forholdsmessighet og krav om at en pensjonsordning som hovedregel skal omfatte alle foretakets arbeidstakere – som for øvrig er helt grunnleggende prinsipper i pensjonslovene. Dersom departementet hadde ønsket at kommisjonen skulle vurdere om disse hovedprinsippene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven skulle endres, hadde mandatet vært utformet med en klar henvisning til de to aktuelle lovene.

Departementet viser til at foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven regulerer vilkår for at pensjonsordninger skal gis en skattemessig gunstig behandling, og at det er rimelig at myndighetene stiller krav som sikrer at kun pensjonsordninger med ønsket sosial og solidarisk profil tilgodeses. Spørsmålet om det bør åpnes for å opprette tverrgående foretakspensjonsordninger – hvor spesielle yrkesgrupper eller tariffområder dekkes, og som altså ikke gjelder generelt for alle ansatte i et foretak – ble som kjent vurdert i forbindelse med behandlingen av foretakspensjonsloven. I avsnitt 14.2.1 i Ot.prp. nr. 47 (1998–99) het det i departementets vurdering knyttet til pensjonsordninger for flere foretak og konserninterne pensjonskasser:

«Departementet ser det som vesentlig at skattefavourisert foretakspensjon omfatter samtlige av de ansatte innenfor samme foretak. Sentrale prinsipper som ligger til grunn for skattefavourisering som eksempelvis forholdsmessighetsprinsippet, bygger på dette. Det bør etter departementets syn ikke tillates opprettet ordninger hvor det gis inntektsfradrag til ordninger som kun tilgodeser enkelte grupperinger innenfor foretaket eller konsernet. På samme måte som utvalget mener departementet at regelverket bør utformes og styres av de hensyn som gjør seg gjeldende for de ansatte som gruppe, og at de ansatte må gis like pensjonsrettigheter. Etter departementets syn vil ikke disse hensynene kunne ivaretas innenfor ordninger med medlemskap basert på samme type utdanning eller stillingstype. Lovforslaget omfatter derfor ikke denne typen ordninger.»

Stortinget sluttet seg til Regjeringens lovforslag, jf. finanskomitéens innstilling, Innst. O. nr. 50 (1999–2000), avsnitt 14.1 og 14.2.

Departementet viser til at Banklovkommisjonen i mandatet av 27. januar 2004 ble bedt om å vurdere tverrgående pensjonskasser i privat sektor i sammenheng med en vurdering av

om det bør åpnes opp for interkommunale pensjonskasser. Mandatet må ses i lys av at kommisjonen i sin 11. utredning, NOU 2003: 28 Kjønn- og aldersnøytralitet i kollektive pensjonsordninger, foreslo å åpne for premieutjevning i privat sektor tilsvarende i kommunal sektor, samtidig som kommisjonen pekte på at pensjonskasser som bare omfatter pensjonsordningen for ett foretak ikke kan tilby «kjønn- og aldersnøytrale premier» pga. manglende utjevning (side 9 i utredningen).

Konklusjon

Departementet vil etter dette presisere at Banklovkommisjonens mandat vedrørende private tverrgående pensjonskasser er knyttet opp til vurderingen av interkommunale pensjonskasser, og utjevning ved «kjønn- og aldersnøytrale premier». Mandatet omfatter ikke en vurdering av de sentrale prinsipper i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven om forholdsmessighet og om at pensjonsordninger som hovedregel skal omfatte alle arbeidstakere i et foretak.»

Banklovkommisjonen avga sin utredning nr. 12, «Pensjonskasselovgivning. Konsolidert forsikringslov», 11. november 2004. Utredningen er avgitt som NOU 2004: 24. Utredningen er todelt. Del I omhandler utkast til regler for pensjonskasser, mens del II inneholder Banklovkommisjonens utkast til konsolidert forsikringslov.

Ved avgivelsen hadde Banklovkommisjonen følgende medlemmer:

- Professor dr. juris Erling Selvig, leder (Universitetet i Oslo)
- Direktør Bernt Nyhagen, nestleder (Norges Bank)
- Avdelingsdirektør Olav Breck (Sparebankforeningen i Norge)
- Hovedtillitsvalgt Ottar Dalsøren (Sparebanken Sogn og Fjordane/Finansforbundet)
- Direktør Sverre Dyrhaug (Finansnæringens Hovedorganisasjon)
- Spesialrådgiver Kjersti Elvestad (Kredittilsynet)
- Disponent Ragnhild Fusbuhl (Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon)
- Rådgiver Jo T. Gjerdem (Forbrukerombudet)
- Økonomisk rådgiver Eystein Gjelsvik (Landsorganisasjonen i Norge)
- Advokat Arnhild Dordi Gjønnes (Næringslivets Hovedorganisasjon)
- Ekspedisjonssjef Jan A. Halvorsen (Arbeids- og sosialdepartementet)
- Advokat Øivind Fegth Knutsen (advokatfirmaet Fegth Knutsen og Finne & Co, DA)

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

- Avdelingsdirektør Øystein Løining (Finansdepartementet)
- Direktør Per Melsom, Oslo
- Avdelingsdirektør Erling G. Rikheim (Finansdepartementet)
- Direktør Rolf A. Skomsvold (Norske Pensjonskassers Forening)
- Advokat Kristin Skrede (DnB NOR)
- Rådgiver Per Anders Stalheim (Barne- og familiedepartementet)
- Tingrettsdommer Liv Synnøve Tharaldsrud (Oslo tingrett)
- Direktør Olav Vannebo (Finansnæringens Hovedorganisasjon)

Sekretariatet ble under denne utredningen ledet av Lise Ljungmann, og bestod ellers av Kari Lærum, Gudrun Rogdaberg og Åse Natvig.

I forbindelse med arbeidet med pensjonskasselovgivning etablerte Banklovkommisjonen en egen arbeidsgruppe bestående av personer med innsikt i forhold vedrørende pensjonskasser. De ulike problemstillingene ble først behandlet i denne arbeidsgruppen, og deretter i Banklovkommisjonen. Representanter for private og kommunale pensjonskasser, samt representanter for de store livselskapene, var medlemmer av arbeidsgruppen.

Som nevnt under avsnitt 1.2 avga Banklovkommisjonen sin 12. utredning (NOU 2004: 24) 11. november 2004. Hovedinnholdet i denne utredningen er gjengitt ovenfor under avsnitt 1.2.

2.2 Kredittilsynets høringsnotat

Kredittilsynet utarbeidet i tilknytning til Banklovkommisjonens utredning nr. 12 et høringsnotat hvor det ble foreslått tre tekniske endringer i forsikringsvirksomhetsloven. Kredittilsynets forslag gjelder forsikringsvirksomhetsloven § 2–1, § 3–6 og § 3–8. Formålet med forslagene er å presisere forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på selskaper innenfor EØS-området.

2.3 Direktiv 2003/41/EF om virksomhet i og tilsyn med yrkesbaserte pensjonskasser («pensjonskassedirektivet»)

Direktiv 2003/41/EF ble vedtatt 3. juni 2003. Direktivet omhandler virksomhet i og tilsyn med yrkesbaserte pensjonskasser. Direktivet omtales heretter som direktivet eller pensjonskassedirektivet. Di-

rektivet er vurdert å være EØS-relevant, men det er på nåværende tidspunkt ikke innlemmet i EØS-avtalen. Direktivets gjennomføringsfrist er satt til 23. september 2005, jf. direktivets artikkel 22.

Direktivet er et såkalt minimumsdirektiv, som fastsetter minimumskrav til medlemsstatenes regulering av pensjonsinnretninger som forvalter tjenstepensjonsordninger. Direktivet innebærer en harmonisering av medlemslandenes regulering av pensjonsvirksomhet. Direktivet har også til formål å gi regler som sikrer at arbeidstakernes og pensjonistenes opptjente rettigheter blir sikret i institusjonen.

Direktivet har blant annet nærmere regler om krav til pensjonsinnretningens organisering, omfanget av virksomheten, kapitalforvaltning, forsikringsmessige avsetninger og fondsbasing, regnskapsføring, kapitalkrav og tilsyn. I tillegg oppstiller direktivet krav om at det skal foreligge rettslig atskillelse mellom pensjonsinnretningen og det oppdragsgivende foretaket. Direktivet åpner for at mindre pensjonskasser kan unntas fra direktivets bestemmelser. Direktivet har også nærmere regler om grensekryssende virksomhet.

Livsforsikringsselskaper som omfattes av direktiv 2002/83/EF om livsforsikring (det konsoliderte livdirektivet), omfattes ikke av pensjonskassedirektivet. Det samme gjelder andre finansinstitusjoner som er underlagt reguleringen i andre EU-direktiver (for eksempel forsikringsselskaper som ikke er livsforsikringsselskaper, verdipapirfond og kreditinstitusjoner, jf. direktiv 73/239/EØF, 85/611/EØF, 93/22/EØF og 2000/12/EF). Heller ikke såkalte «pay-as-you-go»-ordninger, trygdeordninger, og ordninger hvor arbeidstaker enten ikke har rettskrav på ytelser, eller hvor det benyttes regnskapsmessige avsetninger med sikte på å utbetale ytelser, omfattes av direktivet. Når det gjelder livsforsikringsselskaper åpner direktivet imidlertid for at medlemslandene kan velge å la direktivets bestemmelser få anvendelse på den del av livsforsikringsselskapenes virksomhet som omfatter yrkesbasert alderspensjonsvirksomhet.

2.4 Høring

Banklovkommisjonens utredning nr. 12 (NOU 2004: 24) ble ved Finansdepartementets brev 12. november 2004 sendt på høring sammen med Kredittilsynets høringsnotat, med høringsfrist 31. desember 2004 til følgende høringsinstanser:

- Alle departementene
- Akademikerne

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

- Aktuarkonsulenters Forum
- Arbeidsgiverforeningen for Skip og Offshorefartøyer
- Arbeidsgiverforeningen NAVO
- Brønnøysundregistrene
- Coop Norge
- Datatilsynet
- De selvstendige kommunale pensjonskasser
- Den Norske Advokatforening
- Den Norske Aktuarforening
- Den norske Revisorforening
- Finansforbundet
- Finansnæringens Hovedorganisasjon
- Forbrukerombudet
- Forbrukerrådet
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Kommunenes Sentralforbund
- Konkurransetilsynet
- Kredittilsynet
- Landsorganisasjonen i Norge
- Likestillingsombudet
- Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
- Norges Bank
- Norges Bondelag
- Norges Ingeniørorganisasjon
- Norges Juristforbund
- Norges Rederiforbund
- Norsk Bedriftsforbund
- Norsk Tillitsmann ASA
- Norske Finansanalytikeres Forening
- Norske Forsikringsmegleres Forening
- Norske Pensjonskassers Forening
- Norske Privatskolers Landsforbund
- Norske Siviløkonomers Forening
- NOS Clearing ASA
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Oljeindustriens Landsforening
- Oslo Børs
- Regjeringsadvokaten
- Rikstrygdeverket
- Skattedirektoratet
- Sparebankforeningen i Norge
- Statistisk sentralbyrå
- Stortingets ombudsmann for forvaltningen
- Verdipapirfondenes Forening
- Verdipapirsentralen
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Følgende høringsinstanser har gitt merknader til Banklovkomisjonens utredning nr. 12 (NOU 2004: 24):

- Akademikerne
- Aktuarkonsulenters Forum
- Barne- og familiedepartementet
- Brønnøysundregistrene
- Datatilsynet
- De selvstendige kommunale pensjonskasser
- Den Norske Aktuarforening
- Den norske Revisorforening
- Finansnæringens Hovedorganisasjon
- Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
- Justis- og politidepartementet
- Konkurransetilsynet
- Kredittilsynet
- KS – Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
- Landsorganisasjonen i Norge
- Likestillingsombudet
- Norges Bank
- Norges Rederiforbund
- Norske Pensjonskassers Forening
- Nærings- og handelsdepartementet
- Sparebankforeningen
- Statistisk sentralbyrå
- Verdipapirfondenes Forening
- Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Følgende høringsinstanser har opplyst at de ikke har merknader:

- Arbeids- og sosialdepartementet
- Arbeidsgiverforeningen NAVO
- Coop Norge
- Forbrukerrådet
- Forsvarsdepartementet
- Helse- og omsorgsdepartementet
- Kommunal- og regionaldepartementet
- Landbruks- og matdepartementet
- Miljøverndepartementet
- Moderniseringsdepartementet
- Olje- og energidepartementet
- Regjeringsadvokaten
- Rikstrygdeverket
- Skattedirektoratet
- Utenriksdepartementet

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

3 Videre fremstilling

Banklovkommisjonen har i NOU 2004: 24 Del I foreslått nye regler for pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak (pensjonsforetak).

Pensjonskasser er i dag regulert av bestemmelser i forskrift 19. februar 1993 nr. 117 om forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på pensjonskasser og pensjonsfond (pensjonskasseforskriften/forskriften). Forskriften er gitt med hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven § 1–1 annet ledd tredje punktum. Pensjonskasser vil også omfattes av direktiv 2003/41/EF om virksomhet i og tilsyn med virksomhet i yrkesbaserte pensjonskasser.

Innskuddspensjonsforetak er nytt i forhold til gjeldende rett. Banklovkommisjonen har foreslått regler som åpner for at slike innskuddspensjonsforetak skal opprettes som aksjeselskap og kan tilby innskuddspensjon uten forsikringselement. Slike foretak vil være et alternativ til banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond når det gjelder adgangen til å tilby innskuddspensjon uten forsikringselement.

Banklovkommisjonen har foreslått regler for

pensjonskasser i lovutkastet kapittel 7 del A, og for innskuddspensjonsforetak i utkastet kapittel 7 del B. I det følgende behandles først utkast til regler for pensjonskasser (kapittel 4) og deretter utkast til regler for innskuddspensjonsforetak (kapittel 5).

I NOU 2004: 24 Del II har Banklovkommisjonen foreslått en rent teknisk revisjon av forsikringsvirksomhetsloven. Dette behandles nedenfor i kapittel 6.

I den grad Banklovkommisjonens vurderinger og forslag til regler for pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak ikke er særskilt behandlet i omtalen nedenfor i kapittel 4 og 5, slutter departementet seg til Banklovkommisjonens forslag. Det samme gjelder i forhold til Banklovkommisjonens forslag til teknisk revisjon av forsikringsvirksomhetsloven og omtalen i kapittel 6 nedenfor.

Et forslag til endring i innskuddspensjonsloven som åpner for at arbeidstaker kan betale innskudd til ordningen, dersom det fastsettes i regelverket, behandles nedenfor i kapittel 7.

4 Pensjonskasser

4.1 Reglenes plassering

Pensjonskasser er i dag som nevnt ovenfor under kapittel 3 regulert av bestemmelser i forskrift 19. februar 1993 nr. 117 om forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på pensjonskasser og pensjonsfond (pensjonskasseforskriften/forskriften). Forskriften er gitt med hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven § 1–1 annet ledd tredje punktum, og omfatter både private pensjonskasser og pensjonsfond (forskriftens kapittel I) og kommunale pensjonskasser og pensjonsfond (kapittel II).

Banklovkommisjonen har foreslått at regler for pensjonskasser og andre pensjonsforetak tas inn som et eget kapittel i forsikringsvirksomhetsloven (kapittel 7 i kommisjonens utkast til revidert forsikringslov). Banklovkommisjonen begrunner dette slik i utredningen avsnitt 7.2.3:

«En ny lovgivning om pensjonskasser vil måtte dekke behovet for regler om pensjonskasser som institusjon og om den virksomhet slike pensjonsinnretninger vil kunne drive innenfor rammen av pensjonslovene. Et naturlig utgangspunkt er at pensjonskassenes virksomhet i kommende år vil komme til å omfatte både ytelsesbaserte og innskuddsbaserte pensjonsordninger. Et annet utgangspunkt er at de norske pensjonskassene i privat og offentlig sektor hittil så å si bare har drevet kollektiv pensjonsforsikringsvirksomhet, og at slik virksomhet i alle tilfelle fortsatt vil utgjøre en meget stor del av pensjonskassenes samlede virksomhet.

Banklovkommisjonen mener ut fra dette at også den nye lovgivningen bør beholde sin hovedtilknytning til forsikringsvirksomhetsloven. Vesentlig her er også at bestemmelsene i EUs pensjonskassedirektiv som nå skal gjennomføres i norsk rett, i så stor grad bygger på EUs regelverk om livsforsikring. Et slikt lovopplegg åpner for atskillige forenklinger av det samlede regelverk for pensjonsinnretninger. Opplegget utelukker imidlertid ikke at virksomhetsområdet for en del pensjonskasser er videre og også omfatter pensjonsordninger som ikke er pensjonsforsikring. Slike pensjonskasser og pensjonsordninger er allerede omfattet av en viktig del av forsikringsvirksomhetsloven, nemlig kapittel 8c om flytting.

Banklovkommisjonen viser til at pensjons-

innretninger som driver pensjonsforsikring og andre pensjonsinnretninger alle er aktører i markedet for langsiktig pensjonssparing, og at det er viktig at de regler som gjelder for de ulike pensjonsinnretninger er avstemt i forhold til hverandre på en hensiktsmessig måte. Når det må legges til grunn at pensjonsinnretninger som driver pensjonsforsikring i overskuelig fremtid vil være den klart største gruppen, og når regelverket i EØS/EU-direktivet i hovedsak er basert på regler som i dag gjelder for livsforsikring, antar Banklovkommisjonen at det er mest hensiktsmessig at den nye lovgivningen blir utformet samlet innenfor rammen av forsikringsvirksomhetsloven.»

Et flertall av høringsinstansene som har uttalt seg, er positive til at regler for pensjonskasser gis i lov, og at disse reglene plasseres i forsikringsvirksomhetsloven (heretter omtalt som «forsikringsloven», jf. Banklovkommisjonens utkast til konsolidert lovtekst). *Norges Bank* uttaler blant annet:

«Norges Bank ser det som en fordel at pensjonskasseregulverket fastsettes i lov, og er enig i at loven bør være en rammelov med mindre rom for detaljstyring, jf. blant annet drøftingen i utredningens avsnitt 6.2 og 7.2.2. Norges Bank ser at det kan være hensiktsmessig at regelverket for livsforsikringsselskaper og pensjonskassenes virksomhet samles i én lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv.»

Barne- og familiedepartementet, Finansnæringens Hovedorganisasjon, Kredittilsynet og Sparebankforeningen gir blant annet uttrykk for tilsvarende synspunkter.

De selvstendige kommunale pensjonskasser og Norske Pensjonskassers Forening går på sin side i mot forslaget om at regler for pensjonskasser tas inn i forsikringsloven. De selvstendige kommunale pensjonskasser uttaler i den forbindelse:

«DSKP er positive til at regelverket for pensjonskasser nå nedfelles i lov, men kan ikke se at norske pensjonskasser er tjent med å bli omfattet av det samme lovverk som norske livsforsikringsselskaper – nemlig forsikringsvirksomhetsloven. Krav om endringer i forsikringsselskapenes virksomhet vil som konsekvens auto-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

matisk få virkning for pensjonskassene. Da dette lovverk er langt mer omfattende enn det som vil være vanlig regelverk for andre pensjonskasser, vil norske pensjonskasser fort komme i en særstilling.»

Enkelte høringsinstanser som ikke direkte går i mot forslaget om at regler for pensjonskasser tas inn i forsikringsloven, mener imidlertid at pensjonskasser ikke nødvendigvis bør underlegges samme regler som livsforsikringsselskapene. Dette gjelder for eksempel *Aktuarkonsulenters Forum* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*. Aktuarkonsulenters Forum anfører i den forbindelse at enkelte av bestemmelsene i lovutkastet er uhensiktsmessige for pensjonskasser (i motsetning til for livsforsikringsselskaper). For øvrig anfører disse høringsinstansene (*Aktuarkonsulenters Forum*, *De selvstendige kommunale pensjonskasser*, *Norske Pensjonskassers Forening* og *Næringslivets Hovedorganisasjon*) i hovedsak at pensjonskasser ikke bør reguleres innenfor forsikringsvirksomhetsloven fordi slike like regler ikke nødvendigvis vil skape reelt like rammevilkår. Høringsinstansene er for øvrig delt i synet på om dette er tilfelle. Det vises her til at Finansnæringsens Hovedorganisasjon og Statistisk sentralbyrå støtter Banklovkommisjonens forslag om at pensjonskasser skal underlegges det samme rammeregulverket som livsforsikringsselskaper. For øvrig vises det til at Kredittilsynet i høringsuttalelsen støtter Banklovkommisjonens siktemål om å skape like rammebetingelser for livsforsikringsselskaper og pensjonskasser som tilbyr pensjonsordninger til privat og offentlig sektor, på de områder der dette faller naturlig.

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at det gis lovregler for pensjonskasser.

Når det gjelder spørsmålet om den nærmere plasseringen av lovreglene, legger departementet til grunn at valget står mellom å plassere reglene i eksisterende forsikringsvirksomhetslov, eller å foreslå en egen lov for pensjonskasser (og innskuddspensjonsforetak, jf. kapittel 6 nedenfor). Høringsinstansene har som nevnt hatt forskjellige syn på Banklovkommisjonens forslag om at reglene tas inn i forsikringsvirksomhetsloven. Slik departementet forstår høringsinstansene har denne uenigheten sammenheng med hvilke *virksomhetsregler* som skal gjelde for pensjonskasser. Spørsmålet om hvilke virksomhetsregler pensjonskassene skal underlegges, behandles nærmere nedenfor i avsnitt 4.8. Det konkluderes der med at virksomhetsreglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8a om livsforsikringsvirksomhet (lovforslaget kapittel 9)

bør gjelde tilsvarende for pensjonskasser. I tråd med dette foreslår departementet, som Banklovkommisjonen, at også de øvrige reglene for pensjonskasser plasseres i forsikringsvirksomhetsloven. Dette vil bidra til at regler for virksomhet knyttet til kollektiv livs- og pensjonsforsikring samles i én lov (forslaget til ny forsikringslov).

4.2 Virkeområde/anvendelsesområde

4.2.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Det følger av lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven) § 1–1 annet ledd tredje punktum at Kongen kan bestemme at forsikringsvirksomhetsloven skal gjelde helt eller delvis for pensjonskasser og pensjonsfond, og at Kongen kan gi nærmere regler om dette. Slike nærmere regler er gitt i pensjonskasseforskriften, jf. omtale ovenfor under avsnitt 4.1. Forskriften omfatter både pensjonskasser og pensjonsfond, uavhengig av om de er private eller kommunale.

Forskriftens kapittel I har regler for *private* pensjonskasser og pensjonsfond. Privat pensjonskasse defineres i forskriftens § 1 første ledd som pensjonskasse som har pensjonsordning opprettet med hjemmel i lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (bokstav a), eller etter lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (bokstav b), og annen pensjonskasse som etter sine vedtekter er forsikringsteknisk oppbygget og som gir de forsikrede tilsagn om hvilke pensjoner de er berettiget til (bokstav c).

Privat pensjonsfond er definert i forskriften § 1 annet ledd som pensjonsfond i henhold til lov om foretakspensjon § 16–2 tjuetredje ledd.

Kommunal pensjonskasse og pensjonsfond er definert i forskriftens § 21. Etter denne bestemmelsens første ledd følger det at kommunal pensjonskasse defineres som pensjonskasse som er opprettet av kommune, fylkeskommune, eller kommunal, interkommunal eller fylkeskommunal bedrift og institusjon (bokstav a). Kommunal pensjonskasse omfatter også pensjonskasse som er opprettet av en ikke skattepliktig bedrift eller institusjon hvor ledelsen tilligger kommune eller fylkeskommune, eller som ledes av styre, råd eller nemnd valgt av myndighet i kommune eller fylkeskommune (bokstav b).

Det følger av forskriften § 21 annet ledd at kommunalt pensjonsfond er et pensjonsfond som er opprettet av enten en kommune, fylkeskommune

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

eller annen bedrift eller institusjon som er nevnt i bestemmelsens første ledd.

Pensjonskasser regnes etter gjeldende rett som selveiende institusjoner, men er uttrykkelig unntatt fra lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser § 6 bokstav b.

Finansinstitusjoner reguleres av lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven), jf. denne lovens § 1–1. I henhold til finansieringsvirksomhetsloven § 1–3 første ledd er finansinstitusjoner «selskap, foretak eller annen institusjon som driver finansieringsvirksomhet». Det følger videre av lovens § 1–4 hvilke institusjoner som kan drive «finansieringsvirksomhet». Av § 1–4 nr. 2 følger det at dette blant annet er selskap og annen institusjon som omfattes av forsikringsvirksomhetsloven. Dette vil si at pensjonskasser kan drive finansieringsvirksomhet.

Det har tidligere vært reist spørsmål ved om bestemmelsen i finansieringsvirksomhetsloven § 1–3 første ledd innebærer at det kun er institusjoner som faktisk driver finansieringsvirksomhet som er å regne som finansinstitusjoner. En slik tolkning ville innebære at institusjoner som omfattes av § 1–4, men som ikke forvalter midler i utlån, ikke er underlagt bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven. Finansieringsvirksomhetsloven skal etter departementets syn forstås, og har hittil vært forstått, slik at loven får anvendelse på institusjoner som etter lov og forskrift har *adgang* til å drive finansieringsvirksomhet. Dette er de institusjoner som er nevnt i lovens § 1–4. Dette innebærer at det følger direkte av finansieringsvirksomhetsloven § 1–4 nr. 2, jf. § 1–3, at pensjonskasser er å anse som finansinstitusjon, og at de er underlagt finansieringsvirksomhetsloven. Det samme gjelder forsikringsselskaper, jf. § 1–4 nr. 2. Dette gjelder uavhengig av om institusjonen for eksempel skulle ha fastsatt i vedtektene at den ikke kan drive slik finansieringsvirksomhet.

Pensjonskasser er imidlertid blitt unntatt fra enkelte regler gitt i eller i medhold av finansieringsvirksomhetsloven som har vært ansett for å ikke være hensiktsmessige for pensjonskasser. Dette gjelder for eksempel forskrifter gitt med hjemmel i finansieringsvirksomhetsloven § 2–10 om høyeste engasjement med en enkelt kunde. Kredittilsynet har lagt til grunn at bestemmelsen i § 2–10 gjelder for pensjonskasser, men at de nærmere regler som er fastsatt med hjemmel i bestemmelsens annet ledd ikke omfatter pensjonskasser. Slike unntak må enten følge av lovens bestemmelser, eller bestemmelser gitt i medhold av loven, jf. finansieringsvirksomhetsloven § 1–1.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet artikkel 2 regulerer hvilke institusjoner direktivets bestemmelser omfatter. Det følger av artikkel 2 nr. 1 at direktivet omfatter såkalte «yrkesbaserte pensjonskasser» (uoffisiell norsk oversettelse). Yrkesbasert pensjonskasse er definert i direktivets artikkel 6 bokstav a) som en institusjon som uavhengig av sin juridiske form forvalter fondsmidler og som er etablert atskilt fra oppdragsgivende foretak eller fagorganisasjon. Institusjonen må ha som formål å utbetale pensjonsytelser i forbindelse med en avtale som er inngått enten individuelt eller kollektivt mellom arbeidsgiver eller arbeidstaker, eller deres representanter, eller med selvstendig næringsdrivende i samsvar med lovgivningen i hjemstaten og vertsstaten. Institusjonen må videre utøve virksomhet som er direkte knyttet til disse avtalene.

Direktivet får imidlertid ikke anvendelse på de institusjoner som omfattes av artikkel 2 nr. 2. Dette gjelder for det første institusjoner som forestår sosiale trygdeordninger, jf. artikkel 2 nr. 2 bokstav a). Videre unntas institusjoner som allerede er regulert i egne EU-direktiver, som livs- og skadeforsikringsselskaper, kredittinstitusjoner, verdipapirfond og verdipapirforetak. Det vises til artikkel 2 nr. 2 bokstav b). Bokstav c) unntar institusjoner som drives på grunnlag av løpende utligning av utgifter, såkalte «pay-as-you-go»-ordninger. Institusjoner der arbeidstakerne ikke har rettskrav på ytelser, og arbeidsgiveren kan innløse aktiva når som helst, unntas etter artikkel 2 nr. 2 bokstav d). Etter bokstav e) unntas foretak som benytter regnskapsmessige avsetninger med sikte på å utbetale ytelsene til sine arbeidstakere. Felles for bokstavene c) til e) er at det dreier seg om institusjoner som ikke er forsikringsteknisk oppbygget (fondsbasert).

Artikkel 3, 4 og 5 modifiserer imidlertid den hovedregel og de unntak som fremgår av artikkel 2. Det følger av artikkel 3 at institusjoner som forestår sosiale trygdeordninger (jf. artikkel 2 nr. 2 bokstav a) og som driver virksomhet som omfatter frivillig yrkesbasert pensjon, skal omfattes av direktivet med hensyn til sistnevnte virksomhet. Artikkel 4 åpner på sin side for at medlemsstatene kan åpne for at enkelte av direktivets bestemmelser også skal anvendes på institusjoner som omfattes av direktiv 2002/83/EF om livsforsikringsvirksomhet (det konsoliderte livsforsikringsdirektivet). Dette gjelder imidlertid bare for den del av virksomheten som omfatter yrkesbasert alderspensjonsvirksomhet.

Direktivet åpner også for at medlemsstatene kan unnta mindre pensjonskasser helt eller delvis

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

fra direktivets bestemmelser, jf. artikkel 5. Kravet er i så fall at pensjonskassen har mindre enn 100 medlemmer. Artikkel 19 skal imidlertid uansett anvendes. Samme bestemmelse åpner også for at direktivets bestemmelser i artikkel 9 til 17 ikke anvendes på institusjoner som forvalter lovfestede yrkesbaserte ordninger med pensjoner som garanteres av en offentlig myndighet. Artikkel 20 kan for øvrig bare anvendes hvis alle bestemmelsene i direktivet får anvendelse, jf. artikkel 5 annet ledd siste punktum.

4.2.2 Banklovkommisjonens forslag

Av Banklovkommisjonens utkast til § 7–1 fremgår det hva en pensjonskasse er. En pensjonskasse er etter denne bestemmelsen en selveiende finansinstitusjon som driver virksomhet basert på en eller flere kollektive pensjonsordninger, samt tilknyttet virksomhet. Banklovkommisjonen foreslår ikke endringer i stiftelsesloven, slik at pensjonskasser heller ikke etter utkastet vil være omfattet av denne lovgivningen.

Banklovkommisjonens forslag om at pensjonskasser er selveiende institusjoner er nærmere omtalt i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.2:

«En pensjonskasse er en selveiende institusjon – en egen juridisk person. Det har vært vanlig å betegne pensjonskassen som en stiftelse selv om stiftelsesloven ikke kommer til anvendelse (foran avsnitt 2.1.1). Pensjonskassene omfattes heller ikke direkte av annen selskapsrettslig lovgivning i norsk rett som følge av sin særlige rettslige form. Dette tilsier at de nødvendige regler om pensjonskasser som juridisk subjekt – på samme måte som reglene om gjensidige forsikringsselskaper – tas inn i forsikringsvirksomhetsloven.

Banklovkommisjonen mener at den selveiende institusjonsform har vist seg å være en hensiktsmessig og praktisk eierform, både for foretak og kommuner som velger å etablere en pensjonskasse, og for medlemmene av pensjonsordninger i pensjonskassen. I definisjonen av en pensjonskasse i lovutkastet § 6a-1 første ledd legges det til grunn at en pensjonskasse fortsatt skal kunne etableres som en selveiende finansinstitusjon.

(1) Banklovkommisjonen har vurdert om det bør åpnes for at en pensjonskasse skal kunne etableres i form av et aksjeselskap. Særlig i tilfeller hvor flere foretak eller institusjoner går sammen om å etablere en pensjonskasse uten at det foreligger et konsern- eller konsernliggende forhold mellom dem, for eksempel ved interkommunale pensjonskasser og foreningspensjonskasser (se foran avsnitt 8.3), kan aksjeselskapsformen oppfattes som mer hensikts-

messig enn en selveiende institusjon. Aksjeformen vil medføre at aksjelovens bestemmelser kommer til anvendelse og angi en velkjent ramme for de institusjonelle forhold vedrørende pensjonskasser. Banklovkommisjonen forutsetter at det i så fall bare er foretak og institusjoner med pensjonsordning i pensjonskassen, som skal kunne eie aksjer i pensjonskassen, og at pensjonskassens virksomhet vil være begrenset i hovedsak til de pensjonsordninger eierforetakene har etablert. Et slikt selskap vil i realiteten ligge svært nær et livsforsikringsselskap med avgrenset kundekrets – et såkalt livcaptive. Banklovkommisjonen viser til at denne type av livsforsikringsselskap kan etableres og drive virksomhet innenfor rammen av gjeldende lovgivning, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 13–8, og antar at det generelt sett derfor ikke vil være behov for særlige regler om pensjonskasser som aksjeselskap. Det vil således ikke være stor forskjell mellom innskudd i pensjonskassen i form av aksjekapital og innskudd i form av ansvarlig kapital i en selveiende pensjonskasse, og uavhengigheten er også da sikret ved at pensjonskassen er etablert som en egen juridisk person. Uavhengig av om institusjonen er selveiende eller aksjeselskap, må det skilles mellom foretakets eller institusjonens rolle som stifter/eier og deres rolle som forsikringstaker i de pensjonsordninger som etableres. Det antas for øvrig at det vanlige fortsatt vil være at pensjonskasser vil være selveiende institusjoner.»

Når det gjelder Banklovkommisjonens forslag om å lovfeste i utkastet § 7–1 første ledd at en pensjonskasse er å regne som en finansinstitusjon, presiserer Banklovkommisjonen imidlertid at en pensjonskasse som inngår i et finanskonsern, vil være en selveiende institusjon som ikke er del av finanskonsernet etter bestemmelsene i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2a.

Banklovkommisjonen har ikke foreslått at mindre pensjonskasser (med 100 eller færre medlemmer), jf. pensjonskassedirektivet artikkel 5, skal unntas fra den foreslåtte reguleringen av pensjonskasser. Banklovkommisjonen har heller ikke foreslått at utkastets bestemmelser gjøres gjeldende for den del av livsforsikringsselskapenes virksomhet som omfatter yrkesbasert alderspensjonsvirksomhet (tjenestepensjonsordninger), i henhold til pensjonskassedirektivet artikkel 4. Det vises til Banklovkommisjonens omtale av denne bestemmelsen i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 5.8.

4.2.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av høringsinstansene har avgitt merknader til denne delen av Banklovkommisjonens utkast.

4.2.4 Departementets vurdering

Departementet er enig med Banklovkommissjonen i at det bør lovfestes at pensjonskasser skal være selveiende institusjoner. Dette vil være en videreføring av gjeldende rett. Krav om en slik institusjonsform vil kunne innebære en hensiktsmessig avgrensning mot livsselskaper med én eller et fåtall eiere, såkalte «livcaptives». Det vises i denne forbindelse til Banklovkommissjonens omtale og vurdering i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.2 (inntatt ovenfor i avsnitt 4.2.2), som departementet slutter seg til.

En pensjonskasse er en finansinstitusjon, jf. omtalen ovenfor under avsnitt 4.2.1. Departementet antar at det ikke vil være nødvendig å presisere i lovutkastet at pensjonskasser er finansinstitusjoner, jf. utkastet § 7–1 første ledd. Det vises til omtalen av forholdet mellom definisjonen av finansinstitusjon og pensjonskasser i avsnittet om gjeldende rett ovenfor.

En slik presisering for pensjonskasser ville også kunne skape uklarhet rundt finansieringsvirksomhetslovens rekkevidde i forhold til forsikringsselskaper.

Direktivet åpner som nevnt for at mindre pensjonskasser kan unntas fra direktivets bestemmelser, jf. omtale ovenfor under avsnitt 4.2.1. Departementet er i likhet med Banklovkommissjonen kommet til at en ikke vil foreslå regler som åpner for unntak fra lovreglene for slike mindre pensjonskasser. Det fremgår av direktivets fortale, jf. punkt 15, at denne adgangen er begrunnet ut fra at det vil lette tilsynet i noen medlemsstater. Hensynet til medlemmene og til sikring av deres rettigheter tilsier at også mindre pensjonskasser er underlagt et betryggende og hensiktsmessig regelverk. Departementet foreslår således at alle pensjonskasser, uavhengig av størrelse, skal omfattes av lovforslaget § 7–1 første ledd.

Departementet viser for øvrig til lovforslaget § 7–10, hvor det foreslås at pensjonskasser underlegges det samme regelverket som livsforsikringsselskaper. Det vises til at virksomhetsreglene for livsforsikring i hovedsak knytter seg til selskaperes virksomhet med kollektiv forsikring (pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven), som er den virksomhet pensjonskassene etter lovforslaget kan drive. Lovforslaget § 7–10 om virksomhetsregler for pensjonskasser er nærmere omtalt nedenfor under avsnitt 4.6.

4.3 Virksomhet

4.3.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Pensjonskasser kan bare overta kollektive pensjonsforsikringer for ansatte i foretak som pensjonskassen er opprettet for, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 1–1 første ledd annet punktum. Slike kollektive pensjonsforsikringer vil blant annet omfatte pensjonsordninger opprettet i medhold av lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven, jf. pensjonskasseforskriften § 1 første ledd bokstav a) og b), samt kommunale pensjonsordninger, jf. forskriften § 1 første ledd bokstav c).

Nærmere regler om adgangen til å opprette skattefaviserte pensjonsordninger følger av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven.

EU-rett

Som nevnt ovenfor i avsnitt 4.2.1 omfatter pensjonskassedirektivet såkalte «yrkesbaserte pensjonskasser». Av direktivets artikkel 6 bokstav a) følger det at en yrkesbasert pensjonskasse forvalter fondsmidler og er etablert atskilt fra det oppdragsgivende foretaket eller fagorganisasjonen med formål å yte pensjonsytelser i forbindelse med en yrkesvirksomhet. Disse ytelsene utbetales på grunnlag av en kontrakt inngått individuelt eller kollektivt mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, eller med selvstendig næringsdrivende i samsvar med lovgivningen i hjemstaten og vertsstaten. Pensjonskasser kan videre bare drive virksomhet direkte knyttet til disse avtalene. Banklovkommissjonen har i NOU 2004: 24 avsnitt 5.4 omtalt direktivets regler for pensjonskassenes virksomhet nærmere:

«En pensjonsinnretnings virksomhet må således være basert i alt vesentlig på forvaltning av pensjonsordninger som skal yte alderspensjon, eventuelt med tillegg av uførepensjon og etterlattepensjoner (artikkel 6 bokstav d), til grupper av arbeidstakere og «self-employed persons». Til grunn for virksomheten ligger de avtaleforpliktelse pensjonsinnretningen har påtatt seg overfor et «pensjonstegnende foretak» («sponsoring undertaking»), dvs. arbeidsgiver, arbeidslivets organisasjoner eller selvstendige næringsdrivende (artikkel 6 bokstav c). Pensjonsinnretningen kan imidlertid også ha innslag av virksomhet som utspringer av pensjonsvirksomheten («tilknyttet virksomhet»).

En naturlig tolking av disse bestemmelser er at det ved etableringen av en pensjonsinnretning må være fastlagt hvilke pensjonsordninger virksomheten skal omfatte. Praktisk sett betyr

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

dette at virksomhetens omfang må fastlegges ved vedtektsbestemmelser, og at en pensjonsinnretning vil være avskåret fra å forvalte pensjonsordninger som faller utenfor de grenser vedtektene angir. Det forutsettes i andre bestemmelser i direktivet at pensjonsinnretningen kan ha pensjonsordninger for ulike foretak og institusjoner, og det kreves ikke at de foretak og institusjoner det gjelder skal ha noen form for særlig tilknytning til hverandre, for eksempel inngå i et konsernforhold. Det stilles heller ikke krav om at de pensjonsordninger pensjonsinnretningen har, skal være av samme type. Direktivet forutsetter imidlertid at den enkelte stat selv kan fastsette regler om «the role and function of the various institutions providing occupational retirement benefits» (formålsparagraf 9). Slike nasjonale regler kan således stille krav om særskilte tilknytningsforhold mellom foretakene eller krav om hvilke typer av pensjonsordninger som kan overtas av en pensjonsinnretning.»

4.3.2 Banklovkommisjonens forslag

Etter lovutkastet er pensjonskassenes virksomhet begrenset til «kollektive pensjonsordninger», samt også såkalt «tilknyttet virksomhet». Begge typer virksomhet er nærmere beskrevet i utkastet § 7–1 annet og tredje ledd.

Etter utkastet § 7–1 annet ledd omfatter kollektive pensjonsordninger kommunale pensjonsordninger, ordninger opprettet i henhold til lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven, samt andre kollektive pensjonsordninger og såkalte foreningspensjonsordninger.

Banklovkommisjonen har i utkastet § 7–1 tredje ledd angitt eksempler på hva som regnes som «tilknyttet virksomhet». Oppregningen er ikke uttømmende, jf. «blant annet». Etter Banklovkommisjonens utkast kan en pensjonskasse utstede fripoliser, pensjonsbevis, pensjonskapitalbevis, samt inngå tilleggsavtaler (for eksempel fortsettelsesforsikring) til slike poliser og bevis, jf. utkastet § 7–1 tredje ledd første punktum. I utkastet § 7–1 tredje ledd annet punktum foreslår Banklovkommisjonen en bestemmelse som slår fast at ulike gruppelivsordninger tilknyttet ytelses- og innskuddsbaserte ordninger kun regnes som tilknyttet virksomhet for pensjonskasser som er forsikringsteknisk oppbygget.

4.3.3 Høringsinstansenes merknader

Akademikerne støtter forslaget om (begrenset) adgang til å ha kombinerte pensjonsordninger i pensjonskasse, samt utkastets bestemmelse om tilknyttet virksomhet. Når det gjelder de såkalte «for-

eningspensjonskasser» legger Akademikerne til grunn at Regjeringen vurderer utformingen og vilkårene for slike ordninger i forhold til spørsmålet om eventuelle lovbestemte tjenestepensjonsordninger for alle arbeidstakere.

Kredittilsynet har på sin side enkelte kommentarer knyttet til Banklovkommisjonens forslag om hvilken «tilknyttet virksomhet» pensjonskassene kan drive i forhold til tilleggsdekninger og adgang til å utstede fripoliser og tilby fortsettelsesforsikringer og gruppelivsdekninger:

«Kredittilsynet vil peke på en problemstilling som berøres av vilkårene for tilknyttet virksomhet, nemlig tilleggsytelser utover det som følger av pensjonskassens pensjonsplan. Det forekommer også tilfeller hvor tariffavtaler stiller krav om slike tilleggsytelser. Dette er ikke omtalt i utredningen avsnitt 8.4.

Kredittilsynet vil peke på at pensjonskassenes forskriften ikke er til hinder for at slike tillegg sikres. Det følger imidlertid av kravet til fondsdekning av pensjonskassens forpliktelser at dersom pensjonskassen skal yte tilleggsytelser må de enten finansieres ved engangspremie eller utbetales som en serviceytelse fra pensjonskassen på vegne av arbeidsgiver (som finansierer ytelsene). Kredittilsynet forutsetter at denne rettstilstanden videreføres.

(...)

AFP 62 – 64 år er, i hvert fall innenfor Hovedtariffavtalens område, arbeidsgivers ansvar og har hittil i prinsippet vært pensjonsordningen utedkommende. Det som eventuelt ytes av pensjonsinnretningen hva angår AFP 62 – 64 år har vært en ren serviceordning hvor ytelsene utbetales fortløpende gjennom pensjonsinnretningen (mot vederlag fra arbeidsgiver) og har således ikke vært forsikringsteknisk dekket. Kredittilsynet anser imidlertid ikke pensjonskassenes forskriften til hinder for at ytelsene alternativt kan finansieres ved engangspremie når forsikringstilfellet oppstår, men i så fall må dette også fremgå av pensjonskassens vedtekter («regelverk» iht. lovutkastet § 6a–8).

(...)

Det er i private pensjonsordninger med skattebegunstigelse (foretakspensjonsordninger og innskuddspensjonsordninger) ikke adgang til å foreta tilpasninger til AFP – ytelser, hverken fra 62 år eller fra 65 år. Det kan derfor ikke utbetales tillegg fra pensjonsordningen til AFP – ytelser i den perioden en arbeidstaker mottar slike ytelser. I slike tilfeller må eventuelle tilleggsytelser sikres utenom pensjonsordningen. I private pensjonsordninger uten skattebegunstigelse vil tillegg til AFP – ytelser kunne

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

dekkes ved engangspremie, da slike ytelser ikke anses som forsikringsbare.

Et fåtall pensjonskasser hadde under de tidligere skattereglene for tjenestepensjonsordninger (1968 – reglene) en «bruttogaranti». Dette innebar at et bestemt pensjonsnivå på 66 prosent ble sikret ved at differansen ble dekket i de tilfeller hvor faktisk folketrygd var lavere enn beregnet folketrygd. Enkelte pensjonskasser har et uttalt ønske om at «bruttogarantien» skal videreføres for arbeidstakere også etter at pensjonsplanen er tilpasset lov om foretakspensjon. Kredittilsynet er av den oppfatning at dette ikke kan aksepteres innenfor rammen av lov om foretakspensjon. Pensjonskassen kan m.a.o. ikke dekke differansen «inntil bruttogaranti». Differansen må eventuelt dekkes av foretaket, enten ved innbetaling av engangspremie til pensjonskassen uten skattebegunstigelse ved inntreden av forsikringstilfelle, eller over drift direkte eller gjennom pensjonskassen som en ren serviceordning.

(...)

Banklovkommissjonen mener at lovgivningen for pensjonskasser ikke bør være til hinder for at pensjonskasser selv kan utstede fripoliser og tegne fortsettelsesforsikring for medlemmene. Hvorvidt pensjonskassene har de nødvendige ressurser og egenskaper til å omfatte disse forsikringene, skal underlegges særskilt vurdering under konsesjonsbehandlingen.

Kredittilsynet vil, med referanse til den uttalelsen fra Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) side 109 som er gjengitt i lovutredningen, presisere at fripoliser alltid har vært inkludert i bransjen kollektiv rente- og pensjonsforsikring. Det er således ikke bransjeskillematematik som har vært til hinder for at pensjonskassene har beholdt fripolisene selv, men det har vært et ressurs- og kostnadsspørsmål. Kredittilsynet har blant annet krevd systemer som ivaretar fripolisenes rett til årlig kontoutskrift, årlig overskuddstildeling og administrasjonsreserve.

Fortsettelsesforsikringer har vært ansett for individuelle forsikringer og kan etter gjeldende forståelse av forsikringsvirksomhetsloven § 1–1 ikke falle inn under den virksomhet som pensjonskassene kan drive. Disse forsikringene regnes likevel å inngå under bransjen kollektiv rente- og pensjonsforsikring, etter som de premietariffer som benyttes inneholder kollektive elementer.

Kredittilsynet har ingen merknader til at pensjonskassene skal kunne overta fripoliser. Dette er i realiteten bare videreføring av en svært lang praksis, selv om omfanget så langt ikke har vært veldig stort, da de fleste pensjonskasser som beholder fripoliser kun gjør dette for personer med mindre enn ett år igjen til pensjonsalderen.

Når det derimot gjelder fortsettelsesforsikringer vil dette bli en helt ny oppgave for pensjonskassene. Det skal pekes på at slike forsikringer krever egne premietariffer basert på at forsikringene ikke er en del av det øvrige premiebetalende kollektivet. Videre må det stilles tilsvarende krav som ved fripoliser i pensjonskasser til kontoføring, overskuddshåndtering og avsetninger til administrasjonsreserve. Det administrative merarbeidet vil følgelig bli ikke ubetydelig.

Kredittilsynet finner å ikke ville gi øvrige merknader til forslaget om at fortsettelsesforsikringer kan tegnes av pensjonskasser. Vi vil imidlertid presisere at det er et sterkt behov for en presisering av hvilke rettigheter pensjonskassene har i de tilfeller de ønsker å inngå avtale med et livsforsikringsselskap om fortsettelsesforsikring, men ikke får noe tilbud.

(...)

Banklovkommissjonen mener at lovgivningen for pensjonskasser ikke bør være til hinder for at pensjonskasser som er forsikringsteknisk oppbygget overtar gruppelivsforsikring for medlemmene. Hvorvidt pensjonskassene har de nødvendige ressurser og egenskaper til å omfatte også gruppelivsforsikring, skal underlegges særskilt vurdering under konsesjonsbehandlingen.

Kredittilsynet er i utgangspunktet tvilende til om det er hensiktsmessig at pensjonskassenes virksomhet omfatter gruppelivsforsikring. Vi vil peke på at gruppelivsforsikring er en egen forsikringsbransje som skiller seg svært mye fra bransjen kollektiv rente- og pensjonsforsikring. Flere bransjer innen en pensjonsinnretning krever klar atskillelse av premier, kostnader, tap, overskudd, avsetninger, mv., jf. forsikringsvirksomhetsloven §§ 7–5, 8–1 og 8–2. Videre kreves separat regnskapsføring for hver bransje. Dette vil kreve betydelige kunnskapsmessige og systemmessige utvidelser. Alternativt må all administrasjon av gruppelivsvirksomheten settes bort. Det kan derfor stilles spørsmål om hvilke gevinster som kan oppnås. Kredittilsynet har merket seg at krav til kompetanse innen bransjen gruppeliv også kan få konsekvenser for godkjenningen av pensjonskassens ansvarshavende aktuar. Hittil har det vært tilstrekkelig med kompetanse i bransjen kollektiv pensjonsforsikring for å bli godkjent som aktuar for en pensjonskasse.

Det bør klargjøres i lovtekst eller forarbeider om kravet til fortsettelsesforsikringer også skal gjelde for personer som slutter i foretaket, for det tilfelle at pensjonskassen har overtatt gruppelivsdekning.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon viser til at lovteksten ikke er uttømmende hva angår hvilke ty-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

per av virksomhet som omfattes av begrepet «tilknyttet virksomhet». Når det gjelder «fortsettelsesforsikringer» uttaler Finansnæringens Hovedorganisasjon:

«FNH antar at Banklovkommisjonen med «fortsettelsesforsikringer» også mener fortsettelsesforsikringer for gruppelivsdekninger for personer som slutter, i de tilfellene pensjonskassen omfatter gruppelivsforsikring. Lov om forsikringsavtaler § 19–7 gir medlemmer rett til fortsettelsesforsikringer enten ved fratrekken i et livsforsikringskollektiv eller ved opphør av en kollektiv livsforsikring. Siste ledd sier imidlertid at dette bare gjelder for en forsikring som er dekket i selskap som har tillatelse til å drive livsforsikringsvirksomhet. Dette innebærer at kollektive livsforsikringer i andre institusjoner, som pensjonskasser, ikke gir fratrådt medlem samme rett, fordi en institusjon som ikke har konsesjon som livsforsikringsselskap ikke har adgang til å tilby individuell fortsettelsesforsikring. Unntaket gjelder i de tilfeller annen lovgivning krever at det tilbys fortsettelsesforsikring eller fortsatt pensjonsspareavtale også for andre institusjoner.

Med de endringene som nå er foreslått, mener FNH det må være naturlig at pensjonskasser også er omfattet av denne bestemmelsen, både når det gjelder kollektive pensjonsordninger i og utenfor pensjonslovene, og for gruppelivsforsikringer (dersom pensjonskassen har dette). Det må jo være en relevant forutsetning at tilbud om fortsatt premiebetaling for et tidligere medlem må være uavhengig av om medlemskapet var knyttet til en pensjonskasse eller et livselskap. Dette gjelder både ut fra forbrukerhensyn og ut fra konkurransemessige hensyn. Hvorvidt pensjonskassen vil tilby fortsettelsesforsikringer selv eller inngå avtale om slikt tilbud med et livselskap, må så bli opp til den enkelte pensjonskasse.

...
FNH ber Finansdepartementet sikre at det kommer klart frem i lovverket (lov om forsikringsavtaler, eller lov om forsikringsvirksomhet) at pensjonskasser også er omfattet av plikten til å tilby fortsettelsesforsikringer.»

Den Norske Aktuarforening er positiv til forslaget om at virksomheten også kan omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med hovedvirksomheten:

«Vi er av den oppfatning at dette følger som en naturlig konsekvens av harmoniseringen av regelverket for pensjonskasser og livsforsikringsselskaper, samtidig som en slik retning er i samsvar med pensjonskassedirektivets artikkel 7. Aktuarforeningen er enig i at virksomhetens

omfang vurderes under konsesjonsbehandlingen, og at forhold som økonomiske og faglige ressurser, om det kan oppnås tilstrekkelig risikoutjevning, samt hvilken reassuransedekning som kan oppnås bør vektlegges.»

Kredittilsynet støtter Banklovkommisjonens forslag til regler for foreningspensjonskasser, men er uenig i at forslaget innebærer en videreføring av gjeldende rett.

4.3.4 Departementets vurdering

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at en pensjonskasses virksomhet skal være begrenset til virksomhet knyttet til kollektiv pensjonsordning. Dette vil innebære en videreføring av gjeldende rett, samt være i samsvar med direktivet. Departementet mener videre at hovedregel og utgangspunkt fortsatt skal være at pensjonskassens virksomhet er knyttet til én arbeidsgiver, dvs. ett foretak eller én kommune. Departementet har omformulert hovedregelen noe i forhold til utkastet fra Banklovkommisjonen, jf. lovforslaget § 7–1 første ledd.

Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens utkast til § 7–1 annet ledd, om hva som omfattes av begrepet «kollektive pensjonsordninger».

Departementet slutter seg også til Banklovkommisjonens utkast til § 7–1 tredje ledd. Bestemmelsen angir en eksemplifisering av hva som vil kunne regnes som «tilknyttet virksomhet», jf. lovforslaget § 7–1 første ledd. Banklovkommisjonen har i utredningen vist til at bestemmelsen *ikke* er uttømmende, jf. «også» i utkastet § 7–1 tredje ledd. Spørsmålet om hvilken type virksomhet som kan drives av den enkelte pensjonskasse i medhold av lovforslaget § 7–1 første jf. tredje ledd, vil måtte avgjøres i forbindelse med konsesjonsbehandlingen. Det vises i denne forbindelse til Banklovkommisjonens uttalelser vedrørende dette i NOU 2001: 24 Del I s. 121.

Når det gjelder spørsmålet om adgangen til å tilby ulike typer tilleggsdekninger, slutter departementet seg til Kredittilsynets høringsuttalelse som er sitert ovenfor i avsnitt 4.3.3. I forhold til fortsettelsesforsikringer forstår departementet Kredittilsynets merknad dit hen at en adgang for pensjonskassene til å tilby slike dekninger vil innebære en endring i forhold til gjeldende rett. Departementet vil i den forbindelse vise til at spørsmålet om den enkelte pensjonskasse skal kunne tilby slike dekninger vil være et spørsmål som må vurderes i forbindelse med konsesjonsbehandlingen. Det samme gjelder i forhold til dekningen gruppelivsforsik-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ringer, jf. Kredittilsynets merknader vedrørende denne dekningen.

Departementet deler for øvrig Finansnæringens Hovedorganisasjons syn på lovutkastets forhold til forsikringsavtaleloven § 19–7, og legger til grunn at pensjonskasser, på samme måte som livsforsikringsselskaper, vil ha plikt til å tilby fortsettelsesforsikringer for personer som avslutter gruppelivsfor- sikring i den grad de har konsesjon til å utøve slik virksomhet.

4.4 Pensjonskasse for flere foretak/ arbeidsgivere

4.4.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Hovedregelen og utgangspunktet i norsk rett er som nevnt ovenfor under avsnitt 4.3.1, at en pensjonskasses virksomhet er begrenset til å omfatte kollektiv pensjonsordning for den ene arbeidsgiveren som har opprettet pensjonskassen. Dette innebærer at flere foretak (evt. flere kommuner) ikke kan ha pensjonsordning i samme pensjonskasse, eller opprette en felles pensjonsordning. Unntak gjelder imidlertid for foretak i samme konsern. Foretakspensjonsloven kapittel 12 og innskuddspensjonsloven kapittel 10 inneholder regler om adgang for flere foretak i samme konsern eller andre foretak med tilsvarende nær tilknytning til å opprette en felles pensjonsordning. Etter forsikringsvirksomhetsloven § 8b-2 kan kommuner og kommunale foretak som inngår i kommunalt konsernlignende forhold opprette felles pensjonsordning. Også foretak som kommunen har hatt eller har eierandel i, kan delta i en slik felles pensjonsordning.

Slik felles pensjonsordning kan opprettes i pensjonskasse i den grad annet regelverk gir adgang til at flere formelt atskilte arbeidsgiverforetak har en felles pensjonsordning.

Et annet spørsmål er i hvilken grad én pensjonskasse kan forvalte flere pensjonsordninger. Foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven tillater i noen utstrekning at et arbeidsgiverforetak oppretter såkalte kombinerte eller såkalte parallelle ordninger. Hvis en arbeidsgiver tilbyr for eksempel både innskuddspensjon og foretakspensjon til de ansatte vil det være adgang til å la én pensjonskasse forvalte begge ordningene. Det er tilsvarende adgang for foretak i samme konsern, eller med annen tilsvarende tilknytning. Et foretak som har både skattefavisert pensjonsordning, og pensjonsordning som ikke er skattefavisert, må imidlertid

opprette to separate pensjonskasser, en for hver ordning.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet har ikke nærmere regler om utformingen av pensjonsordningene.

4.4.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen foreslår at adgangen til å opprette konsernpensjonskasser videreføres, jf. utkastet § 7–2 første ledd. I henhold til utkastet skal foretak som inngår i en gruppe basert på gjensidige eierforhold kunne ha «felles pensjonsordning» i én pensjonskasse. Det presiseres for øvrig i utkastet at bestemmelsen også gjelder i «kommunale konsernlignende forhold». Det vises til utkastet § 7–2 første ledd, og nærmere omtale i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 8.2.1.

Banklovkommisjonen har videre foreslått at det åpnes for å opprette såkalte «interkommunale pensjonskasser», jf. utkastet § 7–2 annet ledd. Banklovkommisjonen foreslår at to eller flere kommuner kan avtale å ha «felles pensjonsordning» i en pensjonskasse. En slik felles pensjonsordning skal også kunne omfatte foretak som inngår i et kommunalt konsernlignende forhold med en av kommunene. Bestemmelsen om kommunale konsernlignende forhold i utkastet § 9–2 (eksisterende § 8b-2) får i henhold til utkastet § 7–2 annet ledd annet punktum tilsvarende anvendelse. Banklovkommisjonen foreslår også, som følge av at det åpnes for å opprette interkommunale pensjonskasser, en endring i forsikringsvirksomhetsloven § 8b-2 annet ledd (utkastet § 9–2 annet ledd). Etter dette forslaget skal en pensjonsordning i en interkommunal pensjonskasse også utgjøre en fellesordning for premieberegning i henhold til forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6 (utkastet § 9–6).

Videre foreslår Banklovkommisjonen at foretak som etter avtale skal omfattes av fellesordning for premieberegning, også kan ha felles pensjonsordning i samme pensjonskasse, jf. utkastet § 7–2 tredje ledd. Forslaget bygger på Banklovkommisjonens forslag til regler for et premieutjevningssystem (også) for private ytelsesbaserte pensjonsordninger, jf. kommisjonens 11. utredning (NOU 2003: 28).

Etter utkastet § 7–2 fjerde ledd skal foretakspensjonsloven §§ 12–2 til 12–7 og innskuddspensjonsloven §§ 10–2 til 10–5 om konsernpensjonsordninger gjelde tilsvarende. Det er presisert at dette kun skal gjelde med mindre noe annet følger av reglene i utkastet kapittel 9 og 11 (hhv. om kommunale pensjonsordninger og kjønns- og aldersnøytralitet i private ordninger).

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

4.4.3 Høringsinstansenes merknader

Akademikerne støtter Banklovkommisjonens forslag om at konsern og foretak som inngår i konsernlignende foretak kan opprette felles pensjonskasse.

Akademikerne, De selvstendige kommunale pensjonskasser og Kredittilsynet støtter Banklovkommisjonens forslag om å åpne for at det kan opprettes såkalte interkommunale pensjonskasser.

Den Norske Aktuarforeningen uttaler:

«I utredningen er det lagt vekt på at det bør gis adgang til innenfor rammen av pensjonskassens virksomhet å utforme en samlet løsning for de pensjonsforhold som skal gjelde for arbeidstakerne.

Etter Banklovkommisjonens vurdering vil det heller ikke ut fra skattemessige hensyn være påkrevd å stenge for at en pensjonskasse overtar kollektive pensjonsordninger som ikke omfattes av det særlige skatteregimet som gjelder for pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven.

I samsvar med dette antar Banklovkommisjonen at en kommunal konsernpensjonsordning etter forsikringsvirksomhetslovens § 8b-2 og en interkommunal pensjonsordning etter lovutkastet § 6a-2 annet ledd, bør kunne omfatte en pensjonsordning for kommunalt foretak som ikke er bundet av Hovedtariffavtalen til å ha kommunal pensjonsordning for sine arbeidstakere. Videre uttaler Banklovkommisjonen at for mange slike foretak vil det være aktuelt i stedet å velge en «privat» pensjonsordning som er ytelsesbasert eller innskuddsbasert, samt at det vil fremtre som en hensiktsmessig løsning at også en slik pensjonsordning etableres i den pensjonskasse hvor de øvrige av kommunens pensjonsordninger er etablert. Etter Aktuarforeningens syn medfører en slik antagelse en likestilling for de øvrige livsselskap med Kommunal Landspensjonskasse (KLP) som i dag har konsesjonsfastsatt adgang til å overta slike pensjonsordninger.

Med bakgrunn i forrige avsnitt kan ikke Aktuarforeningen se noen prinsipielle forskjeller mellom det at en interkommunal pensjonskasse har flere «private» pensjonsordninger og det at det etableres flere pensjonsordninger i en pensjonskasse. Aktuarforeningen ser det slik at de «private» pensjonsordninger i den interkommunale pensjonskassen danner en felles pensjonsordning på samme måte som en felles pensjonsordning for flere foretak.»

4.4.4 Departementets vurdering

For skattefaviserte ordninger er adgangen for flere forskjellige foretak til å delta i samme pensjons-

ordning regulert i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. For kommunale pensjonsordninger er den tilsvarende adgangen for flere arbeidsgivere til å ha felles pensjonsordning regulert i forsikringsvirksomhetsloven § 8b-2.

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at foretak i konsern, i den grad de har adgang til å ha felles pensjonsordning, fortsatt (slik som i dag) bør ha adgang til å ha slik felles pensjonsordning i pensjonskasse. Departementet foreslår imidlertid en omformulering av Banklovkommisjonens utkast § 7-2 første ledd, for å få frem at det er i den utstrekning foretak, kommuner og andre arbeidsgivere etter øvrig lovgivning er gitt anledning til å etablere felles pensjonsordning, de kan ha slik felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Det vises til lovforslaget § 7-2 første ledd. Departementet foreslår ikke endringer i gjeldende regler om hvem som kan etablere slike felles skattefaviserte pensjonsordninger etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven.

Departementet foreslår heller ikke endringer i adgangen et foretak har til å opprette såkalte parallelle og kombinerte pensjonsordninger i medhold av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Det er ikke opprettet pensjonskasser med slike kombinerte eller parallelle ordninger under gjeldende rett. Kombinerte og parallelle pensjonsordninger som omfattes av foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, antas etter gjeldende rett å kunne etableres i pensjonskasse, jf. henholdsvis foretakspensjonsloven § 2-2 annet ledd og innskuddspensjonsloven § 2-2 første ledd. En slik adgang følger også av det foreliggende lovforslaget.

Foretak som velger å opprette en supplerende pensjonsordning som ikke omfattes av skatteloven, for eksempel for å sikre de ansatte eller grupper av ansatte høyere ytelser enn det som følger av pensjonslovene, har hittil måttet opprette egne kasser (suppleringskasser) for slike ordninger. I det foreliggende lovforslaget foreslås det imidlertid å videreføre Banklovkommisjonens forslag om at slike ordninger kan omfattes av samme pensjonskasse som arbeidsgiveren har opprettet for en skattefavisert pensjonsordning. Dette innebærer altså at slike supplerende ordninger (som ikke er skattefaviserte) ikke må opprettes i egen pensjonskasse.

Man kan også tenke seg at flere uavhengige foretak ønsker å ha sine enkelte pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Gjeldende rett åpner ikke for at det kan opprettes en slik pensjonskasse, og det foreslås heller ingen adgang til dette i departementets lovforslag. Denne problemstillingen drøftes for øvrig nærmere nedenfor under avsnitt 4.5.4. Her vises det blant annet til at en gruppe av foretak

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

vil kunne etablere et livsselskap med begrenset konsesjon i henhold til reglene for såkalte captives, jf. gjeldende forsikringsvirksomhetslov § 13–8. Det vises for øvrig til denne drøftelsen i avsnitt 4.5.4 nedenfor.

Banklovkommisjonens forslag om å åpne for interkommunale pensjonskasser, jf. utkastet § 7–2 annet ledd, har fått bred støtte i høringsrunden. Departementet viser til at interkommunale pensjonskasser også er omtalt av Stortingets finanskomité i Innst. O. nr. 44 (2003–2004) på s. 10:

«Komiteen viser til brev fra departementet av 27. november 2003 hvor det opplyses at Banklovkommisjonen har påbegynt et arbeid med å utrede regelverket omkring pensjonskasser. Departementet opplyser videre at de vil be Kommisjonen om å utrede spørsmålet vedrørende etablering av interkommunale pensjonskasser. Komiteen er tilfreds med at Kommisjonen skal utrede spørsmålet og ber om at utredningen gis prioritet.»

Komiteéns uttalelse ble avgitt i forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 11 (2003–2004). I denne proposisjonen la Regjeringen frem forslag til regler om kommunale pensjonsordninger, herunder om fellesordning for premieberegning. Reglene ble vedtatt av Stortinget høsten 2003 og tatt inn i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8b.

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at det bør være adgang for flere kommuner med kommunal pensjonsordning til å ha ordningen i en felles pensjonskasse – en såkalt interkommunal pensjonskasse. En adgang til å opprette interkommunale pensjonskasser som forvalter flere pensjonsordninger for forskjellige kommuner vil gjøre det mulig for kommuner å etablere fellesordninger for premieberegning i tråd med reglene i kapittel 8b i forsikringsvirksomhetsloven (lovforslaget kapittel 10) om kommunale pensjonsordninger. En fellesordning for premieberegning består i henhold til § 8b-6 (lovforslaget § 10–6) av flere selvstendige pensjonsordninger, jf. «flere pensjonsordninger» i gjeldende § 8b-6 første ledd første punktum. Etter departementets syn vil det derfor være mer hensiktsmessig at en interkommunal pensjonskasse kan bestå av flere pensjonsordninger. Banklovkommisjonen har, som omtalt ovenfor under avsnitt 4.4.2, foreslått at den interkommunale pensjonskassen skal bestå av én felles pensjonsordning for to eller flere kommuner, tilsvarende en konsernpensjonsordning i henhold til foretaks- og innskuddspensjonslovene. Videre har Banklovkommisjonen foreslått at en slik felles pensjonsordning

skal regnes som en «fellesordning» i henhold til forsikringsvirksomhetslovens regler om kommunale pensjonsordninger. Som det fremgår av omtalen ovenfor, har departementet imidlertid foreslått at en interkommunal pensjonskasse skal bestå av flere pensjonsordninger. Etter departementets vurdering vil dette forslaget i realiteten ikke fravike vesentlig fra kommisjonens forslag om en felles pensjonsordning etter mønster av konsernpensjonsordningsreglene i pensjonslovene. Et krav om at den enkelte kommune skal ha en egen pensjonsordning i den interkommunale pensjonskassen, vil etter departementets syn klargjøre forholdet til premieutjevningsreglene i lovforslaget kapittel 10 (eksisterende forsikringsvirksomhetslov kapittel 8b). Det vises til at de separate pensjonsordningene som inngår i en interkommunal pensjonskasse vil kunne opprette fellesordning i henhold til lovforslaget § 10–6 (eksisterende forsikringsvirksomhetslov § 8b-6), og på denne måten oppfylle kravet til en fellesordning for premieberegning i § 8b-6 (lovforslaget § 10–6) selv om de velger å ha sine pensjonsordninger i pensjonskasse. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre Banklovkommisjonens utkast til endring i § 8b-2 annet ledd (utkastet § 10–2 annet ledd), som forutsetter at interkommunal pensjonskasse består av én pensjonsordning for to eller flere kommuner, tilsvarende konsernpensjonsordninger. For øvrig vises det til lovforslaget § 7–2 annet ledd, og de endringer departementet har foreslått i forhold til Banklovkommisjonens utkast.

Det foreligger ikke noen tilsvarende adgang til å ha fellesordning for premieberegning i privat sektor. Banklovkommisjonen har i NOU 2003: 28 foreslått regler om fellesordning for premieberegning for private ytelsesbaserte pensjonsordninger (etter samme opplegg som Stortinget har vedtatt for kommunal sektor). Denne utredningen har vært på høring og er for tiden til behandling i departementet. Banklovkommisjonens utkast til § 7–2 tredje ledd, som bygger på det nevnte forslaget om fellesordning for premieutjevning i NOU 2003: 28, er ikke blitt gjennomført, og blir derfor ikke fulgt opp i departementets lovforslag.

Departementet foreslår heller ikke å videreføre Banklovkommisjonens utkast § 7–2 fjerde ledd, om at foretakspensjonsloven og innskuddspensjonslovens regler for konsernpensjonsordninger får tilsvarende anvendelse med mindre noe annet følger av reglene for kommunale ordninger eller regler om premieutjevning i privat sektor. Departementet viser til at det i lovforslaget her i proposisjonen er åpnet for at foretak som etter øvrig lovgivning har adgang til å etablere felles pensjonsordning, kan ha denne i pensjonskasse. Pensjonslovene og lovfor-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

slaget kapittel 10 (gjeldende forsikringsvirksomhetslov kapittel 8b) vil som i gjeldende rett regulere den felles pensjonsordningen, og det er således ikke nødvendig med en henvisning til disse reglene i forslaget til regler for pensjonskasser.

Når det gjelder den foreslåtte adgangen for flere kommuner til å ha sine pensjonsordninger i den samme pensjonskassen, jf. lovforslaget § 7–2 annet ledd, legges det opp til at det kan fastsettes nærmere regler om forholdet mellom disse pensjonsordningene i forskrift. Det vises til lovforslaget § 7–2 tredje ledd.

4.5 Avtalebasert pensjonssamarbeid

4.5.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Etter foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven er det det enkelte foretaket som oppretter pensjonsordning, jf. foretakspensjonsloven § 2–1 første ledd og innskuddspensjonsloven § 2–1 første ledd. Ett av vilkårene for at en pensjonsordning skal være skattefavorisert, er at pensjonsordningen omfatter alle arbeidstakere i foretaket, jf. foretakspensjonsloven § 4–2 første ledd, og innskuddspensjonsloven § 4–2 første ledd. Det er gjort enkelte unntak fra denne hovedregelen, for eksempel for visse grupper av deltidsansatte og sesongarbeidere, jf. samme bestemmelser. Det er ikke tilsvarende vilkår for pensjonsordninger som ikke er skattefavorisert, jf. at det for eksempel er adgang til å ha egne tilleggspensjonsordninger for høytlønte i foretaket.

Et annet hovedprinsipp i gjeldende rett er at forskjellige, uavhengige, arbeidsgivere ikke har adgang til å opprette felles pensjonsordning. Dette følger av de to pensjonslovene, som krever at det foreligger en viss tilknytning mellom foretakene for at de skal kunne opprette en felles pensjonsordning. For øvrig er et tilsvarende prinsipp antatt å gjelde også når pensjonsordningen ikke er skattefavorisert, og uavhengig av om ordningen gjelder alle, eller bare grupper av, de ansatte hos de forskjellige arbeidsgivere.

For visse *yrkesgrupper* er det imidlertid fastsatt regler om egne pensjonsordninger. Et eksempel på dette er sykepleierordningen, jf. lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Dette er en såkalt tverrgående ordning. For det første er sykepleiere ansatt hos flere uavhengige arbeidsgivere medlem av samme pensjonsordning. For det annet er sykepleiere ansatt hos en arbeidsgiver

medlem av sykepleierordningen uavhengig av om de øvrige ansatte hos samme arbeidsgiver har pensjonsordning eller ikke. Bortsett fra spesialregulerte ordninger, som for eksempel sykepleierordningen, og ordninger som har utviklet seg sedvanerettslig, er det etter gjeldende rett ikke adgang til å ha skattefavoriserte tverrgående pensjonsordninger i den forstand at enkelte grupper ansatte i forskjellige uavhengige foretak er medlem av samme pensjonsordning.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet har ikke regler om pensjonssamarbeid.

4.5.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har for øvrig drøftet om det skal åpnes for såkalt avtalebasert pensjonssamarbeid på generelt grunnlag. Foruten pensjonssamarbeid i konsern, mellom kommuner og mellom foretak som har pensjonsordning som skal inngå i fellesordning for premieberegning, omfatter slikt samarbeid: 1) felles pensjonsordning for flere (private) foretak, og 2) tverrgående pensjonsordninger for en bestemt gruppe av arbeidstakere med forskjellige arbeidsgivere. Når det gjelder spørsmålet om flere private foretak skal kunne gå sammen og opprette en felles pensjonsordning i samme pensjonskasse, kom Banklovkommisjonens flertall til at det ikke skulle fremmes forslag til slike regler, og uttalte om dette (NOU 2004: 24 s. 77–78):

«Banklovkommisjonens flertall mener at utforming av generelle regler om avtalebaserte felles pensjonsordninger i privat sektor vil kunne reise spørsmål som det innenfor den tid som står til rådighet, kan vise seg vanskelig å få vurdert og avklart i Banklovkommisjonen på en tilfredsstillende måte, eller som ellers kan komplisere slutføringen av utredningen. Dersom det er ønskelig sett fra Finansdepartementets side, vil det være mulig for Banklovkommisjonen å ta opp disse spørsmålene senere i tilknytning til en annen utredning. I denne omgang tar en således bare opp de spørsmål som gjelder forholdet mellom den nye lovgivningen om pensjonskasser og det utkast til nye med lovregler om fellesordninger for premieberegning som Banklovkommisjonen tidligere har fremlagt. For øvrig ble spørsmålet omtalt av finanskomiteen i Innst. O. nr. 4 (2004–2005) side 21 og 22.»

Et mindretall (bestående av medlemmene Gjelsvik, Gjønnnes og Skomsvold) mener imidlertid at lovutkastet bør åpne for en generell adgang for at

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

to eller flere foretak kan avtale å ha felles pensjonsordning i en pensjonskasse (NOU 2004: 24 s. 78):

«Disse medlemmene viser også til at driftskostnadene i pensjonskasser ligger om lag på det halve av kostnadene i livsforsikring.

For mindre og mellomstore foretak medfører administrative kostnader imidlertid en vesentlig innvending mot å opprette og drive egen pensjonskasse. Administrasjonskostnader i prosent av forvaltningskapital ligger opp mot 2 prosent for pensjonskasser med en forvaltningskapital på mindre enn 10 mill. kroner. Øker forvaltningskapitalen til 50 mill. kroner synker kostnadsprosenten til 0,7 – 0,8 prosent og for pensjonskasser med mer enn en milliard kroner i forvaltningskapital tilsvarende kostnadene ikke mer enn ca 0,35 prosent. Det vises også til at lovutkastets forslag til minste grunnkapital, se nedenfor avsnitt 9.6.2 og lovutkastet § 6a-5, samtidig vil gjøre det vanskelig for mindre foretak å starte egen pensjonskasse.

For å kunne begrense kostnadene ved å opprette tjenestepensjonsordninger for mindre og mellomstore foretak, er disse medlemmene av den oppfatning at det er av avgjørende betydning, at en gruppe foretak kan gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse. Banklovkommissjonen har ovenfor i dette avsnitt ikke funnet at etablering av felles pensjonskasser medfører særskilte reguleringsmessige problemer. I lovforslaget legges det således til grunn at det blir anledning til å opprette felles pensjonskasse for foretak som inngår i samme konsern (det er også mulig etter gjeldende lovgiving) eller gruppe basert på gjensidig eierforhold, se foran avsnitt 8.2.1. Det foreslås videre at to eller flere kommuner kan avtale en felles pensjonskasseløsning, se foran avsnitt 8.2.2, og at en vilkårlig gruppe private foretak skal kunne opprette en felles pensjonskasse, dersom deres pensjonsordninger skal omfattes av en fellesordning for premieberegning, se straks nedenfor under (2).

Når de problemstillinger som behandles tilsier det, legger disse medlemmene til grunn, at Banklovkommissjonen må kunne fremme forslag som ikke eksplisitt er etterspurt i mandatet. Det har da også kommissjonen gjort, og gjør, som for eksempel i spørsmålet om innskuddspensjonsforetak, se nedenfor avsnitt 9.2 (2) og kapittel 11. Disse medlemmene finner det derfor lite naturlig ikke å drøfte – og ikke å foreslå – en generell adgang til å opprette felles pensjonskasser i denne utredningen. Felles pensjonskasser for flere foretak vil kunne redusere administrasjonskostnadene ved en tjenestepensjonsordning for mindre og mellomstore foretak vesentlig. Disse medlemmene foreslår på denne bakgrunn en annen utforming av lovutkastet § 6a-2 enn Banklovkommissjonens flertall.»

Spørsmålet om det skal gis adgang til å opprette såkalte tverrgående pensjonsordninger, har Banklovkommissjonen drøftet nærmere i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 8.2.4:

«I forlengelsen av den omtalen av interkommunale pensjonsordninger som gis i brevet til Banklovkommissjonen av 27. januar 2004 (foran avsnitt 1.1), uttaler Finansdepartementet:

«Finansdepartementet antar at det i denne sammenheng også vil være naturlig å vurdere om det innenfor privat sektor bør være adgang til å etablere tverrgående pensjonskasser som dekker flere foretak som ikke har konserntilknytning, eventuelt bestemte yrkesgrupper eller selvstendig næringsdrivende.»

Banklovkommissjonen viser til at spørsmålet om «tverrgående pensjonskasser» – slik uttrykket benyttes i brevet – dels dekker pensjonskasser med pensjonsordninger for flere arbeidsgivere og dels pensjonskasser med pensjonsordning for arbeidstakere innenfor bestemte yrkesgrupper som er ansatt hos ulike foretak/arbeidsgivere, jf. uttalelsene i Ot.prp. nr. 47 (1998–99) side 180 som gjengitt foran avsnitt 8.2.3. Interkommunale pensjonskasser er et eksempel på den første typen av pensjonskasser, og er behandlet foran avsnitt 8.2.2. Det tilsvarende spørsmål om pensjonsordninger for flere foretak i privat sektor er behandlet foran avsnitt 8.2.3. Disse typer av felles pensjonsordning for flere foretak/arbeidsgivere omfatter samtlige arbeidstakere hos hvert foretak/arbeidsgiver, og har meget til felles med konsernpensjonsordninger. De atskiller seg imidlertid prinsipielt fra en «tverrgående pensjonskasse» eller «tverrgående» pensjonsordning for en bestemt yrkesgruppe med medlemmer ansatt hos ulike arbeidsgivere.

Norske pensjonsordninger i så vel privat som kommunal sektor har hittil vært arbeidsgiverorganiserte, og dette er utgangspunktet for reglene om pensjonsordninger i foretakspensjonsloven, innskuddspensjonsloven og forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8b. «Tverrgående pensjonsordning» i betydningen pensjonsordning for en bestemt yrkesgruppe, har derfor hos oss hittil forekommet i meget begrenset utstrekning, og reiser spørsmål som hittil ikke har vært avklart i norsk pensjonslovgivning. Dette gjelder uavhengig av om slik pensjonsordning i tilfelle plasseres i pensjonskasse eller i livsforsikringsselskap.

Denne siste typen av «tverrgående pensjonsordning» vil – slik som forholdet er i Danmark (foran avsnitt 4.2) – medføre at arbeidstakerne i et og samme foretak ikke vil være dekket i samme pensjonsordning, noe som vil kunne medføre at enkelte grupper av arbeidstakere

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

i et foretak ikke har pensjonsordning, eller at det ikke vil foreligge et rimelig forhold mellom pensjonsytelsene til de enkelte arbeidstakere i samme foretak. Dette vil ikke være i samsvar med de prinsipper om obligatorisk medlemskap og forholdsmessighet som ligger til grunn for foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, samt tilsvarende regelverk for kommunale pensjonsordninger.

I sin presisering av Banklovkomisjonens mandat om pensjonskasser i brev av 23. september 2004, har Finansdepartementet lagt til grunn at:

«Banklovkomisjonens mandat vedrørende private tverrgående pensjonskasser er knyttet opp til vurderingen av interkommunale pensjonskasser, og utjevning ved «kjønns- og aldersnøytrale premier». Mandatet omfatter ikke en vurdering av de sentrale prinsipper i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven om forholdsmessighet og om at pensjonsordninger som hovedregel skal omfatte alle arbeidstakere i et foretak.»

I Innst. O. nr. 4 (2004–2005) forutsetter finanskomiteen at Regjeringens stortingsmelding om Pensjonskomisjonens utredning vil komme tilbake med «vurderinger av ulike tjenestepensjonsordninger». Mindretallet i komiteen – medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti – omtaler i en merknad ulike spørsmål knyttet til «felles pensjonsordning for enkelte yrkesgrupper eller tariffområder».

Banklovkomisjonen viser til dette, og går derfor ikke nærmere inn på de spørsmål det her gjelder.»

Et medlem, medlemmet Gjelsvik, har for øvrig bemerket (NOU 2004: 24 Del I avsnitt 8.2.4):

«Medlemmet Gjelsvik vil særlig bemerke at prinsippene om obligatorisk medlemskap og forholdsmessighet i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, handler om krav til pensjonsordningen i det enkelte foretak og kan i seg selv ikke sikre et rimelig forhold mellom pensjonsytelsene til alle arbeidstakere. Pensjonskomisjonen fant at 8–900 000 arbeidstakere ikke er dekket av tjenestepensjoner. De største forskjellene i pensjonsmarkedet oppstår mellom de som har folketrygden og de som i tillegg har gode tjenestepensjoner. Så lenge avtalene er organisert i og av det enkelte foretak uten lovpålagte eller tariffbaserte standardiserte ytelser, vil det være vanskelig i praksis å sikre kjønns- og aldersnøytral finansiering og å videreføre medlemmenes pensjonsopptjening ved jobbskifte. Dette er svært viktige problemer knyttet til forholdet mellom pensjonister, og til arbeidsmarkedets funksjonsmåte og mobilitet.»

4.5.3 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansenes merknader knytter seg i hovedsak til om to eller flere private foretak skal kunne opprette en felles pensjonsordning i en pensjonskasse. *Akademikerne, Handels- og servicenæringens hovedorganisasjon, Kommunenes Sentralforbund, Konkurransetilsynet, Norges Rederiforbund, Norske Pensjonskassers Forening, Næringslivets Hovedorganisasjon* og *Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund* støtter mindretallets forslag (jf. ovenfor) på dette punktet. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* og *Kredittilsynet* er imidlertid enig med Banklovkomisjonens flertall i at det ikke er aktuelt å foreslå slike regler i denne omgang. *Barne- og familiedepartementet* mener at Banklovkomisjonen bør få i oppdrag å vurdere hvordan regler for felles pensjonsordning for flere foretak kan innpasses i ny lovgivning.

Landsorganisasjonen uttaler:

«LO tar til etterretning at Banklovkomisjonen har lagt fram nytt og modernisert regelverk for pensjonskasser. Det er i seg selv viktig at regelverket likestiller pensjonskasser og livsselskaper i pensjonsmarkedet, og at pensjonskassene kan videreføres som et viktig instrument for å ivareta tjenestepensjoner både i offentlig og privat sektor. Praksis har vist at det er i de store og veldrevne pensjonskasser at administrasjonskostnadene blir lavest. Disse har også størst mulighet til å ivareta langsiktig trygghet og kjønns- og aldersnøytrale premier. Det er også viktig at regelverket harmoniserer med EU-direktiver på området.

Av de samme grunner beklager vi at forslag til regelverk som mer konsekvent kunne utnyttet stor- og samdriftsfordeler i pensjonsmarkedet ikke blir lagt fram, og viser i denne forbindelse til merknaden fra medlemmene Gjelsvik, Gjønnes og Skomsvold som mener at:

«lovutkastet bør åpne for en generell adgang for at to eller flere foretak kan avtale å ha felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Disse medlemmene viser til at etter sammenslutningen mellom Vital og Gjensidige NOR Spareforsikring har to livsforsikringsselskap 90 prosent av markedet for private tjenestepensjoner i Norge utenom pensjonskassene. Muligheten for å opprette egen pensjonskasse er på denne bakgrunn et helt nødvendig konkurransekorrektiv i dette markedet. Disse medlemmene viser også til at driftskostnadene i pensjonskasser ligger om lag på det halve av kostnadene i livsforsikring.
(... ..)

For å kunne begrense kostnadene ved å opprette tjenestepensjonsordninger for mindre og mellomstore foretak, er disse medlemmene

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

av den oppfatning at det er av avgjørende betydning, at en gruppe foretak kan gå sammen om å opprette en felles pensjonskasse. () Disse medlemmene foreslår på denne bakgrunn en annen utforming av lovutkastet § 6a-2 enn Banklovkommisjonens flertall. «(kapittel 8.2.3, s 78)

LO viser videre til felles merknad fra Gjelsvik og Gjønnnes samme sted og Gjelsviks merknad i avsnitt 8.2.4 Om tverrgående pensjonskasser.

LO viser også til St.meld. nr. 12 (2004–2005) hvor Regjeringen i avsnitt 6.2.3.5 bl.a. skriver:

«Foretaksbaserte modeller åpner for fellesforvaltning for alle arbeidstakere i foretaket. Dette vil gi rom for utnyttelse av kostnadsfordeler. Det synes naturlig å vurdere ytterligere åpning for større institusjoner for forvaltning for eksempel i form av pensjonskasser for innskuddspensjon der flere foretak kan gå sammen. En vil da oppnå større konkurranse i markedet.»

Når Regjeringen i Stortingsmeldingen åpner for tverrgående ordninger stiller LO seg uforstående til at departementet påla Banklovkommisjonen at den ikke skulle utrede tverrgående ordninger.

De kostnadene som mindre bedrifter må betale for forvaltning av pensjoner er betydelige når de regnes pr. ansatt. Så lenge det helt grunnleggende prinsippet er at tjenstepensjoner skal omfatte alle ansatte i bedriften, mener LO det vil være en stor fordel om det åpnes for pensjonskasser hvor flere foretak kan gå sammen slik at forvaltningskostnadene blir lavest mulige.»

Når det gjelder spørsmålet om såkalte tverrgående pensjonsordninger, har Finansnæringens Hovedorganisasjon og Næringslivets Hovedorganisasjon i høringen gått imot at det åpnes for slike ordninger i norsk rett. Akademikerne mener at det bør utredes nærmere hvilken plass slike ordninger skal ha, sett i lys av uttalelsene fra Stortingets finanskomité i Innst. O. nr. 4 (2004–2005).

4.5.4 Departementets vurdering

Avtalebasert pensjonssamarbeid brukes som en samlebetegnelse for 1) felles pensjonsordning for flere foretak, og 2) tverrgående pensjonsordninger der hvor man etter organisasjonstilknytning eller yrke er medlem på tvers av foretakene, og således ikke omfatter alle ansatte i et foretak. Disse spørsmålene er strengt tatt ikke direkte relatert til virksomhetsregler for pensjonskasser, men til hvilke regler som skal gjelde for pensjonsordninger. En eventuell adgang til å opprette slike ordninger vil imidlertid kunne få innvirkning på hvilke pensjons-

ordninger som kan etableres i en og samme pensjonskasse.

Et tredje spørsmål, som *har* sammenheng med virksomhetsregler for pensjonskasser, er spørsmålet om hvorvidt det skal være adgang til å ha flere pensjonsordninger (knyttet til ulike foretak) i en pensjonskasse. En slik adgang er som det fremgår av lovforslaget og avsnitt 4.4.4 foreslått for såkalte interkommunale pensjonskasser. Dette forslaget er begrunnet med at kommunale pensjonsordninger på denne måten kan etableres i pensjonskasser og samtidig omfattes av reglene for fellesordning for premieberegning i henhold til kapittel 8b i forsikringsvirksomhetsloven (lovforslaget kapittel 10). En adgang for private pensjonskasser til å omfatte flere pensjonsordninger vil imidlertid ikke oppfylle et tilsvarende formål, da det ikke er åpnet for fellesordning for premieberegning for private pensjonsordninger. En privat pensjonskasse som omfatter flere pensjonsordninger, vil også grense tett opp mot såkalte livcaptives, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 13–8 (lovforslaget § 15–8). Et såkalt captive er et forsikringsselskap med konsesjon til å drive virksomhet for en nærmere angitt krets av forsikringstakere. Dette taler etter departementets vurdering for at det ikke nå gis adgang til å opprette pensjonskasser som driver virksomhet knyttet til flere pensjonsordninger for forskjellige uavhengige foretak. Departementet viser også til at heller ikke Banklovkommisjonen har foreslått regler som gir en slik adgang.

Når det gjelder spørsmålet om flere uavhengige foretak skal kunne opprette felles pensjonsordning, viser departementet til at dette har vært vurdert tidligere – i forbindelse med arbeidet med foretakspensjonsloven. I Ot.prp. nr. 47 (1998–1999) kapittel 14 ble det fremmet forslag om at en adgang for flere foretak til å ha felles skattefavorisert pensjonsordning bare skulle gjelde for foretak med en viss tilknytning til hverandre (konsern og foretak med tilsvarende nær tilknytning). Dette forslaget sluttet som kjent Stortinget seg til, og regler om dette finnes nå i foretakspensjonsloven kapittel 12. Tilsvarende regler finnes i innskuddspensjonsloven kapittel 10. I forarbeidene til foretakspensjonsloven (Ot.prp. nr. 47 (1998–1999)) ble det blant annet vist til at foretak uten annen tilknytning enn at de for eksempel drev innen samme bransje, vil «være langt mindre ensartet enn de foretak som inngår i et konsern, og de vil heller ikke ha noen felles styringsorganer som kan fatte beslutninger som vil gjelde for hele sammenslutningen og pensjonsordningen. Denne typen ordninger vil også normalt være langt mindre stabile over tid. Kontinuitet har i seg selv egenverdi når ordningen skal forvalte mid-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ler som først kommer til utbetaling på et sent stadium i livet.»

I tråd med det som er uttalt i foretakspensjonslovens forarbeider, vil departementet peke på at én felles pensjonsordning for flere foretak, uavhengig av om denne er skattefavorisert eller ikke, kan føre til at det enkelte foretak mister innflytelse over pensjonsordningen. For foretak som sliter økonomisk kan slik manglende innflytelse være uheldig i tilfeller hvor pensjonsutgiftene i den felles pensjonsordningen øker. Etter departementets vurdering tilsier disse forhold at man ikke fraviker gjeldende retts hovedregel om at en pensjonsordning må være knyttet til ett enkelt foretak. Departementet foreslår således ikke nå regler som åpner for at det kan opprettes en felles pensjonsordning for flere foretak.

I St. meld. nr. 12 (2004–2005) om pensjonsreform (Pensjonsmeldingen) er det skissert alternative modeller for obligatoriske supplerende pensjonsordninger. Både spørsmålet om det bør gis adgang til at uavhengige foretak som har hver sin pensjonsordning går sammen om å opprette en felles pensjonskasse, og spørsmålet om det bør gis adgang til at flere uavhengige foretak går sammen om å opprette én felles pensjonsordning, vil, etter departementets syn, kunne vurderes i forbindelse med, eller i forlengelsen av, oppfølgingen av Pensjonsmeldingen med hensyn til behandlingen av spørsmålet om obligatoriske supplerende pensjonsordninger.

Både en modell med flere uavhengige pensjonsordninger i én kasse og en modell med én pensjonsordning for flere uavhengige foretak reiser mange spørsmål som vil kreve nærmere utredning. En modell med én pensjonsordning for flere uavhengige foretak reiser bl.a. kompliserte spørsmål i forhold til foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven.

En adgang til å opprette såkalte tverrgående pensjonsordninger for en bestemt gruppe arbeidstakere eller særskilte yrkesgrupper ansatt hos ulike arbeidsgivere, ville, dersom ordningen skulle være skattefavorisert, nødvendiggjøre endringer av viktige regler i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven. Slike pensjonsordninger vil generelt innebærer ulik behandling av ansatte i samme foretak (for eksempel ulike behandling av ulike yrkesgruppe i samme foretak eller ulikhet innen foretaket avhengig av organisasjonstilknytning), og vil dermed være grunnleggende i strid med to grunnpillarer i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, nemlig forholdsmessighetsprinsippet og pensjonslovenes krav om at ordningen skal omfatte alle ansatte i foretaket.

Videre viser departementet til at foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven regulerer vilkår for at pensjonsordninger skal gis en skattemessig gunstig behandling. Ut i fra dette er det etter departementets vurdering rimelig at lovverket stiller krav som sikrer at kun pensjonsordninger med ønsket sosial og solidarisk profil gis en gunstig skattemessig behandling. Nettopp det forhold at kun enkelte grupper av ansatte omfattes av en tverrgående pensjonsordning, samt at en slik forskjellsbehandling vil skattefavoriseres, er etter departementets vurdering uheldig.

Departementet finner grunn til å peke på at også dette spørsmålet ble vurdert i forarbeidene til foretakspensjonsloven, jf. Ot.prp. nr. 47 (1998–1999) avsnitt 14.2.1:

«Departementet ser det som vesentlig at skattefavorisert foretakspensjon omfatter samtlige av de ansatte innenfor samme foretak. Sentrale prinsipper som ligger til grunn for skattefavorisering som eksempelvis forholdsmessighetsprinsippet, bygger på dette. Det bør etter departementets syn ikke tillates opprettede ordninger hvor det gis inntektsfradrag til ordninger som kun tilgodeser enkelte grupperinger innenfor foretaket eller konsernet. På samme måte som utvalget mener departementet at regelverket bør utformes og styres av de hensyn som gjør seg gjeldende for de ansatte som gruppe, og at de ansatte må gis like pensjonsrettigheter. Etter departementets syn vil ikke disse hensynene kunne ivaretas innenfor ordninger med medlemskap basert på samme type utdanning eller stillingstype. Lovforslaget omfatter derfor ikke denne typen ordninger.»

Finanskomitéen sluttet seg til Regjeringens lovforslag, jf. Innst. O. nr. 50 (1999–2000).

Departementet mener at det ovenstående klart taler imot at det foreslås regler som åpner for tverrgående pensjonsordninger. Departementet vil derfor ikke foreslå regler som åpner for dette.

4.6 Konesjon og vedtekter

4.6.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Banklovkommisjonen har i NOU 2004: 24 avsnitt 3.2.2 redegjort for anvendelsen av forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser om konesjon og vedtekter på pensjonskasser:

«Forsikringsvirksomhetsloven kapittel 2 om konesjon er ikke gitt anvendelse på pensjonskasser. Dette betyr at så vel private som kom-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

munale pensjonskasser kan etableres uten konsesjon, og at det ikke skjer noen formell og systematisk konsesjonsbehandling før pensjonskassen kan etableres og starte opp sin virksomhet. Forsikringsvirksomhetsloven § 3–2 om vedtekter er imidlertid gitt anvendelse på pensjonskasser. Dette innebærer et krav om at pensjonskasser skal ha vedtekter, og at Kredittilsynet må godkjenne pensjonskassens vedtekter før den kan opprettes og drive sin virksomhet. I praksis godkjennes vedtektene sammen med godkjennelse av pensjonskassens beregningsgrunnlag (pensjonskasseforskriften §§ 11 og 25) og ansvarshavende aktuar for pensjonskassen (pensjonskasseforskriften §§ 18 og 24). For at vedtektene skal kunne godkjennes av Kredittilsynet, kreves det at de er gjennomgått av en advokat og en aktuar. En erklæring fra disse skal følge med vedtektene ved oversendelse til Kredittilsynet. Ved senere endringer av vedtektene, gjelder en meldeplikt til Kredittilsynet. Dette til forskjell fra forsikringsvirksomhetsloven § 3–2 som krever en godkjennelse av endringer i vedtektene.

Pensjonskasseforskriften §§ 5 og 24 fastsetter i hovedsak generelle krav til vedtektene og hvilke forhold som skal reguleres der. Av forskriften fremgår det imidlertid ikke direkte krav til selve innholdet av vedtektene, utover kravet i forsikringsvirksomhetsloven § 3–2 annet ledd om regler om utbytte og tilbakeholdelse av overskuddsmidler. Praksis har vært at pensjonskassens vedtekter i tillegg til bestemmelser om de institusjonelle forhold, inneholder pensjonsplanen i pensjonsordningen, eller pensjonsplanene dersom de varierer for ulike konsernforetak, samt de nærmere forsikringsvilkår. En pensjonskasses vedtekter omhandler således også de forhold som – innenfor rammer foretakspensjonsloven setter – er regulert i forsikringsavtalen mellom et livsforsikringsselskap og forsikringstaker samt forsikringsvilkårene hva gjelder forholdet mellom et livsforsikringsselskap og de forsikrede. Bakgrunnen for dette er at vedtektene skal godkjennes av Kredittilsynet, og at godkjennelsesordningen praktisk sett har ført til at pensjonskassene i hovedsak har utformet sine vedtekter slik at de ligger forholdsvis nær opp til bestemmelsene i standardvedtekter utarbeidet av Kredittilsynet.»

Videre har Banklovkommisjonen redegjort for Kredittilsynets standardvedtekter, jf. rundskriv nr. 23/2001, 28/2001 og 32/2001 (NOU 2004: 24 avsnitt 3.2.3):

«Det fremgikk opprinnelig av pensjonskasseforskriften at det skulle foreligge standardvedtekter for pensjonskasser, men bestemmelsen ble opphevet i 2000 da pensjonskasseforskriften

§ 5 ble endret og fikk nye regler om behandling av pensjonskassers vedtekter. Praksis knyttet til bruk av standardvedtekter ble likevel videreført.

Standardvedtektene er delt inn i tre hoveddeler; (1) selskapsrettslige bestemmelser, (2) forsikringsmessige bestemmelser og (3) forsikringsrettslige bestemmelser. I den første delen (selskapsrettslige bestemmelser) inngår i hovedsak tilsvarende bestemmelser som finnes i et livsforsikringsselskaps vedtekter, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 3–2.

I den forsikringsmessige delen av standardvedtektene inngår pensjonsordningens pensjonsplan, og de bestemmelsene som inngår her kan sammenlignes med forsikringsvilkårene for kollektiv pensjonsforsikring i et livsforsikringsselskap, utformet innenfor de rammer foretakspensjonsloven setter. Her inngår for eksempel detaljerte bestemmelser om hvem som er medlem av pensjonsordningene, en angivelse av ytelsene i pensjonsordningen og regler om utbetaling av pensjoner. Det er lagt vekt på at vedtektene skal sikre at de informasjonsplikter som forsikringsgivere har etter forsikringsavtaleloven, gis anvendelse for pensjonskasser så langt de passer. I denne forbindelse er det også lagt vekt på at vedtektene skal ha et opplysningsformål overfor de enkelte medlemmer utover de minstekravene til informasjon som følger av forsikringsavtaleloven.

I den siste delen, som er kalt forsikringsrettslige bestemmelser, er det tatt inn bestemmelser av litt forskjellig art. Dette omfatter blant annet bestemmelser om foretakets informasjonsplikt, medlemmenes opplysningsplikt, ansvarsbegrensninger i tilfelle krigshendelser og om prøving av pensjonskassens vedtak.

Standardvedtektene inneholder altså bestemmelser som regulerer en rekke forsikringsmessige forhold som ikke nødvendigvis er direkte hjemlet i lover og forskrifter, men som det på grunnlag av praksis er funnet betryggende og hensiktsmessig å nedfelle i en pensjonskasses vedtekter. Dette har gjort at standardvedtektene er forholdsvis omfangsrike og detaljerte, og på en del områder er det også åpnet for valg mellom ulike alternativer. Etter Kredittilsynets oppfatning har det vært av stor verdi at den redaksjonelle utformingen av den enkelte pensjonskasses vedtekter har skjedd i samsvar med oppsettet i standardvedtektene. Det fremgår av veiledningen til standardvedtektene innført i de enkelte rundskriv, at Kredittilsynet forutsetter at samtlige pensjonskasser følger den rekkefølge og nummerering av kapitler og paragrafer som standardvedtektene angir. Pensjonskasser som har et reelt behov for vedtektsbestemmelser som avviker fra standardvedtektene, må dokumentere dette behovet.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Bruken av standardvedtekter med tilhørende godkjennelsespraksis innebærer at pensjonskassers vedtekter vil komme til å inneholde en rekke bestemmelser om utformingen av ytelsesbaserte pensjonsordninger innenfor de rammer og den valgfrihet som foretakspensjonsloven gir. Ordningen fører således også til en høy grad av standardisering av regelverket («forsikringsvilkårene») for pensjonsordninger i pensjonskasser. Dette må sees i sammenheng med pensjonskasseforskriften §§ 11 og 25 hvor etter også en pensjonskasses premietariff – sammen med beregningsgrunnlaget – må være forhåndsgodkjent av Kredittilsynet før en pensjonskasse kan begynne sin virksomhet. Kredittilsynet fører ikke tilsvarende tilsyn basert på forhåndsgodkjennelse av utformingen av premietariffer og forsikringsvilkår for ytelsesbaserte pensjonsordninger i livsforsikringsselskaper.»

I henhold til rundskriv nr. 23/2001, 28/2001 og 32/2001 (Kredittilsynets rundskriv om standardvedtekter for henholdsvis private og kommunale pensjonskasser) skal pensjonskasser registreres i Enhetsregisteret.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet inneholder ikke krav til konsesjon ved etablering av pensjonskasse. Det følger imidlertid av direktivets artikkel 9 nr. 1 bokstav a) at institusjonen skal være «registrert» i et nasjonalt register, eller godkjent, av tilsynsmyndigheten. Dersom institusjonen skal drive grensekryssende virksomhet skal registeret også angi de medlemsstatene som institusjonen driver virksomhet i, jf. samme bestemmelse.

Når det gjelder slik grensekryssende virksomhet følger det av artikkel 9 nr. 5 at vilkårene for institusjonens drift skal forhåndsgodkjennes av vedkommende myndigheter i hjemstaten.

Pensjonskassedirektivet har ikke regler om vedtekter.

4.6.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har foreslått regler om konsesjon i utkastet § 7–3. Forslaget er nærmere omtalt i NOU 2004: 24 avsnitt 9.3.1, hvor Banklovkommisjonen uttaler:

«Det er en generell regel hos oss at finansinstitusjoner ikke kan drive virksomhet uten konsesjon, selv om kravet om konsesjon og en forutgående konsesjonsbehandling i en del sammenhenger kan fremstå som en unødvendig omstendelig prosess. Dette gjelder også i forhold til pensjonskasser som ikke er noen ensartet

gruppe, men omfatter alt fra meget små enheter til institusjoner som etter sin virksomhet kan sammenlignes med livsforsikringsselskaper. EUs pensjonskassedirektiv inneholder ikke noe generelt krav om konsesjon, men krever at institusjoner som skal drive grenseoverskridende virksomhet må ha tillatelse fra hjemlandet (foran avsnitt 5.3). En konsesjonsbehandling for pensjonskasser vil imidlertid i seg selv ikke være mer omfattende enn den godkjennelsesbehandling som hittil har vært fulgt, og vil dessuten kunne følge det vel innarbeidede mønster som gjelder for andre små og store finansinstitusjoner. Dette innebærer blant annet:

- en konsesjonsbehandling åpner for et klart skille mellom selve konsesjonen og pensjonskassens institusjonelle vedtekter, og dessuten for å unnta det forsikringsrettslige regelverk for pensjonsordning i pensjonskassen fra myndighetsgodkjennelse (se nedenfor avsnitt 9.3.2),
- stifterne tvinges til å sette seg inn i det regelverket som gjelder for virksomheten samt å gjøre de nødvendige vurderinger før etableringen og oppstart av virksomheten gjennom utarbeidelse av forsikringsteknisk opplegg, driftsplan og budsjett, og det kontrolleres at disse forhold er vurdert på forsvarelig måte,
- en formell konsesjonsbehandling kan i større grad sikre gjennomsliktighet og trygghet for medlemmer og kreditorer enn en registrering hos offentlige myndigheter i etterkant av en etablering,
- kontroll av at ledelsen besitter den kompetanse og de kvaliteter som er nødvendig for å drive en slik virksomhet eller eventuelt kontroll av at slik kompetanse vil bli hentet utenfra,
- kontroll av at det foreligger tilstrekkelig kapital til at virksomhet kan startes opp og drives som planlagt,
- myndighetene kan få et bedre og mer helhetlig bilde av den konsesjonspliktige institusjon enn det en fragmentarisk godkjennelse av for eksempel vedtekter og beregningsgrunnlag kan gi,
- det kan stilles vilkår ved meddelelse av tillatelse, blant annet fastsettes begrensninger når det gjelder arten og omfanget av virksomheten i pensjonskassen, tilpasset tilgjengelig kompetanse og ressurser.

En konsesjonsprosess vil således bidra til at forutsetningene for å drive den planlagte virksomhet – og bestå som institusjon over tid – foreligger ved etablering, samt gi en ryddig tilnærmingssåte til de vurderinger som må gjøres ved etablering av en pensjonskasse (se ovenfor avsnitt 7.3.2 og 9.1). En innføring av et

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

konsesjonssystem for pensjonskasser som ligger nær opp til konsesjonssystemet for livsforsikringsselskaper, vil videre gi myndighetene et konkurransenøytralt styringsverktøy. Banklovkommisjonen mener derfor at det vanlige konsesjonssystemet bør gjøres gjeldende også for pensjonskasser, og at regelverket om konsesjon i forsikringsvirksomhetsloven bør kunne gis tilsvarende anvendelse. Kravet om konsesjon vil innebære at hele pensjonskassens virksomhet må ligge innenfor de rammer konsesjonen angir. Dersom pensjonskassen ønsker å utvide sin virksomhet utover det pensjonskassens konsesjon dekker, vil det måtte søkes om utvidelse av konsesjonen.

For forsikringsselskap fastsetter forsikringsvirksomhetsloven § 2–1 at det ikke kan drives virksomhet uten tillatelse fra Kongen. Tillatelse skal gis med mindre det er grunn til å tro at selskapet ikke vil oppfylle de krav som stilles i lov eller i medhold av lov, at startkapitalen ikke står i rimelig forhold til den planlagte virksomhet eller at tillatelse på annen måte vil få uheldige virkninger for forsikringstakere eller grupper av forsikringstakere. I tillegg til dette stilles det krav til lokalisering i Norge samt til eierforhold. I Innst. O. nr. 4 (2004–2005) er det videre foreslått en ny bestemmelse i § 2–1 annet ledd som innebærer at tillatelse kan nektes dersom styremedlemmene, administrerende direktør eller annen person som faktisk leder virksomheten, ikke antas å ha nødvendig erfaring eller vandel til å ivareta stillingen på en forsvarlig måte. Forsikringsvirksomhetsloven § 2–2 gir Kongen adgang til å tilbakekalle konsesjonen i en del tilfeller, og loven § 2–3 fastsetter hva en konsesjonssøknad skal inneholde. Søknad om konsesjon for etablering av forsikringsselskap skal sendes Kredittilsynet for forberedende behandling før oversendelse til Finansdepartementet for avgjørelse.

Banklovkommisjonen mener at det vil være hensiktsmessig å etablere et tilsvarende system som for forsikringsselskaper. I lovutkastet § 6a-3 foreslås det derfor at en pensjonskasse ikke kan drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen. Banklovkommisjonen legger til grunn at konsesjonsmyndighetene vil være de samme som for forsikringsselskap, nemlig at Finansdepartementet etter delegasjon fra Kongen skal treffe avgjørelse om det skal gis konsesjon og på hvilke vilkår. Det vil imidlertid være opp til Finansdepartementet å vurdere om og i eventuelt hvilken grad, kompetanse på dette området skal delegeres til Kredittilsynet.

Lovutkastet innebærer at tillatelsen må dekke hele pensjonskassens virksomhet. Dersom pensjonskassen ønsker å utvide sin virksomhet utover det pensjonskassens konsesjon dekker, vil det måtte søkes utvidelse av konsesjonen. I

lovutkastet § 6a-3 annet ledd foreslås det at det fremgår uttrykkelig av lovteksten at det kan settes vilkår for tillatelsen, herunder vilkår som avgrenser den virksomhet pensjonskassen kan drive (se ovenfor avsnitt 8.2, 8.3 og 8.4). For øvrig foreslås det at reglene i forsikringsvirksomhetsloven §§ 2–1 flg. gis tilsvarende anvendelse, herunder også forslaget i Innst. O. nr. 4 (2004–2005) til nytt annet ledd i § 2–1 om kompetanse og egnethet hos ledelsen (se nedenfor avsnitt 9.4.3).

Innføring av et generelt krav om konsesjon for pensjonskasser reiser særlige spørsmål om overgangsregler for eksisterende pensjonskasser som i dag ikke har noen formell konsesjon for å drive sin virksomhet. Dette er drøftet nedenfor i kapittel 12.»

Banklovkommisjonen har foreslått å videreføre kravet om at en pensjonskasse skal ha vedtekter, jf. utkastet § 7–4 første ledd. Vedtektene skal godkjennes av Kongen, jf. utkastet § 7–4 annet ledd. Banklovkommisjonen har også foreslått at vedtektene skal oppfylle visse minstekrav, jf. oppramsingen i utkastet § 7–4 første ledd bokstav a) til og med g). Banklovkommisjonens forslag innebærer at vedtektene kun må omfatte vanlige selskapsrettslige bestemmelser, samt at det bare er *minstekravene* som angis i lovreglene. Disse minstekravene er nærmere redegjort for i NOU 2004: 24 avsnitt 9.3.2:

«Når det gjelder innholdet av vedtektene, legger Banklovkommisjonen til grunn at disse som et minimumskrav bør angi pensjonskassens navn, forretningssted og virksomhet. Det må angis hvilke foretak og institusjoner som pensjonskassen tilbyr pensjonsordninger til og hvilke typer pensjonsordninger dette dreier seg om. Videre må vedtektene ha regler om styret, daglig leder og andre organer, herunder bestemmelser om valg av styremedlemmer, styreleder, andre organer og revisor. Det er neppe hensiktsmessig å ta inn detaljerte regler om dette i loven fordi forholdene i de enkelte pensjonskasser vil kunne variere betydelig. Kravet i dag er at medlemmenes styrerepresentanter skal velges av og blant medlemmene. I en pensjonskasse for et foretak med et begrenset antall ansatte, vil det ikke by på problemer å avholde et direkte valg av medlemsrepresentant(er) til styret. I en konsernpensjonskasse for flere foretak som er geografisk spredt, vil dette derimot være praktisk vanskelig å gjennomføre. Banklovkommisjonen finner det hensiktsmessig at valgordninger for styremedlemmer og styreleder mv. fastsettes i vedtektene ut i fra hva som er det beste for den enkelte pensjonskasse. Det kan for eksempel tenkes at valg av medlemsrepresentant(er) i styret skjer gjen-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

nom arbeidstakerorganisasjonene og pensjonistforeninger tilknyttet foretakene eller gjennom et særskilt organ som velger styret og daglig leder. Om den valgte fremgangsmåte er betryggende, må bli opp til myndighetene å vurdere ved spørsmålet om godkjennelse av vedtektene.

Banklovkommisjonen mener videre at vedtektene minst bør angi minstekravet til grunnkapital for pensjonskassen. Hvor lavt dette kravet kan settes, følger av en egen bestemmelse i lovutkastet som drøftes nedenfor i avsnitt 9.6. Fastsettelse av hva som skal være et forsvarlig minstekrav for den enkelte pensjonskasse, vil måtte bero på omfanget av den virksomhet pensjonskassen har til hensikt å drive, herunder omfanget av pensjonsrettigheter som skal sikres i pensjonskassen, antall pensjonsordninger og eventuelle tilleggssprodukter pensjonskassen tenker å tilby. I samsvar med forsikringsvirksomhetsloven § 3–2, foreslås det også at vedtektene skal angi regler om utbytte av grunnkapitalen og andre kapitalinnskudd i pensjonskassen.»

Banklovkommisjonen har for øvrig lagt til grunn at innholdet i forsikringsvilkårene fastsettes av partene i regelverket etter reglene for pensjonsordninger i lov om foretakspensjon, innskuddspensjonsloven og forsikringsavtaleloven kapittel 19, og altså ikke i pensjonskassens vedtekter.

Endelig har Banklovkommisjonen foreslått en presiserende bestemmelse om at pensjonskassen skal være registrert i Foretaksregisteret, jf. utkastet § 7–4 tredje ledd. Det vises til lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak § 2–1 første ledd nr. 5.

4.6.3 Høringsinstansenes merknader

Statistisk sentralbyrå støtter Banklovkommisjonens forslag om å innføre konsesjonskrav for pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Byrået støtter også forslaget om at pensjonskassene skal registreres i Foretaksregisteret. Imidlertid mener Statistisk sentralbyrå at registreringen i Foretaksregisteret bør innebære at det lages en link mellom pensjonskassenes organisasjonsnummer og «sponsorforetakets» organisasjonsnummer. Byrået mener videre at det bør vurderes å opprette en egen organisasjonsform for pensjonskasser, samt om en oversikt over pensjonskasser med konsesjon skal utgjøre et tilleggssregister til Brønnøysundregistrene.

Brønnøysundregistrene har i tilknytning til Banklovkommisjonens forslag om at pensjonskasser skal registreres i Foretaksregisteret, uttalt følgende:

«Banklovkommisjonen legger til grunn at pensjonskassenes virksomhet må betraktes som

næringsvirksomhet. Det anføres videre at foretaksregisterloven 21. juni 1985 nr. 78 § 2–1 første ledd nr. 5 – som omfatter «[f]oreninger og innretninger som driver næringsvirksomhet eller har til formål å drive slik virksomhet» – pålegger pensjonskassene en registreringsplikt i Foretaksregisteret. Som en følge av at det i lovutkastet § 6a-4 tredje ledd inntas en uttrykkelig bestemmelse om at en pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret, er det etter vår oppfatning mer naturlig å søke hjemmelen for registreringsplikt i foretaksregisterloven § 2-1 første ledd nr. 11.

Lovutkastet § 6a-4 tredje ledd sier ingenting om når pensjonskassen må meldes til Foretaksregisteret. Bestemmelsen skiller seg således fra någjeldende § 3–3 første ledd i forsikringsvirksomhetsloven som understreker at et forsikringsselskap skal meldes «til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at tillatelse etter § 2–1 er gitt». Det følger videre av annet ledd at Foretaksregisteret «skal kontrollere at selskapet har tillatelse etter § 2–1 til å drive virksomhet, og at dets vedtekter er godkjent etter § 3–2». Denne bestemmelsen er ikke gitt tilsvarende anvendelse for pensjonskassene. Det bør tilføyes et annet punktum i lovforslaget, slik at § 6a-4 tredje ledd blir lydende som følger:

«En pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret. § 3–3 første og annet ledd gjelder tilsvarende.»

Alternativt kan man foreta en implementering av meningsinnholdet i § 3–3 første og annet ledd, slik at henvisningen til § 6a-3 kommer tydeligere frem.

Banklovkommisjonen tar ikke uttrykkelig stilling til hvilke opplysninger som skal registreres i Foretaksregisteret. Henvisningen til foretaksregisterloven § 2–1 første ledd nr. 5 kan imidlertid tolkes slik at opplysningene nevnt i § 3–6 skal registreres. Dette bør i så fall komme klarere frem i loven. Også overskriften i foretaksregisterloven § 3–6 kan i denne sammenhengen endres, slik at pensjonskasser uttrykkelig blir nevnt. Alternativt kan det utformes en egen bestemmelse for pensjonskasser. Dersom grunnkapitalen skal registreres i Foretaksregisteret, må denne angis med et konkret beløp i norske kroner. Det bør derfor være et krav om at grunnkapitalen må angis med et kronebeløp i vedtektene, jf. forslaget til lovendringer § 6a-4 første ledd bokstav c.

Ved vurderingen av hvilke opplysninger som skal registreres er det videre naturlig at departementet tar stilling til om det er nødvendig med endringer i foretaksregisterloven § 4–4, som angir hvilke vedlegg som er pliktige ved førstegangs- og endringsmeldinger til Foretaksregisteret.

...

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Når det gjelder spørsmålet vedrørende Foretaksregisterets kontroll av at innskuddspensjonsforetaket har konsesjon og at dets vedtekter er godkjent, vil det som er drøftet ovenfor om pensjonskassene gjelde tilsvarende, jf. forslaget til lovendringer § 6a-15 som viser til 6a-4.

Det bør videre etter Brønnøysundregistrenes oppfatning komme klarere frem av overgangsbestemmelsene at eksisterende virksomhet, som bare er registrert i Einingsregisteret, innen en gitt frist har en plikt til å registrere seg i Foretaksregisteret. I denne sammenheng bør det også reguleres hvilke konsekvenser manglende registrering i Foretaksregisteret skal få.»

Akademikerne mener at det ikke bør stilles krav om at pensjonskasser som allerede er godkjent av Kredittilsynet må søke konsesjon som følge av eventuelle nye regler for pensjonskasser. *De selvstendige kommunale pensjonskasser* anmoder på sin side om at det blir gitt god tid for eksisterende pensjonskasser til utarbeidelse av nye vedtekter.

Kredittilsynet har i sin høringsuttalelse vist til at forholdet til grenseoverskridende virksomhet er foreslått regulert i utkastet § 6a-3 fjerde ledd, hvor det foreslås at Kongen kan gi nærmere regler om utenlandske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet her i riket, samt norske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet i en annen stat. I tilknytning til dette uttaler Kredittilsynet:

«Kredittilsynet mener at når Regjeringen fremmer et lovforslag for Stortinget om regelverk for norske pensjonskasser (trolig i første kvartal 2005), og det samtidig åpnes for grenseoverskridende virksomhet, bør en belyse og vurdere de samlede konsekvensene av grenseoverskridende virksomhet, herunder hvilke deler av det norske regelverk som skal/kan gjøres gjeldende for utenlandske pensjonsinnretninger.»

I høringsuttalelsen del I punkt 2 redegjør Kredittilsynet for enkelte regler i direktivet, og drøfter betydningen både for norske og utenlandske pensjonskassers virksomhet i henholdsvis utlandet og Norge. Kredittilsynets høringsmerknad på dette punktet er omfattende, og det vises til at høringsuttalelsen følger ved proposisjonen som uttrykt vedlegg.

Forholdet til reglene i forsikringsavtaleloven og flyttereglene tas også opp. Avslutningsvis har Kredittilsynet en særlig merknad knyttet til direktivets bestemmelser om tekniske avsetninger og aktiva. Kredittilsynet viser i denne forbindelse til at reglene i direktivet er utformet slik at minstekravene fastsatt av den enkelte nasjonale myndighet vil kunne variere fra land til land.

Kredittilsynet har også enkelte merknader knyttet til de tilsynsmessige konsekvensene ved Banklovkomisjonens forslag til regler om konsesjonsplikt og vedtekter:

«Etter gjeldende rett må pensjonskassens vedtekter være godkjent av Kredittilsynet før en privat pensjonskasse kan begynne sin virksomhet. Ved endringer av tidligere godkjente vedtekter skal melding om vedtektsendringene sendes Kredittilsynet før iverksettelse. Kredittilsynet kan ikke se at en ordning som krever godkjennelse av de selskapsrettslige vedtektene ved konsesjonsbehandlingen, og ved endringer i vedtektene, samt meldeplikt for pensjonsplaner og forsikringsvilkår skal medføre en vesentlig reduksjon og forenkling av Kredittilsynets arbeid. Forslaget om at alle eksisterende pensjonskasser vil måtte utarbeide en konsesjonssøknad vedlagt nye vedtekter og oversikt over pensjonskassens økonomiske forhold vil medføre et betydelig arbeid for Kredittilsynet, iallfall i en overgangsperiode.

Etter Kredittilsynets oppfatning vil det samlede arbeid med pensjonskasser måtte økes dersom lovutkastet blir vedtatt, også etter den overgangsperiode der konsesjonssøknadene blir behandlet. Det vises til at særlig en ordning med fortsettelsesforsikringer og gruppelivsfor sikring i en pensjonskasse vil kreve store ressurser hos tilsynsmyndighetene. Videre skal det pekes på at den foreslåtte ordning med meldeplikt for forsikringsavtaler, hvor pensjonsplanene inngår, vil bli om lag like ressurskrevende som i dag, ikke minst ut fra erfaringer som viser at svært mange av de meldte pensjonsplaner ikke er i henhold til kravene i foretakspensjonsloven. Det som isolert sett kan bidra til en reduksjon av arbeidet på pensjonskasseområdet, vil være dersom en rekke pensjonskasser velger å avvikle pensjonskassen etter innføringen av ny lovgivning. Det kan nevnes at det har vært en betydelig avvikling av private pensjonskasser i de senere årene.»

Den Norske Aktuarforening har enkelte merknader knyttet til utkastets regler for vedtekter og konsesjon:

«Aktuarforeningen mener at den nye organisering av virksomheten som er betinget av konsesjon, samt adgangen til å utvide produktspekteret og muligheten for at flere foretak kan ha felles pensjonsordning i en pensjonskasse, er et argument for å erstatte dagens standardvedtekter for pensjonskasser med vedtekter, forsikringsvilkår og forsikringsavtale.

Ved en slik tredeling vil det imidlertid være vanskeligere å opprettholde en felles struktur som i dagens standardvedtekter, som vi antar

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

vil være ønskelig både for tilsynsmyndighetene og bransjen forøvrig.»

4.6.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg til Banklovkommisjonens forslag om at det innføres konsesjonskrav for pensjonskasser. Et slikt konsesjonskrav vil delvis erstatte Kredittilsynets godkjenning av pensjonskassenes standardvedtekter, slik at disse vedtektene etter forslaget vil kunne få mindre generell betydning. Det stilles etter gjeldende regler krav om konsesjon for livsforsikringsselskaper og andre finansinstitusjoner, og departementet er enig med Banklovkommisjonen i at et konsesjonskrav også for pensjonskasser vil være et konkurranseøytrakt styringsverktøy for myndighetene (NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.3.1). I likhet med Banklovkommisjonen mener departementet at en slik forutgående konsesjonsbehandling i realiteten ikke vil være mer omfattende enn den forutgående godkjennelsesbehandlingen av pensjonskasser som Kredittilsynet foretar pr. i dag. Etter departementets vurdering bør konsesjonskravet også gjelde for allerede godkjente pensjonskasser. Et slikt krav vil bidra til å sikre at eksisterende pensjonskasser tilpasser seg det nye regelverket. Det vises i denne forbindelse til Banklovkommisjonens vurdering av denne problemstillingen i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 12.2, som departementet slutter seg til.

Departementet slutter seg videre til Banklovkommisjonens forslag om at pensjonskasser skal registreres i Foretaksregisteret. Det vises til at et tilsvarende krav gjelder for forsikringsselskaper i henhold til forsikringsvirksomhetsloven § 3–3 (som foreslås videreført i utkastet § 3–3). I likhet med Brønnøysundregistrene mener imidlertid departementet at det bør fremgå av lovforslaget § 7–4 tredje ledd at § 3–3 første og annet ledd gjelder tilsvarende. Denne henvisningen innebærer at tidspunktet for registrering av pensjonskassen fremgår av bestemmelsen, samt Foretaksregisterets plikt til å kontrollere at tillatelse er blitt gitt samt at vedtektene er godkjent. Det vises til lovforslaget § 7–4 tredje ledd annet punktum.

Departementet viser til at spørsmålet om hvilke opplysninger som skal registreres i Foretaksregisteret når det gjelder forsikringsselskaper, ikke er regulert i forsikringsvirksomhetsloven. Slik regulering hører naturlig inn under foretaksregisterloven. Departementet legger til grunn at foretaksregisterloven § 3–6 kommer til anvendelse, i det pensjonskasser ser ut til å ville omfattes av begrepet «andre innretninger» i overskriften. Departementet legger videre til grunn at det ikke vil være nødvendig å

fastsette krav i lovs form om at pensjonskassens grunnkapital skal oppgis i norske kroner i vedtektene. Departementet legger til grunn at dette vil være den naturlige måten å oppgi beløpet på i alle tilfeller.

I likhet med Banklovkommisjonen foreslår departementet at overgangsregler utover de som følger av lovforslagets del III, kan fastsettes i forskrift.

Banklovkommisjonen har ikke foreslått regler som direkte gjennomfører pensjonskassedirektivets artikkel 20 om grensekryssende virksomhet. Banklovkommisjonen har foreslått at nærmere regler kan fastsettes i forskrift, jf. utkastet § 7–3 fjerde ledd. Departementet er enig i at slike regler fastsettes i forskrift, og viser blant annet til at slike regler for forsikringsselskapers vedkommende er fastsatt i forskrift med hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven, jf. for eksempel forskrift 22. september 1995 nr. 827 om forsikringstjenesteytelser og etablering av filial av forsikringsselskap med hovedsete i annen stat i Det europeiske og økonomiske samarbeidsområde m.m. For øvrig er det flere problemstillinger som må vurderes i forbindelse med utarbeidelse og vedtakelse av regler for grensekryssende virksomhet. Dette gjelder forholdet mellom direktivets bestemmelser og det foreliggende lovforslaget. Direktivet er som nevnt innledningsvis et såkalt minimumsdirektiv. I den grad de norske reglene går lenger enn direktivets bestemmelser, må det vurderes om det foreligger hjemmel for å anvende disse reglene overfor utenlandske pensjonskasser. Når det gjelder norske pensjonskassers virksomhet i utlandet, må det vurderes hvilke regler som i henhold til nasjonal lovgivning skal gjelde for slike pensjonskasser. Departementet legger også til grunn at forholdet til pensjonslovene og deres anvendelse overfor utenlandske pensjonskasser, vil kunne måtte vurderes nærmere.

Departementet vil be Kredittilsynet om å utarbeide utkast til nærmere regler for grensekryssende virksomhet, som deretter vil sendes på høring.

4.7 Kapitalkrav

4.7.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Banklovkommisjonen har redegjort for norsk retts regler om kapitalkrav for pensjonskasser (NOU 2004: 24 avsnitt 3.2.4):

«En pensjonskasse skal ha ansvarlig kapital for å kunne drive sin virksomhet, jf. finansinstitusjonsloven § 2–9. For pensjonskassene er kapi-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

taldekningsreglene gjort gjeldende på samme måte som for andre finansinstitusjoner, jf. pensjonskasseforskriften § 8 og forsikringsvirksomhetsloven § 7–3 med forskrifter. Kapitaldekningsreglene innebærer at pensjonskassen skal ha en minste ansvarlig kapital som utgjør 8 prosent av pensjonskassens samlede eiendeler samt forpliktelser utenfor balanse beregnet etter prinsipper for risikoveiing.

For pensjonskasser med en forvaltningskapital på mindre enn 10 millioner kroner er minstekravet satt til 10 prosent av beregningsgrunnlaget. I tillegg er det for pensjonskasser fastsatt et absolutt indeksert minstenivå for innbetalt ansvarlig kapital i medhold av pensjonskasseforskriften § 8 som for tiden utgjør 238 000 kroner. Beløpet ble senest regulert 17. desember 2003 ved Kredittilsynets rundskriv nr. 26/2003. Det stilles også krav til at en del av den ansvarlige kapital skal kunne godkjennes som kjernekapital.

Solvensmarginkravene som er gjort gjeldende for livsforsikringsselskapene ved siden av kapitaldekningsreglene, er ikke gjort gjeldende for pensjonskasser.»

EU-rett

Pensjonskassedirektivets bestemmelser om kapitalkrav for pensjonskasser er omtalt i NOU 2004: 24 avsnitt 5.5.4:

«Direktivet artikkel 17 inneholder bestemmelser om krav til pensjonsinnretningenes egenkapital – «regulatory own funds» – i tillegg til den kapital som kreves for full fondering av avsetningskravene. Direktivets egne krav til ansvarlig kapital (artikkel 17 nr. 1) gjelder imidlertid bare pensjonsinnretninger som:

- har påtatt seg pensjonsforpliktelser med biometrisk risiko,
- har påtatt seg pensjonsforpliktelser med renteforpliktelser, eller
- har påtatt seg pensjonsforpliktelser med fastsatt ytelsesnivå.

I formålsparagraf 30 uttales det: «In these circumstances, the products offered are similar to those of life insurance companies and the institutions concerned should hold at least the same additional own funds as life-assurance companies». De aller fleste norske pensjonskasser i privat eller offentlig sektor driver i dag – på samme måte som livsforsikringsselskaper – virksomhet basert på pensjonsordninger med ytelsesbasert foretakspensjon eller tilsvarende pensjonsordninger. Norske pensjonskasser vil derfor omfattes av kapitalkravet i direktivet artikkel 17.

Den ansvarlige kapital i pensjonsinnretninger skal tjene som bufferkapital, og de eiende-

ler som motsvarer kapitalkravet skal være «free of all foreseeable liabilities and serve as a safety capital to absorb discrepancies between the anticipated and the actual expenses and profits» (artikkel 17 nr. 1). Når det gjelder omfanget av kapitalkravet og hvilke eiendeler som kan benyttes til å dekke kravet, gis bestemmelsene om krav til solvensmarginkapital i livdirektivet artikkel 27 og 28 tilsvarende anvendelse (artikkel 17 nr. 2). Det er nevnt foran i avsnitt 3.3.4 at bestemmelsene om krav til solvensmarginkapital i livsforsikringsselskaper hittil ikke er gitt tilsvarende anvendelse for norske pensjonskasser. Dagens kapitalkrav til norske pensjonskasser bygger på reglene om det alminnelige kapitaldekningskrav for finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven § 2–9), og er fastsatt i pensjonskasseforskriften § 8. Hovedregelen i § 8 er at kravet til kapitaldekning bestemmes på samme måte som for livsforsikringsselskaper i henhold til gjeldende forskrifter.

Etter direktivet artikkel 17 nr. 3 er bestemmelsene om kapitalkrav i artikkel 17 nr. 1 ikke til hinder for at hjemlandet fastsetter generelle kapitalkrav for pensjonsinnretninger med hovedforretningssted i staten, eller fastsetter mer detaljerte regler når dette er begrunnet i soliditets- og tilsynshensyn. I formålsparagraf 20 angis det således uttrykkelig at direktivet selv fastsetter «certain minimum prudential standards».

4.7.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har foreslått regler om grunnkapital, solvenskapital og kapitaldekning. Forslagene er utførlig drøftet i utredningen, jf. NOU 2004: 24 avsnitt 9.6. Det vises til Banklovkommisjonens omtale og vurdering i dette avsnittet.

I utkastet § 7–5 om kapitalforhold har Banklovkommisjonen i bestemmelsens første ledd foreslått at pensjonskassen skal ha en minste grunnkapital som svarer til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp, forkortet G. Kravet skal gjelde «til enhver tid». Kravet er et minstekrav, og gjelder med mindre et høyere krav er fastsatt i vedtektene eller som vilkår for konsesjon etter utkastet § 7–3.

Etter utkastet § 7–5 annet og tredje ledd skal pensjonskassen kunne ta opp ansvarlig lånekapital og utstede grunnfondsbevis etter regler gitt av Kongen. Utkastet § 7–5 fjerde ledd fastsetter at pensjonskassens grunnkapital og ansvarlige kapital ikke kan settes ned eller forhøyes uten samtykke av Kongen, og heller ikke på annen måte enn ved fondsopplegg.

Banklovkommisjonen har i utkastet § 7–9 foreslått regler om krav til ansvarlig kapital mv. Etter utkastet § 7–9 første ledd skal en pensjonskasse

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

som forvalter pensjonsordninger som anses som livsforsikring ha en forsvarlig ansvarlig kapital og solvensmarginkapital. Kravet gjelder til enhver tid. For øvrig skal bestemmelsene i utkastet §§ 6–3 til 6–5 med tilhørende forskrifter gjelde tilsvarende. Utkastet §§ 6–3 til 6–5 gjelder henholdsvis krav til kapitaldekning, solvensmarginkapital og kontroll med forsikringsselskaperens solvens. For pensjonskasser med pensjonsordninger uten forsikringselement foreslås imidlertid bare §§ 6–3 og 6–5 (med tilhørende forskrifter) i utkastet gjort gjeldende, jf. utkastet § 7–9 annet ledd annet punktum. Kravet om at pensjonskassen til enhver tid skal ha forsvarlig ansvarlig kapital følger av utkastet § 7–9 annet ledd første punktum.

For å sikre at soliditeten i pensjonskassen til enhver tid er forsvarlig, kan arbeidsgiver, foretak, forening eller en annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen skyte inn ny kapital. Det samme gjelder for å sikre at minstekravene til grunnkapital og annen kapital er oppfylt. Arbeidsgivere tilknyttet interkommunale pensjonsordninger og foreningspensjonskasser omfattes også av bestemmelsen. Det vises til utkastet § 7–9 tredje ledd.

Banklovkommisjonen har også foreslått at lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner kapittel 3 og 4 skal gjelde tilsvarende, jf. utkastet § 7–9 fjerde ledd.

Når det gjelder forslaget om å videreføre gjeldende kapitaldekningsregler for pensjonskasser, uttaler et mindretall i Banklovkommisjonen følgende (NOU 2004: 24 avsnitt 9.6.4):

«Medlemmene Breck, Dyrhaug, Skrede, Skomsvold og Vannebo vil særlig vise tilbake til en omfattende merknad vedrørende reguleringsfilosofi, og dissens til flere konkrete forslag til bestemmelser, blant annet om kapitaldekning i Banklovkommisjonens utredning nr. 4 (NOU 1998: 14). Disse medlemmene er innforstått med at det av tidsmessige årsaker ikke er hensiktsmessig å drøfte spørsmålet om opphevelse av kravet til kapitaldekning for pensjonskasser i denne omgang, og er enige i at spørsmålet bør vurderes i sammenheng med tilsvarende problemstilling for livsforsikringsselskapene.

Krav om kapitaldekning for forsikring og pensjonskasser er særnorske bestemmelser, som ikke har noen parallell i andre EØS-land. Kravene i disse landene går utelukkende på solvenskapital. Solvenskravene er gjort gjeldende for norske forsikringsselskaper og foreslås nå i samsvar med pensjonskassedirektivet innført for norske pensjonskasser.

Det er ikke på noen måte godtgjort at det av sikkerhetsmessige grunner skulle være behov

for et dobbelt sett av egenkapitalkrav. Tabellene i kapittel 9.6.3 og Banklovkommisjonen omtale i avsnittet her, tilsier at krav til ansvarlig kapital i tillegg til et solvensmarginkrav ikke innebærer noen økt sikkerhet for institusjonene. Kravet innebærer en unødig administrativ byrde for institusjonene og økte kostnader for kundene.

Etter disse medlemmenes oppfatning er det ikke en holdbar løsning å avvente resultatet av «Solvency II» før spørsmålet om kapitaldekningskrav for forsikringsselskaper og pensjonskasser tas opp til vurdering. Det er uansett for lenge å vente til nye solvensregler i forsikring foreligger. Etter alt å dømme vil dette neppe skje før tidligst i 2010. For det første representerer kapitaldekningskravene en konkurransemessig ulempe for de selskaper som er underlagt norsk forsikringslovgivning. Dette vil slå sterkere ut etter hvert som den europeiske og spesielt den nordiske integrasjonen medfører at selskaper med ulik nasjonalitet konkurrerer side om side i de samme markeder. For det andre er det minst to forhold som uansett krever en gjennomgang av kapitaldekningsreglenes anvendelse i forsikring på et tidligere tidspunkt. Det ene er endringene i bankenes kapitaldekningsregelverk (Basel II). Det andre er at innføringen av ny regnskapsstandard nødvendiggjør en egen gjennomgang av regelverket for å utarbeide korrigerende bestemmelser for tilsynsformål (prudential filters).

Disse medlemmene forutsetter derfor at spørsmålet om kravet til kapitaldekning skal videreføres, underlegges nærmere vurdering i nær fremtid, og at denne vurderingen også må omfatte skadeforsikringsselskapene, som i høy grad også er berørt.»

4.7.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av høringsinstansene har hatt innvendinger til forslaget om at kravet til grunnkapital forhøyes til et beløp tilsvarende 10 G. *Norske Pensjonskassers Forening* uttaler imidlertid at det bør fastsettes overgangsregler som gjør at eksisterende pensjonskasser som ikke oppfyller dette kravet, kan videreføre sin virksomhet. Etter foreningens syn vil det være mest hensiktsmessig at kravet ikke gjøres gjeldende for pensjonskasser som er etablert før reglene trer i kraft.

Kredittilsynet uttaler for øvrig:

«Etter Kredittilsynets oppfatning vil det foreslåtte minstekrav til grunnkapital bidra til å begrense etableringen og videreføringen av svært små pensjonskasser. Fra et tilsynsmessig perspektiv er dette en klar fordel, ettersom disse pensjonskassene ofte har relativt høye kostnader og lav

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

kapitalavkastning, og gir dessuten opphav til uforholdsmessig mye oppfølging fra Kredittilsynets side.»

For øvrig er høringsinstansenes merknader i hovedsak knyttet til spørsmålet om pensjonskasser skal underlegges reglene om kapitaldekning og reglene om solvensmarginkrav. *Kredittilsynet* støtter Banklovkommisjonens flertall og uttaler:

«Kredittilsynet slutter seg til de vurderinger flertallet i Banklovkommisjonen har pekt på, og vil særlig vektlegge både behovet for og viktigheten av at livsforsikringsselskaper og pensjonskasser har en kapital som står i forhold til den risiko som overtas. De beregninger som er vist i utredningen viser at kapitaldekningskravet for livselskapene er atskillig mindre enn minstekravene til solvensmarginkapital i de fleste år. Tilsvarende antas å ville gjelde også for pensjonskasser. Dette medfører at det vil være solvensmarginkravet som normalt har reell betydning for pensjonsinnretningene. Dette kan tilsi at en opprettholdelse av kapitaldekningskravet i tillegg til solvensmarginkravet, vil ha liten betydning for og innvirkning på livsforsikringsselskapene og pensjonskassene.»

Kredittilsynet mener imidlertid at det på sikt vil være tilstrekkelig med ett kapitalkrav, både for livselskaper og for pensjonskasser:

«Kredittilsynet er av den oppfatningen at det på sikt vil være tilstrekkelig med ett kapitalkrav for livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Det synes mest tjenelig med et kapitalkrav som har til formål å sikre selskapene soliditet i forhold til investeringsrisiko, markedsrisiko og forsikringsmessig risiko, i stedet for kapitaldekningskravet (som først og fremst er rettet mot kredittrisiko knyttet til forvaltning). Den konkurransemessige ulempen som kapitaldekningskravet representerer for pensjonsinnretninger som er underlagt norsk forsikringslovgivning anser Kredittilsynet som lite heldig over tid. Det skal for ordens skyld nevnes at EUs solvensmarginregelverk er basert på en minimumsharmonisering, hvilket innebærer at det er anledning til for norske myndigheter å stille strengere krav til solvenskapitalen enn det minimumskrav som følger av solvensmarginregelverket. Ved et noe høyere solvenskrav for pensjonskasser enn i dag, vil man i så godt som alle situasjoner ha høyere krav enn det gjeldende kapitaldekningskrav.

Det vises også til Kredittilsynets brev av 12. november 2001 til Finansdepartementet vedrørende Banklovkommisjonens syvende utredning («ny livsforsikringslovgivning»), hvor det blant annet sies følgende (punkt 2.7):

«For livselskaper i andre land innenfor det europeiske økonomiske samarbeidsområdet stilles det ingen andre krav til egenkapital enn kravene i EUs solvensmarginregelverk. Kredittilsynet har tidligere gitt uttrykk for at dette regelverk ikke på en tilfredsstillende måte tar hensyn til de risikoer et forsikringsselskap er eksponert for, bl.a. bør regelverket i større grad ta hensyn til investeringsrisiko og da spesielt markedsrisiko. (...) Kredittilsynet vil oppfatte det som en klar fordel om Norge hadde de samme regler for solvens som de land det er naturlig å sammenligne seg med. Det bør også påpekes at det eksisterende system for ansvarlig kapital hensyntar primært kredittrisiko, mens den viktigste risiko på aktivasisiden for livselskapene er markedsrisiko.»

Kredittilsynet mener etter dette, hvilket også fremgår av brevet av 12. november 2001, at ettersom minstekrav til ansvarlig kapital og solvenskapital i realiteten har samme funksjon, bør det, i lys av den utviklingen som finner sted på dette området innenfor EU, være grunnlag for å tilpasse det norske regelverket til det solvensregelverket som gjelder i andre land.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon, Konkurransetilsynet, Norges Bank og Nærings- og handelsdepartementet uttaler at spørsmålet om kravet til kapitaldekning skal videreføres (i tillegg til solvensmarginkravet), må vurderes nærmere etter at forslag til regler for pensjonskasser er fremmet. Disse høringsinstansene går således ikke imot Banklovkommisjonens forslag på dette punktet, men forutsetter at spørsmålet om pensjonskasser (og livselskaper) skal underlegges et dobbelt kapitalkrav følges opp av departementet.

Aktuarkonsulenters Forum, De selvstendige kommunale pensjonskasser, Den Norske Aktuarforening og Norske Pensjonskassers Forening støtter likeledes Banklovkommisjonens forslag om å innføre solvensmarginkrav for pensjonskasser. Den Norske Aktuarforening påpeker i den sammenheng at det er viktig at det gis rimelige overgangsregler. Imidlertid går disse høringsinstansene imot forslaget om at gjeldende kapitaldekningsregler skal videreføres. De selvstendige kommunale pensjonskasser uttaler:

«Solvensmarginkrav som basis for beregning av nødvendig egenkapital synes som en opplagt arvtager til nåværende «Basel I-regler». Solvensmarginkapitalen beregnes ut fra markedsverdier på aktivaene minus beregnede forpliktelser som nettopp baserer seg på evnen til å møte det underliggende forretningsformålet. «Basel I – regler» gjør ikke det og har i tillegg en rekke bieffekter som bl.a. fremmer prisskjev-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
 B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

heter i finansmarkedet og gir insentiver for pensjonsinstituttene til å opptre medsyklisk i forvaltningen, som igjen kan føre til økt volatilitet i det norske finansmarkedet. Det er derfor flere grunner til at «Basel I – regler» bør erstattes med andre solvensregler.

Krav til solvensmargin bør avpasses behovet for sikkerhet som igjen er avhengig av pensjonsinstitusjonens avgitte garantier innen administrasjon, biometrisk risikodekning og avkastningsgaranti sett opp mot investeringsrisikoen. Noen land praktiserer i dag bruk av situasjonsbetingede stresstester («trafikklys»-regulering) hvor inputparametrene er avhengig av markedssituasjonen og at selskapene blir pålagt å ha en positiv solvensmarginkapital basert på «Prudent person»-prinsippet («rød, gul eller grønn sone» avhengig av størrelsen til solvensmarginkapital utover kravet).

Det er fristende for de regulerende myndigheter å sette kravene til garantikapital og bufferkapital høyt slik at man ikke kommer opp i finansielle stressituasjoner. Høye krav til solvensmarginkapital fører i beste fall til en overfinansiering av ordningen, i verste fall hindre etableringer/opprettholdelse av gode garanterte pensjonsordninger for å bli erstattet med enkle og usikre pensjonsordninger eller andre personalgoder.

...

En eventuell overgang til solvensmarginkrav vil kunne gjøre oppfølgingen av pensjonskassenes soliditet enklere og bedre. I og med at definisjonen av solvensmarginkapital og solvensmarginkrav kan gjøres presise, vil forholdet dem i mellom gi et entydig mål på soliditet. Hvis solvensmarginkapitalen dekker solvensmarginkravet, er det full dekning (100%) av forsikringstekniske forpliktelser i pensjonskassens formue pluss en overdekning for å møte definerte innebyggede risiki. Krav til garantikapital vil gjøre at dekningen skal alltid være over 100%. Kravene kan spesifiseres slik de er definert i livdirektivets artikkel 29 (som ikke gjelder for pensjonskasser) og det er opp til medlemslandene selv å fastsette individuelle krav til garantikapital. Det ville være naturlig å spesifisere et minimumsbeløp som alle kassene måtte ha. Forslaget fra banklovkommissjonen om en grunnkapital på 10 ganger Folketrygdens grunnbeløp virker rimelig.

For beregning av bufferkapitalkrav (jfr. Kapitalforvaltningsforskriftens §5a) kan det eventuelt utarbeides «prudent person» standarder for hvor stor overdekningen skal være. Disse kan erstatte dagens heller kompliserte bufferkapital- og stresstestkravberegninger. Standardene kan gjøres avhengig av investeringsrisikoen i de individuelle pensjonskassene og man kan definere tiltak hvis standardene underskrides («trafikklys»-regulering).

...

Solvensmarginkrav skulle gi god erstatning til dagens egenkapitalregelverk med BIS-vektning. Det vil være i samsvar med kravene som EU-direktivene setter jfr artikkel 17 1–3 – nemlig at kravene skal begrunnes med de risikiene som er forbundet med de forretningsmessige forholdene (pensjonsforpliktelser og investeringsgarantier). Banklovkommissjonens forslag om å innføre 2 sett av egenkapitalkriterier, Basel I regler og Solvensmarginkrav virker bare kompliserende uten å oppnå mer sikkerhet. Double sett av regler vil kreve betydelig merarbeid, komplisere regelverket og vanskeliggjøre regel forståelsen uten at man oppnår mer sikkerhet for de forsikrede og forsikringstakeren.

Eneste begrunnelsen som vi ser for opprettholdelsen er at reglene skal være like de som gjelder for bankene og dermed livselskapene – altså en næringspolitisk begrunnelse. En slik begrunnelse vil etter vår bedømming være i strid med EUs direktiv om tjenstepensjoner. I tillegg vil Base 1 reglene ha den virkning at investeringene blir vridd mot enkeltaktiva f.eks. mot stats- og kredittobligasjoner (0% / 20%-vektet) fra industriobligasjoner (100%). Det vil i så fall være i strid med tjenstepensjonsdirektivets forbud mot regler som styrer investeringene mot enkeltaktiva (artikkel 18–3).»

Norske Pensjonskassers Forening uttaler:

«Etter lovforslaget skal en pensjonskasse med pensjonsordning som anses som livsforsikring til enhver tid oppfylle både krav til ansvarlig kapital og til solvensmarginkapital. De to kravene gjelder parallelt og innebærer følgelig ingen dobling av faktisk kapitalkrav. Det vil normalt være solvensmarginkravet som vil være effektivt i pensjonskassene. Kravet til ansvarlig kapital tar utgangspunkt i kreditt risiko og er laget for og tilpasset banker og kredittforetaks virksomhet – ikke langsiktig pensjonssparing. For pensjonskasser vil et krav om risikokapital sett i forhold til markedsrisiko være langt mer relevant. I tillegg til kapitaldekningskravet og solvensmarginkravet, som skal være oppfylt til enhver tid, er pensjonskassene da også underlagt krav om bufferkapital beregnet i forhold til markedsrisiko i porteføljen.

Kapitaldekningsregelverkets (BIS-regelverket) risikovekter er sjablonmessig fastsatt og innebærer at pensjonskassene i gitte situasjoner justerer balansen på en lite heldig måte. Et fallende verdipapirmarked vil føre til salg av aksjer og obligasjoner med høy risikovekt. Slik medsyklisk adferd vil ha negativ innvirkning på avkastningen over tid. I situasjoner med lav kapitaldekning vil egenkapitalkravet også bidra til å vri pensjonskassenes investeringer i retning av kortsiktige plasseringer.

Solvensmarginkravet er tilpasset forsik-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ringsvirksomhet og er det kapitalkrav som vil gjelde for utenlandske pensjonskasser og livsforsikringsselskap. Norske Pensjonskassers Forening mener derfor at kapitaldekningskravet (BIS-regelverket) bør avvikles for pensjonskasser – og for livsforsikringsselskap – når solvensmarginkravet blir gjort gjeldende. Investeringsrisikoen for pensjonskassene vil være tilstrekkelig ivaretatt – og ivaretatt på en mer hensiktsmessig måte – gjennom solvensmarginkravet og krav til bufferkapital. Jf. dessuten lovforslagets bestemmelser om forsvarlig kapitalforvaltning – jf. § 6a-7.

Norske Pensjonskassers Forening vil for øvrig advare mot, at en på norsk hold legger til grunn en strengere utforming av solvensmarginbestemmelsene enn hva som er vanlig i andre land.»

De selvstendige kommunale pensjonskasser mener at nødvendigheten av at kommunale ordninger skal ha like stor egenkapital som private pensjonskasser og livsforsikringsselskaper bør utredes nærmere:

«Iht. kommuneloven kan ikke kommuner erklæres konkurs. Videre har Hovedtariffen 2004 mellom partene i kommunal sektor fastslått at pensjonsforpliktelsene til enhver tid skal være fullt ut fundert. Eventuell eksponering for arbeidsgivers (forsikringstakers) manglende dekning av premie eller dekning av underskudd, vil være av svært kortsiktig natur – maksimum et regnskapsår. I og med at det ikke kan være noen insolvensrisiki på en kommunal arbeidsgivers hånd, vil det være uhensiktsmessig for kommunene og kostbart for samfunnet å bygge opp institusjoner og/eller betale for slike insolvensgarantier for kommunene for å sikre de kommunalt ansattes pensjonsrettigheter. Dagens regelverk for kommunale pensjonskasser er derfor unødvendig strenge hva egenkapitalkravet angår og påfører samfunnet ekstrakostnader. Eventuelle nye egenkapitalregler og krav til garantikapital bør ta dette med i betraktning. I de kommunale ordninger der det er tatt opp kommunale bedrifter som ikke har samme konkursbeskyttelse bør løsningen være å skaffe seg insolvensgaranti, jfr. kapittel 4.2.3, fremfor å heve minimumskravene til egenkapital.»

4.7.4 Departementets vurdering

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at det bør være et minimumskrav til grunnkapital for pensjonskasser og at dette bør settes til et beløp tilsvarende 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Det vises til lovforslaget § 7–5 første ledd. Etter departementets vurdering bør kravet gjelde for

alle pensjonskasser, også overfor eksisterende pensjonskasser som pr. i dag ikke oppfyller dette kravet. Etter departementets vurdering vil spørsmålet om en eventuell frist for å tilpasse seg dette kravet for disse pensjonskassene bli et spørsmål som må løses i forbindelse med utarbeidelsen av overgangsreglene. Det legges fra departementets side opp til å utarbeide hensiktsmessige og romslige overgangsregler for eksisterende pensjonskasser på dette punktet. Det vises til lovforslagets § 17–1 hvor det følger at slike regler kan fastsettes i forskrift.

Når det gjelder krav til ansvarlig kapital i forhold til aktiva, vil departementet vise til at det i Norge gjelder et krav om ansvarlig kapital på åtte prosent av vektet balanse for alle typer finansinstitusjoner. Like kapitalkrav for alle finansinstitusjoner sikrer at et engasjement behandles likt med hensyn på egenkapitaldekning uansett hvilken type finansinstitusjon som har engasjementet. Dette bidrar til like konkurransevilkår, og har dessuten en meget viktig soliditetsmessig side ved at en unngår at engasjementer kanaliseres til institusjoner med lave kapitalkrav.

Krav til ansvarlig kapital utgjør en meget viktig del av vårt soliditetssikringssystem ved at reguleringen sikrer at selskapenes risikoeksponering knyttet til kapitalforvaltningen står i forhold til selskapenes ansvarlige kapital, og dermed også til risikoen selskapene kan bære.

Virksom konkurranse mellom pensjonskasser og livsforsikringsselskaper fordrer at de to typene av pensjonsinnretninger behandles likt, med mindre det er særegne forhold som skulle tilsi ulik behandling. Slike særegne forhold er ikke tilstede i denne saken. Like soliditetsregler er svært viktig i forhold til incentiver og mulighetene for flytting av pensjonsordninger og fripoliser fra livsforsikringsselskaper til pensjonskasser, og omvendt, og sikring av disse. Departementet legger vekt på at de ulike typer av forvaltere av pensjonsordninger skal ha likeverdige rammevilkår.

Departementet viser til at det følger av lovforslaget § 7–7 første ledd at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen. Dette kravet følger opp pensjonskassedirektivet artikkel 8. Kravet gjelder generelt for alle pensjonskasser, både private og kommunale. Etter lovforslaget § 7–9 vil for eksempel en arbeidsgiver ha *adgang*, men ingen plikt, til å skyte inn kapital i pensjonskassen. Arbeidsgivers forpliktelser i forhold til arbeidstakerne vil for øvrig styres av avtale inngått mellom arbeidsgiver og arbeidsta-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ker, for eksempel Hovedtariffavtalen hva angår kommuner og kommunalt ansatte. Etter departementets vurdering er det imidlertid viktig at kravene til *soliditeten* styres av lovregler, og det bør i den sammenheng ikke være forskjell på private og kommunale pensjonskasser. Det er helt sentralt at en pensjonskasse som sådan er forsikringsteknisk oppbygget og at vi har betryggende lovregler om soliditet. Når premie er betalt inn, skal ytelsene være sikret.

4.8 Organisering av virksomheten mv.

4.8.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Pensjonskasseforskriften §§ 11 og 25 bestemmer at pensjonskassens premietariff (beregningsgrunnlag) skal være godkjent av Kredittilsynet før pensjonskassen starter opp sin virksomhet. Også endringer i beregningsgrunnlaget skal godkjennes av Kredittilsynet, jf. samme bestemmelser.

For øvrig har pensjonskasseforskriften regler om avsetninger, sikkerhetsfond, underdekning og rett til overføring av oppsamlede midler knyttet til en forsikringskontrakt (flytting). Banklovkommissjonen har i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 3.2.5 redegjort nærmere for disse reglene:

«Pensjonskasser skal ha forsikringsmessige avsetninger (forsikringsfond) som tilsvarer nåverdien av pensjonskassens fremtidige forpliktelser, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 8–2 som er gitt tilsvarende anvendelse på pensjonskasser. Pensjonskassen skal anvende samme beregningsgrunnlag ved beregning av premiene og avsetningene (forsikringsfondet). I pensjonskasseforskriften § 16, jf. § 28, er det sagt uttrykkelig at kravet til forsikringsfond også gjelder midler til dekning av administrasjonsutgifter som etter vedtektene skal belastes pensjonskassen. Gjennom forvaltningspraksis er det lagt til grunn at det er pensjonskassen som skal dekke egne administrasjonsutgifter. Disse skal ikke dekkes av foretaket som pensjonskassen er opprettet for.

Videre er forsikringsvirksomhetsloven § 8–4 om sikkerhetsfond gitt tilsvarende anvendelse på pensjonskasser. Pensjonskasseforskriften § 17, jf. § 24, gir også forskrift 29. november 1990 nr. 941 om sikkerhetsfond i livsforsikring tilsvarende anvendelse på pensjonskasser.

For tilfeller hvor det oppstår underdekning i forhold til en pensjonskasses forsikringsfond, dvs. pensjonskassens eiendeler er ikke tilstrek-

kelig til å dekke forsikringsfondet, er det gitt særlige bestemmelser i pensjonskasseforskriften §§ 20 og 28A. For private pensjonskasser kan Finansdepartementet i særlige tilfeller og for en tidsbegrenset periode samtykke til at en pensjonskasse kan ha lavere forsikringstekniske avsetninger eller lavere kapitaldekning enn det forskriften krever. Praksis her har vært restriktiv. Dersom det oppstår en underdekning, er pensjonskassen forpliktet til umiddelbart å fremlegge en plan for Kredittilsynet for hvordan forskriftens krav igjen skal kunne oppfylles.

I medhold av pensjonskasseforskriften § 28A tredje ledd var det en del kommunale pensjonskasser som i 1996 fikk godkjent en opptrappingsplan for oppbygging av de forsikringstekniske avsetningene. Av i alt 19 pensjonskasser som fikk godkjent en opptrappingsplan var det bare tre stykker som var i en slik situasjon at pensjonskasseforskriftens maksimale opptrappingsperiode på 25 år kom til anvendelse. Avslutningen på opptrappingsperiodene for de pensjonskassene som fortsatt har underdekning varierer som følge av dette fra 2007 til 2020. Fra Kredittilsynet er det opplyst at opptrappingen synes å ha fulgt de oppsatte planer for minste forsikringsfond. Aktuarenes rapporter om det forsikringstekniske oppgjør for de ulike pensjonskassene har vist at flere pensjonskasser i de senere år har ligget godt i forkant av opptrappingsplanen. Det har derfor ikke vært behov for Kredittilsynet å vurdere avvikling av noen av disse pensjonskassene, slik Kredittilsynet har adgang til etter pensjonskasseforskriften § 28A.

Det skal også nevnes at pensjonskasseforskriften § 12, jf. § 24, gir forsikringsvirksomhetsloven § 7–8 om rett til flytting tilsvarende anvendelse for pensjonskasser. Denne bestemmelsen ble imidlertid opphevet ved lov av 19. desember 2003 nr. 121 og erstattet med bestemmelsene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8c om flytting som også gjelder for pensjonskasser.»

Forsikringsvirksomhetsloven § 7–4 første og tredje ledd om kapitalforvaltning, samt flere bestemmelser i denne bestemmelsens tilhørende forskrift, er også gitt tilsvarende anvendelse for pensjonskasser. Det vises til pensjonskasseforskriften §§ 9 og 24. Forsikringsvirksomhetsloven § 7–4 første ledd første punktum fastsetter at forsikringsselskapet skal sørge for en forsvarlig kapitalforvaltning. Videre skal selskapet for å sikre oppfyllelsen av sine forsikringsforpliktelser sørge for at eiendeler til dekning av de forsikringsmessige avsetningene til enhver tid er plassert på en hensiktsmessig og betryggende måte. Dette skal ses i forhold til arten av forsikringsforpliktelsene og hensynet til sikkerhet, risikospredning, likviditet og avkastning.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Etter § 7–4 tredje ledd er Kredittilsynet gitt hjemmel til å pålegge selskapet å endre plasseringen innen en fastsatt frist. Denne adgangen gjelder dersom Kredittilsynet finner at et selskap har plassert sin kapital i strid med lov eller forskrifter, eller for øvrig på en ubetyggende eller åpenbart uheldig måte.

Som nevnt ovenfor, er også flere av de nærmere bestemmelsene om kapitalforvaltning i forskrift 23. april 1997 nr. 377 om forsikringsselskapers kapitalforvaltning (kapitalforvaltningsforskriften), gitt tilsvarende anvendelse overfor pensjonskasser, jf. § 9 og § 24 i pensjonskasseforskriften. Banklovkommissjonen har i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 3.2.6 redegjort for hvilke bestemmelser dette gjelder:

«Pensjonskasseforskriften § 9 gir også mange av de sentrale bestemmelser i forskrift 23. april 1997 nr. 377 om forsikringsselskapers kapitalforvaltning (kapitalforvaltningsforskriften) tilsvarende anvendelse på pensjonskasser. Disse bestemmelsene angir både kravene til organisering av, og kontrollrutiner for, kapitalforvaltningen, og fastsetter i tillegg ulike begrensninger når det gjelder hvordan pensjonskassens midler kan plasseres. Kredittilsynet kan og har ved ulike rundskriv gitt nærmere regler og retningslinjer for kapitalforvaltningen i pensjonskasser. Det vises blant annet til Kredittilsynets rundskriv nr. 7/1998, 2/1999 og 30/2001.

Disse prinsippene gjelder uavhengig av om pensjonsordningen(e) i pensjonskassen er underlagt fellesforvaltning i regi av pensjonskassen eller investeringsvalg (se ovenfor avsnitt 2.5). Når pensjonsordningens midler er underlagt fellesforvaltning av pensjonskassen, kommer en del tilleggsbestemmelser som fastsetter nærmere retningslinjer og ytre rammer for kapitalforvaltningen til anvendelse, utover de svært generelle prinsippene som fremkommer i forsikringsvirksomhetsloven § 7–4.

(1) I samsvar med kapitalforvaltningsforskriften § 4 kreves det således at styret i en pensjonskasse skal fastsette retningslinjer for pensjonskassens kapitalforvaltning og for rapportering til styret om kapitalforvaltningen. Videre er de generelle kapitalforvaltningskravene i § 5 annet og tredje ledd gjort gjeldende for pensjonskasser. Dette innebærer at pensjonskassen skal påse at eiendelene er sammensatt slik at de i forhold til arten av pensjonskassens forsikringsforpliktelser, forvaltes under hensyn til sikkerhet, risikospredning, avkastning og likviditet. Pensjonskassen skal særlig ivareta hensynet til sikkerhet for dekning av langsiktige forsikringsforpliktelser. I tillegg skal det sørges for tilstrekkelig god likviditet til påregnelige utbetalinger til dekning av erstatningsoppgjør.

Videre gir pensjonskasseforskriften bestem-

melsene om oppfølging av markedsrisiko og bruk av stresstester i kapitalforvaltningsforskriften § 5a tilsvarende anvendelse på pensjonskasser. Også forskrift 20. juni 1997 nr. 1057 om klargjøring av kontrollansvar, dokumentasjon og bekreftelse av den interne kontroll (internkontrollforskriften) er gitt anvendelse på pensjonskasser så langt de passer. Internkontrollforskriften krever blant annet at styret og daglig leder skal sørge for at det årlig foretas en gjennomgang av vesentlig risiko på institusjonens ulike aktivitetsområder og de interne kontrolltiltak som skal sikre disse. Det skal også utarbeides rapporteringsrutiner for gjennomføring av kontrollen i institusjonen.

(2) En del av de særskilte plasseringsbegrensningene i kapitalforvaltningsforskriften er også gjort gjeldende for pensjonskasser, men disse plasseringsreglene gjelder bare forvaltningen av eiendeler til dekning av de forsikringsmessige avsetninger. Dette gjelder kapitalforvaltningsforskriftens § 7 første til fjerde ledd som blant annet innebærer at aksjer og andre eierandeler til sammen ikke kan utgjøre mer enn 35 prosent av pensjonskassens forsikringsmessige avsetninger. Endelig er kapitalforvaltningsforskriftens bestemmelser om valutaposisjonsgrenser gjort gjeldende for pensjonskasser, jf. kapitalforvaltningsforskriften § 13.

For enkelte av de bestemmelsene i kapitalforvaltningsforskriften som ikke er gitt anvendelse på pensjonskassen, er det i pensjonskasseforskriftens § 9, jf. § 24, fastsatt særlige begrensninger i plasseringen i ulike aktiva som er knyttet til foretaket/institusjonen som pensjonskassen er opprettet for. En pensjonskasse kan således ikke eie aksjer, eierandeler eller andre former for ansvarlig kapital i dette foretaket. Heller ikke skal en pensjonskasses beholdning av andre verdipapirer utstedt av foretaket og lån til foretaket, inklusive lånegarantier, overstige 20 prosent av forvaltningskapitalen. Dersom pensjonskassen også eier fast eiendom som leies eller på annen måte brukes av foretaket eller foretak i samme konsern, kan plasseringen i slik fast eiendom med tillegg av verdipapirer og lån som nevnt, ikke overstige 35 prosent av forvaltningskapitalen.

For pensjonskasser som er opprettet med investeringsvalg, gjelder kapitalforvaltningsforskriften kapittel 3 om særregler for livsforsikring med investeringsvalg tilsvarende, jf. pensjonskasseforskriften § 9 tredje ledd. Når det gjelder sammensetningen og forvaltningen av de enkelte investeringsporteføljene, henviser kapitalforvaltningsforskriften kapittel 3 til lov av 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond §§ 4–4 til og med 4–7 så langt de passer. (Etter endring av verdipapirfondsloven ved lov av 15. juni 2001 nr. 48 skulle henvisningene i kapitalforvalt-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ningsforskriften ha vært oppdatert. Riktig henvisning hadde vært verdipapirfondsloven §§ 4–6 til 4–9.) Forvaltningsreglene vil derfor i hovedsak bli de samme for investeringsporteføljer i livsforsikringsselskap, pensjonskasser og verdipapirfond.

I henhold til pensjonskasseforskriften § 13 gjelder forskrift 21. november 1989 nr. 1170 om forvaltning og bruk av midler i premiefond, pensjonsreguleringsfond og innskuddsfond tilsvarende for pensjonsordninger i private pensjonskasser. Dette innebærer blant annet at midlene i premiefondet kan underlegges særskilt forvaltning i pensjonskassen eller i annen pensjonsinnretning.»

EU-rett

Pensjonskassedirektivets artikkel 8 fastsetter at hver medlemsstat skal sikre at det foreligger rettslig atskillelse mellom det oppdragsgivende foretaket og pensjonskassen. Formålet med bestemmelsen er å beskytte pensjonskassens aktiva i medlemmenes og pensjonsmottakernes interesse i tilfelle det oppdragsgivende foretaket går konkurs.

For øvrig har artikkel 10 til 18 flere minstekrav til alminnelige regler for pensjonskassens virksomhet. Det følger for det første av artikkel 10 at det skal fastsettes regler om at pensjonskassen skal utarbeide årsregnskap og årsberetning etter nærmere regler. Artikkel 11 som pålegger pensjonskassene visse informasjonskrav behandles nedenfor i avsnitt 4.11. Etter artikkel 12 skal medlemsstatene kreve at det utarbeides en redegjørelse for investeringspolitikken, minst hvert tredje år. Artikkel 13 og 14 inneholder enkelte regler i forhold til tilsynsmyndighetene.

Pensjonskassedirektivet artikkel 15 fastsetter for det første et krav om at pensjonskassene skal ha tilstrekkelige tekniske avsetninger som dekker pensjonskassens økonomiske og biometriske risiko. Bestemmelsen har også nærmere regler om beregningen av de tekniske avsetningene. For øvrig vises det til Banklovkomisjonens omtale av bestemmelsen i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 5.5.3.

Etter artikkel 16 skal medlemsstatene kreve at institusjonene til enhver tid har tilstrekkelige og egnete aktiva til å dekke de tekniske avsetningene for de pensjonsordningene institusjonen forvalter. Bestemmelsen har også regler om at hjemstaten i enkelte tilfeller kan tillate at en institusjon har underdekning. I så tilfelle skal det kreves at institusjonen vedtar en konkret og gjennomførbar opptrappingsplan for å sikre at kravet om tilstrekkelige og egnete aktiva oppfylles.

Artikkel 17 har regler om lovfestet egenkapital.

Denne bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.7.

Når det gjelder direktivets regler for kapitalforvaltning, følger disse av artikkel 18 (investeringsregler). Bestemmelsen har regler om at investeringene skal foretas i samsvar med «forsiktighetsprinsippet» (den såkalte «prudent person rule», jf. direktivets engelske versjon). Bestemmelsen oppstiller en rekke nærmere regler. Banklovkomisjonen har omtalt bestemmelsen i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 5.5.2. Det vises til denne omtalen.

4.8.2 Banklovkomisjonens forslag

Banklovkomisjonen har i utkastet § 7–7 foreslått en (institusjonell) bestemmelse som regulerer organisering av virksomheten. I likhet med pensjonskassedirektivets artikkel 8, jf. omtale ovenfor, foreslår Banklovkomisjonen at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen. Det vises til utkastet § 7–7 første ledd.

I utkastet § 7–7 annet til fjerde ledd foreslår Banklovkomisjonen enkelte regler om styrets ansvar og oppgaver. Banklovkomisjonens utkast til slike regler omtales nærmere nedenfor under avsnitt 4.9 om styre og daglig leder.

I NOU 2004: 24 Del I kapittel 10 redegjør Banklovkomisjonen for sine forslag til alminnelige regler for virksomheten. Banklovkomisjonen har foreslått regler om dette i utkastet § 7–10. Utkastet til denne bestemmelsen angir ved henvisning hvilke øvrige bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven som skal gjelde for pensjonskassens virksomhet.

Utkastet § 7–10 første ledd angir hvilke bestemmelser som skal gjelde *generelt* for pensjonskasser, dvs. det skilles ikke mellom pensjonskasser som har tillatelse til å overta ordninger henholdsvis med og uten forsikringselement. Banklovkomisjonen foreslår at utkastet § 6–1 om forbud mot annen virksomhet, § 6–2 om eierandeler og innflytelse i andre selskaper, § 6–6 om kapitalforvaltning, § 6–7 om forsikringsvilkår, § 6–8 om gjenforsikring, samt kapittel 9 om kommunale pensjonsordninger og kapittel 10 om flytting med tilhørende forskrifter skal gjelde tilsvarende for pensjonskasser.

Etter utkastet § 7–10 annet ledd skal bestemmelsene om livsforsikring i utkastet kapittel 8 og 11 med tilhørende forskrifter gjelde tilsvarende for pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring. Utkastet kapittel 8 tilsvarer kapittel 8a om livsfor-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

sikring, mens utkastet kapittel 11 tilsvarende Banklovkommisjonens utkast til kapittel 8d om alders- og kjønnsnøytralitet i kollektive pensjonsordninger (private ytelsesbaserte ordninger). Disse bestemmelsene skal i så fall anvendes i tillegg til de bestemmelsene det er vist til i utkastet til første ledd. Banklovkommisjonen har for øvrig foreslått at disse kapitlene skal gjelde med mindre noe annet er fastsatt i lov eller i forskrift gitt av Kongen.

Utkastet § 7–10 tredje ledd angir således hvilke bestemmelser som gjelder for pensjonskasser som har tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger *uten* forsikringselement. Banklovkommisjonen har foreslått at følgende bestemmelser skal gjelde så langt de passer: utkastet § 8–3 om pristariffer, §§ 8–7 til 8–9 om kapitalforvaltning og tilordning av avkastning, §§ 8–15, 8–18 og 8–19 om avsetninger, § 8–23 om kontoutskrift og § 8–24 om aktuar.

I utkastet § 7–10 fjerde ledd har Banklovkommisjonen foreslått at Kongen skal kunne gi nærmere regler om pensjonskassers virksomhet. Slike regler kan også omfatte regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i utkastet § 7–10.

4.8.3 Høringsinstansenes merknader

Finansnæringens Hovedorganisasjon og Norges Bank støtter Banklovkommisjonens forslag om at pensjonskasser skal underlegges (i hovedsak) det samme regelverket som livsforsikringsselskaper. *Finansnæringens Hovedorganisasjon* uttaler:

«FNH vil generelt gi uttrykk for støtte til forslag til regler for pensjonskasser. FNH støtter videre at reglene legges nært opp til regelverket for livsforsikringsselskaper, og mener dette er et sentralt poeng sett i lys av Banklovkommisjonens målsetning om bedre konkurranse i markedet for livsforsikringsprodukter.»

Norges Bank uttaler at «konkurransehensyn tilsier at likeartet virksomhet gis like rammebetingelser.»

Motsatt går *Aktuarkonsulenters Forum, De selvstendige kommunale pensjonskasser og Norske Pensjonskassers Forening* (som støttes av Næringslivets Hovedorganisasjon) imot Banklovkommisjonens forslag om at virksomhetsreglene for livsforsikringsselskaper skal gjøres gjeldende for pensjonskasser. Disse merknadene er tatt inn ovenfor under avsnitt 4.1.3. Disse høringsinstansene har generelt gitt uttrykk for at regler for pensjonskasser bør ta utgangspunkt i pensjonskassedirektivet, og ikke følge reglene som gjelder for livselskaper. Norske Pensjonskassers Forening uttaler i tilknytning til

dette at det heller burde være aktuelt å la livselskaperens virksomhet knyttet til tjenestepensjonsordninger underlegges dette samme regelverket.

Den norske Aktuarseforening uttaler følgende om forholdet til direktivet og om pensjonskassene som institusjon:

«Aktuarseforeningen stiller seg mildt talt undrende til at den påståtte tilpasningen til pensjonskassedirektivet nærmest ikke på noe felt fører det norske regelverk nærmere det som gjelder i andre europeiske land, og slett ikke følger opp intensjonene i pensjonskassedirektivet.

Aktuarseforeningen er videre av den mening at problemstillingen i en pensjonskasse, som er en institusjon med to hovedinteressenter (foretaket og medlemmene), er en helt annen enn i et livsforsikringsselskap, der en tredje part kommer inn, nemlig eierne av selskapet. Vi har forståelse for at det kan være behov for mer detaljerte regler når en tredje part skal ha muligheten til å få utbytte av sine investeringer som aksjonærer eller eiere på annen måte, enn når pensjonsforholdet er institusjonalisert gjennom en pensjonskasse. Hvis hovedformålet med innstillingen er å få like regler for livselskap og pensjonskasser, mener vi at man burde gått stikk motsatt vei, nemlig å tilpasse livselskaperens porteføljer av tjenestepensjoner til et passende regelverk for pensjonskasser.»

De selvstendige kommunale pensjonskasser har enkelte merknader knyttet til de konkrete bestemmelsene som er foreslått gjort gjeldende:

«Tilleggsavsetninger blir det viktigste verktøyet for å bufre risikiene i en pensjonskasse. Det er derfor avgjørende at reglene for anvendelse av disse reservene er skreddersydd formålet til pensjonskassen. Vi synes ikke de anbefalte begrensningene er faglig vel begrunnet og vi vil anbefale å fjerne begrensningene. Dette bør gjøres uavhengig av hvilken tolkning som måtte bli gjort gjeldende for livselskaper.

Vi vil foreslå at kursreguleringsfondet blir fjernet. Det har få positive effekter for pensjonskassene. Det representerer ingen buffer når finansmarkedene svikter slik hensikten opprinnelig var. Snarere kompliserer det regnskapet, setter ineffektive kiler i kapitalforvaltningen og gjør det lettere å manipulere regnskapsresultater og avkastningsmålingen.

DSKP vil anbefale at prinsippene som skal styre kapitalforvaltningen innarbeides i pensjonskasselovverket. Det er i dag styrt av forskrifter. EUs direktiver for livselskaper og tjenestepensjonsordninger har bestemmelser om hvilke kapitalforvaltningsprinsipper som skal gjelde. Det synes derfor naturlig at det kommer i lovs form i det norske lovverket.»

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Også Norges Bank har kommentarer vedrørende reguleringen av kapitalforvaltningen for pensjonskasser:

«Direktivets formålsparagraf 6 viser til «prudent person» som det underliggende prinsippet for kapitalinvesteringer. I tråd med dette prinsippet fastsetter direktivet forholdsvis generelle regler om forsvarlige plasseringer og liten grad av kvantitative begrensninger. Banklovkommisjonen foreslår å videreføre de generelle prinsippene vedrørende kapitalforvaltning nedfelt i § 7–4 i gjeldende forsikringsvirksomhetslov, men viser til at det vil være behov for å fastsette egne forskriftsbestemmelser med nærmere rammer for pensjonskassers kapitalforvaltning, jf. lovutkastet § 6a-10. Norges Bank antar at fastsettelse av en slik utfyllende forskrift vil være nødvendig for at pensjonskassedirektivet kan anses gjennomført i norsk rett. Lovforslagets del III, ikrafttredelse og overgangsbestemmelser annet ledd, hjemler en generell adgang til å fastsette overgangsregler. Ettersom det er lagt opp til mindre grad av detaljregulering enn tidligere og ettersom gjeldende kapitalforvaltningsforskrift inneholder bestemmelser som må antas å kunne være i strid med direktivbestemmelsene, jf. blant annet artikkel 18 nr. 5 tredje ledd, legger Norges Bank til grunn at det ikke er aktuelt å gjøre kapitalforvaltningsforskriften gjeldende i overgangsperioden frem til forskrifter til loven er fastsatt. Etter Norges Banks oppfatning vil det derfor være viktig å fastsette forskrifter for å presisere regelverket i samsvar med direktivet så fort som mulig.»

Aktuarkonsulenters Forum har merknader knyttet til anvendelsen av enkelte konkrete bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8a (utkastet kapittel 8):

«Slik vi har forstått lovforslaget skal hver enkelt eiendel i pensjonskassen være tenkt tilknyttet enten egenkapital (selskapskapital) eller forsikringsfond (kollektivporteføljen).

Selskapskapitalens årlige inntekter vil foruten avkastning av eierkapitalens spesifikke eiendeler være risikopremie for rentegaranti, fortjenestemargin på årets risikopremie for dødsrisiko og uførerisiko pluss bruttotillegget i årspremien fratrukket den del som er øremerket avsetning til administrasjonsreserve.

Selskapskapitalens årlige utgifter vil være driftskostnader, skatt og evt. overføring til forsikringsfondet for dekning av mulig underskudd eller styrking av reservene.

I relasjon til skattereglene er imidlertid vår forståelse at det ikke vil bli skilt mellom eiendeler tilknyttet selskapskapital og kollektivportefølje idet alt regnes som pensjonskassens eien-

dom. Pensjonskasseloven og skatteloven bør derfor henholdsvis utformes og endres slik at kollektivporteføljen juridisk sett regnes som forsikringstakerens og medlemmenes ikke skattepliktige midler, idet pensjonskassen dermed kun innleverer selvangivelse for selskapskapitalens regnskap og balanse. Dette fordrer separate bankkonti og VPS-konti for midler tilhørende hhv selskapskapitalen og kollektivporteføljen.

Hvis det ikke innføres sonndring mellom hvilke juridiske personer innenfor pensjonskassen som eier hvilke deler av for eksempel aksjeporteføljen, så vil hele selskapskapitalen kunne gå tapt under en lavkonjunktur såfremt kollektivporteføljen er investert 20 – 30% i aksjer. Dette skyldes at aksjetap på midlene som egentlig er bundet til kollektivporteføljen da vil utløse skatt på selskapskapitalen, jfr. nye skatteregler fra 26.03.2004 der det for foretak ikke lenger sonndres mellom realiserte og urealiserte gevinster på aksjeinvesteringer.

Dette må være mer foruroligende enn at selskapskapitalen etter foreslått pensjonskasselov og gjeldende skattelov vil kunne fremvise skattemessig underskudd i det gode finansår 2004 som så senere kan utnyttes til økning av egenkapitalen uten at det da betales inntektsskatt.

...

Det foreslås en forhåndsinnbetaling av risikopremie for «stop loss» forsikringsresultat (litra a) og rentegaranti (litra b). Et slikt prinsipp foreslås til erstatning for nåværende regime hvor tilførsel til økning av selskapskapitalen skjer i etterhånd såfremt pensjonskassens årsresultat er positivt.

At årets risikopremie (død, -uførhet og forventet dødelighetsarv) brytes opp på henholdsvis selskapsporteføljen og kollektivporteføljen er ulogisk. I stedet burde denne i sin helhet gå til kollektivporteføljen, slik at man i år med gode overskudd kunne overføre dette til risikoutjevningsfondet/selskapskapitalen.

Det samme resonnementet kan gjøres på rentegarantirisikopremien. For å underbygge dette syn vil vi her vise til kapittel 3.4 i Ot.prp. nr 74 (2003–2004) hvor det bl.a. omtales at Kredittilsynet har innhentet nærmere opplysninger om hvordan tjenestepensjonsordninger er regulert i stater som omfattes av EØS-avtalen. I nevnte kapittel sies det avslutningsvis:

Kredittilsynet opplyser også at samtlige land svarer at der en har produkter med rentegaranti, dekkes kostnadene for rentegarantien ved at overskuddet reduseres.

Vi har problemer med å se at en forhåndsinnbetalt rentegarantirisikopremie skal kunne ha relevans for en pensjonskasse.

For det første er det slik at det vil være arbeidsgiver som uansett vil måtte stå som garantist for oppnåelse av et tilfredsstillende rentere-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

sultat (ikke minst gjelder dette innenfor en pensjonskasse for enkeltforetak). Det er derfor ulogisk at arbeidsgiver samtidig skal måtte akseptere å betale en premie for dette.

For det andre skaper dette en mulig utilsiktet skattemessig komplikasjon. I følge vår forståelse av lovforslaget vil rentegarantisikopremien tilhøre sponsor og gå inn i egenkapitalen (selskapskapitalen) når den ikke kommer til anvendelse. Dette vil da utløse skatt, jfr. våre kommentarer ovenfor. Man vil kunne unngå skatt på denne premien dersom den i stedet henføres til annen buffer, eksempelvis legges inn i «supplerende reserve». Da er man imidlertid så nær opp til tilleggsavsetning funksjonelt sett at man like gjerne kunne definere dette premieelementet til en gitt prosent av premiereserven og overføre det direkte til kollektivporteføljen.

For det tredje vil vi peke på det faktum at grunnlagsrenten jo i utgangspunktet skal være lagt til den sikre siden. Selv om denne forståelse naturligvis er fundamental, forsterkes den gjennom bestemmelser gitt i forskrift av 24. november 2003 hvorpå effektiv rente på langsiktige statsobligasjoner skal ligge direkte til grunn for en årlig fastsettelse av grunnlagsrenten fra Kredittilsynets side. At det i en slik situasjon skulle være behov for å innkreve en særskilt risikopremie for rentegaranti, undergraver etter vår oppfatning tilliten til at myndighetene skal kunne fastsette grunnlagsrenten ut fra gjeldende regelverk med tilstrekkelig sikkerhetsmargin.

...

I lovforslagets § 8–12 er det gitt særskilte regler for overskudd tilordnet fripoliser. Dette er myntet på pensjonskasser som har fripoliser på egen balanse. Av overskuddet på avkastningsresultatet (korrigert for fradrag for negativt risikoresultat) skal inntil 20 % kunne tilbakeføres til selskapet. Isolert sett mener vi dette er en regel som i alt for stor grad tar hensyn til selskapets interesser på bekostning av fripoliseinnehaverne.

I en periode med stigende renter, hvor samtidig de fleste fripoliser etter hvert er avsatt med 3 % garantert rente vil det kunne bli betydelige overskudd til selskapet ved den nevnte 20%-regelen. Vi kan ikke se logikken i dette. Hvis man ikke har reserver som oppfyller foreslått målsetting 1 foran (nevnt under «Generelt»), burde det ikke overføres til midler til egenkapital (selskapskapital) i det hele tatt. Er målsetting 1 oppfylt, burde egenkapital kunne bygges opp gjennom tilførsel av slik resultatandel fra kollektivporteføljen:

- beregnet (fiktiv) ett års risikopremie på rentegaranti knyttet til premiereserven
- beregnet (fiktiv) ett års risikopremie for en «stop loss» død og uførhet.

...

Vi forstår lovforslaget slik at forsikringstaker skal innbetale årlig forskuddspremie for rentegaranti på pensjonistbestanden på lik linje med aktivbestanden. Når det først gis en særskilt tilbakeføringsregel for en fripolisebestand er det ulogisk at samme regel ikke skal kunne anvendes for en pensjonistbestand i en pensjonskasse. Begge bestander er «fullt betalt» og eksponert for den samme avkastningsrisiko.

For mange pensjonskasser utgjør pensjonistbestanden en betydelig del av totalbestanden. Vi kan ikke finne det rimelige i at det skal legges totalt forskjellige kriterier til grunn for overskuddstilbakeføring til bestander som har de samme karakteristika.

Pensjonistbestanden har i likhet med fripolisebestanden en egen tilordnet administrasjonsreserve etter dagens regelverk, som i prinsippet dekker nåverdien av alle fremtidige administrasjonskostnader knyttet til vedkommende medlemmer. Meningen med dette er at man skal kunne overføre et årlig gebyr fra administrasjonsreserven (kollektivporteføljen) til årets drift (selskapsporteføljen) istedenfor å gebyrlegge foretaket med kostnader knyttet til medlemmer som ikke lenger er aktive.

...

Vi oppfatter lovforslaget slik at man skiller mellom pris for kapitalforvaltningskostnader og øvrige administrative tjenester, idet førstnevnte inngår i rentegarantisikopremien.

Vi ser det som en fordel at kapitalforvaltningskostnadene på denne måten spesifiseres og tydeliggjøres særskilt. Under dagens regelverk er det uomtvistelig at kapitalforvaltningskostnadene pr definisjon skal inngå som en del av pensjonskassens driftskostnader og følgelig skal finansieres gjennom administrasjonstillegget i premien. Ikke desto mindre er det nok en rekke pensjonskasser i dag som nettofører hele eller deler av kapitalforvaltningskostnaden innenfor Kostnader ved finansielle eiendeler og således henfører dette element direkte inn i renteresultatet.

Pensjonskassens daglige leder sitter i prinsippet på selskapskapitalen og forvalter denne. Daglig leder trenger da å kjenne til en definert kostnad for dette, hvilket etter vår oppfatning kan rettfærdiggjøre en egen premie her for dette element.

Når dette er sagt vil vi imidlertid stille et spørsmål ved behovet for kapitalforvaltningsgebyr for en pensjonistbestand, jfr. det som foran er sagt om administrasjonsreserve og det ulogiske i å forskjellsbehandle fripolise- og pensjonistbestanden. Den samme innvending har vi mot forslaget om å innføre et årlig gebyr på kostnader knyttet til øvrig administrasjon av pensjonistbestanden; også disse kostnader skal være dekket gjennom tidligere års avsetninger til administrasjonsreserven.

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Når det forøvrig gjelder gebyrlegging av kapitalforvaltningstjenester eksklusive rentegaranti, mener vi det bør sondres mellom forvaltning av premiereserven og øvrige fondsmidler.

Spesielt i en situasjon med tilleggsavsetninger av en viss størrelse menet vi det er ulogisk å kreve et forhåndsgebyr fra forsikringstaker for deler av forvaltningskostnadene for denne type midler. Her må en viss naturlig del på for eksempel 0,3 % kunne transporteres fra kollektivporteføljen til selskapskapitalen til dekning av sponsors forvaltning av midler knyttet til tilleggsavsetningene.

AKF mener videre at det ikke er rasjonelle grunner til å videreføre prinsippet med rentegaranti på premiefondsmidler, all den stund sponsor kan velge å plassere premiefond i bank der det er helt uaktuelt med slik garanti. Vi synes for øvrig det burde kommet klarere til uttrykk i lovutkastet hvilke deler av forsikringsfondet rentegarantien skal gjelde for. Vår oppfatning er at rentegarantien bare bør gjelde for selve premiereserven.

...
Det vil ikke lenger være adgang til å la kollektivporteføljens positive renteresultat finansiere dens mulige negative forsikringsresultat (risikoresultat) og vise versa. (vi legger her til grunn at begrepet «risikoresultat» ikke skal brytes ytterligere ned på eksempelvis uføresultat og resultat for dødelighet/langt liv.)

Vi mener dette er et område hvor lovgiver med fordel burde lagt vekt på hensynet til pensjonskassenes egenart. En pensjonskasse vil på grunn av sin størrelse og som et eget forsikringskollektiv være spesielt utsatt for sterkt varierende resultater for den biometriske risiko år for år. Jo mindre pensjonskassen er, jo sterkere vil disse variasjoner kunne være og mer risikoutsatt er pensjonskassen. Spesielt gjelder dette pensjonskasser hvor pensjonistbestanden utgjør en vesentlig del av bestanden. Under normale omstendigheter vil en slik pensjonskasse ha sterkt svingende «dødelighetsarv» fra år til år med derav følgende risikoeksponering. Det vil derfor være både urimelig og ulogisk om man ikke i slike tilfeller skal kunne benytte avkastning utover beregningsrenten til å dekke risikounderskudd eller omvendt.

Pensjonskassene vil også få en mer eksponert egenkapital dersom det ikke skulle kunne være tillatt å foreta slike disposisjoner. I og med at en pensjonskasse er opprettet for å ivareta interessen til de ansatte i et foretak/konsern, er det lite ønskelig med en risikoeksponering av egenkapitalen som i et forsikringsselskap, der eierne (aksjonærene) forventer å få en avkastning på sine innskutte midler.

For øvrig nevnes at når over-/underskudd på et risikoelement ikke kan bidra til å finansi-

ere tilsvarende på et annet element, må nødvendigvis prisen for det enkelte element fastsettes med større sikkerhetsmarginer enn tidligere. Dette bidrar til å gjøre pensjonskostnadene høyere i foretakene.

...
Lovutkastet gir bestemmelser om nytt risikoutjevningsfond til erstatning for nåværende sikkerhetsfond. Det fremgår at risikoutjevningsfondet (i likhet med sikkerhetsfondet) kun kan benyttes til å styrke de tekniske reserver varig, dvs. pga mulig oppsving i levealder eller endring i dødelighets/uførenivå.

AKF er av den oppfatning at dersom risikoutjevningsfondet skal ha noen reell funksjon for pensjonskasser (utover den marginale rolle sikkerhetsfondet har hatt til nå) må fondet også kunne anvendes til å dekke svingninger i det årlige risikoresultat. Pensjonskasser, selv de av en viss størrelse, vil som nevnt kunne ha betydelige svingninger i risikoresultatet fra år til år, som det vil være fornuftig å få nøytralisert over tid ved å kunne anvende risikoutjevningsfondet.

Ettersom risikoutjevningsfondet skal erstatte sikkerhetsfondet vil det, – på bakgrunn av sikkerhetsfondets historisk sett helt neglisjerbare rolle som forsikringsteknisk instrument (noe som dog naturligvis også skyldes størrelsen), – for pensjonskassers del være lite fremsynt å ikke la dette nye fondet samtidig få en utvidet funksjon som et atskillig mer anvendelig instrument enn det gamle sikkerhetsfondet. Det synes også å kunne bli et definisjonsproblem knyttet til den foreslåtte anvendelse av risikoutjevningsfondet i forhold til hva som vil være et (varig) trendsifte mht de biometriske elementer.

Vi mener følgelig at risikoutjevningsfondet, i alle fall overfor pensjonskasser, logisk sett bør kunne få samme funksjon som, og kunne sidesettes med tilleggsavsetningene, hvor fondet/avsetningen er myntet på dekning av årlig underskudd.

Vi viser også til parallellen innenfor skadeforsikring og captives hvor sikkerhetsavsetningenes formål er å demme opp for årlige svingninger i risikoresultat.

Et regelverk for risikoutjevningsfondet slik som her foreslått blir desto viktigere i felle pensjonskassen skal etablere gruppelivsforsikring for medlemmene, jfr. lovforslaget § 7–1.»

Den Norske Aktuarforening reiser spørsmål ved om § 7–2 tredje ledd skal gjelde for pensjonskasser:

«I forarbeidene til § 6a-10 (kapittel 10.2) vises det til §§ 2 og 22 hvor det sies at § 7–2 i Forsikringsvirksomhetsloven har vært gjort gjeldende for pensjonskasser. Pensjonskasseforskriftens § 2 sier at er det kun er første og annet ledd i

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

§ 7–2 som er gjort gjeldende for pensjonskasser. Aktuarforeningen savner en begrunnelse for at tredje ledd også skal gjelde for pensjonskasser.»

Norske Pensjonskassers Forening tar opp et spørsmål knyttet til merverdiavgift på pensjonskassenes kjøp av administrative tjenester, som etter foreningens syn er helt sentral for pensjonskassenes konkurransesituasjon:

«I brev av 27. januar 2004 utdypet Finansdepartementet Banklovkommisjonens mandat i forbindelse med gjennomgangen av regelverket for pensjonskasser. I brevet heter det bl.a.:

«Forvaltning av pensjonsordninger utgjør en vesentlig del av norske livsforsikringsselskapers virksomhet, og Banklovkommisjonen bes derfor om å ta utgangspunkt i at både pensjonskasser og livsforsikringsselskaper bør kunne forvalte pensjonsmidler på likeverdige vilkår.»

Den viktigste ulikhet i faktiske rammevilkår mellom pensjonskasser og livsforsikringsselskap knytter seg imidlertid ikke til virksomhetsregler, men til effekten av merverdiavgiftsregelverket.

Verken livsforsikringsselskaps eller pensjonskassers virksomhet er avgiftspliktig. Disse institusjoner er følgelig sluttbrukere i avgiftskjeden og må bære full avgift på kjøp av varer og tjenester. Selv om livsforsikringsselskap og pensjonskasser i denne sammenheng formelt er i samme stilling, vil effekten for de to grupper være vidt forskjellig. Pensjonskassene er gjennomgående svært små institusjoner med liten eller ingen egen administrasjon. Deres virksomhet er følgelig i stor grad basert på kjøp av alle eller størstedelen av de administrative tjenester fra eksterne leverandører. Merverdiavgiften bidrar derfor til å øke pensjonskassenes driftskostnader vesentlig, i mange tilfeller med fra 10 % – 15 %.

De to største livsforsikringsselskapene har ca 200 ganger så store forvaltningskapital som den gjennomsnittlige pensjonskasse. Institusjoner av en slik størrelse utfører det aller meste av sine administrative tjenester internt, slik at det ikke gir opphav til merverdiavgift. Det minste livsforsikringsselskapet, Sparebank I Livsforsikring, er på størrelse med den største pensjonskassen. Sparebank I Gruppen har fått fritak for merverdiavgift på leveranser mellom selskap i gruppen.

Dersom livsforsikringsselskaper og pensjonskasser skal kunne forvalte pensjonsmidler på reelt sett like vilkår, må det etableres en ordning med fritak for merverdiavgift på administrative tjenester til pensjonskassene. Norske Pensjonskassers Forening ber derfor om at Fi-

nansdepartementet tar opp dette forhold i tilknytning til proposisjonen om lovregler for pensjonskasser.»

4.8.4 Departementets vurdering

Når det gjelder kravet om rettslig atskillelse mellom pensjonskassen og «sponsorforetaket» (dvs. det foretaket som har opprettet pensjonskassen og som betaler inn premie for sine ansatte), slutter departementet seg til Banklovkommisjonens forslag. Det vises i den forbindelse til at et slikt krav vil gjennomføre pensjonskassedirektivet artikkel 8. Et slikt lovkrav vil etter departementets vurdering også føre til at skillet mellom det oppdragsgivende foretaket og pensjonskassen som institusjon blir synliggjort. Det vises til lovforslaget § 7–7 første ledd.

Kollektiv livsforsikringsvirksomhet reguleres av kapittel 8a i forsikringsvirksomhetsloven, jf. § 8a-1 første ledd. Pensjonskassers virksomhet reguleres av bestemmelsene i kapittel 8a (lovforslaget kapittel 9) i den grad pensjonskasser tilbyr kollektiv livsforsikring. Også etter gjeldende rett er pensjonskasser i all hovedsak regulert av de regler som gjelder for livsforsikringsselskaper. Banklovkommisjonens forslag på dette punktet er således en videreføring av de prinsipper som ligger til grunn for gjeldende rett.

For øvrig slutter departementet seg til Banklovkommisjonens vurdering i NOU 2004: 24 Del I kapittel 10, jf. avsnitt 6.2.1, og er enig med Banklovkommisjonen i at pensjonskasser underlegges de samme regler som livsforsikringsselskapene.

I forhold til Aktuarkonsulenters Forums merknader til de enkelte bestemmelser i kapittel 8a (lovforslaget kapittel 9), viser departementet til at Stortinget nylig har tatt stilling til det materielle innholdet i disse bestemmelsene. Departementet ser, i likhet med Banklovkommisjonen, jf. NOU 2004: 24 Del I avsnitt 10.3, ikke at det skulle gjøre seg gjeldende hensyn som tilsier at pensjonskasser ikke skal underlegges disse virksomhetsreglene.

Det har vært reist spørsmål ved om anvendelsen av kapittel 8a på pensjonskasser vil være i samsvar med pensjonskassedirektivets bestemmelser. Banklovkommisjonen har lagt til grunn at lovutkastet gjennomfører pensjonskassedirektivet. Norske Pensjonskassers Forening og De selvstendige kommunale pensjonskasser, er imidlertid av den oppfatning at anvendelse av kapittel 8a på pensjonskasser vil kunne være i strid med direktivets bestemmelser. Disse høringsinstansene har særlig pekt på direktivets regler om kapitalforvaltning og avsetninger.

Banklovkommisjonen har i NOU 2004: 24 Del I

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

avsnitt 5.5 gjennomgått direktivets bestemmelser om virksomhetsregler. Departementet slutter seg til denne fremstillingen. For øvrig vil departementet vise til at direktivet er et såkalt minimumsdirektiv og at hjemstaten med hjemmel i direktivets artikkel 9 nr. 3, 15 nr. 5, 17 nr. 3 og 18 nr. 5 kan pålegge andre og strengere krav til institusjonene.

Etter departementets vurdering bør pensjonskasser, som nevnt ovenfor, underlegges de samme virksomhetsreglene som livsforsikringsselskapene, fordi disse to typene av institusjoner opererer innenfor det samme markedet for kollektive tjenestepensjonsordninger. De virksomhetsreglene som her foreslås gjort gjeldende for pensjonskasser, det vil si eksisterende forsikringsvirksomhetslov kapittel 8a, er videre særlig tilpasset kollektiv livsforsikring. Dette tilsier etter departementets vurdering at pensjonskassene og livsforsikringsselskapene underlegges i hovedsak det samme rammeregelverket.

Etter lovforslaget § 7–10 fjerde ledd kan Kongen gi nærmere regler om virksomheten til pensjonskasser, herunder nærmere regler om gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen. Dette innebærer at det blant annet kan fastsettes særlige regler for kapitalforvaltning og avsetninger for pensjonskasser, hvis dette skulle vise seg å være nødvendig. På denne bakgrunn legger departementet i likhet med Banklovkommisjonen til grunn at det foreliggende lovutkastet gjennomfører direktivets bestemmelser. Det vises til lovforslaget § 7–10.

I henhold til pensjonskasseforskriften § 2 og § 22 er gjeldende forsikringsvirksomhetslov § 7–2 første og annet ledd om forbud mot eierandeler og innflytelse i andre selskaper gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser. Banklovkommisjonen har imidlertid i utkastet § 7–10 første ledd foreslått at også bestemmelsens tredje ledd skal gjøres gjeldende. Denne utvidelsen i forhold til gjeldende rett er ikke begrunnet nærmere. Departementet foreslår å videreføre gjeldende rett på dette punktet, jf. lovforslaget § 7–10 første ledd.

Norske Pensjonskassers Forening har bedt departementet vurdere om det kan innføres fritak for merverdiavgift på administrative tjenester for pensjonskasser. Departementet viser til at regulering av merverdiavgift ikke omfattes av virksomhetsregelverket verken for livsforsikringsselskaper eller pensjonskasser. Etter departementets vurdering er det ikke aktuelt å vurdere denne problemstillingen i tilknytning til dette lovforslaget.

AktuarKonsulenters Forum har i sin høringsuttalelse gitt uttrykk for at kollektivporteføljen bør tilhøre forsikringstakeren i relasjon til skattereglene,

og at porteføljen ikke skal være underlagt skatteplikt på forsikringstakerens hånd. Innledningsvis vises det til at det er lagt til grunn at skattereglene for gjensidige livsforsikringsselskaper får tilsvarende anvendelse på skattepliktige pensjonskasser. Departementet viser til at det AktuarKonsulenters Forums forslag ikke vil være i samsvar med gjeldende skattelovgivning, og at forslaget vil bety et endelig skattefritak for eiendeler som inngår i kollektivporteføljen. Etter departementets vurdering tilsier hensynet til likebehandling i skattereglene mellom ulike bransjer og selskaper at skattelovens alminnelige prinsipper ikke bør fravikes. Det foreslås således ingen endringer i gjeldende regler på dette området.

Departementet viser videre til at det gis skattemessig fradrag for avsetning til forsikringsfond eller annet fond som er nødvendig for å dekke eller sikre kontraktsmessige overtatte forpliktelser overfor de forsikrede. Etter departementets syn må det foretas en konkret vurdering av om avsetningen reelt sett skal sikre selskapets fremtidige forpliktelser. Det foreslås på denne bakgrunn ikke endringer i skattereglene på dette punktet.

4.9 Styre og daglig leder

4.9.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Det følger av pensjonskasseforskriften § 2 og § 22 at forsikringsvirksomhetsloven § 5–1 første ledd og § 5–2 får anvendelse overfor pensjonskasser. Paragraf 5–1 første ledd stiller krav om at et forsikringsselskap skal ha et styre bestående av minst tre medlemmer, hvorav de ansatte skal være representert. Flertallet av styret skal imidlertid ikke være ansatt i selskapet, eller i et selskap som inngår i samme konsern. Dette gjelder også formannen. Vedtektene skal for øvrig inneholde regler om varamedlemmer. I § 5–2 fastsettes det at et forsikringsselskap skal ha en administrerende direktør (daglig leder).

Pensjonskasseforskriften §§ 2 og 22 sier imidlertid at de angitte bestemmelsene i forsikringsvirksomhetsloven kun får anvendelse i den utstrekning det ikke er fastsatt noe annet i selve forskriften. I pensjonskasseforskriften § 6 og § 24 er det gitt enkelte særlige regler for styre og daglig leder i pensjonskasser.

Av forskriften § 6, jf. § 24, fremgår det at en pensjonskasse skal ha et styre på minst fire medlemmer. I henhold til § 6 fjerde ledd gjelder dette også

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

for privat pensjonsfond. Minst to av disse medlemmene med personlige vararepresentanter skal velges av og blant medlemmene av pensjonskassen. Dette gjelder med mindre noe annet i særlige tilfeller er godkjent av Kredittilsynet. Det vises til § 6 annet ledd, jf. § 24. Private pensjonskasser skal i henhold til bestemmelsens tredje ledd ha en daglig leder som utpekes av styret. Dette gjelder også bare med mindre noe annet er godkjent av Kredittilsynet.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet har ikke nærmere regler om styre og daglig leder i institusjonen.

4.9.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.4 drøftet behovet for og utkast til regler om styre og daglig leder i pensjonskasser.

I utkastet § 7–6 har Banklovkommisjonen foreslått regler om krav til styret og daglig leder. Pensjonskasser som har en forvaltningskapital på under 100 millioner kroner, skal ha et styre på minst tre medlemmer. Dersom forvaltningskapitalen er 100 millioner kroner eller mer skal pensjonskassens styre bestå av minst fem medlemmer. Det vises til utkastet § 7–6 første ledd første punktum.

Et flertall i Banklovkommisjonen har foreslått at minst ett styremedlem skal være uten tilknytning til pensjonskassen eller til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen, jf. utkastet § 7–6 første ledd annet punktum. Et mindretall i Banklovkommisjonen (medlemmene Gjønnnes og Skomsvold) foreslår at annet punktum utgår. Av utkastet § 7–6 første ledd tredje punktum følger det av medlemmene i pensjonsordningen(e) skal være representert i styret.

Banklovkommisjonen foreslår at pensjonskassen skal ha daglig leder. Daglig leder skal være utpekt av styret, og kan ikke være medlem av styret. Det vises til utkastet § 7–6 annet ledd.

I utkastet § 7–6 tredje ledd har Banklovkommisjonen foreslått en bestemmelse om at nærmere angitte bestemmelser i aksjeloven om styret og daglig leders oppgaver og ansvar får tilsvarende anvendelse. Disse bestemmelsene er §§ 6–1 til 6–3, 6–6 til 6–15, 6–19 og 6–34. I utkastet § 7–6 tredje ledd annet punktum er det foreslått at § 6–17 i aksjeloven gjelder dersom det er fastsatt i konsesjonsvilkårene.

Et flertall i Banklovkommisjonen har foreslått at det innføres krav om at revisor og ansvarshavende aktuar i pensjonskassen skal møte samtidig i mini-

mum to styremøter i året. Et mindretall bestående av medlemmene Gjønnnes og Skomsvold foreslår på sin side at et slikt krav utgår.

For øvrig har Banklovkommisjonen i utkastet § 7–7 annet til tredje ledd foreslått enkelte bestemmelser om styrets ansvar og oppgaver. Av utkastet § 7–7 annet ledd følger det at styret skal sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten. Det presiseres at i dette ligger det et krav om å sørge for at det foreligger systemer for internkontroll. I henhold til utkastet § 7–7 tredje ledd kan styret inngå avtale med tjenesteyter om utførelse av følgende oppgaver: 1) forsikringstekniske beregninger, 2) registrering av medlemmer og rettigheter, 3) andre særskilte arbeidsoppgaver som omfattes av den daglige ledelse av virksomheten. Når det gjelder avtale om kapitalforvaltning, foreslår Banklovkommisjonen i utkastet § 7–7 tredje ledd annet punktum at slik avtale bare kan inngås med bank eller livsforsikringsselskap som har adgang til å drive virksomhet her i riket. Slik avtale kan imidlertid også inngås med verdipapirforetak med adgang til å drive aktiv forvaltning her i riket.

Etter utkastet § 7–7 fjerde ledd skal styret sørge for at det foreligger skriftlig fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning. Dette kravet gjelder etter utkastet til enhver tid. Styret skal også drøfte disse retningslinjene minst hvert år. Etter utkastet § 7–7 fjerde ledd annet punktum skal det også utarbeides en redegjørelse for investeringsstrategien som omfatter metoder for måling og styring av investeringsrisiko, samt allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsesens art og varighet.

4.9.3 Høringsinstansenes merknader

Kredittilsynet støtter Banklovkommisjonens forslag vedrørende regler for krav til styret og styrets oppgaver:

«Kredittilsynet deler flertallets oppfatning om at et krav om ett eksternt styremedlem vil bidra til økt kompetanse i styret, og også bidra til uavhengighet til foretaket/arbeidsgiveren. Kredittilsynet støtter derfor flertallets forslag om at det i lovutkastet § 6a-6 første ledd tas inn et krav om at styret skal ha minst ett medlem uten tilknytning til pensjonskassen eller til arbeidsgiver, foretak, foreningen eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen.

...

Etter Kredittilsynets vurdering bør de institusjonelle bestemmelsene utpeke hvem som er ansvarlige for de ulike deler av pensjonskassens virksomhet, og herunder bidra til et klart

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

skille mellom styrets og daglig leders ansvar og oppgaver. Kredittilsynet støtter derfor forslaget om at daglig leder ikke skal kunne være medlem av styret.

...
Erfaringer fra tilsyn i pensjonskasser over en årrekke viser at det i en del pensjonskasser er et begrenset samarbeid mellom pensjonskassens styre og aktuar/revisor. Det vil etter Kredittilsynets vurdering være svært hensiktsmessig å innføre et krav om at revisor og ansvarshavende aktuar skal møte samtidig i minst to styremøter pr. år da dette vil styrke kommunikasjonen og samarbeidet mellom pensjonskassens organer.

...
Kredittilsynet deler Banklovkommissjonens oppfatning om at reglene om styret og daglig leders oppgaver i pensjonskasser bør bygge på de alminnelige reglene i aksjeloven.

...
På bakgrunn av at de institusjonelle bestemmelsene for pensjonskasser best mulig bør sikre at pensjonskassen organiseres på en slik måte at den sikres faktisk og rettslig uavhengighet fra foretaket, kommunen eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen, jf. også kravet i lovutkastet § 6a-7 første ledd om at økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt, er det Kredittilsynets oppfatning at aksjeloven § 6–17 bør få tilsvarende anvendelse for pensjonskasser. Det er viktig at alle kostnader blir dekket av pensjonskassen, ikke minst ut fra en forutsetning om like konkurransebetingelser på kostnadssiden mellom ulike pensjonsinnretninger (livsselskaper/pensjonskasser).»

Kredittilsynet er også enig med Banklovkommissjonen i at styret bare kan sette bort kapitalforvaltningen til banker, livsforsikringsselskaper og verdipapirforetak med tillatelse til å drive aktiv forvaltning. Videre uttaler Kredittilsynet:

«Banklovkommissjonen vurderer om man i forhold til små pensjonskasser kan tenke seg situasjoner hvor det bør kreves at deler av virksomheten settes bort til andre. Kommisjonen kommer til at et krav om bortsetting bør vurderes konkret i de enkelte tilfeller gjennom tilsynsmyndighetenes oppfølging av styrets ansvar om å sørge for en forsvarlig organisering av pensjonskassens virksomhet, og finner således ikke grunn til å regulerer dette spørsmålet nærmere i lov.

Kredittilsynet er enig i at en slik bestemmelse ikke bør inntas i loven. Det må som hovedregel være opp til pensjonskassen selv å bestemme hvordan virksomheten skal organiseres. En inngripen i dette bør, etter Kredittilsynets vurdering, være forbeholdt særlige tilfeller.

Den norske Revisorforening støtter Banklovkommissjonens forslag om at revisor og ansvarshavende aktuar skal møte samtidig i to styremøter pr. år:

«DnR støtter forslaget, og viser til at dette er i tråd med det formål som ligger til grunn for «Norsk anbefaling om eierstyring og selskapsledelse (corporate governance)» av 7. desember 2004, pkt. 14 om revisor. Det vises ellers til Banklovkommissjonens alminnelige motiver i utredningens Del 1 pkt. 9.4.2 s. 136.»

De selvstendige kommunale pensjonskasser mener forslaget om at det skal være minst ett eksternt styremedlem, har både fordeler og ulemper:

«DSKP mener at forslaget kan føre til at ny og nyttig kompetanse blir bragt inn i styret, men øyner også fare for at de minste pensjonskassene kanskje vil få økte kostnader i form av høyere styregodtgjørelser.»

Norges Rederiforbund og Norske Pensjonskassers Forening (som støttes av Næringslivets Hovedorganisasjon) støtter mindretallets forslag om å fjerne kravet til eksternt styremedlem og om at ansvarshavende aktuar og revisor skal møte to ganger pr. år i styremøte. *Kommunenenes Sentralforbund* mener at «det neppe er grunn til å detaljregulere styrets sammensetning» og at forslagene om dette bør fjernes. Norske Pensjonskassers Forening uttaler for øvrig:

«En pensjonskasse vil ha representanter fra sponsorforetaket og fra medlemmene av pensjonsordningen. Med dette er alle parter som har interesse av pensjonskassens virksomhet representert i styret. Det er da vanskelig å se at eksterne representanter nødvendigvis vil tilføre styrearbeidet noe.

For mange pensjonskasser vil det kunne være hensiktsmessig å trekke på eksternt kompetanse i ulike sammenhenger. Det er imidlertid høyst usikkert om det gjøres mest effektivt ved å trekke slik kompetanse inn i styret. Mindre pensjonskasser vil ofte ha satt ut hele eller deler av administrasjonen og kjøper på det viset kompetanse.

Det er ikke vanlig at medlemmer av pensjonsordningen eller foretakets ansatte avlønnes for styreverv i pensjonskassen. Eksterne styremedlemmer vil måtte lønnes, hvilke vil innebære en ikke ubetydelig merkostnad for de mindre kassene.

Det er ikke et krav at pensjonskasser skal framlegge delårsregnskap. Bl.a. på denne bakgrunn synes det lite rimelig med et pålegg om at revisor og aktuar skal delta på minst to styremøter i året. En må kunne legge til grunn, at pensjonskassens styre innkaller revisor og aktuar etter behov.

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Norske Pensjonskassers Forening mener på denne bakgrunn at lovforslaget § 6a-6, første ledd, annen setning, samt fjerde ledd bør gå ut.»

4.9.4 Departementets vurdering

Når det gjelder spørsmålet om det skal stilles krav om at styret i en pensjonskasse skal ha (minst) ett eksternt styremedlem, viser departementet til at et slikt krav for det første vil kunne bidra til å øke kompetansen i styret. For det andre vil et slikt krav kunne bidra til å øke uavhengigheten til foretaket. Uavhengighet til foretaket er et sentralt element både i direktivet og i departementets lovforslag, jf. lovforslaget § 7–7 første ledd. Departementet slutter seg til flertallet i Banklovkommissjonen sitt utkast, jf. lovforslaget § 7–6 første ledd.

Departementet slutter seg også til Banklovkommissjonens forslag om at revisor og ansvarshavende aktuar skal møte samtidig i styremøte minst to ganger i året. Etter departementets vurdering vil også en slik bestemmelse kunne bidra til økt kompetanse i styret. Et slikt krav vil også kunne bidra til et tettere samarbeid mellom pensjonskassens organer, noe som etter departementets vurdering vil være gunstig. Det vises til lovforslaget § 7–6 fjerde ledd.

4.10 Forsikringsavtalerettslige forhold

4.10.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Standardvedtektene for private og kommunale pensjonskasser (jf. rundskriv nr. 23/2001, 28/2001 og 32/2001 fra Kredittilsynet) har i del II og del III bestemmelser som omtales som henholdsvis forsikringsmessige og forsikringsrettslige bestemmelser. I del II har vedtektene således bestemmelser om medlemskap, tjenestetid, herunder medregning og opptjente pensjoner, pensjonsgrunnlag, pensjonsalder, alderspensjon, uførepensjon, etterlattepensjon, regulering av pensjoner under utbetaling, pensjonistenes overskuddsfond, premier og premiefond, rett til opptjent pensjon ved opphør av medlemskap (i kommunale pensjonsordninger kalles dette oppsatt pensjon), samt utbetaling av pensjoner.

Vedtektenes del III har regler om foretakenes informasjonsplikt og medlemmenes opplysningsplikt, rettighetenes uangripelighet, ansvarsbegrensningsregler som følge av krigshendelser, samt prøving av pensjonskassens vedtak.

For øvrig legges det til grunn at forsikringsavtaleloven gjelder forsikringsavtaleforholdet mellom pensjonskassen og foretaket, samt forholdet til medlemmene i pensjonskassen. Det vises til Banklovkommissjonens omtale av dette forholdet i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 3.3.2.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet har ikke forsikringsavtalerettslige bestemmelser utover artikkel 11 (og artikkel 9 nr. 1 bokstav c) og f)) om informasjonskrav. Disse bestemmelsene omtales nedenfor under avsnitt 4.11 om informasjonskrav.

4.10.2 Banklovkommissjonens forslag

Når det gjelder en pensjonskasses vedtekter, har Banklovkommissjonen foreslått at disse bare skal inneholde selskapsrettslige bestemmelser. Det vises til utkastet § 7–4 og omtale ovenfor under avsnitt 4.6. Banklovkommissjonen har videre lagt til grunn at innholdet i forsikringsvilkårene fastsettes i pensjonsordningens regelverk, og innenfor de rammer som pensjonslovgivningen for øvrig fastsetter (for eksempel lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven). Dette er foreslått i utkastet § 7–8 første ledd. I utkastet til denne bestemmelsen fremgår det uttrykkelig at regelverket for en pensjonsordning skal fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiveren. I utkastet § 7–8 første ledd annet punktum presiseres det hva «arbeidsgiver» omfatter. Bestemmelsen er for øvrig nærmere omtalt i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.3.2.

Dersom pensjonsordningen skal forvaltes som egen investeringsportefølje, foreslår Banklovkommissjonen i utkastet § 7–8 tredje ledd enkelte nærmere bestemmelser om hva som i så fall skal fremgå av avtalen.

I henhold til utkastet § 7–4 fjerde ledd skal reglene i forsikringsavtaleloven for kollektive kontrakter gjelde tilsvarende så langt de passer.

Banklovkommissjonen har også foreslått at utkast til regelverk skal forelegges pensjonskassens aktuar til uttalelse før avtalen inngås. Det vises til utkast til § 7–4 annet ledd.

4.10.3 Høringsinstansenes merknader

Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til dette punktet.

4.10.4 Departementets vurdering

Departementet slutter seg i hovedsak til Banklovkommissjonens forslag, med enkelte justeringer, jf. lovforslaget § 7–8.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

4.11 Informasjonskrav

4.11.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Det er gitt regler om informasjonsplikt for pensjonskasser (og forsikringsselskaper) i forsikringsavtaleloven med tilhørende forskrifter, jf. lovens kapittel 11 og § 19–3. Det er også egne bestemmelser om informasjonsplikt i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, jf. hhv. § 2–8 og § 2–7.

Det følger videre av pensjonskasseforskriften §§ 2 og 22 at forsikringsvirksomhetsloven § 7–10 om kontoføring og kontoutskrift får tilsvarende anvendelse overfor pensjonskasser. Denne bestemmelsen i forsikringsvirksomhetsloven pålegger selskapene å opprette og føre en konto for hver forsikring. Denne kontoen skal inneholde regnskap og status for forsikringen pr. 31. desember i hvert enkelt år. Selskapet skal også sende forsikringstakeren utskrift av kontoen. I medhold av bestemmelsens annet ledd er Kredittilsynet gitt hjemmel til å fastsette nærmere regler. En tilsvarende bestemmelse finnes i forsikringsvirksomhetsloven § 8b-16 for kommunale pensjonsordninger.

I pensjonskasseforskriften § 14 (private pensjonskasser) og § 27 (kommunale pensjonskasser) er det gitt enkelte særlige regler for pensjonskasser.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet artikkel 11 regulerer krav til opplysninger som skal gis til medlemmer og pensjonsmottakere. Formålet med bestemmelsen er å sikre at medlemmer og pensjonister får riktig informasjon om pensjonsordningen, sine rettigheter og om selve institusjonen. Det vises i den forbindelse til portalens artikkel 23.

Bestemmelsen angir minimumskravene til slike opplysninger. Enkelte opplysninger skal kun gis på anmodning fra medlemmene eller deres representanter, så som årsregnskap og årsberetning. Informasjon om relevante endringer i reglene for pensjonsordningen skal imidlertid gis uansett. Det samme gjelder i forhold til at medlemmene hvert år skal motta en kortfattet informasjon om institusjonens situasjon og det aktuelle nivået på finansieringen av medlemmenes rettigheter. Pensjonsmottakere skal ved pensjonering eller i de tilfeller de får rett til andre ytelser få egnede opplysninger om ytelsene de har rett til og om de tilhørende alternativene for utbetaling, jf. artikkel 11 nr. 3.

4.11.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har i utkastet foreslått en egen bestemmelse om informasjonskrav. Det vises til utkastet § 7–11. Forslaget er nærmere omtalt i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 9.5.5.

I henhold til kravene i pensjonskassedirektivet artikkel 11 foreslår Banklovkommisjonen at medlemmer og pensjonister hvert år skal underrettes om endringer i regelverket for egen pensjonsordning, jf. utkastet § 7–11 første ledd. Videre foreslår Banklovkommisjonen at det enkelte medlem og den enkelte pensjonist skal motta en oppgave med informasjon om nivået på vedkommendes opptjente rettigheter hvert år. I tillegg skal det orienteres om pensjonskassens investeringsstrategi i tilfelle resultatet av kapitalforvaltningen er av direkte betydning for omfanget av pensjonsrettighetene. Det vises til utkastet § 7–11 annet ledd.

I utkastet § 7–11 tredje ledd er det foreslått at medlemmer og pensjonister «på anmodning» skal få tilsendt årsregnskap og årsberetning for pensjonskassen, og for egen pensjonsordning i tilfelle det er flere ordninger i samme kasse.

Det er også foreslått at Kongen kan fastsette nærmere regler, jf. utkastet § 7–11 fjerde ledd.

4.11.3 Høringsinstansenes merknader

Datatilsynet er av den oppfatning at § 7–11 tredje ledd annet punktum synes å være en unødvendig dobbeltregulering. *Datatilsynet* viser til at personopplysningsloven § 18 gir den registrerte innsynsrett i opplysninger om seg selv.

De selvstendige kommunale pensjonskasser reiser spørsmål ved om direktivet pålegger en generell årlig informasjonsplikt overfor medlemmet når det gjelder nivået på den enkeltes opptjente rettigheter:

«DSKP er enig i at det er viktig at medlemmer og pensjonister får god og ikke minst riktig informasjon. Når det gjelder kommunale bruttoordninger så er medlemmenes interesse knyttet til hva de vil få i samlet pensjon (inkl. ytelser fra folketrygden). Det er dette bruttoordningen sikrer. Kommunale bruttoordninger kan ikke oppgi «nivået på» de opptjente rettigheter.

Banklovkommisjonens tolkning av informasjonsplikten i EU's pensjonskassedirektiv er at det årlig skal sendes informasjon til alle medlemmer og pensjonister. Det er imidlertid mulig å tolke direktivet på en annen måte, nemlig at kravet om årlig informasjon kan gjelde kun situasjoner beskrevet i artikkel 11 § 4 (d) – når pensjonsrettighetene til en person som har sluttet, løftes over til en annen institusjon. DSKP anmoder Finansdepartementet om å undersøke hvilken tolkning som er korrekt.

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Dersom direktivet ikke gir noe absolutt krav om årlig informasjon om opptjente rettigheter, bør informasjonsplikten utformes slik som i forsikringsavtaleloven § 19–3 der det stilles krav om informasjon ved innmelding og deretter med jevne mellomrom.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon mener at ordlyden i utkastet ikke er tilpasset innskuddspensjonsordninger og kommunale ordninger:

«FNH vil påpeke ordlyden i § 6a-11, som skal gjelde alle pensjonskasser, er lite egnet i forhold til innskuddspensjonsordninger og kommunale pensjonsordninger, i og med at det ikke kan gis eksakt informasjon om «nivået på vedkommendes opptjente rettigheter» i slike pensjonsordninger. På denne bakgrunn mener vi at § 6a-11 må endres slik at en fanger opp særegenhetene i innskuddspensjonsordninger og kommunale pensjonsordninger.

Informasjonsplikten i innskuddspensjonsordninger er allerede regulert i forskrift til innskuddspensjonsloven. Her fremgår det at det skal gis årlig informasjon om blant annet pensjonskapitalens størrelse, forventet fremtidig alderspensjon og veiledende informasjon om de forutsetninger som er lagt til grunn for beregningen av pensjonens størrelse. Uttrykket «opptjent pensjon» fremkommer imidlertid ikke, siden dette i utgangspunktet ikke er en størrelse i ordninger med investeringsvalg (uten rentegaranti). FNH mener det bør tas inn en henvisning til denne forskriften i § 6a-11.

For kommunale ordninger finnes det heller ikke en konkret størrelse på opptjent pensjon. Det er en rekke faktorer som gjør at en ikke kan oppgi et nøyaktig nivå verken på opptjente rettigheter i dag eller fremtidig pensjon. Herunder kan nevnes samordningsreglene, at en har 30 års opptjeningsstid i den ordningen en står i, men 40 år om en går av før pensjonsalder, effekten av overføringsavtalen (at all offentlig tjenstepensjon utbetales av siste pensjonsordning) og medregning av tidligere tjenestetid.

FNH mener på denne bakgrunn at det er et klart behov for at det inntas en forskriftshjemmel i § 6a-11 der det gis fullmakt til at det skal utarbeides en egen forskrift som skal definere hvilke opplysninger som skal fremkomme i den årlige informasjonen til medlemmer i kommunale pensjonsordninger.

Vi vil samtidig peke på at det i lov om forsikringsvirksomhet § 8b-16 tredje ledd (§ 9–16 tredje ledd etter forslag til ny nummerering) er satt et krav til informasjon som skal gis til personer som fratrer sin stilling i offentlig sektor. Der står det at det skal utstedes et pensjonsbevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsbeviset

skal opplyse hvilke pensjonsrettigheter vedkommende har opptjent (oppsatte rettigheter) på fratredelsestidspunktet. Også her kan det diskuteres hva som skal stå i pensjonsbeviset.

FNH vil i denne sammenheng påpeke at selv om Statens pensjonskasse ikke er fondert, og derfor ikke omfattet av pensjonskassedirektivet, bør også de ha et informasjonskrav til sine medlemmer på linje med det andre pensjonskasser og livsselskaper har. Det er jo ikke fonderingsformen, men informasjonen til medlemmene, som her er viktig.

På bakgrunn av de problemstillinger som reiser seg i forhold til informasjon til medlemmer i offentlige pensjonsordninger mener FNH at det bør nedsettes en arbeidsgruppe som skal se nærmere på hvilken informasjon som skal gis årlig, eventuelt også ved fratreden. En slik arbeidsgruppe kan for eksempel bestå av partene i Overføringsavtalen.

FNH forutsetter at informasjonskravet knyttet til årlig informasjon ikke blir gjort gjeldende for kommunale ordninger før et slikt arbeid er avsluttet.

FNH mener at teksten i loven om informasjonskrav må tilpasses forholdene nevnt over. Samtidig ber FNH departementet påse at en ikke innfører doble informasjonskrav i forhold til andre lover.»

Kredittilsynet har også enkelte merknader knyttet til informasjonsplikt for pensjonskasser:

«Pensjonskassedirektivet artikkel 9 krever at medlemmene skal gis tilstrekkelig informasjon om sine rettigheter og forpliktelser, og om finansiell og annen risiko knyttet til pensjonsplanen, og om hvordan slik risiko er fordelt. Det pålegges pensjonskassen å sikre at medlemmene mottar denne informasjonen. Direktivet artikkel 11 stiller videre krav om at pensjonskassen hvert år skal gi medlemmene en kortfattet oppgave som inneholder opplysninger om pensjonsinnretningens situasjon og avkastningsnivået på midler knyttet til den enkeltes rettigheter. Det er inntatt bestemmelser i samsvar med direktivet i lovutkastet § 6a–11. Kredittilsynet foreslår at det i § 6a–11 presiseres at det er pensjonskassen som pålegges å gi slik informasjon.

Etter Banklovkomisjonens vurdering, vil medlemmene ha samme behov for direkte informasjon fra pensjonsinnretningen uansett om pensjonsordningen er etablert i en pensjonskasse eller i et livsforsikringsselskap. Det bør derfor etter kommisjonens syn vurderes om livsselskaper skal pålegges tilsvarende plikter. (Det vises til at forskrift 5. mai 1995 nr. 581 om opplysningsplikt for avtaler om forsikringsavtaler bare gjelder forholdet til forsikringstaker.) Det fremkommer av utredningen at dette kan gjøres

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ved forskrift hjemlet i foretakspensjonsloven § 2 – 8 og innskuddspensjonsloven § 2–7.

Det kan etter Kredittilsynets oppfatning være hensiktsmessig med like rammebetingelser for alle institusjoner som tilbyr pensjonsordninger til privat og offentlig sektor på dette punkt. Dette tilsier at livsselskapene pålegges tilsvarende opplysningsplikter som pensjonskassene både for private og kommunale (offentlige) pensjonsordninger. Kredittilsynet reiser derfor spørsmål om ikke informasjonsplikten bør gis som supplerende og utfyllende bestemmelser til forsikringsavtaleloven § 19 – 3, med hjemmel i forsikringsavtaleloven § 11 – 4. Kredittilsynet antar at avtaleloven gir hjemmel for dette.»

4.11.4 Departementets vurdering

Departementet antar at direktivets krav om informasjon ikke er særlig strengt, og at det vil kunne oppfylles gjennom nasjonale regler med krav om at hvert enkelt medlem og pensjonist årlig skal motta informasjon om det som må anses for å være opptjent. Utgangspunktet må tas i de opplysninger som må anses for å være relevante for den enkelte. Etter departementets vurdering vil dette typisk være hvilke endringer som har funnet sted siden forrige gang medlemmet/pensjonisten fikk informasjon (herunder opptjening i løpet av året).

Departementet viser til at utkastet § 7–11 tar sikte på å gjennomføre direktivets bestemmelser om informasjon til medlemmer og pensjonister.

Med hensyn til De selvstendige kommunale pensjonskassers spørsmål om direktivets krav om informasjon til medlemmene bare skal gjelde ved overføring av midler, viser departementet til at det følger klart av direktivet artikkel 11 nr. 4 annet ledd at kravet til informasjon til medlemmet gjelder årlig, jf. «hvert år» («every year» i den engelske versjonen).

Banklovkommisjonen har foreslått å benytte ordlyden «nivået på opptjente rettigheter». Dette må ses i forhold til hva som vil være relevant informasjon for den enkelte pensjonsordning. For øvrig vises det til at det er lagt opp til at det kan gis nærmere regler i forskrift. Departementet slutter seg på denne bakgrunn til Banklovkommisjonens utkast. Det vises til lovforslaget § 7–11.

Departementet viser avslutningsvis til at medlemmets rett til informasjon om regnskapet for egen pensjonsordning etter lovforslaget § 7–11 tredje ledd annet punktum, ikke vil omfattes av personopplysningsloven. Retten innebærer en rett til å få tilsendt regnskapet for en *kollektiv* pensjonsordning man omfattes av, dersom det er flere slike kollektive ordninger i pensjonskassen.

4.12 Avvikling mv.

4.12.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Banklovkommisjonen har redegjort for gjeldende regler med hensyn til avvikling mv. av en pensjonskasse (NOU 2004: 24 avsnitt 3.2.7):

«Når det gjelder avvikling av en pensjonskasse er forsikringsvirksomhetsloven § 10–1 om krav til godkjenning av avvikling og § 10–3 om overdragelse av forsikringsbestanden til annen pensjonsinnretning gitt tilsvarende anvendelse for pensjonskasser, jf. pensjonskasseforskriften §§ 2 og 22. I pensjonskasseforskriften §§ 19 og 29 er det gitt nærmere krav til de prosedyrer som skal følges for at Kredittilsynet skal kunne godkjenne en avvikling av en pensjonskasse. Kredittilsynet skal forelegges et sluttregnskap og en beregning av medlemmenes rettigheter ved opphør. Kredittilsynet har lagt til grunn at det skal foreligge en bekreftelse fra et livsforsikringsselskap på at kapitalen tilknyttet medlemmenes pensjonsrettigheter er overført til livsforsikringsselskapet.

Foretakspensjonsloven §§ 15–1 flg. og innskuddspensjonsloven §§ 13–1 flg. gir også regler om avvikling av pensjonsordning i pensjonskasse og inneholder også visse regler for avviklingen. Det fastsettes der at en pensjonskasse skal avvikles når pensjonsordningen skal opphøre som følge av avvikling av foretaket eller som følge av vedtak i foretaket.

En pensjonskasse kan ikke gå konkurs. Pensjonskasseforskriftens § 2, jf. § 22 bestemmer at forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11 om offentlig administrasjon av forsikringsselskaper får tilsvarende anvendelse på pensjonskasser så langt de passer. Forsikringsvirksomhetsloven kapittel 11 ble imidlertid opphevet i 1996, og erstattet med banksikringsloven (lov av 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner). Av § 1–1 tredje ledd i Banksikringsloven følger det at Kongen kan bestemme at lovens kapittel 3 (Betalings- og soliditetsvanke) og 4 (Offentlig administrasjon) skal gjelde for pensjonskasser. Denne adgangen har så langt ikke vært benyttet.»

EU-rett

Pensjonskassedirektivet har ikke egne regler om avvikling mv. av pensjonskasser. Det følger imidlertid av artikkel 14 nr. 4 at tilsynsmyndighetene kan forby eller begrense virksomheten til en institusjon etablert i vedkommende stat dersom et av vilkårene i artikkel 14 nr. 4 bokstav a til d er oppfylt.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

4.12.2 Banklovkommisjonens forslag

Utkastet § 7–12 regulerer sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse. Etter denne bestemmelsens første ledd krever dette samtykke av Kongen. Videre er lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner kapittel 3 og 4 foreslått gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser. Det vises til utkastet § 7–9 fjerde ledd.

For øvrig foreslår Banklovkommisjonen at bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 13, 14 og 15, samt innskuddspensjonsloven kapittel 11, 12 og 13 gjøres gjeldende så langt de passer, jf. utkastet § 7–12 annet ledd. Dette gjelder med mindre Kongen i samtykke gitt i medhold av første ledd i utkastet § 7–12 fastsetter andre vilkår.

Banklovkommisjonen har omtalt forslaget nærmere i avsnitt 9.7 i NOU 2004: 24 Del I.

4.12.3 Høringsinstansenes merknader

Brønnøysundregistrene uttaler:

«Forslaget til lovendringer har i § 6a-12 bestemmelser om sammenslåing, deling og opphør av pensjonskasser. Etter Brønnøysundregistrenes vurdering bør det fremgå av loven hvilke meldepplikter til Foretaksregisteret slike endringer vil medføre. Henvisningen i § 6a-12 annet ledd til foretakspensjonsloven 24. mars 2000 nr. 16 og innskuddspensjonsloven 24. november 2000 nr. 81 regulerer ikke de selskapsrettslige sidene av denne type endringer. Den selskapsrettslige saksbehandlingen ved slike endringer bør etter vårt syn vurderes nærmere. Dette gjelder særlig behovet for kreditorvarsling. Felles for de øvrige juridiske personene som omfattes av forsikringsvirksomhetsloven er at det er gitt regler om selskapsrettslig saksbehandling enten direkte gjennom aksjelovgivningen eller via henvisningen i forsikringsvirksomhetsloven § 10–5 annet ledd. De samme spørsmålene vedrørende

meldeplikt og kreditorvarsel reiser seg også ved endringer i pensjonskassers kapitalforhold.»

Kredittilsynet uttaler:

«Vi er også noe i tvil om pensjonskasseforskriftens bestemmelser i § 19 om avvikling av privat pensjonskasse blir tilstrekkelig ivaretatt i det nye lovutkastet. Det sies i denne paragrafen at før en privat pensjonskasse skal avvikles, skal sluttregnskap forelegges Kredittilsynet til godkjenning sammen med beregning av medlemmenes rettigheter ved opphøret. Videre sies det at Kredittilsynet kan gi nærmere regler om avvikling av private pensjonskasser. (For kommunale pensjonskasser gjelder § 29 tilsvarende.)»

4.12.4 Departementets vurdering

Pensjonskasser er i motsetning til forsikringsselskap, bare delvis underlagt bestemmelsene i aksjeloven. Aksjeloven har blant annet regler om at vedtak om for eksempel fusjon og fisjon skal meldes til Foretaksregisteret. Departementet antar at det bør gjelde et tilsvarende krav om å melde sammenslåing, deling og opphør av pensjonskasse til Foretaksregisteret. Det vises til lovforslaget § 7–12 første ledd annet punktum.

For øvrig viser departementet til at Kongen etter lovforslaget § 7–12 annet jf. første ledd har hjemmel til å sette vilkår for sitt samtykke til sammenslåing osv. Dette innebærer at en pensjonskasse ikke uten videre kan avvikles, slås sammen eller deles. Etter departementets vurdering innebærer dette en tilstrekkelig regulering av disse tilfellene. Det foreslås allikevel en adgang for Kongen til å gi nærmere regler om sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse, jf. lovforslaget § 7–12 første ledd tredje punktum.

Med unntak av de endringer som er foreslått ovenfor, slutter departementet seg til Banklovkommisjonens utkast, jf. lovforslaget § 7–12.

5 Innskuddspensjonsforetak

5.1 Gjeldende rett

Norsk rett

Skattefavouriserte innskuddspensjonsordninger er regulert i innskuddspensjonsloven. Det kan også etableres innskuddspensjonsordninger som ikke faller inn under innskuddspensjonsloven.

I henhold til innskuddspensjonsloven § 2–2 kan innskuddspensjonsordninger etableres i pensjonskasser, livsforsikringsselskap, banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond. Pensjonsordninger uten forsikringselement kan imidlertid ikke etableres i livsforsikringsselskap.

Etter gjeldende rett er det ikke adgang til å etablere egne innskuddspensjonsforetak.

EU-rett

Pensjonskassedirektivet unntar pensjonsordninger etablert i banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond fra direktivets bestemmelser, jf. artikkel 2 nr. 2 bokstav b.

5.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har foreslått bestemmelser for innskuddspensjonsforetak i utkastet kapittel 7 del B. Etter § 7–13 første ledd er et innskuddspensjonsforetak en finansinstitusjon som er organisert som et aksjeselskap. Virksomheten i et slikt foretak skal være begrenset til å omfatte innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement, jf. Ot.prp. nr. 74 (2004–2005). Virksomheten kan for øvrig også omfatte såkalt tilknyttet virksomhet, jf. også den tilsvarende foreslåtte bestemmelsen i utkastet § 7–1 første ledd og omtale ovenfor under avsnitt 4.2. I utkastet § 7–13 annet ledd er det nærmere angitt hva som regnes som tilknyttet virksomhet (bl.a. utstedelse av pensjonskapitalbevis).

I likhet med pensjonskasser skal heller ikke innskuddspensjonsforetak etter utkastet kunne drive virksomhet uten konsesjon. Det vises til utkastet § 7–14 første ledd. Slik konsesjon kan imidlertid bare meddeles tillatelse til å overta kollektiv pensjon uten forsikringselement. For øvrig foreslår Bank-

lovkommisjonen at enkelte andre bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven skal gjelde tilsvarende, jf. utkastet § 7–14 tredje ledd. Dette er utkastet §§ 2–1 annet til femte ledd, 2–2, 2–3 og 7–3 fjerde ledd.

Regler om krav til organisering av virksomheten og alminnelige krav til virksomheten er foreslått regulert i utkastet §§ 7–15 og 7–16. Disse reglene bygger i hovedsak på de bestemmelser som gjelder for pensjonskasser i henhold til utkastet til kapittel 7 avsnitt A.

Banklovkommisjonen har drøftet hvorvidt tilsvarende krav som gjelder for sikring av pensjonsrettigheter i livsforsikringsselskaper og pensjonsforetak (i henhold til utkastet) bør foreslås gjort gjeldende også overfor banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond som tilbyr innskuddspensjonsordninger. Det vises til Banklovkommisjonens omtale og drøftelse i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 11.1. Banklovkommisjonen har ikke foreslått at bestemmelser om dette tas inn i lovutkastet, men skisserer en mulig løsning i form av utkast til lovtekst i de alminnelige motivene.

5.3 Høringsinstansenes merknader

Sparebankforeningen går imot Banklovkommisjonens forslag om å åpne for egne innskuddspensjonsforetak i bank, forvaltningsselskap for verdipapirfond og livsforsikringsselskap:

«Sparebankforeningen deler kommisjonens oppfatning av at det er ønskelig med økt utbredelse og flere aktører på innskuddspensjonsmarkedet. Dagens regelverk legger imidlertid til rette for at også banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond kan tilby slike pensjonsløsninger. Dette regelverk er av relativ ny dato. Det vil nødvendigvis ta noe tid før etterspørselen etter disse produktene tar seg opp, og for nye finansaktører å utvikle egnede pensjonsprodukter. Årets tariffoppgjør satte pensjon i arbeidsforhold på dagsorden i bedriftene. Foreningen observerer nå økt interesse fra små og mellomstore bedrifter og fra sparebankene for denne type produkter. Etter foreningens syn er derfor ikke forslaget om egne innskuddspensjonsforetak veien å gå for å oppnå økt utbredel-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

se av innskuddspensjoner. EU-direktivet og det faktum at innskuddsgarantien begrenser seg til 2 millioner kroner, synes heller ikke å være tilstrekkelig argumentasjon for å innføre nye uoversiktlige konstruksjoner nå.

Foreningen vil derfor fraråde at det allerede nå åpnes for egne innskuddspensjonsforetak i bank, forvaltningsselskap for verdipapirfond og livsforsikringsselskap. Sett fra foreningens side er det viktig at regelverket holdes stabilt og forutsigbart, og at det ikke kompliseres ytterligere. Forslaget innebærer at dagens praksis kan videreføres, men en adgang til å etablere egne innskuddspensjonsforetak vil likevel kunne virke forvirrende på markedet, og således virke mot sin hensikt. Nye og kompliserte lovendringer vil kreve ytterligere utredningsarbeid blant bedrifter og finansaktører, noe som kan forsinke framvekst av et velfungerende innskuddspensjonsmarked.

Dersom departementet likevel skulle finne det hensiktsmessig å åpne for slike nye foretak, er det særdeles viktig at gjeldende regelverk likevel kan videreføres i sin nåværende form.»

Kredittilsynet stiller seg «svært tvilende» til behovet for slike innskuddspensjonsforetak, og mener at slike regler «bare vil komplisere det samlede regelverket».

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund og Akademikerne gir på den annen side sin tilslutning til forslaget om å etablere innskuddspensjonsforetak. Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund viser til at dette blant annet bedre vil kunne sikre arbeidstakernes rettigheter i innskuddspensjonsordninger.

Finansnæringens Hovedorganisasjon er også positiv til muligheten for å opprette innskuddspensjonsforetak, men forutsetter i likhet med Sparebankforeningens (subsidiære) merknad, at en eventuell innføring av regler for innskuddspensjonsforetak ikke endrer gjeldende regler på dette området. For øvrig kommenterer Finansnæringens Hovedorganisasjon at det i utkastet § 1–3 og § 1–4 ikke er presisert at innskuddspensjonsordninger som på enkelte nærmere angitte vilkår kan overtas av livsforsikringsselskaper eller pensjonskasser forutsettes å være uten forsikringselement.

Finansnæringens Hovedorganisasjon og Kredittilsynet legger for øvrig til grunn at kravet om ansvarshavende aktuar i innskuddspensjonsforetak er unødvendig. Både Finansnæringens Hovedorganisasjon og Kredittilsynet viser til at det bare skal foretas annuitetsberegninger. Finansnæringens Hovedorganisasjon mener videre at det uansett bør åpnes for at også andre kompetente personer enn aktuarer kan foreta beregningene. *Den Norske Aktu- arforening* støtter forslaget om at innskuddspen-

sjonsforetak skal ha aktuar godkjent av Kredittilsynet.

Verdipapirfondenes Forening uttaler i sin høringsmerknad:

«Utover noen generelle betraktninger omkring «sikring av pensjonsrettigheter i bank eller forvaltningsselskap», angir kommisjonen etter hva vi kan se, ikke noen begrunnelse for å skulle innføre krav om at forvaltningsselskaper for verdipapirfond må etablere egne «innskuddspensjonsforetak» for å kunne tilby innskuddspensjon. I utredningen er det heller ikke pekt på noen forhold innenfor dagens regulering som eventuelt skulle tilsi at pensjonsrettighetene ikke skulle være tilstrekkelig sikret i et verdipapirfond. Vi har derfor svært vanskelig for å se hvilke hensyn som krav om etablering av egne innskuddspensjonsforetak eventuelt skulle tjene. Innføring av et slikt krav framstår for oss derfor som en unødig administrativ merkostnad som det er vanskelig å forstå begrunnelsen for.

På denne bakgrunn vil Verdipapirfondenes Forening anbefale at det ikke innføres krav om at forvaltningsselskaper for verdipapirfond må etablere egne innskuddspensjonsforetak for å kunne tilby innskuddspensjon etter innskuddspensjonsloven.»

5.4 Departementets vurdering

Departementet antar at en adgang til å tilby slike innskuddspensjonsordninger gjennom egne innskuddspensjonsforetak vil kunne øke antall tilbydere av denne type pensjon, noe som vil være gunstig for konkurransen på denne delen av markedet for pensjonssparing. Departementet slutter seg for øvrig til Banklovkomisjonens begrunnelse for forslaget i NOU 2004: 24 Del I avsnitt 11.1.

Departementet slutter seg også til at regler for innskuddspensjonsforetak foreslås tatt inn i forsikringsvirksomhetsloven, på lik linje med regler for pensjonskasser. Av hensyn til inndelingen av loven, foreslår imidlertid departementet at regler for innskuddspensjonsforetak tas inn som et eget kapittel – lovforslaget kapittel 8. For øvrig innebærer Banklovkomisjonens utkast til regler for innskuddspensjonsforetak at slike foretak vil underlegges tilsvarende regelverk som pensjonskasser. Dette innebærer for eksempel at innskuddspensjonsforetak ikke kan drive virksomhet uten etter konsesjon. Videre kreves det blant annet at pensjonsordningene i innskuddspensjonsforetak fondsbaseres, på samme måte som pensjonsordningene som inngår i pensjonskasser som har pensjonsordninger uten forsikringselement. Departementet slutter seg til

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Banklovkommisjonens utkast til regler for innskuddspensjonsforetak, men foreslår enkelte mindre endringer som omtales nedenfor.

Departementet legger til grunn at innskuddspensjonsforetak som institusjon som omfattes av forsikringsvirksomhetsloven, vil falle inn under anvendelsesområdet for finansieringsvirksomhetsloven, og at det derfor ikke er nødvendig å fastsette i denne loven at innskuddspensjonsforetak er en «finansinstitusjon».

Departementet er enig med Banklovkommisjonen i at et krav om at innskuddspensjonsforetak skal ha en ansvarshavende aktuar på lik linje med forsikringsselskaper og pensjonskasser vil kunne være et nyttig bidrag til de styrende organer i innskuddspensjonsforetak, særlig i forbindelse med omregning av pensjonskapitalen til pensjonsytelser. Departementet anser imidlertid kravet for å være noe strengt, jf. også høringsmerknadene fra Kredittilsynet og Finansnæringens Hovedorganisasjon. Departementet foreslår derfor ikke å videreføre dette kravet i sitt lovforslag. Det vises for øvrig til lovforslaget § 8–1.

Etter gjeldende rett har banker og forvaltnings-

selskap for verdipapirfond adgang til å tilby innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement i henhold til innskuddspensjonsloven. Det foreslås i denne proposisjonen ikke endringer i denne adgangen, slik at banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond fortsatt skal kunne tilby slike ordninger. Adgangen til å etablere slike ordninger i innskuddspensjonsforetak, slik det foreslås i proposisjonen her, vil utgjøre et alternativ til organisering av slike ordninger i banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Videre viser departementet til at banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond er unntatt fra pensjonskassedirektivet, jf. direktivets artikkel 2 nr. 2. Begrunnelsen for dette er at disse institusjonene er underlagt reguleringen i andre EU-direktiver. Etter departementets vurdering er således disse institusjonene tilstrekkelig regulert. Departementet vil derfor ikke følge opp det skisserte forslaget fra Banklovkommisjonen om å kreve tilsvarende regler for sikring av pensjonsrettigheter for banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond, som for pensjonsforetak og livsforsikringsselskaper.

6 Teknisk revisjon og gjennomgang av forsikringsvirksomhetsloven

6.1 Bakgrunn

Stortinget har de senere årene vedtatt flere omfattende endringer av lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven). Det vises til nytt kapittel 8b om kommunale pensjonsordninger, nytt kapittel 8c om flytting av livs- og pensjonsforsikringskontrakter, og nytt kapittel 8a om livsforsikringsvirksomhet. Denne tekniske revisjonen og gjennomgangen dreier seg om å innarbeide gjeldende lov i en mer oversiktlig form, og å integrere de øvrige forslagene i denne proposisjonen i denne mer oversiktlige formen. I tillegg foreslås det enkelte mindre justeringer som det er redegjort for nedenfor.

6.2 Banklovkommisjonens forslag

Banklovkommisjonen har i NOU 2004: 24 Del II avsnitt 1.4 vist til at forsikringsvirksomhetsloven, som følge av de ovenfor omtalte endringene, fremstår som uoversiktlig og uryddig, og har tilrådd en redaksjonell opprydding i loven. Banklovkommisjonens hovedmålsetning (jf. del II avsnitt 2.1) har vært å foreta en systematisk gjennomarbeiding av forsikringsvirksomhetsloven, og å foreta en redaksjonell opprydding i forsikringsreglene slik de fremgår etter diverse lovendringer.

Banklovkommisjonen har på bakgrunn av dette foreslått ny lov – lov om forsikringsselskaper og pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven) – som tilsvarende gjeldende forsikringsvirksomhetslov, men med enkelte mindre tekniske og språklige endringer og ny paragrafnummerering, og de foreslåtte nye reglene om pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Det vises til utkastet inntatt som kapittel 6 i NOU 2004: 24 Del II. Etter Banklovkommisjonens utkast får ny forsikringslov følgende inndeling:

1. Del I Forsikringsselskaper (kapittel 2–6)
2. Del II Pensjonskasser og andre pensjonsforetak (kapittel 7)
3. Del III Livsforsikring (kapitlene 8–11)
4. Del IV Skadeforsikring (kapittel 12)
5. Del V Øvrige bestemmelser (kapittel 13–19)

Nedenfor følger en kort omtale av de mindre endringene Banklovkommisjonen har foreslått i forhold til gjeldende forsikringsvirksomhetslov:

- enkelte endringer i lovutkastet kapittel 1 (virkeområde osv.) som følge av de foreslåtte reglene for pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak,
- § 3–2 annet ledd foreslås endret som følge av den nye overskuddsmodellen som innføres med kapittel 8a,
- gjeldende kapittel 6 løftes opp som ny § 5–9, da Banklovkommisjonen legger til grunn at denne bestemmelsen ikke behøver å utgjøre et eget kapittel,
- gjeldende § 7–3 om kapitaldekning splittes opp i tre paragrafer,
- det foreslås enkelte tekniske endringer i § 7–7.
- gjeldende § 7–6 om premier gjøres bare gjeldende for skadeforsikringsselskaper, og foreslås tatt inn i lovutkastet § 12–1,
- det foreslås en generell bestemmelse med krav om gjenforsikring,
- egne regler for pensjonskasser og andre pensjonsforetak (utkastet kapittel 7 og enkelte bestemmelser i utkastet kapittel 1),
- regler som tilsvarende Banklovkommisjonens 11. utredning om kjønns- og aldersnøytralitet i kollektive pensjonsordninger (private pensjonsordninger)
- en egen forskriftshjemmel til å gi regler om forsikringsmegling i utkastet kapittel 13,
- egne ikrafttredelses- og overgangsregler.

Banklovkommisjonens utkast til endringer i kapittel 1, er en direkte konsekvens av at kommisjonen foreslår å endre loven slik at også pensjonsforetak omfattes, jf. lovutkastet kapittel 7. For det første foreslår Banklovkommisjonen at lovens § 1–1 første ledd endres slik at det fremgår at forsikringsvirksomhetsloven gjelder for «pensjonsforetak». Pensjonsforetak omfatter pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak, jf. utkastet § 1–1 første ledd annet punktum. Når det gjelder pensjonsfond, foreslår Banklovkommisjonen at Kongens adgang til å gi nærmere regler om forsikringsvirksomhetslovens anvendelse på slike fond, videreføres, jf. utkastet § 1–1 tredje ledd. Banklovkommisjonen viser

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

til at slike fond gradvis vil avvikles, jf. foretakspensjonsloven § 16–2, og at det således ikke er behov for å regulere dette i selve loven.

Bestemmelsene i utkastet §§ 1–4 og 1–5 regulerer hvilken virksomhet pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak kan drive. Pensjonskassers virksomhet er etter utkastet § 1–4 begrenset til kollektive pensjonsordninger, samt annen virksomhet som er omfattet av utkastet § 7–1. Når det gjelder pensjonskassens adgang til å overta kollektive pensjonsordninger, er denne adgangen foreslått nærmere presisert i utkastet § 1–4 annet ledd. Relevant i denne sammenheng er skillet mellom pensjonsordninger som regnes som livsforsikring og pensjonsordninger/pensjonsforpliktelser uten forsikringselement. I spesialmerknadene har Banklovkommisjonen vist til departementets drøftelse i Ot.prp. nr. 74 (2004–2005) kapittel 14 vedrørende dette skillet. Banklovkommisjonen foreslår at som hovedregel skal ikke pensjonskasser som overtar ordninger som regnes som livsforsikring kunne overta ordninger eller forpliktelser uten forsikringselement. Det foreslås imidlertid et unntak fra denne hovedregelen i utkastet § 1–4 annet ledd annet punktum for tilfeller hvor ulike pensjonsordninger gjelder samme foretak eller foretak som inngår i samme konsern. Banklovkommisjonen foreslår videre at pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement på tilsvarende måte ikke kan overta ordninger som regnes som livsforsikring. Det vises til Banklovkommisjonens utkast til § 1–4 tredje ledd.

Innskuddspensjonsforetak kan i henhold til utkastet § 1–5 bare overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement, og kan ikke overta andre kollektive pensjonsordninger eller pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

Banklovkommisjonen har for øvrig foreslått å videreføre gjeldende retts bestemmelse om at forsikringsvirksomhet bare kan drives av forsikringsselskaper og pensjonskasser i utkastet § 1–2 første ledd. Banklovkommisjonen har imidlertid foreslått at det presiseres at slik virksomhet bare kan drives i henhold til tillatelse etter loven. Det vises i den forbindelse til Banklovkommisjonens forslag om å innføre konsesjonskrav for pensjonskasser, jf. utkastet § 7–3 og omtale i avsnitt 4.6 ovenfor.

6.3 Forslag fra Kredittilsynet

Kredittilsynet har i tilknytning til Banklovkommisjonens forslag til omredigering av forsikringsvirksomhetsloven, foreslått tre endringer av teknisk karakter i forsikringsvirksomhetsloven. Kredittilsy-

net foreslår for det første at det føyes til et nytt femte ledd i § 2–1 hvor det fremgår at bestemmelsene i første ledd (krav om konsesjon) ikke gjelder for selskap som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Kredittilsynet uttaler at formålet med en slik bestemmelse er å presisere at utenlandske EØS-forsikringsselskaper kan drive virksomhet i Norge med basis i den konsesjonen de har fra hjemlandet.

Videre foreslår Kredittilsynet endringer i § 3–6 første ledd, slik at overdragelse av større forsikringsporteføljer vil utløse et konsesjonskrav. Kredittilsynet foreslår også en endring i § 3–8 første ledd. Den foreslåtte endringen går ut på at bestemmelsen i første punktum (konsesjonskrav ved overdragelse av forsikringsportefølje mellom selskaper innenfor EØS-området) også skal gjelde når forsikringsporteføljen overdras mellom forsikringsselskap med hovedsete i samme EØS-stat.

For øvrig har Kredittilsynet foreslått enkelte tekniske endringer i forskriften som er fastsatt med hjemmel i § 3–8 (forskrift 22. mai 1996 nr. 506 om overdragelse av forsikringsportefølje tegnet etter reglene om etableringsrett og fri utveksling av tjenesteytelser).

Forslagene er nærmere omtalt i et notat fra Kredittilsynet 10. november 2004 som ble sendt på høring sammen med Banklovkommisjonens utredning 12. november 2004.

6.4 Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansene er i hovedsak positive til at det foretas en redaksjonell opprydning i gjeldende forsikringsvirksomhetslov. Ingen av høringsinstansene, med unntak av Justisdepartementet, har merknader til Kredittilsynets notat med forslag til enkelte tekniske endringer i loven.

Noen få høringsinstanser har imidlertid merknader knyttet til enkelte av bestemmelsene i Banklovkommisjonens utkast til ny forsikringslov. *Brønøysundregistrene* uttaler:

«Når det gjelder registreringsplikten i Foretaksregisteret og de opplysningene som skal registreres, vises det til merknadene til utredningens del I, som har tilsvarende gyldighet her. Det samme gjelder Foretaksregisterets kontroll av om konsesjon er gitt og at vedtektene er godkjent.

Utkastet til lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. har i § 3–4 regler om forsikringsselskapers foretaksnavn:

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

«3–4 Foretaksnavn

Et forsikringsselskaps navn (foretaksnavn) må inneholde ordet «forsikring» eller andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold. Dessuten må selskapsformen fremgå av selskapsforetaksnavn.»

Ordlyden i bestemmelsens første punktum bør etter Brønnøysundregistrenes vurdering endres slik at ordet «navn» samt parantesen rundt ordet «foretaksnavn» fjernes.

Bestemmelsens annet punktum må leses i samsvar med lovforslaget § 31 første ledd som understreker at forsikringsselskaper må organiseres som «aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper eller gjensidige selskaper». Etter Brønnøysundregistrenes oppfatning kan annet punktum med fordel fjernes, da plikten til å angi selskapsformen for aksje – og allmennaksjeselskapenes vedkommende allerede fremkommer av foretaksnavneloven 21. juni 1985 nr. 79 § 2–2 fjerde og femte ledd. Når det gjelder de gjensidige selskapene bør det gjøres en tilføyelse i foretaksnavneloven § 2–2, slik at det uttrykkelig fremgår at foretaksnavnet må inneholde ordet «gjensidig» eller annen hensiktsmessig offisiell betegnelse (for eksempel forkortelsen GFS).

Det er videre etter Brønnøysundregistrenes syn usikkert hvilke krav lovforslaget stiller til foretaksnavn for pensjonsforetak. Dersom foretaksnavnet skal inneholde ordet «pensjonsforetak», «pensjonskasse», «innskuddspensjonsforetak» eller annet uttrykk med samme betydningsinnhold, bør også dette fremkomme av loven. På samme måte som for forsikringsselskapene hører imidlertid en slik bestemmelse systematisk hjemme i foretaksnavneloven.

Lovforslaget kapittel 16 har regler om utenlandske forsikringsselskapers virksomhet i Norge. Det fremgår av § 16–7 tredje ledd at filialen i Norge «skal meldes til Foretaksregisteret etter reglene som gjelder for anmeldelse av utenlandsk foretak». Samme plikt fremkommer av foretaksregisterloven § 2–1 annet ledd, og bestemmelsen i § 16–7 tredje ledd er således overflødig.

Avslutningsvis vil Brønnøysundregistrene bemerke at lovforslagets bruk av kjønnsnøytrale rollebetegnelser kunne vært bedre gjennomført. Betegnelsene «formann», «nestformann» og «varamann» bør erstattes av henholdsvis «styreleder», «nestleder» og «vamedlem».

Justisdepartementet har enkelte lovtekniske merknader:

«Utredningens forslag til konsolidert forsikringslov (del II) er inndelt i deler, kapitler, avsnitt (markert med store bokstaver). Vi er i tvil om en inndeling med så mange nivåer er hensiktsmessig. Det bør vurderes om i hvert fall ett

av nivåene kan sløyfes, for eksempel underinndelingen av enkelte av kapitlene i avsnitt.

I det vedlagte notatet 11. november 2004 foreslår Kredittilsynet å endre forsikringsvirksomhetsloven § 3–6 og også å flytte bestemmelsen til loven kapittel 10. Justisdepartementet har ingen merknader til endringsforslaget. Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at det i Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) Om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven) er foreslått en henvisning i lovutkastet § 7 annet ledd annet punktum bokstav c) til forsikringsvirksomhetsloven § 3–6 første ledd. Dersom forslaget til SE-lov vedtas med en slik henvisning, må et etterfølgende lovforslag som innebærer at forsikringsvirksomhetsloven § 3–6 første ledd flyttes, også ledsages av en korresponderende endring i vedkommende henvisning i SE-loven.

Vi minner for øvrig om øvrige endringer i forsikringsvirksomhetsloven som foreslås endret i samme lovutkast § 14 nr. 6.»

Finansnæringens Hovedorganisasjon har følgende merknader:

«Banklovkommissjonen foreslår en opprydding og redigering av forsikringsvirksomhetsloven med bakgrunn i at det nå etter hvert har blitt stadig nye «underkapitler» under de enkelte paragraferne i loven. FNH støtter en slik opprydding, som samtidig gir rom for videre redigering av skadeforsikringsregelverket.

(...)

I lovforslaget § 6a-11 (§ 7–11 etter forslag til ny nummerering) ligger et informasjonskrav utformet etter pensjonskassedirektivet. Banklovkommissjonen har i punkt 9.5.5 bedt om at det vurderes om livsforsikringsselskap skal pålegges samme informasjonsplikter som pensjonskassene.

FNH vil vise til at informasjonsplikt i forsikring nå er regulert flere steder: lov om forsikringsavtaler (forskrift av 05.05.95 nr. 581), lov om foretakspensjon, lov om innskuddspensjon med forskrift, forskrift til skatteloven m.m. Med forslaget fra Banklovkommissjonen vil informasjonskrav nå også ligge i lov om forsikringsvirksomhet (forsikringsloven).

FNH mener i utgangspunktet at informasjonspliktbestemmelsene bør vurderes samlet og samordnet, og ber Finansdepartementet vurdere om en på sikt kunne foreta en gjennomgang av lovene med tanke på en opprydding.

Når dette er sagt, er FNH positive til at medlemmer av en pensjonsordning bør få samme type informasjon uansett om pensjonsordningen er i en pensjonskasse, et livselskap, bank, forvaltningsselskap for verdipapirfond eller et inn-

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

skuddspensjonsforetak. Det er imidlertid ikke behov for overlappende bestemmelser.

Lov om forsikringsavtaler sier at pensjonsbevis skal deles ut ved innmelding og senere med jevne mellomrom. For private kollektive pensjonsordninger har det vært en praksis på å sende ut pensjonsbevis årlig (uansett skattetilhørighet). Dette har imidlertid ikke vært tilfelle for kommunale ordninger.

FNH støtter at det tas inn forenklede regler for informasjonskrav også for andre pensjonstilbydere enn pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak, men at kravet legges på et minimum slik at en ikke får en dobbeltregulering i forhold til andre lover, se også vår kommentar i punkt 1.6.

(...)

I dagens flytteregler § 8c-1 (§ 10–1 etter forslag til ny nummerering) er det angitt at med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overføring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i en annen pensjonsinnretning. Som pensjonsinnretning regnes livsforsikringsselskap, pensjonskasse, bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Vi vil bare bemerke at også skadeforsikringsselskaper kan tegne livsforsikringer med ett-årig risiko, som gruppelivsforsikring og ett-årige individuelle kapitalforsikringer.

FNH antar at bestemmelsen ikke kan tolkes slik at flytting av denne type livsforsikringer mellom livselskaper og skadeselskaper ikke kan skje, og ber departementet vurdere om det er behov for en endring i lovteksten på dette området.

(...)

FNH vil vise til vår høringsuttalelse til Finansdepartementet av 08.09.04 Høringsuttalelse – Utkast til forskrift om flytting av individuelle pensjonsavtaler, der vi ber om en endring i loven når det gjelder seleksjonsfradrag ved flytting av individuelle pensjonsavtaler. Høringen er ennå ikke fulgt opp av departementet. Situasjonen i markedet er fremdeles slik at det er et stort behov for lovendring, og livselskapene opplever at det er et press i markedet i forhold til dagens lovtekst.

I forhold til ny paragrafinndeling, går forslaget ut på at nest siste setning i § 8c-14 sjette ledd (§ 10–14 etter forslag til ny nummerering) fjernes, slik at siste ledd lyder:

For individuelle pensjonsavtaler kan avgivende pensjonsinnretning ta forbehold om at det skal beregnes et fradrag i premiereserven (seleksjonsfradrag). Departementet kan gi nærmere regler.

Vi minner i denne forbindelse også om Kredittilsynets forslag i deres høringsuttalelse i samme sak av 10.09.04, der det heter:

Kredittilsynet finner etter en samlet vurde-

ring, bl.a. etter en gjennomgang av forskriftsutkastet, å ville tilrå at det fremmes forslag for Stortinget om en endring i lov om forsikringsvirksomhet § 8c-14 sjette ledd.

FNH ber om en snarlig endring i loven slik at flytteretten opprettholdes og at en minimerer spekulasjonsmotivert flytting som går på bekostning av de som ikke flytter.

(...)

Banklovkommissjonen foreslår at Kongen skal bestemme ikrafttredelse og overgangsregler.

FNH støtter en snarlig ikrafttredelse av det totale regelverket, men forutsetter at det gis romslige overgangsregler også for innføringen av de nye reglene for livsforsikringsselskaper.

(...)

FNH har ingen kommentarer til forslagene fra Kredittilsynet til tekniske endringer i forsikringsvirksomhetsloven.»

Kredittilsynet har følgende merknader:

«Kredittilsynet legger til grunn at forslaget til del II til konsolidert forsikringslov har som formål å samle ny og gammel lovgivning på forsikringsområdet på en måte som øker oversikten, gjennomsiktigheten og derved forståelsen av regelverket for kunder og brukere av lovgivningen på forsikringsområdet. Kredittilsynet støtter denne målsetning med lovutkastet og har ingen merknader til systematikken eller strukturen som er lagt til grunn i lovutkastet del II.

Det vises til Kredittilsynets brev av 10. november 2004 til Finansdepartementet om lov og regelverk felles for livs – og skadeforsikring. Kredittilsynet påpeker i dette brev at flere spørsmål i forhold til gjeldende forsikringsvirksomhetslov kunne vært vurdert, eksempelvis en nærmere klargjøring av hvilken virksomhet som kan drives av forsikringsselskaper. Det vises i denne sammenheng til de lovforslag som tidligere er fremmet av Banklovkommissjonen i fjerde, sjette og åttende utredning, jf. forslaget til § 2–8 i fjerde utredning og § 10–7 (Egne verdier som sikkerhet) i sjette utredning om finansforetakenes virksomhet. Det vil, som nevnt i Kredittilsynets brev, derfor være naturlig å ta opp spørsmål av mer prinsipiell art i forbindelse med en senere gjennomgang av forsikringsvirksomhetsloven, eksempelvis gjennom innspill til Banklovkommissjonen i tilknytning til dennes videre arbeid med finanslovgivningen, herunder en vurdering av regelverket for skadeforsikring. Kredittilsynet fremmer derfor kun få merknader til del II i lovutkastet.

Kredittilsynet deler ikke Banklovkommissjonens syn på at regelverket om forsikringsmeglere og andre mellommenn i forsikring bør innleses i forsikringsloven. Da det nå er langt flere

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

som vil omfattes av regelverket enn hva som er tilfellet etter gjeldende forskrift om forsikringsmegling, er det viktig at hensynet til økt tilgjengelighet av lovgivningen for mellommenn tillegges betydelig vekt. Forsikringsformidlere driver heller ikke forsikringsvirksomhet, og reglene som forsikringsvirksomhetsloven oppstiller til virksomheten, organisering mv. passer således ikke for forsikringsformidling. Det forutsettes dessuten i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner § 2–1 annet ledd at forsikringsmeglerforetak ikke er finansinstitusjoner. Kredittilsynet viser til vårt brev av 24. mars 2004 (med oversendelse av forslag til gjennomføring av Europaparlamentets – og rådsdirektiv 2002/92/EF om forsikringsmegling) til Finansdepartementet, og fastholder sin oppfatning i dette brev om at hensynet til brukerne av regelverket om forsikringsmeglere og forsikringsagentvirksomheter tilsier at det bør fastsettes en egen lov om mellommenn i forsikring.

Det legges i lovutredningen opp til at Kongen skal bestemme ikrafttredelse og overgangsregler (sidene 133 og 188 i utredningen). Kredittilsynet mener at den nye forsikringsloven bør settes i kraft så snart som mulig, men likevel slik at det gis relativt vide overgangsfrister der dette synes naturlig.»

I vedlegg 2 til Kredittilsynets høringsuttalelse har Kredittilsynet noen merknader knyttet til enkelte bestemmelser i utkastet til teknisk revisjon av forsikringsvirksomhetsloven:

Til § 2–1 (Konsesjon) fjerde ledd om avgrensning av en konsesjon reises det spørsmål om bestemmelsens ordlyd bør tilpasses de begrensninger som ligger i artikkel 5 i det konsoliderte livdirektiv og tilsvarende bestemmelser i skadedirektivene, hva angår myndighetenes adgang til å begrense en konsesjon.

Til § 2–4 (Utenlandske og utenlandsk eide forsikringsselskaper) viser Kredittilsynet til tidligere brev (mars 2004) til Finansdepartementet med forslag om at regelverket for formidlingsvirksomhet fastsettes i egen lov. Lovutkastet § 2–4 annet ledd vil da utgå. Kredittilsynet la forutsetningsvis til grunn at det følger av første ledd at det ikke kan formidles forsikring til forsikringsselskap som ikke har tillatelse til å drive virksomhet i Norge. Kredittilsynet kan i ettertid se at det kan reises spørsmål ved om mellommannsloven og/eller forsikringsvirksomhetsloven bør inneholde et forbud rettet mot formidler som måtte opptre som agent i Norge for selskaper som ikke har tillatelse til å drive virksomhet i Norge.

Til § 2–4 tredje ledd bemerkes at det kan gjøres mer klart for leseren av loven at forsik-

ringsvirksomhetsloven bare gjelder for forsikringsselskap med hovedsete i andre EØS – starter når dette følger av forskrift fastsatt i medhold av dette ledd (filialforskriften).

Til § 3–7 (Forhøyelse av ansvarlig kapital) reises det spørsmål om det bør inntas en presiserende passus i lovteksten om at den ansvarlige kapital ikke kan settes ned uten samtykke fra myndighetene. Det vises til forslaget fra Banklovkommissjonen til § 6a–5 fjerde ledd som gjelder pensjonskassene og hvor det er inntatt en slik passus.

Til § 8–25 (Endringer i avsetningsgrunnlaget) reises det spørsmål om det bør fremgå av bestemmelsens ordlyd at den gjelder for livsforsikringsselskaper, for å lette lesbarheten.

Til § 10–1 (Virkeområde og flytterett) annet og fjerde ledd bemerkes at Kredittilsynet i høringsuttalelsen til Pensjonskommissjonens utredning anbefalte at det ble gitt regler om omforming av foretakspensjonsordninger til offentlige ordninger og omvendt, eller praktikable regler om medregning av rettigheter opptjent i offentlige ordninger i foretakspensjonsordninger og omvendt. Slike regler hører antageligvis i første rekke hjemme i foretakspensjonsloven.

Til § 12–3 (Aktuar – og takseringstjenester) vil Kredittilsynet foreslå at første ledd formuleres på samme måte som § 8–24, som gjelder krav om aktuar i livsforsikringsselskaper. Det bør i det minste klart angis i lovteksten at skadeforsikringsselskaper skal ha en ansvarshavende aktuar som skal godkjennes av Kredittilsynet.

Til kapittel 16 (Utenlandske forsikringsselskapers virksomhet i Norge) bemerkes, i likhet med hva som er gjort i forhold til § 2–4 tredje ledd, at det vil kunne øke lesbarheten av loven for enkelte brukergrupper om det hadde fremgått av § 16–1 at forsikringsloven bare gjelder for forsikringsselskap med hovedsete i andre EØS – stater når dette følger av forskrift fastsatt i medhold av dette ledd (filialforskriften).»

6.5 Departementets vurdering

Departementet er enig med Banklovkommissjonen og høringsinstansene i at det vil være hensiktsmessig med en teknisk revisjon av eksisterende forsikringsvirksomhetslov, og slutter seg i hovedsak til Banklovkommissjonens utkast. Som nevnt i avsnitt 6.1 dreier denne tekniske revisjonen og gjennomgangen seg om å innarbeide gjeldende lov i en mer oversiktlig form, og å integrere de øvrige forslagene i denne proposisjonen i denne mer oversiktlige formen. Gjeldende forsikringsvirksomhetslov kapittel 9 om garantiordninger foreslås ikke videre-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

ført i forlaget til ny forsikringslov. Dette er i tråd med Regjeringens forslag i Ot.prp. nr. 58 (2004–2005). Det foreslås i den foreliggende proposisjonen også enkelte mindre justeringer som det er redegjort for nedenfor, samt enkelte lovtekniske og mindre språklige endringer.

Departementet foreslår enkelte endringer i forhold til Banklovkommisjonens utkast. Et utkast til regler om «kjønns- og aldersnøytralitet i private kollektive pensjonsordninger», jf. NOU 2003: 11, har vært på høring og er for tiden til behandling i departementet. Det er ikke fremmet forslag til slike regler, og det er således ikke aktuelt å videreføre Banklovkommisjonens utkast til kapittel 11 om slike regler i departementets lovforslag.

Departementet følger for øvrig opp Kredittilsynets forslag til lovendringer, jf. det utsendte notatet av 11. november 2004. Det vises til lovforslaget §§ 2–1 sjette ledd, 3–6 første ledd og 3–8 første ledd. Når det gjelder regulering av forsikringsformidling, viser departementet til eget forslag om ny lov om dette som fremmes i egen proposisjon. Gjeldende forsikringsvirksomhetslov § 2–4 foreslås opphevet.

Direktiv 2002/83/EF om livsforsikring artikkel 5 regulerer omfanget av tillatelsen til å drive livsforsikringsvirksomhet. Etter denne bestemmelsen kan myndighetene begrense tillatelsen, jf. artikkelen nr. 2. Departementet anser denne bestemmelsen for å være gjennomført i norsk rett i forsikringsvirksomhetsloven § 2–1 tredje ledd. Denne bestemmelsen foreslås videreført i lovforslaget § 2–1 fjerde ledd.

Departementet er enig med Brønnøysundregistrene i at man i lovforslaget bør benytte betegnelsen «foretaksnavn», jf. lovforslaget § 3–4. Etter departementets vurdering er det imidlertid hensiktsmessig at plikten til å angi selskapsform (i forbindelse med foretaksnavnet) følger direkte av forsikringsvirksomhetsloven (lovforslaget «forsikringsloven»). På denne måten vil plikten gjelde generelt, og også omfatte gjensidige forsikringsselskaper.

Departementet foreslår videre at det i lovforslaget § 3–7 første ledd fremgår at den ansvarlige kapitalen heller ikke kan *settes ned* uten Kongens samtykke, jf. Kredittilsynets høringsuttalelse.

Pensjonskasser er etter gjeldende rett ikke underlagt et krav om at det skal fremgå av navnet at det dreier seg om en pensjonskasse. For forsikringsselskaper er det et krav at selskapets foretaksnavn må inneholde ordet «forsikring» eller et tilsvarende ord, jf. lovforslaget § 3–4 første ledd. Når det gjelder pensjonskasser, følger det av lovforslaget § 7–4 første ledd at pensjonskassens navn skal fremgå av pensjonskassens vedtekter. Bestemmel-

sen er foreslått gjort tilsvarende gjeldende for innskuddspensjonsforetak, jf. lovforslaget § 8–3. Vedtektene skal etter lovforslaget § 7–4 annet ledd godkjennes av Kongen, og departementet legger til grunn at spørsmålet om hvilket navn pensjonskassen skal benytte kan vurderes i denne sammenheng.

Departementet mener at det bør innføres tilsvarende informasjonskrav for livsforsikringsselskaper som foreslås for pensjonsforetak. Slike regler vil bli fastsatt i forskrift, blant annet med hjemmel i de to pensjonslovene.

Reguleringen av individuell livsforsikring er foreslått videreført i Banklovkommisjonens utkast § 8–2. I denne bestemmelsens annet ledd er det vist til «kapittel 7 og 8 med tilhørende forskrifter slik disse lød før loven her trådte i kraft». Departementet foreslår at virksomhetsregler for individuell livsforsikring i stedet fastsettes i forskrift. En generell henvisning til tidligere regler er etter departementets vurdering ikke tilstrekkelig. Departementet foreslår således en omformulering i utkastet § 8–2 annet ledd. Det presiseres at det ikke er meningen å gjøre endringer i de materielle reglene som skal gjelde for slike individuelle forsikringer som er inngått før loven trer i kraft. Det vises til lovforslaget § 9–2 annet ledd.

Departementet viser for øvrig til at overskriften i lovforslaget kapittel 9 angir at kapittelet gjelder for kollektiv og individuell livsforsikring. Herav følger det at § 9–25 naturlig gjelder for livsforsikringsselskaper. Departementet er også av den oppfatning at det fremkommer klart av loven at utenlandske selskaper som driver virksomhet i Norge er omfattet av lovens bestemmelser i den grad det følger av den såkalte «filialforskriften».

Departementet er enig med Finansnæringens Hovedorganisasjon i at flytting til/fra et skadeforsikringsselskap som kan overta livsforsikringer i form av rene risikoforsikringer av høyst ett års varighet ikke ser ut til å omfattes av ordlyden i gjeldende kapittel 8c (lovforslaget kapittel 11). Dette kan synes som en innsnevring i forhold til tidligere § 7–8 med den tilhørende «flytteforskriften». Departementet viser til at flytting av slike ettårige forsikringer ikke er nærmere regulert i kapittel 8c. Etter det departementet er kjent med er flytting heller ikke særlig praktisk for slike forsikringer, da selskapene i forsikringsvilkårene begrenser flytteadgangen til en gang i året. Det følger av § 8c-1 femte ledd at departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapittel 8c. Departementet er imidlertid usikker på om man i medhold av denne bestemmelsen vil kunne gi regler som åpner for en generell flytterett i de

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

tilfellene Finansnæringens Hovedorganisasjon omtaler. Departementet foreslår således at livsforsikringsselskap i § 8c-1 (lovforslaget § 11–1) tredje ledd erstattes med «forsikringsselskap». Departementet presiserer at det kun vil være i den grad skadeforsikringsselskaper kan overta livsforsikringer, at det vil være aktuelt med en flytterett. Det vises til at det etter § 8c-1 første ledd kun er livs- og pensjonsforsikringskontrakter som er omfattet av flytteretten. Departementet foreslår for øvrig også at «pensjonskasse» i eksisterende § 8c-1 tredje ledd erstattes med «pensjonsforetak», slik at også innskuddspensjonsforetak (i likhet med banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond) omfattes av

reglene om flytting. Det vises til lovforslaget § 11–1 tredje ledd.

Når det gjelder spørsmålet om vilkårene for å kunne kreve seleksjonsfradrag ved flytting av individuelle forsikringer, viser departementet til at slike nærmere regler kan fastsettes i forskrift. Et forskriftsutkast har vært på høring, og er for tiden til behandling i departementet.

Spørsmålet knyttet til ikrafttredelse og overgangsregler vil bli vurdert nærmere etter at Stortinget har tatt stilling til lovforslaget. Etter departementets vurdering vil det være særlig aktuelt at ulike deler av lovforslaget settes i kraft på ulike tidspunkter.

7 Innskudd fra arbeidstaker i pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven

7.1 Innledning

For arbeidstakere som har eller har hatt tjenestepensjonsordning hos arbeidsgiver, vil tjenestepensjonen utgjøre et supplement til pensjon fra folketrygden. Foretak i privat sektor oppretter i hovedsak pensjonsordninger etter lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) og lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven). Pensjonsordninger etter disse lovene gis en skattemessig gunstig behandling.

En arbeidsgiver som oppretter pensjonsordning etter lov om foretakspensjon eller innskuddspensjonsloven, vil i utgangspunktet selv måtte bære kostnadene ved ordningen. Imidlertid er det etter lov om foretakspensjon adgang til å fastsette i pensjonsordningens regelverk at også arbeidstaker skal bidra med tilskudd til egen pensjon i slike ordninger. I innskuddspensjonsloven er det etter gjeldende bestemmelser ikke tilsvarende adgang til å fastsette slikt arbeidstakerbidrag.

Finansdepartementet sendte 31. mars 2004 på høring et utkast til endringer i innskuddspensjonsloven. Utkastet til endringer innebærer at foretaket i regelverket for pensjonsordningen vil kunne fastsette at arbeidstaker skal bidra med innskudd også i slike ordninger.

7.2 Tidligere vurderinger

Departementet har tidligere vurdert om arbeidstaker i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven bør kunne betale innskudd til egen pensjon. I Ot.prp. nr. 71 (1999–2000) Om lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) avsnitt 3.4.3 uttalte departementet blant annet:

«Departementet viser til at innskudd fra arbeidstakeren reiser en rekke vanskelige tekniske avgrensingsproblemer, bl.a. knyttet til fordeling av årets overskudd og fordeling av pensjonsordningens midler ved opphør. Slike problemer er mer åpenbare i innskuddsordninger enn i ytelsesordninger. Det vises bl.a. til overskuddsfordelingsproblematikken, som ikke oppstår i dagens forsikringsbaserte ordninger.

Departementet kan ikke se hvordan dette spørsmålet skulle kunne løses på en hensiktsmessig måte i ordninger opprettet etter forslaget §§ 3–2 og 3–3. Dette vil særlig være vanskelig hvis en skulle tillate frivillige innskudd av varierende størrelse, både mellom medlemmer og over tid. Dette vil også vanskeliggjøre fordeling av pensjonsordningens midler ved opphør, noe som også vil være tilfelle for ordninger etter § 3–4. En slik ordning med ulike typer innskudd som skal holdes adskilt fra hverandre vil dessuten ha administrative kostnader.»

I Innst.O. nr. 2 (2000–2001) Innstilling fra finanskomiteén om lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) sa komiteén seg enig med Regjeringen i at det ikke skulle gis adgang til innskudd fra arbeidstaker i lov om innskuddspensjon. Det ble således ikke åpnet for innskudd fra arbeidstaker i ordninger etter innskuddspensjonsloven da loven ble fastsatt.

Innskudd fra arbeidstaker i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven ble omtalt i brev av 2. april 2003 fra statsminister Kjell Magne Bondevik til Landsorganisasjonen i Norge (LO), Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS). Brevet fra statsministeren hadde sin bakgrunn i innspill fra organisasjonene i forbindelse med lønnsoppgjøret 2003. I brevet fra statsministeren heter det blant annet:

«Regjeringen vil vurdere lovbestemmelsene som hindrer at arbeidstakere kan bidra med tilskudd til egen pensjon i bedrifter som har opprettet pensjonsordninger etter lov om innskuddspensjon. Eventuelle endringer på dette området reiser flere spørsmål som vil måtte utredes og vurderes. Eventuelle tilskudd fra arbeidstakerne bør tilpasses ordningens kollektive preg. Dette kan bl.a. innebære at bestemmelser om medlemmenes tilskudd bør fastsettes av foretaket i regelverket for pensjonsordningen, at ordningen bør gjelde likt for alle medlemmer, og at tilskuddet fra arbeidstakerne innpasses innenfor det maksimale fradragsberettigede innskudd til medlemmet (gjeldende regler innebærer fradragsrett for inntil 5 prosent for lønn opp til 6 G og 8 prosent opp til 12 G). Eventuelle forslag til lovendringer vil bli sendt på høring på vanlig måte.»

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Med henvisning til omtalen i brevet fra statsministeren, ba Finansdepartementet i brev av 19. august 2003 om Kredittilsynets vurderinger, samt utkast til endringer i innskuddspensjonsloven og tilhørende høringsbrev. Ved brev av 6. februar 2004 oversendte Kredittilsynet utkast til endringer i innskuddspensjonsloven og høringsbrev.

7.3 Høring

7.3.1 Høringsforslaget

Finansdepartementet sendte 31. mars 2004 på høring et utkast til endringer i innskuddspensjonsloven. Utkastet var basert på ovennevnte innspill fra Kredittilsynet, og vil gjøre det mulig å fastsette i regelverket for pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven at arbeidstaker skal betale innskudd. Det ble i høringsbrevet blant annet vist til at man hadde registrert et ønske fra både arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner om å åpne for innskudd fra arbeidstaker i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven.

Adgang til innskudd fra medlemmet reiser spørsmål ved om en skal fastsette særlige rettsregler for den del av pensjonsordningens midler som er finansiert av medlemmet. Slike rettsregler kan rette seg mot ordningens rett til å forføye over midlene. I forhold til departementets tidligere vurderinger om de problemstillinger som oppstår dersom en skal skille mellom midler i ordningen finansiert ved foretakets innskudd og arbeidstakers innskudd, ble det uttalt i høringsbrevet at disse reduseres om en anvender gjeldende bestemmelser både for innskudd fra arbeidstaker og for midler som har sitt utspring i slike innskudd.

I høringsbrevet ble det i tråd med dette syn ikke foreslått særregler for innskudd fra arbeidstaker eller midler som eventuelt finansieres ved slike innskudd.

7.3.2 Høringsinstansenes syn

Arbeidsgiverforeningen NAVO, Bedriftsforbundet, Coop Norge AS, Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH), Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon (HSH), Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS), Landsorganisasjonen i Norge (LO), Norges Bank, Norges Rederiforbund, Norske Pensjonsskassers Forening (NPF), Norwegian Insurance Partners Non Marine AS (NIP), Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Sparebankforeningen, Utdanningsgruppen Hovedorganisasjon (UHO), Verdipapirfondenes forening (VPF) og Yrkesorgani-

sasjonenes sentralforbund (YS) støtter høringsforslaget om å åpne for innskudd fra arbeidstaker i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven. Coop Norge AS og HSH viser til at dette vil kunne bidra til å gjøre det mindre kostbart for arbeidsgiver å ha pensjonsordning for sine ansatte. Noen høringsinstanser peker på at slike endringer kan bidra til å fremme pensjonssparing, og at dette vil gi likere vilkår for pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven og lov om foretakspensjon.

Når det gjelder parallelle og kombinerte ordninger, mener FNH at «grensen for maksimalinnskudd bør være slik at grensene for tilskudd i prosent av lønn er den samme i begge ordninger ved parallelle pensjonsordninger, og at grensen bør gjelde for pensjonsordningene samlet ved kombinerte pensjonsordninger.»

NPF og YS har kommentert departementets tidligere innvendinger. NPF uttaler at de tekniske avgrensningsspørsmål som departementet tidligere har vist til, i stor grad kan løses ved at arbeidstaker får to konti med ulik overskuddsdeling. Etter NPFs vurdering vil en eventuell økning i de administrative kostnadene kun være marginal, og NPF anfører at det trolig ikke vil være tekniske problemer med en slik løsning. YS mener at fordeling av innskuddsfondet kan foretas på samme måte som fond i pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon. YS peker på at det teoretisk kan tenkes at innskuddsfondet er så stort ved opphør (for eksempel konkurs) at det ikke i sin helhet kan benyttes til premiebetaling, men at dette kan løses ved at overskytende midler tilbakeføres virksomheten og beskattes.

7.3.3 Departementets vurderinger

Departementet er kommet til at det bør åpnes for at man i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven kan fastsette at arbeidstaker skal betale innskudd. Det vises til at ingen av høringsinstansene har gått i mot høringsforslaget om at arbeidstaker skal kunne bidra med egne midler i slike pensjonsordninger. Departementet legger vekt på at arbeidstaker således vil ha mulighet til å bidra med innskudd i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven på om lag tilsvarende måte som i lov om foretakspensjon.

Vedrørende arbeidstakers innskudd i parallelle og kombinerte pensjonsordninger, mener departementet det ikke er hensiktsmessig å fastsette særregler om arbeidstakers innskudd i slike ordninger. Adgangen til å fastsette innskudd fra arbeidstaker i parallelle og kombinerte pensjonsordninger vil følgelig, for hver av ordningene, måtte følge de

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

bestemmelsene om innskudd fra arbeidstaker som er henholdsvis fastsatt i lov om foretakspensjon og foreslås inntatt i innskuddspensjonsloven.

Når det gjelder synspunkter på departementets tidligere vurderinger, viser departementet til at overskuddsdeling er nærmere omtalt i punkt 7.5 nedenfor. Departementet foreslår at innskudd fra foretaket og innskudd fra arbeidstaker skal føres på samme konto. Dette bidrar til å understreke at ordningen er kollektiv. Et eventuelt skille vil videre ha liten hensikt dersom det ikke også fastsettes særskilte regler for de midler som stammer fra arbeidstakers innskudd. Et skille som foreslått av NPF vil etter departementets syn komplisere ordningene utover det departementet anser som hensiktsmessig. En felles konto innebærer at innskudd fra arbeidstaker inngår i ordningens midler og vil følge de alminnelige regler i ordningen.

7.4 Generelt om innskuddet fra arbeidstaker

7.4.1 Høringsforslaget

I høringsbrevet ble det uttalt at utkastet til endringer innebærer at man i regelverket for pensjonsordningen (innskuddsplanen) kan fastsette at arbeidstaker skal bidra med innskudd. Det ble pekt på at bestemmelser om dette vil være en del av innskuddsplanen, som fastsetter hvilke innskudd som skal foretas for medlemmene. Innskuddsplanen skal gjelde for alle arbeidstakere som omfattes av pensjonsordningen, og dette innebærer at innskuddene ikke vil være frivillige for den enkelte arbeidstaker når de først er fastsatt i innskuddsplanen.

Krav om innskudd fra den ansatte reiser spørsmål ved kontroll med at regelverket følges, og i høringsbrevet ble det uttalt at pensjonsordningen må organiseres slik at det blir enkelt å kontrollere at arbeidstaker faktisk betaler det fastsatte innskuddet. Det ble vist til at bestemmelser om slike forhold trolig bør fastsettes i innskuddsplanen, og at det vil være opp til foretaket, arbeidstakerne og institusjonen å utforme hensiktsmessige bestemmelser som kan fastsettes i innskuddsplanen.

I medhold av innskuddspensjonsloven, jf. forskrift 22. desember 2000 nr. 1413 til lov om innskuddspensjon, er det fastsatt maksimale innskuddsgrenser. I høringsbrevet ble det lagt til grunn at gjeldende maksimale innskuddsgrenser i innskuddspensjonsloven vil gjelde summen av innskudd fra foretaket og innskudd fra arbeidstaker.

I høringsbrevet fremgår videre at innskuddet fra arbeidstaker, så lenge dette ikke kan utgjøre

mer enn 50 prosent av det samlede innskuddet, aldri vil kunne komme opp i 4 prosent av lønn innenfor de gjeldende maksimale innskuddsgrenser i innskuddspensjonsloven, jf. § 3–1 i forskriften til innskuddspensjonsloven. Fordi de maksimale innskuddsgrenser er fastsatt i forskrift og vil kunne endres uten forutgående lovendring, ble det likevel lagt til grunn at det er hensiktsmessig med en lovbestemmelse om at innskudd fra arbeidstaker ikke skal utgjøre mer enn maksimalt 4 prosent av lønn.

7.4.2 Høringsinstansenes syn

HSH, KS, LO, UHO og *YS* støtter høringsforslaget om at innskuddet fra arbeidstaker skal være pliktig og gjelde alle arbeidstakerne i pensjonsordningen. *KS, LO* og *UHO* viser til at dette vil underbygge pensjonsordningens kollektive trekk. *LO* peker på at et pliktig innskudd som trekkes i lønn etter avtale med arbeidsgiver, vil redusere de administrative kostnadene ved ordningen og gi høyere pensjon.

Noen av høringsinstansene, herunder *NPF* og *NHO*, mener det bør være større fleksibilitet for arbeidstakers innskudd enn det som følger av høringsforslaget. *NPF* og *NHO* viser til at arbeidstakerens ønske og behov for å spare til egen pensjon avhenger av hvilken livsfase arbeidstakeren er i. *NHO* mener det bør være frivillig for arbeidstakeren både om innskudd skal betales og størrelsen på dette. *NHO* uttaler at de forutsetter at gjeldende bestemmelser om foretakets innskudd kan gjelde, blant annet med hensyn til forholdsmessighet og likhet. *NPF* anfører at gevinsten ved å åpne for innskudd fra arbeidstaker reduseres som følge av de begrensninger departementet har foreslått.

FNH, KS, LO, NHO og *Sparebankforeningen* støtter høringsforslaget om at dersom arbeidstakerne skal betale innskudd i pensjonsordningen, må dette fastsettes i innskuddsplanen. *NHO* anfører at det er foretaket som skal fastsette om innskudd skal betales og størrelsen på dette. *LO* støtter høringsforslaget om at bestemmelser om hvordan innskuddet skal betales må fastsettes i innskuddsplanen. *FNH* er enig i at innskuddets størrelse må fastsettes i regelverket for pensjonsordningen, men mener partene kan bli enige om hvordan innskuddet skal betales uten at dette må fastsettes i innskuddsplanen.

FNH, HSH og *UHO* er enig i at øvre grense for årlige innskudd for hver arbeidstaker settes til maksimalt 4 prosent av arbeidstakers lønn. *HSH* og *UHO* støtter videre at innskuddet fra arbeidstaker ikke skal kunne være høyere enn arbeidsgivers innskudd for arbeidstakeren.

Videre har flere av høringsinstansene gitt merk-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

nader til hvordan (summen av) arbeidstakers og arbeidsgivers innbetaling bør kunne tilpasses innenfor gjeldende maksimale innskuddsgrense. NPF, VPF og Sparebankforeningen mener at arbeidstakers innskudd bør kunne tilpasses slik at arbeidstakers og arbeidsgivers innbetaling til sammen kommer opp til gjeldende maksimale innskuddsgrense. Disse høringsinstansene peker på at arbeidstakers bidrag ellers vil avhenge av hvor mye arbeidsgiver betaler inn til ordningen, og at det vil begrense innskudd fra arbeidstakere i ordninger med lave innskudd fra arbeidsgiver. Sparebankforeningen mener videre at både innskudd fra arbeidstaker og arbeidsgiver bør kunne variere fritt fra år til år innenfor de fastsatte øvre grenser. Dette synspunkt begrunner Sparebankforeningen med at bedrifter som har varierende inntekter fra år til år, har interesse i å ha større fleksibilitet i pensjonsinnbetalingen enn det gjeldende regler (og høringsforslaget) åpner for. Sparebankforeningen mener at økt fleksibilitet vil bidra til å øke interessen for å etablere slike pensjonsordninger.

YS mener at det bør fastsettes en beløpsmessig øvre grense for innskudd fra arbeidstakerne som er uavhengig av arbeidstakerens inntekt (og at denne også skal gjelde de med inntekt lavere enn 2 G¹). Det foreslås et tak på ca 20.000 kr som alle arbeidstakere skal kunne innbetale til pensjonsordningen. YS begrunner sitt synspunkt med at det er usosialt og urimelig å gi større skattefavorisering til høyt-lønte enn til lavtlønte.

Norges Bank mener at størrelsen på arbeidstakers innskudd bør likestilles i lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven, og at fordelingen av innskudd mellom de ansatte og foretaket prinsipielt sett bør overlates til partene uten at det trekkes grenser for fordelingen i loven.

For øvrig mener flere av høringsinstansene, herunder arbeidsgiverforeningen NAVO, FNH, NHO, LO og *Norges Rederiforbund* at departementet må vurdere å øke maksimale innskuddsgrenser.

7.4.3 Departementets vurdering

Departementet legger vekt på at pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven er kollektive pensjonsordninger. Overlates beslutningen om det skal foretas innskudd, og eventuelt også innskuddets størrelse, til det enkelte medlem vil ordningen i større grad fremstå som en individuell pensjonsordning. En slik frivillighet vil for øvrig heller ikke være i tråd med prinsippene for arbeidstakerbidrag

i lov om foretakspensjon. Frivillige innskudd vil videre reise problemstillinger blant annet knyttet til prinsipper som i dag er lovfestet, herunder forholdsmessighetsprinsippet, som ikke er drøftet i høringsbrevet. Departementet mener på dette grunnlag at bestemmelser om innskudd fra arbeidstaker skal fastsettes av foretaket i ordningens regelverk og gjelde på lik linje for samtlige medlemmer. Det vil således ikke være anledning for foretaket til å overlate slike spørsmål til det enkelte medlem.

Videre mener departementet at det må fastsettes bestemmelser i innskuddsplanen om hvordan innskuddet fra arbeidstaker skal betales. Etter departementets syn vil dette legge til rette for at foretaket kan trekke innskuddet fra arbeidstakers lønn, noe som vil gi god oversikt og kontroll med innbetaling av arbeidstakers bidrag.

Departementet ser det som hensiktsmessig med en lovbestemmelse om at øvre grense for årlige innskudd for hver arbeidstaker ikke skal utgjøre mer enn maksimalt 4 prosent av arbeidstakers lønn, selv om innskuddet vil være begrenset til en noe lavere andel av lønn som følge av gjeldende forskriftsbestemmelser.

Etter departementets vurdering bør ikke innskuddet fra arbeidstaker utgjøre mer enn halvparten av det samlede innskudd som skal betales for arbeidstakeren. Departementet viser i denne sammenheng til lov om foretakspensjon der det gjelder en tilsvarende øvre grense for arbeidstakers bidrag til ytelsesbaserte ordninger, og at løsningene i de to lovene bør være avstemt.

7.5 Kapitalforvaltning, overskuddsdeling, og deling av midler ved opphør

7.5.1 Høringsforslaget

I høringsbrevet ble det vist til at kapitalen i pensjonsordninger etter innskuddspensjonsloven vil kunne være underlagt ulike former for forvaltning. Det følger av lovens § 3–1 at pensjonskapitalen bare kan forvaltes som:

- kollektivordning etter regler for felles kapitalforvaltning (§ 3–2),
- ordning med kollektivt investeringsvalg (§ 3–2a), eller
- ordning med investeringsvalg for egen pensjonskonto (§ 3–3).

Ved forvaltning som omtalt i § 3–2a og § 3–3, skal avkastning og tap på investeringsporteføljen hvert

¹ Etter gjeldende regler kan det ikke betales innskudd for lønn under 2 G eller over 12 G.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

år tilordnes pensjonskapitalen. Ved forvaltning som omtalt i § 3–2, følger det at minst 50 prosent av årets avkastning² skal tillegges pensjonskapitalen.

I høringsbrevet ble høringsinstansene bedt om å vurdere om adgangen til å fastsette innskudd fra arbeidstaker skal avhenge av hvilken av disse tre måtene midlene i pensjonsordningen forvaltes på. Høringsinstansene ble også bedt om å vurdere om minimumsandelen som skal tillegges pensjonskapitalen i ordninger etter § 3–2, bør økes fra gjeldende minstegrense på 50 prosent i tilfelle arbeidstaker skal betale innskudd til pensjonsordningen.

7.5.2 Høringsinstansenes syn

Bedriftsforbundet, Coop Norge AS, FNH, HSH, Kredittilsynet, KS, LO, Norges Rederiforbund, NPF, NIP, NHO og *YS* mener at adgangen til innskudd fra arbeidstaker ikke bør avhenge av hvilken måte midlene i pensjonsordningen forvaltes på. *NHO* uttaler at forutsetningen for dette synspunkt er at man på en hensiktsmessig måte klarer å skille arbeidstakers og arbeidsgivers innskutte midler, blant annet når det gjelder fordeling av overskudd og ordningens midler ved opphør. *HSH* antar at dagens lovgivning ivaretar arbeidstakers mulighet for innflytelse på forvaltningen av pensjonsmidlene. *FNH* peker i denne sammenheng på at målsettingen må være at arbeidstaker får anledning til å bidra, uten at dette gjøres for komplisert.

FNH, HSH, Norges Rederiforbund, NIP og *NHO* mener at man ikke bør endre gjeldende regel om at minimum 50 prosent av avkastningen skal tillegges pensjonskapitalen for ordninger etter § 3–2 selv om det åpnes for arbeidstakerbidrag i slike ordninger. Subsidiært mener *Norges Rederiforbund* at en ny minstegrense maksimalt bør økes til 75 prosent. *NIP* og *Norges Rederiforbund* uttaler i denne sammenheng at det er vanlig at pensjonskapitalen tillegges alt overskudd.

KS, Sparebankforeningen og *UHO* mener minimumsandelen som skal tillegges pensjonskapitalen bør økes. *Sparebankforeningen* og *UHO* mener at minimumsandelen som skal tillegges pensjonskapitalen bør økes slik at foretaket ikke får mer enn om lag 50 prosent av avkastningen på foretakets andel av årets innskudd. *Sparebankforeningen* mener hele avkastningen av arbeidstakerdelen bør tillegges pensjonskapitalen.

YS og *NPF* mener at arbeidstaker skal tildeles all avkastning på pensjonsmidlene. *NPF* uttaler at en bør gjøre fratrekk for en eventuell premie for rentegaranti. *YS* viser til at når det er etablert ordninger der risikoen for størrelsen på pensjonsytelsen er flyttet over på arbeidstaker, bør arbeidstaker også få de mulighetene som ligger i å kunne få god avkastning. *YS* mener videre at dersom det fortsatt skal være anledning til å overføre deler av avkastningen til innskuddsfondet i ordninger som forvaltes etter innskuddspensjonsloven § 3–2, må midlene deles slik at det bare er halvparten av avkastning ut over 3 prosent av den delen som er innbetalt av arbeidsgiver som kan overføres til innskuddsfondet.

Norges Bank uttaler at fordelingen av overskudd mellom de ansatte og foretaket, både etter lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven, prinsipielt sett bør overlates til partene uten at det trekkes grenser for fordelingen i loven.

LO peker i sin høringsuttalelse på at regelverket om overskuddsdeling er til revisjon i Stortinget og viser til Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) Om lov om endringer i forsikringsvirksomhetsloven m.m. (livsforsikringsvirksomhet). *LO* viser til at de tidligere har gitt sin tilslutning til hovedtrekkene i proposisjonen, og forholder seg til at endringene i proposisjonen vil bli gjennomført.

7.5.3 Departementets vurdering

Departementet er enig med høringsinstansene i at det skal være adgang til å fastsette innskudd fra arbeidstaker uavhengig av hvordan kapitalen i pensjonsordningen forvaltes.

Når det gjelder gjeldende regel om at minimum 50 prosent av avkastningen i ordninger etter innskuddspensjonsloven § 3–2 skal tillegges kapitalen, er departementet enig med flertallet av høringsinstansene som mener at gjeldende grense bør beholdes. Departementet viser til at dette er en minimumsbestemmelse, og at man i pensjonsordningens regelverk står fritt til å fastsette at en høyere andel skal tillegges kapitalen.

7.6 Forholdsmessighet og fleksibilitet i innskuddet

7.6.1 Høringsforslaget

I høringsbrevet fremgikk det at kravet til forholdsmessighet i innskuddspensjonsloven § 5–2 første ledd, som innebærer at pensjonsinnskuddene ikke skal utgjøre en større del av lønn for høytlønte enn

² Avkastning er definert som avkastning på pensjonskapitalen fratrasket institusjonens administrasjonskostnader knyttet til denne kapitalen, og tilleggsavsetninger i livsforsikringsselskap og pensjonskasse. Avkastning i livsforsikringsselskap eller pensjonskasse omfatter ikke årets endring i kursreguleringfondet.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

for lavtlønte, vil gjelde summen av innskudd fra foretaket og innskudd fra arbeidstaker. I § 5–2 første ledd om forholdsmessighet heter det at innskuddsplanen skal:

«(...) fastsettes slik at pensjonsinnskuddene ikke utgjør en større del av lønn for høytlønte enn for lavtlønte, likevel slik at innskudd, som andel av lønn, for lønn ut over 6 G kan være inntil to ganger innskuddet for lønn opp til 6 G.»

Det er etter gjeldende regler adgang til å fastsette i innskuddsplanen at innskuddene kan variere inntil 25 prosent fra det som er fastsatt i innskuddsplanen. Departementet uttalte om dette i høringsbrevet:

«Det er i innskuddspensjonsloven § 5–1 annet ledd annet punktum lagt til rette for fleksibilitet hva gjelder tilskuddenes størrelse. Det heter i bestemmelsen at «Dersom innskuddsplanen inneholder bestemmelser om dette, kan innskuddene i et bestemt år settes 25 prosent høyere eller lavere enn det som ellers er fastsatt i innskuddsplanen.» Etter utkastet vil dette gjelde også for arbeidstakers tilskudd. Tilskuddet fra arbeidstaker vil måtte tilpasses eventuelle endringer i innskudd fra foretak (og omvendt), i tråd med utkast til bestemmelse om at tilskudd fra arbeidstaker ikke i noe tilfelle skal kunne utgjøre mer enn halvparten av det (samlede) innskuddet uten omkostningstillegg som skal betales for arbeidstakeren, jf. utkast til ny § 5–6 tredje punktum.»

7.6.2 Høringsinstansenes syn

HSH og FNH har gitt merknader til høringsforslaget. HSH støtter høringsforslaget om at arbeidstakers innskudd må tilpasses eventuelle endringer i innskuddet fra foretaket og omvendt. FNH anfører imidlertid at man bør skille mellom situasjoner der innskuddet fra arbeidsgiver er høyere og når det er lavere enn fastsatt i innskuddsplanen. Når innskuddet er lavere enn fastsatt i innskuddsplanen, bør arbeidstakers forholdsmessige andel betales tilbake. Når innskuddet er høyere, mener FNH at dette bør være innskudd fra foretaket uten at det er nødvendig med mer innskudd fra arbeidstaker. Etter FNHs vurdering åpner utkastet til endringer for at dette kan avtales mellom arbeidsgiver og arbeidstaker.

7.6.3 Departementets vurdering

Beslutningen om at innskuddet skal avvike fra det som er fastsatt i innskuddsplanen tas av foretaket og gjelder i utgangspunktet hele innskuddet som

betales for arbeidstaker. Når det etter lovforslaget åpnes for innskudd fra arbeidstaker, oppstår spørsmålet om beslutning om et slikt avvik bare skal gjelde foretakets innskudd, eller om også arbeidstakers innskudd skal endres.

Ved fastsettelsen av bestemmelsen om fleksibilitet for foretakets innskudd, jf. Ot.prp. nr. 78 (2000–2001), ble det blant annet vist til at et flertall i finanskomitéen, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, i Innst. O. nr. 2 (2000–2001) hadde bedt Regjeringen om å åpne for fleksible muligheter til å variere innskuddene fra år til år ut fra foretakenes økonomi. Det ble i innstillingen vist til at det bør være åpning for at innskuddssatser kan endres fra et år til et annet som ledd i årlige forhandlinger om lønn mv. uten betydelige administrative kostnader.

Departementet viser til at siden det er foretaket som beslutter endringer i innskuddet, og slikt vedtak i utgangspunktet er tenkt motivert av selskapets økonomiske situasjon, bør dette vedtaket begrenses til kun å gjelde innskudd fra foretaket. Departementet foreslår ut fra dette at beslutningen om at innskuddet et enkelt år skal være inntil 25 prosent høyere eller lavere enn det som er fastsatt i innskuddsplanen kun skal få betydning for foretakets innskudd. Etter det opplegg som her foreslås vil altså arbeidstakers innskudd måtte følge innskuddsplanen. Beslutningen om at foretakets innskudd skal reduseres vil da kunne føre til at arbeidstaker i et enkelt år skal betale et høyere innskudd enn foretaket. Dette vil ikke være i strid med foreslåtte § 5–6 som innebærer at innskuddet fra arbeidstaker ikke skal være høyere enn foretakets innskudd fastsatt i innskuddsplanen.

7.7 Skattemessig behandling av arbeidstakers andel av årets innskudd

7.7.1 Høringsforslaget

Departementet uttalte i høringsbrevet at arbeidstaker bør gis rett til inntektsfradrag for sin andel av årets innskudd.

7.7.2 Høringsinstansenes syn

FNH, LO, Norges Bank og Sparebankforeningen støtter høringsforslaget om at innskudd fra medlemmer i innskuddpensjonsordning etter innskuddspensjonsloven skal gis inntektsfradrag tilsvarende det som gjelder for medlemmer av en pensjonsordning etter lov om foretakspensjon.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Norges Rederiforbund uttaler følgende:

«NR er positiv til at det gis skattefradrag, men mener det bør vurderes hvorvidt det er åpning for at innskuddet kan bli gjenstand for et brutto skattefradrag. Brutto skattefradrag fremstår som rimelig all den tid pensjonsutbetalingen også er gjenstand for brutto beskatning.»

7.7.3 Departementets vurdering

Pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon og innskuddspensjonsloven skattlegges etter det samme prinsippet, det såkalte P-prinsippet. Prinsippet er et inntektsskatteprinsipp og innebærer blant annet at det gis fradrag for innbetalinger til pensjonsordningen innen fastsatte rammer.

Gitt at det følger av pensjonsplanen for en ordning etter lov om foretakspensjon at arbeidstaker skal bidra med en andel av den årlige premien, har arbeidstaker rett til fradrag i alminnelig inntekt for sin andel. Det samme bør etter departementets syn gjelde for arbeidstakers andel av årets innskudd i henhold til forslaget til endring av innskuddspensjonsloven. Departementet foreslår at det tas inn en hjemmel for slikt fradrag i skatteloven § 6–47 første ledd bokstav b.

7.8 Andre endringer

7.8.1 Språklige tilpasninger

I høringsbrevet ble også enkelte tilpasninger i innskuddspensjonsloven og tilhørende forskrift om-
talt. Disse var i all hovedsak av språklig karakter, og ingen av høringsinstansene har hatt merknader til endringene.

Departementet mener det vil være hensiktsmessig å gjøre enkelte språklige tilpasninger i innskuddspensjonsloven. Videre fordrer også foreliggende forslag om arbeidstakerbidrag i innskuddspensjonsloven også en presisering i forskrift 22. desember 2000 nr. 1413 til innskuddspensjonsloven slik at definisjonen av innskudd også omfatter innskudd fra medlemmet, jf. forskriftens § 3–1 første ledd bokstav a.

7.9 Problemstillinger knyttet til engangsbetalt alderspensjon og tilskudd fra arbeidstaker

7.9.1 Gjeldende rett

Alderspensjon etter lov om foretakspensjon kan utformes som ytelsesbasert alderspensjon (kapittel 9

del I) eller som engangsbetalt alderspensjon (kapittel 9 del II). For sistnevnte skal innskuddspremieplan for alderspensjonen utformes i samsvar med innskuddspensjonsloven kapittel 5, jf. foretakspensjonsloven § 5–2 fjerde ledd. En pensjonsordning med engangsbetalt alderspensjon kan – i tillegg til alderspensjon – også omfatte uføre- og etterlattepensjon, jf. foretakspensjonsloven §§ 2–1 annet ledd og 9–6 annet ledd. Ytelsene må i tilfelle fastsettes i samsvar med reglene i foretakspensjonsloven kapittel 6 og 7. Det fremgår av § 9–6 annet ledd at premiene for slike «risikodekninger» kommer i tillegg til innskuddspremien for alderspensjon. Bestemmelsen viser imidlertid ikke til lovens § 9–4 om tilskudd fra arbeidstaker. Slik foretakspensjonsloven § 9–6 annet ledd er utformet vil således premien for disse ytelsene i sin helhet måtte bæres av foretaket, det vil si at det ikke kan fastsettes at arbeidstaker skal betale tilskudd.

Hva gjelder alderspensjon etter innskuddspensjonsloven, er det etter gjeldende regler ikke åpnet for at det i innskuddsplanen kan fastsettes at arbeidstaker skal betale innskudd, jf. innskuddspensjonsloven § 1–2 bokstav f). Imidlertid angir innskuddspensjonsloven § 2–4 første ledd at alderspensjon etter innskuddspensjonsloven kan kombineres med uføre- og etterlattepensjon etter foretakspensjonsloven. Slik uføre- og etterlattepensjon må i tilfelle fastsettes i samsvar med foretakspensjonsloven kapittel 6 og 7, og premier for disse dekninger må derfor beregnes etter foretakspensjonsloven §§ 9–2 til 9–5. Dette innebærer at foretakspensjonsloven § 9–4 om tilskudd fra arbeidstakere gjelder tilsvarende for eventuell uføre- og etterlattepensjon som er knyttet til pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven.

7.9.2 Problemstillinger

I brev til departementet av 6. juni 2003 stilte Storebrand Livsforsikring AS følgende spørsmål:

«1. Er det tillatt å ha bestemmelse om arbeidstakers tilskudd i foretakspensjonsordning som gir uføre og/eller etterlattepensjon når alderspensjonsordningen er tegnet etter lov om innskuddspensjon?

2. Er det tillatt å ha bestemmelse om arbeidstakers tilskudd i pensjonsordning som i sin helhet er tegnet etter lov om foretakspensjon når alderspensjonen er engangsbetalt?

3. Er det tillatt å ha bestemmelse om arbeidstakers tilskudd knyttet bare til premie for uføre- og/eller etterlattepensjon når alderspensjonsordningen er engangsbetalt og tegnet etter lov om foretakspensjon?»

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

7.9.3 Departementets vurdering av problemstillingene

Vedrørende alderspensjon etter innskuddspensjonsloven og innskudd fra arbeidstaker, viser departementet til at det i denne proposisjonen foreslås å åpne for at det kan fastsettes at arbeidstaker skal betale innskudd i pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven. Denne endringen vil også omfatte engangsbetalt alderspensjon etter foretakspensjonsloven, siden innskuddspremieplanen for denne skal utformes i samsvar med reglene i innskuddspensjonsloven kapittel 5.

Når det gjelder pensjonsordning med engangs-

betalt alderspensjon i lov om foretakspensjon kapittel 9 del II, kan slik pensjonsordning også omfatte uføre- og etterlattepensjon, jf. omtale ovenfor, om at det etter gjeldende regler ikke kan fastsettes arbeidstakerbidrag for slike ytelser. Departementet ser imidlertid ikke avgjørende betenkeligheter mot å åpne for tilskudd fra arbeidstaker også for slik uføre- og etterlattepensjon på tilsvarende måte som for uføre- og etterlattepensjon som er knyttet til ytelsesbasert alderspensjon, jf. lovens § 9–4. Departementet foreslår derfor at det i foretakspensjonsloven tas inn en henvisning til § 9–4 i § 9–6 annet ledd.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreliggende lovforslaget innebærer for pensjonskasser i stor grad en videreføring av gjeldende rett. På flere punkter er de foreslåtte reglene en klargjøring av gjeldende rett, noe som må antas å være positivt for aktørene i markedet (brukerne av lovreglene).

Det er lagt opp til at de foreslåtte reglene skal få virkning også for eksisterende virksomhet. Dette innebærer at eksisterende pensjonskasser må søke om konsesjon, samt oppfylle kravet til grunnkapital tilsvarende 10 G. Enkelte mindre pensjonskasser oppfyller pr. i dag ikke dette kravet. Videre stilles det strengere/nye krav til styre og styresammensetning i det foreliggende lovforslaget. Dette kan føre til at eksisterende pensjonskasser må endre sammensetningen og organiseringen av sine styrever.

De foreslåtte reglene for innskuddspensjonsforetak er nye i forhold til gjeldende rett. Det eksis-

terer ingen slike foretak i dag. Disse foretakene vil imidlertid utgjøre et nytt tilsynsområde for tilsynsmyndighetene. Innføring av adgang til å opprette slike foretak antas å ha en gunstig virkning på konkurransen i innskuddspensjonsmarkedet.

Forslaget om at pensjonsforetak skal underlegges de samme virksomhetsreglene som gjelder for livsforsikringsselskaper, antas å medføre at de økonomiske og administrative konsekvenser som er omtalt i Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) om lov om endringer i forsikringsvirksomhetsloven m.m. (livsforsikring) også gjør seg gjeldende i forhold til pensjonskasser.

Den foreslåtte tekniske revisjonen av forsikringsvirksomhetsloven innebærer ingen materielle endringer. På noen punkter antas imidlertid den foreslåtte revisjonen å bidra til at reglene blir klarere, noe som vil kunne være positivt for brukerne av loven.

9 Merknader til de enkelte bestemmelser

A.

Til lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

Del I. Alminnelige bestemmelser

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

Til § 1–1 Virkeområde

Bestemmelsen er omtalt i avsnitt 6.5 ovenfor.

Første ledd er endret i forhold til gjeldende forsikringsvirksomhetslov, slik at også pensjonsforetak omfattes av loven. Det er i første ledd annet punktum presisert at pensjonsforetak omfatter pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak. Disse institusjonene er regulert i lovens kapittel 7 og 8, jf. nærmere omtale nedenfor.

Annet ledd og tredje ledd innebærer en videreføring av forsikringsvirksomhetsloven § 1–1 annet ledd annet og tredje punktum.

Til § 1–2 Forsikringsvirksomhet

Bestemmelsen avgrenser hvem som kan drive forsikringsvirksomhet. I henhold til bestemmelsens *første ledd* kan forsikringsvirksomhet bare drives av forsikringsselskaper og pensjonskasser i henhold til tillatelse etter reglene i loven. Regler om tillatelse (konsesjon) for disse institusjonene følger av henholdsvis § 2–1 (forsikringsselskaper) og § 7–3 (pensjonskasser).

Annet ledd inneholder en bestemmelse som begrenser bruken av betegnelsen «forsikring» og andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold i foretaksnavn og ved markedsføring. Etter denne bestemmelsen kan dette bare benyttes i næringsvirksomhet som er eller drives i forbindelse med forsikringsvirksomhet.

Til § 1–3 Skille mellom forsikringsbransjer

Bestemmelsen svarer i hovedsak til § 1–2 i forsikringsvirksomhetsloven. Bestemmelsen er noe strukturelt omarbeidet, samt at det er tatt inn en henvisning til kapittel 9 i loven, som tilsvarer kapittel 8a i forsikringsvirksomhetsloven. Rekkefølgen på leddene i bestemmelsen er også noe endret.

Første ledd fastsetter at livsforsikringsselskaper bare kan overta livsforsikringer. Paragraf § 9–1 regulerer virkeområdet til kapittel 9 om livsforsikring. Kapittel 9 tilsvarer kapittel 8a i forsikringsvirksomhetsloven, slik den lyder etter lovendring ved lov 10. desember 2004 nr. 80. Det følger videre av bestemmelsens annet punktum at et livsforsikringsselskap i visse tilfeller også kan overta pensjonsordning med innskuddspensjon uten forsikringselement. Dette gjelder livsforsikringsselskap som har overtatt foretakspensjonsordning for et foretak eller konsernforetak som har felles pensjonsordning. Livsforsikringsselskapet kan i så fall overta innskuddspensjonsordning for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme konsernforhold. En tilsvarende bestemmelse gjelder for pensjonskasser, jf. § 1–4 og omtalen av denne bestemmelsen nedenfor. For øvrig kan Kredittilsynet tillate at livsforsikringsselskaper overtar andre personforsikringer.

Annet ledd svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 1–2 tredje ledd.

Tredje ledd første og annet punktum svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 1–2 annet ledd. Tredje punktum svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 1–2 femte ledd.

Fjerde ledd svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 1–2 fjerde ledd.

Til § 1–4 Pensjonskasser

Bestemmelsen er ny i forhold til forsikringsvirksomhetsloven. Bestemmelsen avgrenser hvilken virksomhet en pensjonskasse kan drive, og er tatt inn som følge av at pensjonskasser reguleres i loven, i stedet for i forskrift. Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 6.5.

Det følger av *første ledd* at pensjonskasser bare kan overta kollektive pensjonsordninger, og drive annen virksomhet som er omfattet av § 7–1, det vil si såkalt «tilknyttet virksomhet». Paragraf 7–1 er nærmere omtalt nedenfor.

Annet ledd fastsetter at pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, ikke kan overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser uten forsikringselement. Det vises i denne forbin-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

delse til Ot.prp. nr. 74 (2003–2004) kapittel 14, hvor spørsmålet om hva som kan sies å utgjøre et tilstrekkelig forsikringselement drøftes. Bestemmelsen innebærer at en pensjonskasse for eksempel ikke kan omfatte både en foretakspensjonsordning og en innskuddspensjonsordning uten forsikringselement. Unntak gjelder imidlertid, jf. bestemmelsens annet ledd annet punktum, for slike ulike pensjonsordninger når de gjelder samme foretak eller foretak som inngår i samme konsernforhold. Det vises til at en tilsvarende bestemmelse gjelder for livsforsikringsselskaper, jf. § 1–2 første ledd og nærmere omtale ovenfor.

Tilsvarende angir *tredje ledd* at pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement, ikke kan overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

Til § 1–5 Innskuddspensjonsforetak

Bestemmelsen er ny i forhold til forsikringsvirksomhetsloven, og regulerer hvilken virksomhet et innskuddspensjonsforetak kan omfatte.

Innskuddspensjonsforetak kan i henhold til bestemmelsen bare overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Det følger eksplisitt av bestemmelsen at innskuddspensjonsforetak ikke kan overta andre kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

Til § 1–6 Taushetsplikt

Bestemmelsen tilsvarende § 1–3 i forsikringsvirksomhetsloven, men det er foretatt endringer i *første og annet ledd* slik at også pensjonsforetak omfattes. Det vises at loven gjelder for pensjonsforetak, jf. § 1–1 og omtalen av denne bestemmelsen ovenfor, i motsetning til tidligere, hvor pensjonskasser var regulert i den såkalte pensjonskasseforskriften.

Til § 1–7 Tillitsmenns og ansattes handel med finansielle instrumenter

Bestemmelsene tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 1–3a.

Til § 1–8 Geografisk virkeområde

Bestemmelsen tilsvarende § 1–4 i forsikringsvirksomhetsloven.

Del II. Forsikringsselskaper

Kapittel 2. Konesesjon

Til § 2–1 Konesesjon

Bestemmelsens *første til femte ledd* svarer til § 2–1 i forsikringsvirksomhetsloven. Nummereringen i bestemmelsene er imidlertid omgjort fra tall til bokstaver.

Sjette ledd er nytt i forhold til forsikringsvirksomhetsloven § 2–1. Bestemmelsen presiserer at utenlandske forsikringsselskap hjemmehørende i EØS-stat, kan drive virksomhet i Norge med konesesjon de har fått fra myndighetene i hjemlandet.

Til § 2–2 Tilbakekall av konesesjon

Bestemmelsen svarer til § 2–2 i forsikringsvirksomhetsloven, men det er foretatt enkelte mindre tekniske justeringer i bestemmelsen.

Til § 2–3 Søknad om konesesjon

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 2–3.

Til § 2–4 Utenlandske og utenlandsk eide forsikringsselskaper

Bestemmelsen svarer til § 2–4 i forsikringsvirksomhetsloven. Den tidligere henvisningen til kapittel 12 er rettet opp i samsvar med den nye nummereringen i loven.

For øvrig vises det til at i regjeringens forslag til ny lov om forsikringsformidling foreslås det å oppheve forsikringsvirksomhetsloven § 2–4 annet ledd. Dersom dette forslaget skulle bli vedtatt før forslaget til ny forsikringslov, forutsettes det at det foreliggende forslaget justeres i tråd med dette.

Kapittel 3. Alminnelige selskapsrettslige regler

Til § 3–1 Selskapsformer

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 3–1.

Til § 3–2 Vedtekter

Bestemmelsen tilsvarende § 3–2 i forsikringsvirksomhetsloven, men det er foretatt enkelte endringer i *annet ledd* som følge av at forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8a har innført forbud mot over-skuddsdeling.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Til § 3–3 Registrering

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 3–3.

Til § 3–4 Foretaksnavn

Bestemmelsen tilsvarende, med enkelte språklige endringer, § 3–4 i forsikringsvirksomhetsloven.

Til § 3–5 Særlige regler for konsernforhold

Bestemmelsen tilsvarende § 3–5 i forsikringsvirksomhetsloven, men henvisningene til andre bestemmelser i loven er oppdatert i forhold til ny nummerring.

Til § 3–6 Sammenføyning, deling mv.

Bestemmelsen svarer i hovedsak til § 3–6 i forsikringsvirksomhetsloven, men det er tatt hensyn til en foreslått endring i bestemmelsen om et nytt fjerde punktum i bestemmelsens *første ledd*, jf. Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven) og Innst. O nr. 54 (2004–2005). Henvisningen til § 10–1 i dette forslaget er oppdatert her som følge av ny paragrafnummerering i lovforslaget.

I første ledd er det for øvrig tatt inn en presisering om at avhendelse eller erverv av en vesentlig del av virksomheten utløser konsesjonsplikt. Bestemmelsen omfatter også avhendelse eller erverv av en vesentlig del av forsikringsporteføljen.

Til § 3–7 Forhøyelse av ansvarlig kapital

Bestemmelsen tilsvarende § 3–7 i forsikringsvirksomhetsloven.

Til § 3–8 Overdragelse av forsikringsportefølje

Bestemmelsens *første ledd* første punktum, *annet* og *tredje ledd* tilsvarende § 3–8 i forsikringsvirksomhetsloven. Første ledd annet punktum er nytt, og presiserer at det kreves tillatelse fra Kongen også når forsikringsporteføljen overdras mellom forsikringsselskap med hovedsete i samme EØS-stat.

Kapittel 4. Særlige selskapsrettslige regler for gjensidige forsikringsselskaper

Til § 4–1 Stiftelse

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–1.

Til § 4–2 Garantifond

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–2. Det er gjort enkelte tekniske justeringer, blant annet oppdatert henvisning til § 4–3 bokstav b.

Til § 4–3 Vedtekter

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–3.

Til § 4–4 Stiftelsesdokument

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–4.

Til § 4–5 Innbydelse til forsikringstegning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–5.

Til § 4–6 Innkalling til konstituerende generalforsamling

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–6.

Til § 4–7 Konstituerende generalforsamling

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–7, men det er gjort enkelte tekniske justeringer som følge av ny nummerering av bestemmelsene.

Til § 4–8 Utligning av overskudd og underskudd

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–8.

Til § 4–9 Ansvar overfor tredjemann

Bestemmelsene tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–9.

Til § 4–10 Samarbeid

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 4–10.

Kapittel 5. Selskapets organer mv.

Til § 5–1 Styre

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–1.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Til § 5–2 Administrerende direktør

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–2.

Til § 5–3 Aksjelovens anvendelse på gjensidige selskaper

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–3.

Til § 5–4 Representantskap

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–4.

Til § 5–5 Kontrollkomité

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–5.

Til § 5–6 Kontrollkomitéens oppgaver og myndigheter

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–6.

Til § 5–7 Kontrollkomitéens innberetnings- og rapporteringsplikt

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–7.

Til § 5–8 Generalforsamling

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 5–8.

Til § 5–9 Revisjon og granskning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 6–1.

Kapittel 6. Selskapets virksomhet

Til § 6–1 Forbud mot annen virksomhet

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–1.

Til § 6–2 Eierandeler og innflytelse i andre selskaper

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–2, men henvisningen til § 7–1 er endret som følge av ny nummerering.

Til § 6–3 Krav til kapitaldekning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–3 første og annet ledd.

Til § 6–4 Krav til solvensmarginkapital

Bestemmelsen svarer i hovedsak til forsikringsvirksomhetsloven § 7–3 femte ledd. Av *annet ledd* fremgår det at Kongen ved forskrift kan fastsette regler om blant annet beregningsmåten for solvensmarginen for henholdsvis livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper. Bestemmelsen er ny, og tatt inn som følge av at livsforsikringsdirektivet og skadeforsikringsdirektivene er utformet på forskjellige måter.

Til § 6–5 Kontroll med forsikringsselskapers solvens

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–3 tredje og fjerde ledd.

Til § 6–6 Kapitalforvaltning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–4.

Til § 6–7 Forsikringsvilkår

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–7.

Til § 6–8 Gjenforsikring

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8–4, men den er endret ved at den gjelder generelt for alle forsikringsselskaper. Bestemmelsen gjelder selskapets risikoeksponering generelt og omfatter både finansiell og forsikringsmessig risiko.

Del III. Pensjonsforetak

Kapittel 7. Pensjonskasser

Til § 7–1 Pensjonskasse

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.2.4.

Første ledd første punktum fastsetter at en pensjonskasse er en selveiende institusjon som omfatter virksomhet basert på en eller flere kollektive pensjonsordninger. Disse ordningene må som hovedregel være etablert av det foretaket eller den kommunen som har opprettet pensjonskassen. Bestemmelsen i § 7–2 gjør imidlertid enkelte unntak

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

fra denne hovedregelen om pensjonskassens tilknytning til en enkelt arbeidsgiver, jf. nærmere omtale nedenfor. I henhold til annet punktum kan virksomheten også omfatte tilknyttet virksomhet, det vil si virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet. Tilknyttet virksomhet er nærmere omtalt i bestemmelsens tredje ledd, jf. nedenfor.

Annet ledd fastsetter hva som regnes som kollektiv pensjonsordning. Dette er kommunale pensjonsordninger, pensjonsordninger som faller inn under foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, og andre kollektive pensjonsordninger. I tillegg regnes også pensjonsordning som er opprettet for medlemmer i en forening av selvstendig næringsdrivende, og i tilfelle deres arbeidstakere, som kollektiv pensjonsordning.

Det følger for øvrig av *tredje ledd* hva som kan regnes som såkalt tilknyttet virksomhet. Dette kan være utstedelse av fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som har fra-trådt sin stilling og som har opphørt å være medlem av pensjonsordning i pensjonskassen. Tilknyttet virksomhet kan imidlertid også omfatte tilleggssavtaler til slik rett til pensjon – for eksempel fortsettelsesforsikringer. For pensjonskasser som i henhold til tillatelsen kan overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, regnes også forsikring av risiko for uførhet eller død knyttet til medlemmene i en kollektiv pensjonsordning i pensjonskassen som tilknyttet virksomhet.

Til § 7–2 Pensjonskasser for flere foretak/ arbeidsgivere

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 4.4.4, og gjør unntak fra hovedregelen om at pensjonskassens virksomhet skal være knyttet til en enkelt arbeidsgiver.

Etter *første ledd* kan foretak, kommuner og andre arbeidsgivere som har adgang til å opprette felles pensjonsordning, ha en slik felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Adgangen til å opprette felles pensjonsordning for flere foretak er regulert i foretakspensjonsloven kapittel 12, innskuddspensjonsloven kapittel 10 og forsikringsvirksomhetsloven kapittel 8b, og gjelder for foretak som inngår i konsern eller kommuner og foretak som inngår i konsernlignende forhold, eller har en tilsvarende nær tilknytning. Det følger videre av annet punktum at kravet om tilknytning gjelder tilsvarende for opprettelse av felles pensjonskasse for felles pensjonsordning som ikke omfattes av disse lovene (som for eksempel ikke er skattefavorisert).

Annet ledd åpner for at det kan opprettes såkalte interkommunale pensjonskasser. Dette innebærer

at to eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse. Denne bestemmelsen er blant annet begrunnet ut fra at en slik adgang vil gjøre det mulig å opprette fellesordning for premieberegning i henhold til § 10–6 (forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6) også når pensjonsordningen er i pensjonskasse.

Tredje ledd fastsetter at Kongen kan gi nærmere regler om pensjonsordninger og pensjonskasser som omfattes av bestemmelsens første og annet ledd. Slike nærmere regler vil blant annet kunne omfatte regulering av forholdet mellom de kommunale pensjonsordningene som omfattes av en interkommunal pensjonskasse.

Til § 7–3 Konesesjon

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.6.4, og fastsetter krav om konsesjon for pensjonskasser.

Det følger av *første ledd* at en pensjonskasse ikke kan drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen.

Annet ledd fastsetter at en pensjonskasse enten kan få tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, eller til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Det vises til § 1–4 og omtalen av denne bestemmelsen ovenfor.

Det følger videre direkte av bestemmelsen at det kan settes vilkår for tillatelsen, og at vilkårene kan avgrense den virksomheten pensjonskassen kan drive.

Av *tredje ledd* følger det at bestemmelsene i § 2–1 annet til femte ledd om konsesjon for forsikringsselskaper, § 2–2 om tilbakekall av konsesjon og § 2–3 om søknad om konsesjon, skal gjelde tilsvarende for pensjonskasser.

Fjerde ledd gir Kongen hjemmel til å fastsette regler om utenlandske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet her i riket, samt om norske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet i utlandet.

Til § 7–4 Vedtekter mv.

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.6.4.

Etter *første ledd* skal en pensjonskasse ha vedtekter som minst angir de forhold som er listet opp i bokstavene a til g. Dette er institusjonelle forhold, som for eksempel pensjonskassens navn og forretningskontor, virksomhet, grunnkapital, regler om styre, daglig leder og andre organer osv.

Annet ledd krever at vedtektene skal være god-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

kjent av Kongen. Det samme skal endringer i vedtektene.

Tredje ledd inneholder en bestemmelse om at en pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret. Paragraf 3–3 første og annet ledd om registrering av forsikringsselskaper i Foretaksregisteret skal gjelde tilsvarende, jf. annet punktum.

Til § 7–5 Kapitalforhold

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.7.4.

Etter *første ledd* er kravet til minste grunnkapital satt til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Det følger direkte av bestemmelsen at dette ikke gjelder, dersom et høyere krav er fastsatt i vedtektene eller i konsesjonsvilkårene.

Etter *annet* og *tredje ledd* kan pensjonskassen henholdsvis oppta ansvarlig lånekapital og utstede grunnfondsbevis etter regler fastsatt av Kongen.

Fjerde ledd inneholder en bestemmelse om at pensjonskassens grunnkapital og ansvarlige kapital ikke kan settes ned eller forhøyes på annen måte enn ved fondsopplegg uten Kongens samtykke.

Til § 7–6 Styret og daglig leder

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.9.4.

Første ledd første punktum fastsetter at en pensjonskasse skal ha et styre på minst tre styremedlemmer. Dersom forvaltningskapitalen er på 100 millioner kroner eller mer, skal imidlertid pensjonskassen ha et styre på minst fem medlemmer. Minst ett av medlemmene skal være såkalte eksterne, dvs. være uten tilknytning til pensjonskassen, arbeidsgiveren, foretaket, foreningen eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen, jf. annet punktum. For øvrig skal medlemmene være representert i styret, jf. tredje punktum.

Styret skal for øvrig utpeke en daglig leder for pensjonskassen, jf. *annet ledd*. Daglig leder kan ikke være medlem av styret.

Tredje ledd fastsetter at reglene i aksjeloven §§ 6–1 til 6–3, 6–6 til 6–15 og 6–19 til 6–34 om styre og daglig leders ansvar og oppgaver skal gjelde tilsvarende for styre og daglig leder i pensjonskasser så langt de passer. Bestemmelsen i aksjeloven § 6–17 om godtgjørelse fra andre enn selskapet skal bare gjelde dersom det er fastsatt i vilkårene for pensjonskassens tillatelse.

Etter *fjerde ledd* skal revisor og ansvarshavende aktuar i pensjonskassen møte samtidig i minst to styremøter årlig.

Til § 7–7 Organisering av virksomheten

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.8.4.

Bestemmelsens *første ledd* gjennomfører pensjonskassedirektivets artikkel 8, som krever at pensjonskassens virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiveren, foretaket, foreningen eller institusjonen som har pensjonsordning i pensjonskassen.

Annet ledd krever at styret skal sørge for en forsvarlig organisering av virksomheten. Dette omfatter blant annet å sørge for at det foreligger systemer for internkontroll.

Tredje ledd har regler om hva som kan anses som forsvarlig organisering hva angår bortsetting av oppgaver. I henhold til denne bestemmelsen kan styret inngå avtaler om utførelse av forsikringstekniske beregninger, registrering av medlemmer og rettigheter, samt andre særskilte oppgaver som omfattes av den daglige ledelse av virksomheten. Når det gjelder avtale om bortsetting av kapitalforvaltning, kan slik avtale bare inngås med bank eller livsforsikringsselskap, eller verdipapirforetak med adgang til å drive aktiv forvaltning i henhold til verdipapirhandelloven § 1–2 første ledd nr. 3. Det er et vilkår for bortsetting at banken, livsforsikringsselskapet eller verdipapirforetaket har tillatelse til å drive virksomhet i Norge.

Av *fjerde ledd* følger det en plikt for styret til å sørge for at det foreligger skriftlig fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning til enhver tid. Bestemmelsen fastsetter også at styret skal drøfte retningslinjene minst hvert år. Videre krever bestemmelsen at det skal utarbeides en redegjørelse for investeringsstrategien. Denne skal omfatte metoder for måling og styring av investeringsrisiko, samt allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsenes art og varighet. Bestemmelsen gjennomfører pensjonskassedirektivet artikkel 12.

Til § 7–8 Forholdet til pensjonsordningene og arbeidsgiver

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 4.10.4

Første ledd fastsetter at regelverket for pensjonsordningen skal fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiveren. Forsikringsavtalerettslige forhold vil således ikke reguleres av vedtektene, som i henhold til § 7–4 kun omfatter institusjonelle forhold. Det er videre presisert i første ledd annet punktum at også morselskap i konsern, kommune, forening og styrende organ for for-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

eningspensjonsordning regnes som arbeidsgiver. Bestemmelsen er noe endret i forhold til Banklovkommisjonens forslag, ved at styrende organ for interkommunal pensjonskasse er tatt ut av bestemmelsen, og således ikke anses som arbeidsgiver. Etter departementets lovforslag består interkommunal pensjonskasse av den enkelte kommunes pensjonsordning, og ikke en felles pensjonsordning, og den enkelte kommune vil således være arbeidsgiver i forhold til sin pensjonsordning.

Annet ledd krever at utkast til regelverk skal forelegges for pensjonskassens aktuar, som skal kunne uttale seg før avtalen inngås.

Tredje ledd inneholder en særskilt bestemmelse i tilfeller hvor midlene skal forvaltes som egen investeringsportefølje. I så fall skal avtalen fastsette hvordan porteføljen skal være sammensatt, om adgang til å endre porteføljen og andre vilkår.

Fjerde ledd gir forsikringsavtalelovens bestemmelser om kollektive pensjonsordninger tilsvarende anvendelse så langt de passer.

Til § 7–9 Krav til ansvarlig kapital mv.

Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 4.7.4, og regulerer kravet til ansvarlig kapital og solvensmarginkapital.

Etter *første ledd* skal en pensjonskasse med pensjonsordninger som anses som livsforsikring ha forsvarlig ansvarlig kapital og solvensmarginkrav. Dette kravet gjelder til enhver tid. Bestemmelsene i §§ 6–3 til 6–5 om kapitaldekning og solvensmarginkrav for forsikringsselskaper, samt om kontroll med forsikringsselskapenes solvens, er gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser, jf. første ledd annet punktum.

Pensjonskasser med pensjonsordninger uten forsikringselement, skal etter *annet ledd* ha forsvarlig ansvarlig kapital. Dette kravet gjelder også til enhver tid. Paragraf 6–3 og § 6–5 om kapitaldekning og kontroll med forsikringsselskapenes solvens er gjort tilsvarende gjeldende for slike pensjonskasser.

Tredje ledd åpner for at arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen, har adgang til å skyte inn ny kapital i pensjonskassen. Dette kan gjøres for å sikre at soliditeten til enhver tid er forsvarlig, og for å sikre at minstekravene til grunnkapital og annen kapital er oppfylt. Adgangen gjelder også for arbeidsgivere knyttet til foreningspensjonsordning. Bestemmelsen er noe endret i forhold til Banklovkommisjonens forslag, da arbeidsgivere som har pensjonsordning i interkommunale pensjonskasser vil være omfattet av bestemmelsene i første punktum.

I fjerde ledd er banksikringsloven (lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner) kapittel 3 og 4 gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser.

Til § 7–10 Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 4.8.4, og angir virksomhetsreglene for pensjonskasser.

Første ledd fastsetter at enkelte regler som gjelder generelt for forsikringsselskaper også skal gjelde for pensjonskasser. Dette er for det første § 6–1 som inneholder et forbud mot å drive annen virksomhet enn forsikringsvirksomhet og virksomhet som henger naturlig sammen med forsikringsvirksomhet. For det andre er § 6–2 første og annet ledd gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser. Denne bestemmelsen begrenser et forsikringsselskaps adgang til å ha eierandeler og innflytelse i andre selskaper. For det tredje er bestemmelsen i § 6–6 om kapitalforvaltning gjort tilsvarende gjeldende for pensjonskasser. Det samme gjelder § 6–7 om forsikringsvilkår, slik at også pensjonskasser må benytte forsikringsvilkår som er rimelige og betryggende, jf. denne bestemmelsens første ledd. Videre er § 6–8 om gjenforsikring gjort gjeldende. Denne bestemmelsen pålegger forsikringsselskapet plikt til å sørge for at selskapet til enhver tid har gjenforsikring som er betryggende sett i forhold til selskapets risikoeksponering og økonomiske stilling. Kapittel 10 og 11 i loven, om henholdsvis kommunale pensjonsordninger og om flytting av livs- og pensjonsforsikringskontrakter er også gjort tilsvarende gjeldende.

Annet ledd angir særskilt hvilke bestemmelser som skal gjelde for pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring. Bestemmelsen fastsetter at kapittel 9 om livsforsikring med tilhørende forskrifter skal gjelde med mindre noe annet er fastsatt i lov eller av Kongen.

Tredje ledd angir hvilke bestemmelser som skal gjelde så langt de passer for pensjonskasser med tillatelse til å overta pensjonsordninger uten forsikringselement. Dette er for det første § 9–3 om pristariffer, for det annet bestemmelsene i §§ 9–7 til 9–9 om kapitalforvaltning og tilordning av avkastning. For det tredje skal §§ 9–15 og 9–19 om avsetninger gjelde så langt de passer. Det samme gjelder § 9–23 om kontoutskrift og § 9–24 om aktuar.

Fjerde ledd er en forskriftshjemmel, som gir Kongen adgang til å gi nærmere regler om pensjonskassers virksomhet. Slike nærmere regler kan også regulere gjennomføring og avgrensning av be-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

stemmelsene som er gjort tilsvarende gjeldende gjennom § 7–10.

Til § 7–11 Informasjonskrav

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 4.11.4, og gjennomfører pensjonskassedirektivet artikkel 11.

Det følger av *første ledd* at medlemmer og pensjonister skal underrettes om endringer i regelverket for deres egne pensjonsordninger.

Annet ledd krever at det enkelte medlem og pensjonist årlig skal motta en oppgave med informasjon om nivået på vedkommendes opptjente pensjonsrettigheter. I denne forbindelse skal det også orienteres om pensjonskassens investeringsstrategi, dersom resultatet av kapitalforvaltningen er av direkte betydning for omfanget av pensjonsrettighetene.

Tredje ledd regulerer hvilke opplysninger medlemmene og pensjonistene kan få tilsendt på anmodning. Dette er for det første pensjonskassens årsregnskap med årsberetning. For det annet kan den enkelte få tilsendt regnskapet for egen pensjonsordning, dersom det er flere pensjonsordninger i samme pensjonskasse.

Etter *fjerde ledd* kan Kongen fastsette nærmere regler om opplysninger som skal gis til medlemmer og pensjonister.

Til § 7–12 Sammenslåing, deling og opphør

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 4.12.4.

Første ledd krever Kongens samtykke ved sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse. Vedtak om sammenslåing, deling og opphør skal også meldes til Foretaksregisteret, jf. første ledd annet punktum. Av tredje punktum følger det at Kongen kan fastsette nærmere regler om sammenslåing, deling og opphør av pensjonskasse. Det legges til grunn at slike regler blant annet kan omfatte nærmere vilkår for slike endringer som fremgår av første ledd første punktum, fremgangsmåten ved slike endringer og lignende.

Annet ledd fastsetter at bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapittel 13, 14 og 15 og innskuddspensjonsloven kapittel 11, 12 og 13 om henholdsvis sammenslåing, deling og avvikling skal gjelde tilsvarende så langt de passer. Bestemmelsene gjelder bare med mindre Kongen i sitt samtykke ikke fastsetter andre vilkår.

Kapittel 8. Innskuddspensjonsforetak

Til § 8–1 Innskuddspensjonsforetak

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 5.4.

Første ledd fastsetter hva et innskuddspensjonsforetak er. Et innskuddspensjonsforetak er et aksjeselskap som driver virksomhet basert på kollektiv innskuddspensjon uten forsikringselement. Innskuddspensjonsforetakets virksomhet er ikke knyttet til en enkelt arbeidsgiver. Innskuddspensjonsforetak kan i likhet med pensjonskasser også drive såkalt tilknyttet virksomhet, dvs. virksomhet som naturlig henger sammen med virksomhet basert på kollektiv innskuddspensjon uten forsikringselement.

Det er nærmere angitt hva som regnes som tilknyttet virksomhet i bestemmelsens *annet ledd*. Som eksempel er nevnt utstedelse av pensjonskapitalbevis, og fortsatt pensjonsspareavtale. Bestemmelsen er ikke uttømmende.

Til § 8–2 Konsesjon

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 5.4.

Bestemmelsens *første ledd* innebærer konsesjonsplikt for innskuddspensjonsforetak slik at de ikke kan drive virksomhet uten tillatelse fra Kongen.

Etter *annet ledd* kan innskuddspensjonsforetak bare meddeles tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Det vises for øvrig til § 1–5 og omtalen av denne bestemmelsen ovenfor.

Bestemmelsene i §§ 2–1 annet til femte ledd om konsesjon for forsikringsselskaper, 2–2 om tilbakekall av konsesjon, og 2–3 om søknad om konsesjon gjelder tilsvarende, jf. *tredje ledd*. Også § 7–3 fjerde ledd om utenlandske pensjonskassers virksomhet i Norge, og norske pensjonskassers virksomhet i utlandet, skal gjelde tilsvarende for innskuddspensjonsforetak.

Til § 8–3 Krav til organisering mv.

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 5.4.

Første ledd fastsetter hvilke regler som skal gjelde for innskuddspensjonsforetak hva angår organisering av virksomheten. Det henvises til øvrige bestemmelser i loven her, som skal anvendes tilsvarende på innskuddspensjonsforetak så langt de passer. Paragraf 6–3 om kapitaldekning og § 6–5 om kontroll med forsikringsselskapets solvens skal

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

gjelde tilsvarende for innskuddspensjonsforetak. Videre skal innskuddspensjonsforetak underlegges § 7–4 om vedtekter for pensjonskasser, § 7–5 om kapitalforhold (bl.a. krav til minste grunnkapital tilsvarende 10 G) og § 7–6 første til tredje ledd om styre, styresammensetning og daglig leder. Innskuddspensjonsforetak skal også underlegges § 7–7 om organisering av virksomheten, som blant annet stiller nærmere krav til hvilke oppgaver styret skal utføre. De forsikringsavtalerettslige reglene i § 7–8 første, tredje og fjerde ledd skal også gjelde tilsvarende. Det samme gjelder § 7–9 fjerde ledd om banksikringslovens anvendelse, og § 7–11 om informasjonskrav.

Annet ledd inneholder en bestemmelse om at Kongen kan gi nærmere regler om organiseringen av innskuddspensjonsforetak.

Til § 8–4 Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsen er nærmere omtalt ovenfor under avsnitt 5.4.

Innskuddspensjonsforetak er underlagt i hovedsak tilsvarende virksomhetsregler som pensjonskasser som har tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement, med unntak av bestemmelsen om aktuar i § 9–24. Det vises til § 8–4 *første ledd*. Dette er reglene om forsikringsvilkår i § 6–7, reglene om pristariffer i § 9–3 og reglene om kapitalforvaltning og tilordning av avkastning i §§ 9–7 til 9–9. Videre er det reglene om avsetninger i §§ 9–15, 9–18 og 9–19, om kontoutskrift i § 9–23 og kapittel 11 om flytting med tilhørende forskrifter.

Etter *annet ledd* kan Kongen gi nærmere regler om innskuddspensjonsforetaks virksomhet. Dette omfatter regler til gjennomføring og avgrensning av virksomhetsreglene som fremgår av denne bestemmelsen.

Del IV. Livsforsikring

Kapittel 9. Kollektiv og individuell livsforsikring

Til § 9–1 Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-1, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (som på det nåværende tidspunktet ikke er trådt i kraft).

Til § 9–2 Skille mellom virksomhetsregler

Bestemmelsen tilsvarende i det vesentlige forsikringsvirksomhetsloven § 8a-2, slik den lyder i henhold til

lov 10. desember 2004 nr. 80 (ikke trådt i kraft på det nåværende tidspunkt).

Bestemmelsen er noe endret i *annet ledd* første punktum. Selskapets virksomhet knyttet til individuelle livsforsikringskontrakter med kontraktsfastsatte ytelser skal i henhold til forsikringsvirksomhetsloven § 8a-2 annet ledd første punktum underlegges virksomhetsreglene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 7 og 8. Som følge av at forsikringsvirksomhetsloven foreslås opphevet og erstattet med ny forsikringslov, må regler som skal gjelde for individuelle kontrakter, fastsettes i forskrift.

Til § 9–3 Pristariffer

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-3, slik den lyder etter lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (som på det nåværende tidspunkt ikke er trådt i kraft).

Til § 9–4 Endring av pristariffer

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-4, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–5 Beregning av premier mv.

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-5, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–6 Meldeplikt og tilsyn med pristariffer

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-6, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–7 Inndeling av forvaltningskapitalen

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-7, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–8 Forvaltning av porteføljene

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-8, slik den lyder i henhold til lov 10. de-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

semester 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–9 Tilordning av avkastning, overskudd

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-9, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–10 Overskudd på risikoresultat

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-10, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–11 Styrking av premiereserve

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-11, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–12 Overskudd tilordnet fripoliser og pensjonskapitalbevis med kontraktsfastsatte forpliktelser

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-12, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–13 Negativt risikoresultat for fripoliser og pensjonskapitalbevis med investeringsvalg

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-13, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–14 Anvendelse av overskudd tilordnet kontrakten

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-14, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–15 Minstekrav til forsikringsmessige avsetninger

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-15, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–16 Premiereserve for kontraktsfastsatte forpliktelser

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-16, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–17 Tilleggsavsetninger

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-17, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–18 Avsetninger for forpliktelser knyttet til særskilt investeringsportefølje

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-18, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–19 Premie-, innskudds- og pensjonsreguleringsfond

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-19, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–20 Kursreguleringsfond

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-20, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–21 Erstatningsavsetning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-21, slik den lyder i henhold til lov 10. de-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

seember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–22 Risikoutjevningfond

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8a-22, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven (på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft).

Til § 9–23 Kontoføring. Kontoutskrift

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–10.

Til § 9–24 Aktuar

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8–7.

Til § 9–25 Endringer i avsetningsgrunnlaget

Bestemmelsen tilsvarende i det vesentlige forsikringsvirksomhetsloven § 8–3, men er noe omformulert. Disse språklige endringene har ikke til hensikt å innebære materielle endringer i bestemmelsens innhold.

Til § 9–26 Livsforsikringsytelser i krig

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 8–5.

Kapittel 10. Kommunale pensjonsordninger

Til § 10–1 Virkeområde

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-1.

Til § 10–2 Kommunale konsernlignende forhold

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-2. Henvisningen til § 10–6 i bestemmelsens annet ledd er oppdatert i henhold til ny paragrafnummerering.

Til § 10–3 Kommunal bransje

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-3.

Til § 10–4 Årets premier

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-4. Henvisningene i annet ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–5 Premieberegning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-5.

Til § 10–6 Fellesordning for premieberegning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-6. Henvisningene i første, femte og sjette ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–7 Premieberegning ut fra lineær opptjening mv.

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-7. Henvisningen i tredje ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–8 Endring i forutsetningene for det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-8. Henvisningen i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–9 Innbetaling av premie

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-9.

Til § 10–10 Minstekrav til premiereserve

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-10. Henvisningen i annet, tredje og fjerde ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–11 Pensjonsordningens midler

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-11.

Til § 10–12 Rådighet over pensjonsordningens midler

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-12.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Til § 10–13 Kapitalforvaltningen

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-13. Henvisningen i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–14 Overskudd

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-14.

Til § 10–15 Egen investeringsportefølje

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-15.

Til § 10–16 Pensjonsinnretningens opplysningsplikt

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-16. Henvisningen i tredje ledd fjerde punktum er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–17 Flytting av pensjonsordning

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-17. Henvisningen til bestemmelsene om flytting er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 10–18 Opphør av pensjonsordningen

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8b-18.

Kapittel 11. Flytting

Til § 11–1 Virkeområde og flytterett

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-1, men bestemmelsen er utvidet til også å omfatte innskuddspensjonsforetak. Innskuddspensjonsforetak reguleres i kapittel 8, som omtales nærmere ovenfor. Bestemmelsen er også endret ved at den nå omfatter forsikringsselskap generelt, og ikke bare livsforsikringsselskap. Det vises til at skadeforsikringsselskaper har en begrenset adgang til å tilby livsforsikring i henhold til § 1–3. Henvisningen i første ledd bokstav c er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–2 Flytting av kollektive pensjonsordninger

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-2. Henvisningene i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–3 Rettigheter i den nye pensjonsordningen

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-3.

Til § 11–4 Medlemmenes uttalerett mv.

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-4.

Til § 11–5 Oppsigelse. Flyttegebyr

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-5. Henvisningen i annet ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–6 Oppgjørfrist

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-6.

Til § 11–7 Beregning av pensjonsordningens midler

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-7, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven.

Til § 11–8 Premiereserve for uføreytelser

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-8.

Til § 11–9 Oppgjørsmåte

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-9. Henvisningene i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–10 Anvendelse av overførte midler

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-10, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven.

Til § 11–11 Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-11. Henvisningene i første og annet ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Til § 11–12 Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-12. Henvisningene i annet og tredje punktum er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–13 Flytting av fripolise og pensjonskapitalbevis

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-13. Henvisningene i annet og tredje ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 11–14 Flytting av individuelle pensjonsavtaler

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8c-14. Henvisningene i annet, tredje og fjerde ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Del V. Skadeforsikring

Kapittel 12. Premier, krav til avsetninger mv.

Til § 12–1 Premier

Bestemmelsen tilsvarende i hovedsak forsikringsvirksomhetsloven § 7–6, men bestemmelsen er noe omformulert. Formålet med disse språklige endringene er å presisere innholdet i bestemmelsen, og å gjøre den klarere.

Første, annet og tredje ledd tilsvarende i det vesentlige forsikringsvirksomhetsloven § 7–6 første ledd. *Fjerde ledd* tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 7–6 første ledd siste punktum og fjerde ledd.

Til § 12–2 Forsikringstekniske avsetninger

Bestemmelsen svarer innholdsmessig til forsikringsvirksomhetsloven § 8–6, men bestemmelsen er noe utvidet ved at det i *første ledd* slås fast at et skadeforsikringsselskap skal ha forsvarlige forsikringstekniske avsetninger til sikring av sine forsikringsforpliktelser til enhver tid.

Til § 12–3 Aktuar- og takseringstjenester

Bestemmelsens *første ledd* tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 8–7 annet ledd annet punktum. Paragraf 9–24 om aktuar i livsforsikringsselskap er gjort tilsvarende gjeldende, jf. bestemmelsens *første ledd* annet punktum.

Annet ledd gir Kongen hjemmel til å gi nærmere regler om takseringstjenester i skadeforsikrings-selskap. Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirk-

somhetsloven § 1–1 siste ledd, slik den lyder i henhold til lov 10. desember 2004 nr. 80 om endringer i forsikringsvirksomhetsloven. Endringene er på det nåværende tidspunkt ikke trådt i kraft.

Del VI. Forskjellige bestemmelser

Kapittel 13. Avvikling mv.

Til § 13–1 Avvikling av forsikringsselskap

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 10–1, men det er tatt hensyn til forslag om endring i denne bestemmelsen som fremmet i Ot.prp. nr. 17 (2004–2005) om lov om europeiske selskaper ved gjennomføring av EØS-avtalen vedlegg XXII nr. 10a (rådsforordning (EF) nr. 2157/2001) (SE-loven), jf. Innst. O. nr. 54 (2004–2005)

Til § 13–2 Plikt til å avvikle gjensidig selskap

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 10–2.

Til § 13–3 Overdragelse av forsikringsbestanden

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 10–3.

Til § 13–4 Omdanning til annen selskapsform

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 10–4.

Til § 13–5 Fusjon og fisjon

Bestemmelsen svarer til forsikringsvirksomhetsloven § 10–5.

Kapittel 14. Utenlandske forsikringsselskapers virksomhet i Norge

Til § 14–1 Filial av utenlandsk selskap

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–1. Henvisningene i første og tredje ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 14–2 Generalagent

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–2. Henvisningene i annet ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 14–3 Norsk rett

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–3.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Til § 14–4 Kapitalkrav i skadeforsikring

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–4.

Til § 14–5 Kapitalkrav i livsforsikring

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–5. Henvisningene i første ledd første punktum er oppdatert som følge av at forsikringsvirksomhetsloven ved lov 10. desember 2004 nr. 80 ble endret slik at kapittel 8a om livsforsikring ble inntatt i loven.

Til § 14–6 Deponering, offentlig administrasjon, avvikling

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–6. Henvisningene i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering, mens henvisningen i annet ledd til kapittel 11 er erstattet med en henvisning til lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner kapittel 3 og 4. Henvisningen i forsikringsvirksomhetsloven § 12–6 annet ledd til kapittel 11 er foreldet, da kapittel 11 ble opphevet og erstattet av banksikringsloven.

Til § 14–7 Konesesjonssøknad

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–7. Det er foretatt enkelte tekniske justeringer, og henvisningene i første ledd er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Til § 14–8 Oppnevning av ny generalagent

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 12–8. Henvisningene er oppdatert som følge av ny paragrafnummerering.

Kapittel 15. Unntaksbestemmelser

Til § 15–1 Stat

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–1.

Til § 15–2 Husdyrforsikring

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–2.

Til § 15–3 Begravelseskasser og hjelpekasser

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–3.

Til § 15–4 Mindre gjensidige forsikringsselskaper

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–4.

Til § 15–5 Sjøtrygdslag

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–5.

Til § 15–6 Gjensidig forsikring

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–6.

Til § 15–7 Krigsrisiko til sjøs

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–7.

Til § 15–8 Andre unntak

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 13–8.

Kapittel 16. Straffebestemmelser

Til § 16–1 Straffeanvar

Bestemmelsen tilsvarende forsikringsvirksomhetsloven § 14–1.

Kapittel 17. Ikrafttredelses- og overgangsregler

Til § 17–1 Ikrafttredelse

I henhold til denne bestemmelsens *første ledd* gjelder loven fra den tid Kongen bestemmer. Det er videre åpnet for at Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Annet ledd fastsetter at lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet (forsikringsvirksomhetsloven) oppheves fra den tid loven trer i kraft.

Av *tredje ledd* følger det at foretak som driver virksomhet som omfattes av loven, når denne trer i kraft, har frist på ett år på å oppfylle lovens krav. Bestemmelsen krever videre at innen denne fristen må eksisterende pensjonskasser sende inn søknad om konsesjon eller søknad om unntak fra lovens bestemmelser.

Til § 17–2 Overgangsregler

Etter *første ledd* kan departementet gi nærmere overgangsregler for foretak som driver virksomhet som omfattes av loven her når den trer i kraft.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Annet ledd fastsetter at forskrifter gitt med hjemmel i forsikringsvirksomhetsloven (lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet) skal fortsette å gjelde inntil noe annet er bestemt.

Til § 17–3 Endringer i andre lover

Til nr. 1

Den foreslåtte endringen innebærer at en henvisning i lov 3. juli 1953 nr. 2 om sjøtrygdslag § 2 annet ledd til forsikringsvirksomhetsloven, erstattes med en henvisning til ny forsikringslov.

Til nr. 2

Den foreslåtte endringen innebærer at en henvisning i lov 17. juli 1953 nr. 2 om erstatning for krigsskade på eiendom og interesse § 25 første ledd og § 30 første ledd til forsikringsvirksomhetsloven (som i lovforslaget her foreslås opphevet) erstattes med en henvisning til ny forsikringslov.

Til nr. 3

Den foreslåtte endringen i § 1 i lov om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel mv. (kredittilsynsloven) innebærer at § 1 første ledd får nytt nr. 16. Eksisterende nr. 16 blir nytt nr. 17. Endringen innebærer at loven utvides til å omfatte tilsyn også med innskuddspensjonsforetak. Innskuddspensjonsforetak er en ny type foretak, som ikke eksisterer etter gjeldende rett. Det foreslås i denne proposisjonen regler for slike foretak, jf. forslaget til ny forsikringslov kapittel 8. Det vises til omtale av denne delen av lovforslaget ovenfor. Innskuddspensjonsforetak er for øvrig omtalt i proposisjonens kapittel 5 ovenfor.

Endringen i § 9 i kredittilsynsloven innebærer at en henvisning til forsikringsvirksomhetsloven (som i forslaget her foreslås opphevet), erstattes med en henvisning til ny forsikringslov.

Til nr. 4

Endringen innebærer at en henvisning i lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) § 3–13 nr. 6 og § 6–11 nr. 4 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med en henvisning til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 5

Endringen innebærer at en henvisning i lov 22. mai 1988 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) § 230 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med en henvisning til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 6

Endringene i lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) innebærer at henvisninger i §§ 1–4, 2a–17, 2–20 og 3–1 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med henvisninger til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 7

Endringene innebærer at henvisninger i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) §§ 5–30 og 6–40 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med henvisninger til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 8

Endringen innebærer at en henvisning i lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) § 1 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med en henvisning til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 9

Endringene innebærer at henvisninger i lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) i §§ 2–2, 3–4, 4–9 og 4–11 til forsikringsvirksomhetsloven erstattes med henvisninger til ny forsikringslov. Forsikringsvirksomhetsloven foreslås i det foreliggende lovforslaget opphevet, jf. § 17–2 og omtale av denne bestemmelsen.

Til nr. 10

En endring i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspen-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

sjonsloven) § 2–2 første ledd innebærer at innskuddspensjonsordning også kan opprettes i innskuddspensjonsforetak. Innskuddspensjonsforetak er omtalt ovenfor under kapittel 5.

Til nr. 11

Henvisningen foreslås endret som følge av at forsikringsvirksomhetsloven foreslås opphevet og § 3–6 første ledd videreført i den nye loven om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven).

B.

Til lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold mv.

I

Til § 1–2 bokstav f:

Endringen innebærer at innskuddsplanen også skal inneholde bestemmelser om innskudd fra medlemmet, dersom det er fastsatt slikt innskudd.

Til § 2–1 annet ledd første punktum

Endringen innebærer at også innskudd fra medlemmet sikrer retten til alderspensjon. Det vises til omtalen av § 1–2 bokstav f ovenfor.

Til § 3–5 første ledd første punktum

Endringen innebærer at det presiseres at også innskudd fra medlemmet inngår i medlemmets pensjonskapital.

Til § 5–1 nytt tredje ledd

Endringen innebærer at det åpnes for at det i innskuddsplanen kan fastsettes at medlemmene skal betale innskudd til pensjonsordningen. Bestemmelsen er omtalt ovenfor under avsnitt 7.3.3.

Til ny § 5–6

Bestemmelsen gir regler om medlemmenes innskudd til pensjonsordningen. Skal medlemmene betale slikt innskudd, må det fastsettes i innskuddsplanen. Det må også fastsettes hvordan innskuddet

skal betales. Innskuddet skal ikke utgjøre mer enn fire prosent av lønn beregnet som angitt i § 5–5, og ikke utgjøre mer enn foretakets innskudd fastsatt i innskuddsplanen.

II

Det foretas en endring i lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatte av formue og inntekt (skatteloven) § 6–47 første ledd bokstav b. Endringen er omtalt ovenfor under avsnitt 7.7.3. Endringen innebærer at arbeidstaker gis inntektsfradrag for sin andel av årets innskudd til en innskuddspensjonsordning etter innskuddspensjonsloven. Det er en forutsetning for retten til fradrag at arbeidstakers plikt til å bidra med en slik andel følger av regelverket for pensjonsordningen. Det gis ikke fradrag for innskudd utover det som følger av regelverket.

III

Endringen innebærer at lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) § 9–6 annet ledd tilføyes et nytt annet punktum.

Endringen er omtalt ovenfor under avsnitt 7.9.3. Endringen innebærer at det kan fastsettes tilskudd fra arbeidstaker også for uføre- og etterlattepensjoner som går inn under kapittel 9 del II, dvs. pensjonsordninger med engangsbetalt foretakspensjon.

IV

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Det åpnes for at Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om:

A) lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B) lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover.

- A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)
B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov:

A) Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B) Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover
i samsvar med et vedlagt forslag.

A. Forslag

til lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

Del I Alminnelige bestemmelser

Kapittel 1. Alminnelige bestemmelser

§ 1–1 Virkeområde

Denne lov gjelder forsikringsselskaper, pensjonsforetak og virksomhet som drives av slike foretak. Med pensjonsforetak menes pensjonskasser og innskuddspensjonsforetak.

Reglene i kapittel 11 om flytting gjelder også for banker og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Kongen kan bestemme at loven her skal gjelde for pensjonsfond og kan gi nærmere regler om dette.

§ 1–2 Forsikringsvirksomhet

Forsikringsvirksomhet kan bare drives av forsikringsselskaper og pensjonskasser og i henhold til tillatelse etter reglene i denne lov.

Betegnelsen «forsikring» og andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold kan i foretaksnavn og ved markedsføring bare benyttes i næringsvirksomhet som er, eller drives i forbindelse med forsikringsvirksomhet.

§ 1–3 Skille mellom forsikringsbransjer

Livsforsikringsselskaper kan bare overta livsforsikringer, jf. § 9–1. Et livsforsikringsselskap som har overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller for et konsernforetak som har felles pensjonsordning, kan likevel også overta pensjonsordning med innskuddspensjon for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme kon-

sernforhold. Kredittilsynet kan tillate at livsforsikringsselskaper overtar andre personforsikringer.

Skadeforsikringsselskaper kan bare overta forsikringer som ikke regnes som livsforsikringer eller kredittforsikringer. Kredittilsynet kan tillate at skadeforsikringsselskaper overtar livsforsikringer i form av rene risikoforsikringer av høyst ett års varighet og gjenforsikringer innen livsforsikring.

Kredittforsikringsselskaper kan bare overta kredittforsikringer. Kredittilsynet kan gi nærmere regler om hvilke forsikringer som skal regnes som kredittforsikringer. I forhold til reglene i loven regnes kredittforsikringsselskaper som skadeforsikringsselskaper og kredittforsikring som skadeforsikring, hvor ikke annet er bestemt.

Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle om en forsikring kan eller må overtas av livs-, skade- eller kredittforsikringsselskaper.

§ 1–4 Pensjonskasser

Pensjonskasser kan bare overta kollektive pensjonsordninger og drive annen virksomhet som omfattes av § 7–1.

Pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, jf. § 9–1, kan ikke overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser uten forsikringselement. En pensjonskasse som har overtatt pensjonsordning med foretakspensjon for et foretak eller for konsernforetak som har felles pensjonsordning i pensjonskassen, kan likevel også

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

overta pensjonsordning med innskuddspensjon for samme foretak eller for et foretak som inngår i samme konsernforhold.

Pensjonskasser som overtar kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement, kan ikke overta kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

§ 1–5 Innskuddspensjonsforetak

Innskuddspensjonsforetak kan bare overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Innskuddspensjonsforetak kan ikke overta andre kollektive pensjonsordninger eller andre pensjonsforpliktelser som regnes som livsforsikring.

§ 1–6 Taushetsplikt

Ansatte og tillitsvalgte i et forsikringsselskap eller pensjonsforetak har taushetsplikt med hensyn til opplysninger de får om andres forretningsmessige eller private forhold, med mindre de etter lov har plikt til å gi opplysninger. Tilsvarende gjelder andre som utfører oppdrag for forsikringsselskap eller pensjonsforetak.

Taushetsplikten etter første ledd er ikke til hinder for at styret eller noen som har fullmakt fra styret gir andre kredittinstitusjoner opplysninger selskapet har mottatt i egenskap av kredittinstitusjon. Tilsvarende gjelder meddelelse av helse- og skadeopplysninger til annet forsikringsselskap eller pensjonsforetak, med mindre begrensninger i opplysningsadgangen fastsettes av Kongen.

§ 1–7 Tillitsmenns og ansattes handel med finansielle instrumenter

For tillitsmenns og ansattes handel for egen regning med finansielle instrumenter gjelder lov 19. juni 1997 nr. 79 om verdipapirhandel §§ 2a-1 til 2a-7.

§ 1–8 Geografisk virkeområde

Loven gjelder på kontinentalsokkelen og på Svalbard, i den utstrekning ikke annet følger av Norges folkerettslige forpliktelser.

Del II. Forsikringsselskaper

Kapittel 2. Konsesjon

§ 2–1 Konsesjon

Et forsikringsselskap kan ikke drive virksomhet uten tillatelse av Kongen, som kan sette vilkår for tillatelsen. Et forsikringsselskap skal ha forretningskontor og hovedkontor i Norge. Tillatelse skal nektes med mindre Kongen er overbevist om

at eiere av kvalifisert eierandel og innehav av slike eierandeler er i samsvar med finansieringsvirksomhetsloven § 2–3. Med kvalifisert eierandel menes en eierandel som representerer 10 prosent eller mer av kapitalen eller stemmene i institusjonen, eller som for øvrig gir adgang til å utøve en vesentlig innflytelse i ledelsen av institusjonen og dens virksomhet. Tillatelse skal nektes med mindre mer enn tre firedeler av forsikringsselskapets aksjekapital tegnes ved kapitalforhøyelse uten fortrinnsrett for aksjeeiere eller andre.

Tillatelse skal nektes dersom styremedlemmene, administrerende direktør eller annen person som faktisk leder virksomheten:

- a) ikke kan antas å ha den nødvendige erfaring til å utøve stillingen eller vervet,
- b) er dømt for et straffbart forhold, og det utviste forhold gir grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på en forsvarlig måte, eller
- c) i stilling eller ved utøvelsen av andre verv har utvist en slik adferd at det er grunn til å anta at vedkommende ikke vil kunne ivareta stillingen eller vervet på forsvarlig måte.

Tillatelse skal for øvrig gis med mindre det er grunn til å anta:

- a) at selskapet ikke vil oppfylle de krav som stilles i lov eller i medhold av lov,
- b) at startkapitalen ikke står i rimelig forhold til den planlagte virksomhet, eller
- c) at tillatelse på annen måte vil få uheldige virkninger for forsikringstakerne eller grupper av forsikringstakere.

Tillatelse gis for en eller flere forsikringsbransjer, eller for en del av bransjen. Tillatelsen kan begrenses til et bestemt geografisk område, til bestemte kundegrupper eller på annen måte.

Avgjørelse av søknad om tillatelse etter første ledd jf. tredje ledd skal meddeles søkeren innen seks måneder etter at søknaden er mottatt. Dersom søknaden ikke inneholder de opplysninger som er nødvendig for å avgjøre om tillatelse skal gis, regnes fristen fra det tidspunkt slike opplysninger ble mottatt.

Krav om konsesjon etter denne paragrafen gjelder ikke for selskaper som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde.

§ 2–2 Tilbakekall av konsesjon

Kongen kan trekke en tillatelse tilbake helt eller delvis dersom:

- a) styret eller andre organer i forsikringsselskapet har gjort seg skyldig i grov eller vedvarende overtredelse av sine plikter etter lov, forskrifter

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

- gitt i medhold av lov, de vilkår som er satt i medhold av § 2–1 eller selskapets vedtekter,
- b) det ellers finnes misligheter i selskapets ledelse, eller andre omstendigheter som gir grunn til å frykte forhold som nevnt i § 2–1 annet ledd bokstav a og c,
 - c) forsikringsselskapet ikke lenger har et betryggende økonomisk grunnlag, eller
 - d) forsikringsselskapet ikke lenger driver aktiv virksomhet i vedkommende forsikringsbransje.

For selskaper som nevnt i § 2–4 første ledd kan tillatelse også trekkes tilbake dersom forutsetningen i § 14–1 annet ledd ikke lenger er oppfylt.

§ 2–3 Søknad om konsesjon

Søknad om tillatelse etter § 2–1 for nytt forsikringsselskap skal inneholde en driftsplan for selskapets tre første år. Driftsplanen skal inneholde:

- a) en oversikt over de forsikringer selskapet vil tilby,
- b) opplysninger om selskapets kapitalforhold,
- c) budsjett for etablerings- og administrasjonskostnader,
- d) opplysninger om hvilke prinsipper selskapet vil benytte ved premieberegning,
- e) opplysninger om hvordan gjenforsikringen er planlagt ordnet, og
- f) prognose for finansiell stilling etter tre års drift. Søknaden skal være bilagt:
 - a) selskapets vedtekter,
 - b) bekreftet kopi av stiftelsesdokumentet,
 - c) bekreftet kopi av protokollen for den konstituerende generalforsamling, og
 - d) opplysninger om navn og adresse på de skadebehandlingsrepresentanter som skal være utpekt i hvert av de øvrige EØS-landene dersom selskapet skal dekke risiko innen forsikringsklassen ansvar for landkjøretøy, bortsett fra hvis selskapet bare skal dekke fraktførerens ansvar, jf. bestemmelser fastsatt i medhold av lov 3. februar 1961 om ansvar for skade som motorvogn gjer (bilansvarslova) § 17.

Kredittilsynet kan kreve ytterligere opplysninger, samt gi nærmere regler om innholdet i konsesjonssøknader.

§ 2–4 Utenlandske og utenlandsk eide forsikringsselskaper

Utenlandsk forsikringsselskap kan gis konsesjon til å drive virksomhet i Norge etter reglene i kapittel 14.

Det er ikke tillatt å formidle forsikringer til forsikringsselskaper som ikke har tillatelse til å drive virksomhet i Norge. Forbudet omfatter ikke skade-

forsikringer i tilknytning til næringsvirksomhet. Kongen kan gi nærmere regler om formidlingsvirksomhet.

Kongen kan i forskrift fastsette i hvilken utstrekning bestemmelsene i de foregående ledd skal gjelde overfor forsikringsselskaper som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og fastsette nærmere regler for slike selskapers virksomhet i Norge.

Kapittel 3. Alminnelige selskapsrettslige regler

§ 3–1 Selskapsformer

Forsikringsselskaper må organiseres som aksjeselskaper, allmennaksjeselskaper eller gjensidige selskaper.

For forsikringsaksjeselskaper eller forsikringsallmennaksjeselskaper gjelder reglene i aksjeloven eller allmennaksjeloven, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av loven her. Aksjeloven § 3–5 første ledd tredje punktum og § 8–1 annet ledd og allmennaksjeloven § 3–5 første ledd tredje punktum og § 8–1 annet ledd gjelder ikke for forsikringsselskaper.

Aksjeloven gjelder ikke for gjensidige forsikringsselskaper, med mindre noe annet er bestemt i eller i medhold av loven her.

§ 3–2 Vedtekter

Et forsikringsselskaps vedtekter skal godkjennes av Kongen og kan ikke endres uten godkjenning av Kongen.

Vedtektene i et livsforsikringsselskap skal inneholde regler om fastsettelse av utbytte på aksje- eller garantikapitalen.

§ 3–3 Registrering

Et forsikringsselskap skal anmeldes til Foretaksregisteret senest seks måneder etter at tillatelse etter § 2–1 er gitt.

Registerførereren skal kontrollere at selskapet har tillatelse etter § 2–1 til å drive virksomhet, og at dets vedtekter er godkjent etter § 3–2.

For gjensidige forsikringsselskaper gjelder aksjelovens § 2–20 tilsvarende.

§ 3–4 Foretaksnavn

Et forsikringsselskaps foretaksnavn må inneholde ordet «forsikring» eller andre ord eller uttrykk med samme betydningsinnhold. Dessuten må selskapsformen fremgå av selskapets foretaksnavn.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

§ 3–5 Særlige regler for konsernforhold

Et forsikringsselskap kan inngå i et konsernforhold i samsvar med finansieringsvirksomhetsloven § 2a-6 bare dersom:

- a) morselskapet, selskapene i konsernenheten eller annet eierselskap ikke er kredittforsikringsselskap, og
- b) morselskapet, selskapene i konsernenheten og i tilfelle alle andre selskaper i det konsern forsikringsselskapet tilhører, enkeltvis og samlet oppfyller vilkårene i § 6–1 og § 6–2 i loven her. Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra bestemmelsene i denne bokstav og gi forskrifter om at konsernet samlet må oppfylle også andre regler gitt i eller i medhold av loven her.
- c) konsernforholdet er etablert etter tillatelse etter finansieringsvirksomhetsloven § 2a-3.

§ 3–6 Sammenføyning, deling mv.

Sammenføyning (fusjon) og deling (fisjon) av forsikringsselskaper og morselskaper til forsikringsselskaper, kan ikke gjennomføres uten Kongens tillatelse. Likt med sammenføyning og deling regnes overtakelse eller avhendelse av en vesentlig del av virksomheten, herunder forsikringsportefølje. Kongen avgjør i tvilstilfelle hva som anses som vesentlige deler av selskapets eiendeler. § 13–1 annet ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Erverv av aksjer i et forsikringsselskap som allerede har tillatelse etter § 2–1 til å drive virksomhet, er avhengig av Kongens godkjennelse når ervervet medfører at selskapet vil inngå i et konsern.

§ 3–7 Forhøyelse av ansvarlig kapital

Uten samtykke av Kongen kan den ansvarlige kapital ikke settes ned eller økes på annen måte enn ved fondsopplegg. Det kan knyttes slike vilkår til samtykket som er egnet til å ivareta de interesser som skal beskyttes ved denne lov og lov av 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner.

§ 3–8 Overdragelse av forsikringsportefølje

Overdragelse av hele eller deler av et selskaps forsikringsportefølje krever tillatelse fra Kongen når forsikringsporteføljen enten er tegnet etter reglene om etableringsadgang eller etter reglene om adgang til å yte tjenester som følger av EØS-avtalen, og forsikringsporteføljen ønskes overdratt til forsikringsselskap med hovedsete i EØS-området. Bestemmelsen i første punktum gjelder også når forsikringsporteføljen overdras mellom forsikringsselskap med hovedsete i samme EØS stat.

Kongen gir nærmere regler om overdragelse i henhold til første ledd, herunder om:

- a) nødvendige bekreftelser, samtykke mv. fra tilsynsmyndigheter i andre EØS-stater,
- b) selskapets plikt til å informere forsikringstakerne,
- c) forsikringstakernes rett til å si opp forsikringsavtalen,
- d) offentliggjøring av overdragelse.

Denne bestemmelsens første og annet ledd gjelder tilsvarende for overdragelse av forsikringsportefølje fra filial av forsikringsselskap med hovedsete i annet enn EØS-stat til forsikringsselskap etablert i Norge eller i annen EØS-stat.

Kapittel 4. Særlige selskapsrettslige regler for gjensidige forsikringsselskaper

§ 4–1 Stiftelse

Et gjensidig forsikringsselskap kan stiftes av en eller flere stiftere. Stifterne skal opprette, datere og skrive under et dokument som inneholder utkast til vedtekter og bestemmelser som nevnt i § 4–4.

Minst halvdelen av stifterne skal være bosatt i riket og ha bodd her i de siste to år, om ikke Kongen gjør unntak i det enkelte tilfellet. Like med personer som er bosatt i riket, regnes staten og norske kommuner samt norske selskaper med begrenset ansvar, foreninger og stiftelser. Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke for statsborgere i stater som er part i EØS-avtalen når de er bosatt i en slik stat. Første punktum gjelder heller ikke for juridiske personer som nevnt i EØS-avtalen art. 34 annet ledd, som er opprettet i samsvar med lovgivningen i en av EUs medlemsstater eller en EFTA-stat, og som har sitt vedtektsbestemte sete, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak innen EU- eller EFTA-statenes territorium.

§ 4–2 Garantifond

Garantifondet (garantikapitalen) kan bestå av ansvarlig lånekapital. Lånet kan ytes fra et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap som er stiftet for dette formål, fra et annet selskap eller fra andre.

Lånekapital som nevnt i første ledd kan også tas opp ved at det utstedes omsettelige grunnfondsbevis med representasjonsrett i generalforsamlingen, jf. § 4–3 bokstav b. Kongen kan bestemme at visse regler i aksjeloven får anvendelse for grunnfondsbevis. Vedtak om tilbakebetaling av grunnfondsbevis utstedt etter dette ledd er ikke gyldig uten etter tillatelse av Kongen. Kongen kan fastsette nærmere regler om begrensninger i adgang til å eie grunnfondsbevis, herunder også begrensninger i utlendings adgang til å eie grunnfondsbevis.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

§ 4–3 Vedtekter

Vedtektene skal foruten det som er nevnt i § 5–1 første ledd angi:

- a) Det som er angitt i aksjelovens § 2–2 første ledd nr. 1, 2, 3, 6 og 7.
- b) Reglene for medlemskap, sammensetning av generalforsamling og stemmerett på generalforsamling.
- c) Det antall forsikringer og den samlede forsikringssum som skal være tegnet, for at selskapet skal kunne starte sin virksomhet.
- d) Reglene for medlemmenes ansvar innbyrdes.
- e) Reglene for oppløsning av selskapet.
- f) Reglene for anvendelse av årsoverskuddet og dekning av eventuelt underskudd.
- g) Reglene for når generalforsamling skal holdes.
- h) Reglene for hvem som skal innkalle til generalforsamling, og hvordan innkallingen skal skje.

§ 4–4 Stiftelsesdokument

Stiftelsesdokumentet skal dessuten angi:

- a) Forsikringenes art.
- b) Når den konstituerende generalforsamling må være holdt for at tegning av forsikring skal være bindende for medlemmene.
- c) Størrelse på et eventuelt garantifond.
- d) Hvor stor del av garantifondet som eventuelt skal innbetales straks og reglene for det garanterende selskaps forpliktelse til å gjøre ytterligere innbetaling til garantifondet.
- e) Reglene for forrentning og tilbakebetaling av et eventuelt garantifond.
- f) Eventuelle regler om at det garanterende selskap skal kunne øve innflytelse på eller føre tilsyn med forsikringsselskapet.
- g) Hvem som skal betale stiftelsesomkostningene, og eventuelt godtgjørelse til noen for arbeidet i forbindelse med stiftelsen.

Bestemmelser som ikke er angitt i stiftelsesdokumentet, kan ikke gjøres gjeldende mot selskapet.

§ 4–5 Innbydelse til forsikringstegning

Bestemmelsen i § 2–1 om konsesjon er ikke til hinder for at det med henblikk på å stifte et gjensidig forsikringsselskap kan skje inntegning av medlemmer. Før selskapet er registrert, løper ikke selskapets forsikringsansvar, og premie kan ikke innkreves.

§ 4–6 Innkalling til konstituerende generalforsamling

Stifterne innkaller medlemmene til den konstituerende generalforsamling, som skal avholdes senest seks måneder etter at stiftelsesdokumentet er undertegnet. Oversittes denne fristen, er tegning ikke bindende.

§ 4–7 Konstituerende generalforsamling

Beslutning om å stifte selskapet treffes på konstituerende generalforsamling.

Tegningslisten skal holdes tilgjengelig for tegnerne i minst en uke før generalforsamlingen på et sted som angis i innkallingen.

På den konstituerende generalforsamlingen skal stifterne legge fram stiftelsesdokumentet og tegningslisten.

Blir ikke det antall forsikringer og den forsikringssum tegnet som skal være tegnet etter stiftelsesdokumentet, jf. § 4–3 bokstav c, kan selskapet ikke besluttet stiftet. Forsikringssum som er innbetalt, skal i så fall uten opphold betales tilbake.

Før det gjensidige forsikringsselskapet kan besluttet stiftet, skal den konstituerende generalforsamlingen ha behandlet og avgjort forslag som måtte være fremsatt om endringer i vedtektene eller i stiftelsesdokumentet for øvrig. Generalforsamlingen kan likevel ikke treffe beslutning i strid med stiftelsesdokumentet i saker som nevnt i § 4–3 bokstav b, c, d og e og § 4–4 bokstav a, c, d og e.

Forslaget om å stifte selskapet anses vedtatt dersom det får tilslutning fra flertallet av de avgitte stemmer og fra minst to tredjedeler av den kapital som er representert på generalforsamlingen. Blir det ikke oppnådd slikt flertall, bortfaller stiftelsen av selskapet.

Når selskapet er stiftet, skal generalforsamlingen velge kontrollkomité og i tilfelle representantskap eller styre.

§ 4–8 Utligning av overskudd og underskudd

Med mindre annet er bestemt i vedtektene, skal overskudd eller underskudd utlignes på dem som var medlemmer i samme regnskapstermin, i forhold til en beregnet forskuddspremie.

I vedtektene til livsforsikringsselskap kan det bestemmes at medlemmene ikke skal ha ansvar for selskapets forpliktelser, men at underskudd i stedet skal utlignes ved en forholdsmessig reduksjon av forsikringskravene.

§ 4–9 Ansvar overfor tredjemann

Medlemmenes ansvar for selskapets forpliktelser kan bare gjøres gjeldende av selskapet.

Selskapets krav på bidrag fra medlemmene ved utligning av underskudd kan ikke overdras, pantsettes eller tas til utlegg for gjeld.

§ 4–10 Samarbeid

Gjensidige selskaper kan gjennom samarbeidsavtaler danne konsernheter basert på felles vedtektsfestede selskapsorganer, og vedtektene kan i slike tilfelle avvike fra reglene i denne lov og i lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Kapittel 5. Selskapets organer mv.

§ 5–1 Styre

Forsikringsselskap skal ha et styre på minst tre medlemmer. Selskapets ansatte skal være representert i styret. Kongen kan fastsette nærmere regler om dette. Styret skal ha et flertall av personer som ikke er ansatt i selskapet eller i selskaper i samme konsern. Lederen skal velges blant dette flertallet. Vedtektene skal inneholde bestemmelser om varamedlemmer.

Styremedlemmene velges av representantskapet. Har selskapet ikke representantskap, velges styremedlemmene av generalforsamlingen. Den valgtett som tilkommer representantskapet eller generalforsamlingen, kan i vedtektene overføres til andre, men ikke til styret selv eller medlemmer av styret.

Reglene i denne paragraf gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap. I disse tilfellene gjelder ikke første ledd fjerde og femte punktum for det selskap som eies. Kongen kan samtykke i at det eide forsikringsselskap har identisk styre med eierselskapet.

§ 5–2 Administrerende direktør

Forsikringsselskap skal ha administrerende direktør (daglig leder).

§ 5–3 Aksjelovens anvendelse på gjensidige selskaper

Reglene i aksjelovens §§ 6–1 til 6–3 og §§ 6–6 til 6–34 gjelder tilsvarende for gjensidige forsikrings-selskaper, med mindre annet følger av loven her.

§ 5–4 Representantskap

I forsikringsselskaper med mer enn 50 ansatte skal det velges et representantskap med 12 medlemmer eller et høyere tall delelig med 3, som fastsettes av generalforsamlingen.

2/3 av medlemmene med varamedlemmer velges av generalforsamlingen. De valgte medlemmer skal til sammen avspeile selskapets interessegrupper, kundestruktur og samfunnsfunksjon. Vedtektene skal fastsette nærmere regler om dette. I vedtektene kan valgretten overføres til andre.

1/3 av medlemmene med varamedlemmer velges av og blant de ansatte etter regler fastsatt av Kongen.

Kongen kan dispensere fra kravet om at selskapet skal ha representantskap. I så fall skal selskapets styre så vidt mulig sammensettes etter reglene i denne paragraf.

Representantskapet skal ha de oppgaver som påligger en bedriftsforsamling etter allmennaksje-

loven §§ 6–35 til 6–40, med mindre selskapets vedtekter gir representantskapet en videre kompetanse.

Reglene i første, annet, tredje og femte ledd gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap.

§ 5–5 Kontrollkomité

Forsikringsselskap skal ha en kontrollkomité med minst tre medlemmer og et varamedlem. Medlemmer og varamedlemmer velges av generalforsamlingen. Et medlem av komiteen skal tilfredsstille de krav som stilles til dommere etter lov av 13. august 1915 nr. 5 om domstolene § 54 annet ledd. Valget av dette medlem skal godkjennes av Kredittilsynet. Kredittilsynet kan dispensere fra bestemmelsene i de to foregående punktum.

Samarbeidende selskaper kan ha felles kontrollkomité.

Reglene i denne paragraf gjelder også for morselskap til forsikringsaksjeselskap eller forsikringsallmennaksjeselskap. I disse tilfellene bestemmer Kongen om første ledd skal gjelde for det selskap som eies.

Medlemmene i kontrollkomiteen kan ikke være leder eller nestleder i representantskapet, styremedlem, varamedlem til styret, selskapets revisor eller ansatt i forsikringsselskapet, eller så nært beslektet eller besvogret med disse som nevnt i forvaltningslovens § 6.

§ 5–6 Kontrollkomitéens oppgaver og myndighet

Kontrollkomiteen skal føre tilsyn med forsikringsselskapets virksomhet, og påse at det følger lover, forskrifter og vilkår, samt vedtekter og vedtak i selskapets besluttede organer. Kontrollkomiteen kan ta ethvert forhold innen selskapet opp til behandling.

Kontrollkomiteen kan til enhver tid forlange seg forelagt selskapets protokoller og dokumenter, og kreve at tillitsvalgte og ansatte gir de opplysninger som komiteen mener er nødvendige for at den skal kunne utføre sitt verv.

Representantskapet vedtar instruks for kontrollkomiteen. Instruksen godkjennes av Kredittilsynet.

§ 5–7 Kontrollkomitéens innberetnings- og rapportplikt

Kontrollkomiteen skal føre protokoll over sine møter. Protokollen gjøres kjent for styret.

Kontrollkomiteen skal gi innberetning til representantskapet minst en gang i året.

Får komiteen kjennskap til betydelige forsømmelser, feil eller misligheter av større betydning eller rekkevidde eller mener den at selskapet har lidt

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

store tap, skal den straks ta dette opp med Kredittilsynet.

§ 5–8 Generalforsamling

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 5–8 annet ledd og § 5–12 første ledd tredje punktum og allmennaksjeloven § 5–8 annet ledd og § 5–12 annet ledd. Aksjelovens bestemmelser om generalforsamling får tilsvarende anvendelse på gjensidige selskaper.

§ 5–9 Revisjon og granskning

Representantskapet velger en eller flere registrerte eller statsautoriserte revisorer, og godkjenner revisors godtgjørelse.

Kredittilsynet trer inn i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet etter aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 5–25 til 5–27 og § 7–3. Reglene i aksjeloven kapittel 7 og §§ 5–25 til 5–27 og revisorloven gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper.

Kapittel 6. Selskapets virksomhet

§ 6–1 Forbud mot annen virksomhet

Et forsikringsselskap kan bare drive forsikringsvirksomhet og virksomhet som naturlig henger sammen med forsikringsvirksomhet.

Bestemmelsen i første ledd er ikke til hinder for at et forsikringsselskap midlertidig driver eller deltar i driften av annen virksomhet i den utstrekning det er nødvendig for å få dekning av krav eller for avvikling av skadeoppgjør. Kredittilsynet kan kreve at selskapet opphører med slik virksomhet innen en fastsatt frist.

Kongen kan gi nærmere regler om hva slags virksomhet forsikringsselskaper kan drive, og gjøre generelle eller individuelle unntak fra bestemmelsen i første ledd.

§ 6–2 Eierandeler og innflytelse i andre selskaper

Et forsikringsselskap kan ikke eie eller ved stemmegivning representere mer enn 15 prosent av aksjene eller andelene i et selskap som driver virksomhet som etter § 6–1 ikke kan drives av forsikringsselskap. Forbudet gjelder likevel ikke for så vidt den samlede verdi av slike eiendeler er mindre enn forsikringsselskapets midler etter fradrag for avsetninger til dekning av forsikringsforpliktelsene, så fremt den økonomiske risiko ved investeringen er begrenset til verdien av den aktuelle investeringen.

Kongen kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra bestemmelsene i denne paragraf og sette vilkår for unntaket.

Bestemmelsen i paragrafen gjelder ikke forsikringsselskapers adgang til å eie aksjer eller andeler i finansinstitusjoner. Som finansinstitusjon regnes også verdipapir- og eiendomsmeglerforetak, foretak som forvalter verdipapirfond, samt utenlandsk finansinstitusjon.

§ 6–3 Krav til kapitaldekning

Et forsikringsselskap skal ha en kapitaldekning som til enhver tid utgjør minst 8 prosent av selskapets aktiva og selskapets forpliktelser utenfor balansen, beregnet etter prinsipper for risikoveiing.

Kongen kan fastsette:

- a) minstebeløp for ansvarlig kapital,
- b) regler om beregningsgrunnlaget,
- c) hva som skal anses som ansvarlig kapital,
- d) annen prosentsats enn nevnt i første ledd for å bringe norske bestemmelser i samsvar med internasjonale standarder.

§ 6–4 Krav til solvensmarginkapital

Et forsikringsselskap skal til enhver tid ha en kapital som er tilstrekkelig til å dekke solvensmarginen for selskapets samlede virksomhet.

Kongen kan ved forskrift fastsette regler om beregningsmåten for solvensmarginen for henholdsvis livsforsikringsselskaper og skadeforsikringsselskaper, den kapital som kan dekke kravene, og andre forhold vedrørende gjennomføringen av solvensmarginkravene.

§ 6–5 Kontroll med forsikringsselskapers solvens

Kredittilsynet fører kontroll med forsikringsselskapers solvens.

Hvis et selskap ikke oppfyller kravene til kapitaldekning eller solvensmarginkapital, kan Kongen gi selskapet pålegg om å stanse nytegnning. Kongen kan også pålegge selskapet å foreta bestemte disposisjoner med sikte på å oppfylle krav til kapitaldekning eller solvensmarginkapital.

Kongen kan i særlige tilfelle og for en tidsbegrenset periode samtykke i at selskapet kan ha lavere kapitaldekning eller solvensmarginkapital enn fastsatt.

§ 6–6 Kapitalforvaltning

Et forsikringsselskap skal sørge for en forsvarlig kapitalforvaltning. Et forsikringsselskap skal for å sikre oppfyllelse av dets forsikringsforpliktelser sørge for at eiendeler til dekning av de forsikringsmessige avsetninger til enhver tid er plassert på en hensiktsmessig og betryggende måte sett i forhold til arten av forsikringsforpliktelsene og hensynet til sikkerhet, risikospredning, likviditet og avkastning.

Kongen gir nærmere regler om kapitalforvaltningen.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Finner Kredittilsynet at et forsikringsselskap har plassert sin kapital i strid med lov eller forskrifter eller for øvrig på ubetryggende eller åpenbart uheldig måte, kan Kredittilsynet pålegge selskapet å endre plasseringen innen en fastsatt frist.

§ 6–7 Forsikringsvilkår

Et forsikringsselskap skal benytte forsikringsvilkår som er rimelige og betryggende.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de forsikringsvilkår som benyttes er i samsvar med første ledd. Kredittilsynet kan forby bruk av vilkår som Kredittilsynet finner å være ubetryggende eller urimelige.

§ 6–8 Gjenforsikring

Et forsikringsselskap skal til enhver tid ha gjenforsikring som er betryggende sett i forhold til selskapets risikoeksponering og dets økonomiske stilling.

Styret skal sørge for at det foreligger oppdaterte retningslinjer for arten og omfanget av selskapets gjenforsikringer og for at disse blir fulgt opp.

Del III. Pensjonsforetak

Kapittel 7. Pensjonskasser

§ 7–1 Pensjonskasse

En pensjonskasse er en selveiende institusjon med virksomhet som er basert på én eller flere kollektive pensjonsordninger som er etablert av foretaket eller kommunen som har opprettet pensjonskassen, med mindre noe annet følger av § 7–2. Virksomheten kan også omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet (tilknyttet virksomhet).

Som kollektiv pensjonsordning regnes kommunale pensjonsordninger og pensjonsordninger opprettet i samsvar med reglene i foretakspensjonsloven og innskuddspensjonsloven, samt andre kollektive pensjonsordninger. Som kollektiv pensjonsordning regnes også pensjonsordning opprettet for medlemmer i en forening av selvstendige næringsdrivende og i tilfelle deres arbeidstakere (foreningspensjonsordning).

Som tilknyttet virksomhet regnes også utstedelse av fripoliser, pensjonsbevis eller pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fratrådt sin stilling og opphørt å være medlem av pensjonsordning i pensjonskassen, samt tilleggsavtaler til slik rett til pensjon. Har en pensjonskasse tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, regnes også forsikring av risiko for uførhet eller død knyttet til medlemmene i en kollektiv pen-

sjonsordning i pensjonskassen som tilknyttet virksomhet.

§ 7–2 Pensjonskasser for flere foretak/ arbeidsgivere

Foretak, kommuner og andre arbeidsgivere som har adgang til å opprette felles pensjonsordning etter foretakspensjonsloven kapittel 12, innskuddspensjonsloven kapittel 10 eller denne lovens kapittel 10, kan ha slik felles pensjonsordning i en pensjonskasse. Kravet om tilknytning i foretakspensjonslovens § 12–1 og innskuddspensjonsloven § 10–1 gjelder tilsvarende for opprettelse av felles pensjonskasse for felles pensjonsordning som ikke omfattes av disse lovene.

To eller flere kommuner kan avtale å ha sine pensjonsordninger i samme pensjonskasse (interkommunal pensjonskasse).

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonsordninger og pensjonskasser som omfattes av første og annet ledd.

§ 7–3 Konesjon

En pensjonskasse kan ikke drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen.

En pensjonskasse kan meddeles tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, eller tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringselement. Det kan settes vilkår for tillatelsen, herunder vilkår som avgrenser den virksomhet pensjonskassen kan drive.

Bestemmelsene i § 2–1 annet til femte ledd, § 2–2 og § 2–3 gjelder tilsvarende.

Kongen kan fastsette regler om utenlandske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet her i riket og norske pensjonskassers adgang til å drive virksomhet i annen stat.

§ 7–4 Vedtekter mv.

En pensjonskasse skal ha vedtekter som minst angir:

- a) pensjonskassens navn og forretningskontor,
- b) pensjonskassens virksomhet,
- c) minstekrav til grunnkapital,
- d) regler om styre, daglig leder og andre organer,
- e) regler om valg av styremedlemmer, styreleder, andre organer og revisor,
- f) regler om vedtak vedrørende endring av vedtekter og sammenslutning, deling og avvikling av pensjonskassen,
- g) regler om utbytte av grunnkapitalen og andre kapitalinnskudd.

Vedtektene og endring av vedtektene skal være godkjent av Kongen.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

En pensjonskasse skal være registrert i Foretaksregisteret. § 3–3 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 7–5 Kapitalforhold

Pensjonskassen skal til enhver tid ha en minste grunnkapital tilsvarende 10 ganger folketrygdens grunnbeløp (G), med mindre et høyere minstekrav er fastsatt i vedtekter eller konsesjonsvilkår.

Pensjonskassen kan oppta ansvarlig lånekapital.

Pensjonskassen kan utstede grunnfondsbevis etter regler gitt av Kongen.

Pensjonskassens grunnkapital og ansvarlige kapital kan ikke uten samtykke av Kongen settes ned eller forhøyes på annen måte enn ved fondsopplegg.

§ 7–6 Styret og daglig leder

Pensjonskassen skal ha et styre med minst tre styremedlemmer. Hvis forvaltningskapitalen er på 100 millioner kroner eller mer, skal styret ha minst fem styremedlemmer. Styret skal ha minst ett medlem uten tilknytning til pensjonskassen eller til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen. Medlemmene i en pensjonsordning i pensjonskassen skal være representert i styret.

Pensjonskassen skal ha daglig leder som ikke samtidig er medlem av styret. Daglig leder skal tilsettes av styret.

For øvrig gjelder reglene i aksjelovens §§ 6–1 til 6–3, 6–6 til 6–15 og 6–19 til 6–34 tilsvarende så langt de passer. Aksjeloven § 6–17 gjelder dersom dette følger av konsesjonsvilkårene.

Revisor og ansvarshavende aktuar i pensjonskassen skal møte samtidig i minst to styremøter per år.

§ 7–7 Organisering av virksomheten

En pensjonskasses virksomhet og økonomiske forhold skal holdes rettslig atskilt fra virksomheten til arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon som har pensjonsordning i pensjonskassen.

Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten, herunder at det foreligger systemer for internkontroll.

Styret kan inngå avtaler om utførelse av forsikringstekniske beregninger, registrering av medlemmer og rettigheter og andre særskilte arbeidsoppgaver som omfattes av den daglige ledelse av virksomheten. Avtale om kapitalforvaltning kan bare inngås med bank eller livsforsikringsselskap som har adgang til å drive virksomhet her i riket, samt med verdipapirforetak med adgang til å drive aktiv forvaltning her i riket.

Styret skal sørge for at det til enhver tid foreligger skriftlig fastsatte retningslinjer for forsvarlig kapitalforvaltning, og skal drøfte retningslinjene minst hvert år. Det skal utarbeides en redegjørelse for investeringsstrategien som omfatter metoder for måling og styring av investeringsrisiko og allokering av eiendeler sett i forhold til pensjonsforpliktelsen art og varighet.

§ 7–8 Forholdet til pensjonsordningene og arbeidsgiver

Regelverket for en pensjonsordning fastsettes ved avtale mellom pensjonskassen og arbeidsgiver. Som arbeidsgiver regnes her også morselskap i konsern, kommune, forening og styrende organ i en foreningspensjonsordning.

Utkast til regelverket skal forelegges pensjonskassens aktuar til uttalelse før avtalen inngås.

Skal midler i en pensjonskasse forvaltes som egen investeringsportefølje, skal avtalen fastsette hvordan porteføljen skal være sammensatt, om adgang til å endre porteføljen og andre vilkår som er påkrevd.

Bestemmelsene om kollektive pensjonsordninger i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 7–9 Krav til ansvarlig kapital mv.

En pensjonskasse med pensjonsordninger som anses som livsforsikring skal til enhver tid ha forsvarlig ansvarlig kapital og solvensmarginkapital. Bestemmelsene i §§ 6–3 til 6–5 gjelder tilsvarende.

En pensjonskasse med pensjonsordninger uten forsikringselement skal til enhver tid ha forsvarlig ansvarlig kapital. Bestemmelsene i §§ 6–3 og 6–5 gjelder tilsvarende.

Arbeidsgiver, foretak, forening eller annen institusjon med pensjonsordning i pensjonskassen kan skyte inn ny kapital i pensjonskassen for å sikre at soliditeten til enhver tid er forsvarlig, og at minstekravene til grunnkapital og annen kapital er oppfylt. Det samme gjelder arbeidsgivere tilknyttet en foreningspensjonsordning.

Lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner kapitlene 3 og 4 gjelder tilsvarende for pensjonskasser.

§ 7–10 Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsene i §§ 6–1, 6–2, 6–6 til 6–8 og kapittel 11 gjelder tilsvarende for pensjonskasser.

Bestemmelsene om livsforsikring i kapittel 9 gjelder tilsvarende for pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger som regnes som livsforsikring, med mindre annet er fastsatt i eller i medhold av lov.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

For pensjonskasser med tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringsselement gjelder bestemmelsene i §§ 9–3, 9–7 til 9–9, 9–15 til 9–18, 9–19, 9–23 og 9–24 tilsvarende så langt de passer.

Kongen kan gi nærmere regler om pensjonskassers virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

§ 7–11 Informasjonskrav

Medlemmer og pensjonister skal underrettes om endringer i regelverket for egen pensjonsordning.

Hvert år skal det enkelte medlem og pensjonist motta en oppgave med informasjon om nivået på vedkommendes opptjente pensjonsrettigheter. Det skal også orienteres om pensjonskassens investeringsstrategi dersom resultatet av kapitalforvaltningen er av direkte betydning for omfanget av pensjonsrettighetene.

Medlemmer og pensjonister skal på anmodning få tilsendt pensjonskassens årsregnskap med årsberetning. Det samme gjelder regnskap for egen pensjonsordning dersom det er flere pensjonsordninger i pensjonskassen.

Kongen kan fastsette nærmere regler om opplysninger som skal gis til medlemmer og pensjonister.

§ 7–12 Sammenslåing, deling og opphør

Sammenslåing, deling og opphør av en pensjonskasse krever samtykke av Kongen. Vedtak om sammenslåing, deling og opphør skal meldes til Foretaksregisteret. Kongen kan fastsette nærmere regler om sammenslåing, deling og opphør.

Bestemmelsene i foretakspensjonsloven kapitlene 13, 14 og 15 og innskuddspensjonsloven kapitlene 11, 12 og 13 gjelder tilsvarende så langt de passer, med mindre Kongen i sitt samtykke etter første ledd fastsetter andre vilkår.

Kapittel 8. Innskuddspensjonsforetak

§ 8–1 Innskuddspensjonsforetak

Et innskuddspensjonsforetak er et aksjeselskap med virksomhet basert på kollektiv innskuddspensjon uten forsikringsselement og som også kan omfatte virksomhet som naturlig henger sammen med slik virksomhet (tilknyttet virksomhet).

Som tilknyttet virksomhet regnes utstedelse av pensjonskapitalbevis til arbeidstakere som er fra-trådt sin stilling og opphørt å være medlem av pensjonsordning i innskuddspensjonsforetaket, samt fortsatt pensjonsspareavtale for slike personer.

§ 8–2 Konesjon

Et innskuddspensjonsforetak kan ikke drive virksomhet uten tillatelse gitt av Kongen.

Et innskuddspensjonsforetak kan meddeles tillatelse til å overta kollektive pensjonsordninger uten forsikringsselement.

Bestemmelsene i § 2–1 annet til femte ledd, § 2–2, § 2–3 og § 7–3 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 8–3 Krav til organisering mv.

Bestemmelsene i §§ 6–3, 6–5, 7–4 til 7–7, § 7–8 første, tredje og fjerde ledd, § 7–9 fjerde ledd og § 7–11 gjelder tilsvarende for innskuddspensjonsforetak så langt de passer

Kongen kan gi nærmere regler om organisering av innskuddspensjonsforetak.

§ 8–4 Alminnelige regler for virksomheten

Bestemmelsene i §§ 6–7, 9–3, 9–7 til 9–9, 9–15, 9–18, 9–19, 9–23 og kapittel 11 gjelder tilsvarende så langt de passer

Kongen kan gi nærmere regler om innskuddspensjonsforetaks virksomhet, herunder regler til gjennomføring og avgrensning av bestemmelsene i paragrafen her.

Del IV. Livsforsikring

Kapittel 9. Kollektiv og individuell livsforsikring

§ 9–1 Virkeområde og definisjoner

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder for selskaper som yter kollektiv livsforsikring, individuell livsforsikring eller begge deler, med mindre annet følger av reglene om kommunale pensjonsordninger i kapittel 10.

Som kollektiv livsforsikring regnes kollektive pensjonsordninger etablert i samsvar med foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven, kommunale pensjonsordninger, samt kollektive livrenteforsikringer, gruppelivsforsikringer og andre kollektive livsforsikringer.

Som individuell livsforsikring regnes livsforsikring som ikke er kollektiv livsforsikring.

Kongen kan gi nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her, herunder nærmere regler for hva som skal regnes som henholdsvis kollektiv livsforsikring, kommunale pensjonsordninger, individuell livsforsikring, fripolis, pensjonskapitalbevis, fortsettelsesforsikringer, engangsbetalte forsikringer, kontraktfastsatte forpliktelser og forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

§ 9–2 Skille mellom virksomhetsregler

Dersom et selskap som driver kollektiv livsforsikringsvirksomhet, også driver individuell livsforsikringsvirksomhet, gjelder reglene i dette kapittel med tilhørende forskrifter for den samlede virksomhet i selskapet, med mindre annet følger av annet ledd.

Kongen kan fastsette nærmere regler som skal gjelde for selskapets virksomhet knyttet til individuelle livsforsikringskontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser som er inngått før det tidspunkt bestemmelsene i kapitlet her trer i kraft, og som selskapet har skilt ut som egen portefølje. Selskapet skal i så fall føre eget regnskap for denne porteføljen.

Første og annet ledd gjelder tilsvarende for et selskap som bare driver individuell livsforsikringsvirksomhet.

§ 9–3 Pristariffer

Selskapet skal til enhver tid ha pristariffer for beregning av premie for samtlige av de produkter eller produktkombinasjoner som selskapet tilbyr. Pristariffene skal angi hvilket samlet vederlag selskapet beregner seg for å overta de ulike typer av risiko som er knyttet til, og for å yte de ulike typer av tjenester som inngår i, de forskjellige produktene og produktkombinasjonene.

Selskapet skal ved fastsettelsen av pristariffer skille mellom:

- a) pris for dekning av risiko knyttet til person,
- b) pris for forvaltning av midler knyttet til forsikringskontraktene, herunder selskapets risiko for avkastningsresultatet,
- c) pris for forvaltning av midler i særskilte investeringsporteføljer med investeringsvalg, og i tilfelle vederlag for avkastningsgaranti knyttet til porteføljene, og
- d) pris for administrative tjenester.

Pristariffene kan fastsette at forsikringstaker, i tillegg til beregnet premie for den enkelte kontrakt, skal betale et kontraktsgebyr ved begynnelsen av forsikringsforholdet, og et avbruddsgebyr dersom forsikringstaker avslutter forsikringsforholdet før forsikringstiden er utløpt. Kongen kan gi nærmere regler om størrelsen på slike gebyrer, og gjøre unntak for regelen i første punktum for kollektive livsforsikringer. Utover dette kan selskapet ikke kreve tillegg til premie beregnet etter gjeldende pristariffer.

For fripoliser og pensjonskapitalbevis som forvaltes med investeringsvalg kan selskapet hvert år kreve vederlag for administrative tjenester etter egen pristariff. For fortsettelsesforsikringer basert

på fripoliser eller pensjonskapitalbevis skal pristariffer for personrisiko og for forvaltning svare til de pristariffer som ligger til grunn for den aktuelle fripolisen eller pensjonskapitalbeviset. Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer for fortsettelsesforsikringer, herunder unntak fra regelen i annet punktum.

Ved utformingen av pristariffene skal selskapet sørge for at:

- a) selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes,
- b) selskapets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra selskapets økonomi, og
- c) det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Kongen kan gi nærmere regler om pristariffer. Kongen kan også gi nærmere regler om rentesatser og andre beregningselementer som selskapet kan benytte ved utformingen av pristariffene.

§ 9–4 Endring av pristariffer

Selskapet kan endre sine pristariffer, og skal i så fall fastsette fra hvilket tidspunkt de nye tariffene skal gjelde.

I forhold til inngåtte kontrakter kan selskapet ikke gjøre endringen gjeldende før første ordinære premieforfall minst fire måneder etter at forsikringstakeren har mottatt underretning om den fastsatte endringen.

§ 9–5 Beregning av premier mv.

Ved beregning av premier skal selskapet benytte de til enhver tid gjeldende pristariffer, med mindre annet følger av § 9–4 annet ledd. Krav om betaling av premie skal angi hvilke poster som inngår i beregningen, og forhold av betydning for premieberegningen.

Premien skal beregnes for ett år av gangen, og betales forskuddsvis hvert år med mindre det er avtalt terminvis innbetaling i løpet av året.

Kongen kan fastsette særlige regler for beregning og betaling av premie for engangsbetalte forsikringer.

§ 9–6 Meldeplikt og tilsyn med pristariffer

Selskapet skal gi melding til Kredittilsynet om fastsatte pristariffer og prinsippene for utformingen av tariffene. Det samme gjelder ved endring av pristariffer. Kongen kan gi nærmere regler om meldeplikten.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

pristariffer som benyttes er i samsvar med reglene gitt i eller i medhold av §§ 9–3 og 9–4, og at premieberegningen skjer i samsvar med reglene i § 9–5.

Kredittilsynet kan forby bruk av pristariffer som Kredittilsynet finner er ubetryggende eller urimelige.

§ 9–7 Inndeling av forvaltningskapitalen

Selskapets forvaltningskapital skal deles inn i kollektivporteføljen, investeringsvalgporteføljen og selskapsporteføljen. Hver av porteføljene kan deles inn i flere underporteføljer.

Kollektivporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte forpliktelser. Som kontraktfastsatte forpliktelser regnes forpliktelser som ikke er knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje. Eiendeler som motsvarer erstatningsavsetning etter § 9–21 og risikoutjevningsfond etter § 9–22 skal også forvaltes i kollektivporteføljen.

Investeringsvalgporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje. Eiendeler som motsvarer supplerende avsetning etter § 9–18 tredje ledd til dekning av særskilt avkastningsgaranti knyttet til kontrakter i investeringsvalgporteføljen og avsetning etter § 9–18 fjerde ledd til dekning av selskapets forpliktelse etter foretakspensjonsloven § 11–1 fjerde ledd, inngår likevel i kollektivporteføljen.

Eiendeler som motsvarer de forsikringsmessige avsetninger til dekning av kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser skal inngå i kollektivporteføljen selv om midler knyttet til alderspensjonsytelser er plassert i særskilt investeringsvalgportefølje. Dette gjelder likevel ikke når midlene knyttet til kontraktfastsatte uføre- og etterlatteforpliktelser forvaltes i investeringsvalgporteføljen etter reglene i foretakspensjonsloven § 11–1.

Selskapsporteføljen skal bestå av eiendeler som motsvarer selskapets ansvarlige kapital og eventuell annen gjeld enn forsikringsforpliktelsene.

Premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond anses her som del av den portefølje de øvrige midler knyttet til kontrakten inngår i, med mindre det følger av kontrakten at midlene i fondet skal plasseres på annen måte.

Ved valg av eiendeler til de forskjellige porteføljer, og ved endring av sammensetningen av porteføljer, skal selskapet overholde krav til god forretningsskikk og sørge for at det ikke skjer urimelig forskjellsbehandling av kunder. Selskapet skal ha retningslinjer for valg av eiendeler og endring av

porteføljer for å unngå at det oppstår interessekonflikter mellom kunder og kundegrupper eller mellom kunder og selskapet. I tilfelle av interessekonflikt mellom kunder og selskapet, skal hensynet til kundene gå foran.

Selskapet skal opprette et system for registrering av hvilke eiendeler som til enhver tid inngår i de ulike porteføljer.

Reglene i paragrafen her er ikke til hinder for at selskapet etablerer en ordning for samlet kapitalforvaltning.

Kredittilsynet kan, i samsvar med bestemmelsene i denne paragrafen, treffe avgjørelse om hvilken portefølje en kontrakt, og midler som motsvarer en avsetning, skal inngå i.

§ 9–8 Forvaltning av porteføljene

Midlene i kollektivporteføljen kan forvaltes i atskilte deler fastsatt ut fra selskapets risiko for avkastningsresultatet. De kvantitative begrensninger for plassering av midlene som følger av forskrift gitt med hjemmel i § 6–6 annet ledd gjelder for kollektivporteføljen i sin helhet.

Midlene i investeringsvalgporteføljen skal plasseres i særskilte investeringsporteføljer for hver kontrakt i investeringsvalgporteføljen i samsvar med de krav som følger av kontrakten mellom selskapet og forsikringstakeren og i samsvar med regler gitt i eller i medhold av lov.

Midlene i selskapsporteføljen skal forvaltes forsvarelig. Selskapet bestemmer utover dette hvordan midlene i selskapsporteføljen skal forvaltes.

§ 9–9 Tilordning av avkastning, overskudd

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i kollektivporteføljen skal årlig fordeles mellom de kontrakter som omfattes. Fordelingen foretas etter forholdet mellom de forsikringsmessige avsetninger som er knyttet til hver av kontraktene. Avkastning tilordnet en kontrakt skal etter fradrag av avsetning etter beregningsgrunnlaget for kontrakten og i tilfelle tilleggsavsetning etter § 9–17, tilordnes kontrakten som overskudd på avkastningsresultatet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler som svarer til premiefond, innskuddsfond eller pensjonsreguleringsfond. Avkastning av midler som svarer til erstatningsavsetning, risikoutjevningsfond og supplerende avsetning etter § 9–18 tredje og fjerde ledd forvaltet i kollektivporteføljen skal tilordnes disse avsetningene og fond.

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i særskilt investeringsportefølje skal årlig tilordnes den kontrakt porteføljen er knyttet til. Er det knyttet avkastningsgaranti til en investeringsportefølje, skal garantert avkastning som ikke dekkes av opp-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

nådd avkastning, dekkes av supplerende avsetning eller av selskapet. Tilsvarende gjelder tilordning av avkastning av midler i premiefond, innskuddsfond eller pensjonsreguleringsfond forvaltet i særskilt investeringsportefølje.

Avkastning ved forvaltning av midler plassert i selskapsporteføljen skal årlig tilordnes selskapet.

§ 9–10 Overskudd på risikoresultat

Selskapet skal hvert år beregne risikoresultatet særskilt for hver gruppe av pensjonsordninger, andre kollektivordninger eller kontrakter, og individuelle kontrakter inkludert fripoliser og pensjonskapitalbevis.

Som overskudd regnes de på forhånd beregnede risikopremier for en gruppe med fradrag for de faktiske risikokostnader for gruppen. Det skal ved beregningen ses bort fra den fortjeneste for selskapet som er bygget inn i pristariffene for risiko knyttet til person.

Overskudd på risikoresultatet skal årlig fordeles mellom de enkelte kontrakter i hver gruppe etter forholdet mellom de risikopremier som er betalt for den enkelte kontrakt. Selskapet kan likevel bestemme at inntil halvparten av årets samlede overskudd på risikoresultatet skal avsettes til risikoutjevningsfondet.

Kongen kan gi nærmere regler om at visse typer kontrakter kan unntas fra bestemmelsene i første til tredje ledd.

§ 9–11 Styrking av premiereserve

Selskapet kan, med samtykke fra Kredittilsynet, beslutte at hele eller en del av årets overskudd etter § 9–9 første ledd og § 9–10 skal benyttes til nødvendig styrking av premiereserve for forsikringsforpliktelser knyttet til de kontrakter det gjelder.

Når hensynet til selskapets soliditet tilsier det, kan Kredittilsynet gi selskapet pålegg om å benytte hele eller en del av overskuddet som angitt i første ledd.

§ 9–12 Overskudd tilordnet fripoliser og pensjonskapitalbevis med kontraktsfastsatte forpliktelser

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder anvendelsen av overskudd etter § 9–9 første ledd tilordnet fripoliser og pensjonskapitalbevis med kontraktsfastsatte forpliktelser. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er selskapets risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i overskudd på avkastningsresultatet tilordnet kontrakten.

Selskapet har rett til inntil 20 prosent av det overskudd på avkastningsresultatet som er tilordnet kontrakten, i tilfelle etter fradrag for andel av negativt risikoresultat i samsvar med annet ledd. Selskapet skal fastsette i vedtektene hvor høy presentsats det skal benytte. Det er, innenfor begrensningen i første punktum, adgang til å fastsette forskjellige fordelingsnøkler ut fra selskapets risiko for avkastningsresultatet. Kongen kan gi nærmere regler for slik overskuddsdeling.

§ 9–13 Negativt risikoresultat for fripoliser og pensjonskapitalbevis med investeringsvalg

Bestemmelsene i paragrafen her gjelder fripoliser og pensjonskapitalbevis tilordnet egen investeringsportefølje med investeringsvalg. Kongen kan i forskrift fastsette at bestemmelsene i paragrafen her også skal gjelde for andre typer kontrakter.

Er selskapets risikoresultat negativt for en gruppe av kontrakter, kan kontraktens andel av risikoresultatet dekkes ved fradrag i avkastning tilordnet kontrakten etter § 9–9 annet ledd eller i verdien av investeringsporteføljen tilordnet kontrakten.

§ 9–14 Anvendelse av overskudd tilordnet kontrakten

Når annet ikke følger av §§ 9–11, 9–12 eller 9–13, gjelder følgende:

- a) Overskudd etter § 9–9 første og annet ledd og § 9–10 tilordnet kontrakter som er regulert av foretakspensjonsloven eller innskuddspensjonsloven skal fordeles etter reglene om fordeling av avkastning i disse lovene.
- b) Overskudd tilordnet andre kontrakter skal anvendes i samsvar med det som er bestemt i kontrakten mellom selskapet og forsikringstakeren.

§ 9–15 Minstekrav til forsikringsmessige avsetninger

Selskapet skal i sin årsbalanse føre opp forsikringsmessige avsetninger. Forsikringsmessige avsetninger er avsetninger til dekning av:

- a) selskapets forpliktelser under kontrakter med kontraktsfastsatte forpliktelser, beregnet etter reglene i §§ 9–16, 9–17 og 9–21,
- b) selskapets forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje, beregnet etter reglene i §§ 9–18 og 9–21,
- c) selskapets forpliktelser knyttet til premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond, beregnet etter reglene i § 9–19, og
- d) selskapets øvrige forsikringsmessige forpliktelser.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, som angitt i første ledd bokstav a, omfatter premiereserve, tilleggsavsetninger, kursreguleringsfond, erstatningsavsetning, risikoutjevningssfond og andre tekniske avsetninger. Dette gjelder også avsetninger til dekning av uføre- og etterlatteytelser selv om midler som motsvarer avsetning til dekning av alderspensjon er plassert i særskilt investeringsportefølje.

Forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje, som angitt i første ledd bokstav b, omfatter premiereserve, supplerende avsetning for garantiforpliktelser, erstatningsavsetning, risikoutjevningssfond og andre tekniske avsetninger. Avsetningene til dekning av alders-, uføre- og etterlatteytelser knyttet til særskilt investeringsportefølje etter reglene i foretakspensjonsloven § 11–1 kan også omfatte tilleggsavsetninger.

Kongen kan gi nærmere regler om forsikringsmessige avsetninger. Det kan gjøres fradrag for gjenforsikret risiko etter regler gitt av Kredittilsynet.

§ 9–16 Premiereserve for kontraktfastsatte forpliktelser

Avsetninger til premiereserve for kontraktfastsatte forpliktelser skal minst utgjøre forskjellen mellom kapitalverdien av selskapets fremtidige forpliktelser og kapitalverdien av de fremtidige nettopremier (prospektiv beregningsmetode). Tilleggsytelser som følge av tilført overskudd medregnes. Nettopremier er premie beregnet som angitt i § 9–5, med fradrag for pris for administrative tjenester og pris for forvaltning.

Kongen fastsetter nærmere regler for hvilken rentesats som skal benyttes ved beregning av minstekravene til kapitalverdiene. Endres beregningsrenten, beregnes avsetningene for forpliktelser som oppstår etter endringen, på grunnlag av den nye beregningsrenten.

Det årlige kravet til avsetning til premiereserve beregnes med utgangspunkt i sparedelen av årets premie, årlig avkastning i samsvar med beregningsrenten, og det beløpet som etter beregningsgrunnlaget årlig skal tilføres premiereserven som følge av at selskapets forpliktelse overfor forsikrede som er død i løpet av året, er bortfalt. Årlig krav til avsetning skal også omfatte det overskudd som etter § 9–14 skal tilføres premiereserven.

Avsetninger til premiereserve skal tilordnes de enkelte kontrakter og de forsikrede på grunnlag av selskapets forpliktelser.

Dersom det i løpet av året inntreffer forsikringstil-

feller som gir rett til utbetaling av uføreytelser eller ytelser til etterlatte, skal avsetningen til premiereserve fullt ut tilsvare kapitalverdien av selskapets fremtidige forpliktelser.

§ 9–17 Tilleggsavsetninger

For å sikre sine forpliktelser under kontrakter med kontraktfastsatte forpliktelser, kan selskapet ved utgangen av det enkelte år foreta tilleggsavsetninger ut over minstekravet til premiereserve. Kredittilsynet kan, når det finner at soliditetshensyn tilsier det, pålegge selskapet å foreta tilleggsavsetninger.

Selskapets tilleggsavsetninger skal være fordelt på de enkelte kontraktene. Selskapet fastsetter årets tilleggsavsetninger, jf. § 9–9 første ledd, i prosent av premiereserven knyttet til den enkelte kontrakt. Kongen kan gi forskrift om adgang til å bruke en høyere proSENTSATS for kontrakter med høy beregningsrente eller lave tilleggsavsetninger.

Dersom avkastningen tilordnet en kontrakt etter § 9–9 første ledd i et år ikke er stor nok til å dekke det årlige avsetningskravet etter § 9–16 tredje ledd, kan avsetningskravet oppfylles ved overføring av tilleggsavsetninger tilordnet kontrakten.

Fører tilleggsavsetninger tildelt en kontrakt et år til at de samlede tilleggsavsetninger overstiger et beløp som tilsvare 12 prosent av premiereserven knyttet til kontrakten, skal det overskytende beløpet tilordnes kontrakten som overskudd. Summen av premiereserve og tilleggsavsetninger knyttet til en kontrakt med kontraktfastsatte forpliktelser kan ellers ikke reduseres på annen måte enn ved utbetaling til forsikrede.

§ 9–18 Avsetninger for forpliktelser knyttet til særskilt investeringsportefølje

De forsikringsmessige avsetninger til dekning av forpliktelser knyttet til verdien av særskilt investeringsportefølje skal til enhver tid motsvare verdien av den investeringsportefølje som er tilordnet kontrakten. Andelen av overskudd på risikoresultatet medregnes.

Dersom en pensjonsordning eller kontrakt uten kontraktfastsatte alderspensjonsytelser gir rett til kontraktfastsatte uføre- eller etterlatteytelser, skal det foretas avsetninger til dekning av slike forpliktelser etter reglene i §§ 9–16 og 9–17. Dersom midler til dekning av uføre- og etterlatteytelsene forvaltes i en særskilt investeringsportefølje etter reglene i foretakspensjonsloven § 11–1, skal det foretas supplerende avsetning etter fjerde ledd.

Har selskapet knyttet avkastningsgaranti til en særskilt investeringsportefølje, skal selskapet også foreta supplerende avsetning til dekning av garanti-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

forpliktelsen. Kongen kan gi nærmere regler om beregningen av avsetningens størrelse.

Supplerende avsetning til dekning av selskapets forpliktelse etter foretakspensjonsloven § 11–1 fjerde ledd skal tilsvare forskjellen mellom kapitalverdien av selskapets forpliktelser overfor de forsikrede beregnet etter § 9–16 og verdien av investeringsporteføljen.

§ 9–19 Premie-, innskudds- og pensjonsreguleringsfond

De forsikringsmessige avsetninger for forpliktelser knyttet til premiefond, innskuddsfond og pensjonsreguleringsfond skal tilsvare fondets verdi til enhver tid.

§ 9–17 gjelder tilsvarende for slike fond i den grad de skal tilføres avkastning i samsvar med regelen i § 9–9 første ledd.

Er midler som motsvarer slike fond plassert i særskilt investeringsportefølje med avkastningsgaranti, gjelder § 9–18 tredje ledd tilsvarende.

§ 9–20 Kursreguleringsfond

Kursreguleringsfondet skal tilsvare summen av urealiserte gevinster på finansielle omløpsmidler som inngår i kollektivporteføljen, jf. § 9–7 annet ledd.

Kursreguleringsfondet skal ikke tilordnes kontraktene i kollektivporteføljen.

Kongen kan gi nærmere regler om kursreguleringsfondet.

§ 9–21 Erstatningsavsetning

Erstatningsavsetningen skal dekke selskapets forventede erstatningsutbetalinger for forsikringstilfeller som ved regnskapsårets utgang ikke er oppgjort av eller meldt til selskapet. Erstatningsavsetningen skal bare tilsvare midler som ville ha kommet til utbetaling i regnskapsåret dersom erstatningstilfellet var ferdigbehandlet.

Erstatningsavsetningen skal ikke fordeles på de enkelte kontrakter.

Kongen kan gi nærmere regler om erstatningsavsetningen.

§ 9–22 Risikoutjevningsfond

Risikoutjevningsfondet kan bare benyttes til å styrke avsetningen til premiereserve vedrørende risiko knyttet til person.

Risikoutjevningsfondet skal ikke fordeles på de enkelte kontrakter.

Kongen kan gi nærmere regler om risikoutjevningfondet.

§ 9–23 Kontoføring. Kontoutskrift

I livs- og pensjonsforsikring skal selskapet opprette og føre en konto for hver forsikring, som skal inneholde regnskap for forsikringen og status pr. 31. desember det enkelte året. Selskapet skal hvert år sende forsikringstakeren utskrift av kontoen.

Kredittilsynet gir nærmere regler om dette.

§ 9–24 Aktuar

Et livsforsikringsselskap skal ha en aktuar til å foreta de nødvendige forsikringstekniske beregninger og undersøkelser. Aktuaren skal godkjennes av Kredittilsynet.

Kongen kan gi nærmere regler om vilkår for godkjenning av aktuar og om aktuarens ansvar, rettigheter og plikter, samt om adgangen til å bruke juridisk person som aktuar.

§ 9–25 Endringer i avsetningsgrunnlaget

Endrer selskapet grunnlaget for beregning av kapitalverdiene slik at selskapet må foreta forhøyede avsetninger for tidligere overtatte forsikringer, kan Kredittilsynet gi selskapet frist til å oppfylle et nytt avsetningskrav.

Forhøyelse av avsetningene skal foretas etter en plan meddelt Kredittilsynet.

§ 9–26 Livsforsikringsytelser i krig

Hvis Norge kommer i krig, kan Kongen bestemme at ytelser etter livsforsikringsavtaler bare skal utbetales delvis. Kongen kan også gjøre andre nødvendige endringer i livsforsikringsavtalene for å dekke underskudd i et livsforsikringsselskap som følge av krig.

Kapittel 10. Kommunale pensjonsordninger

§ 10–1 Virkeområde

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder:

- a) pensjonsordninger med ytelsesbasert pensjon opprettet i livsforsikringsselskap eller i pensjonskasse av kommunal arbeidsgiver som er bundet av hovedtariffavtale inngått mellom arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene i kommunal sektor, eller av tariffavtale med tilsvarende krav til pensjonsordning for kommunal arbeidsgiver,
 - b) tilsvarende pensjonsordninger for statlige helseforetak og andre statlige foretak,
 - c) tilsvarende pensjonsordninger for foretak hvor en kommune har den bestemmende innflytelse eller har eller har hatt en kommunal eierandel, eller som har nær tilknytning til en kommune.
- Som kommunal pensjonsordning regnes her pensjonsordning som omfattes av første ledd.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Departementet kan fastsette nærmere regler til utfylling og avgrensning av bestemmelsene i kapitlet her.

§ 10–2 Kommunale konsernlignende forhold

En kommune og ett eller flere foretak hvor kommunen har bestemmende innflytelse, eller flere slike foretak, kan opprette felles pensjonsordning. Foretak som kommunen har eller har hatt en eierandel i, eller som har nær tilknytning til kommunen, kan inngå i en slik felles pensjonsordning.

Pensjonsordningen kan i samsvar med bestemmelsene i § 10–6 anses som fellesordning for premieberegning. For øvrig gjelder foretakspensjonsloven §§ 12–3 og 12–4 tilsvarende så langt det passer.

Ved opphør av tilknytningen til konsernforholdet gjelder foretakspensjonsloven §§ 12–5 til 12–7 tilsvarende.

§ 10–3 Kommunal bransje

Et livsforsikringsselskap som driver virksomhet knyttet til både kommunale og andre kollektive pensjonsordninger, skal behandle de kommunale pensjonsordningene som egen bransje. Det skal føres eget regnskap for bransjen.

§ 10–4 Årets premier

Årlig premie for en pensjonsordning skal tilsvare summen av ordinær årspremie, reguleringspremie og særskilte engangspremier for ytelser som ikke kan premiesettes på forhånd.

Premier beregnes etter reglene i § 10–5, jf. §§ 10–7 og 10–8, for så vidt annet ikke følger av reglene i § 10–6 om fellesordning for premieberegning.

§ 10–5 Premieberegning

Pensjonsordningen skal årlig tilføres en premie som etter beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre den rett til pensjon som medlemmene vil opptjene i løpet av året, med tillegg av årets risikopremier og kostnader for tjenester (ordinær årspremie). Premie for hvert år beregnes ved årets begynnelse og senere i året i takt med lønnsutviklingen.

Pensjonsordningen skal i tillegg hvert år tilføres premie til dekning av oppreguleringen i løpet av året av opptjente pensjonsrettigheter og løpende pensjoner (reguleringspremie). Reguleringspremie beregnes på tidspunktet for oppreguleringen ut fra lønnsutviklingen i løpet av året og reguleringen av pensjoner under utbetaling og opptjent rett til pensjon til medlemmer som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, i samsvar med endringen av folketrygdens grunnbeløp.

Pensjonsordningen skal også hvert år tilføres premie til dekning av andre pensjonsrettigheter som medlemmene i tilfelle får i løpet av året, og som ikke kan premiesettes på forhånd ut fra forsikringstekniske beregninger. Slik premie beregnes på det tidspunktet pensjonsrettighetene oppstår.

Ved beregninger av premie etter reglene i paragrafen her skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt fra folketrygden (beregnet folketrygd). Departementet kan gi nærmere regler om fastsettelse av beregnet folketrygd.

§ 10–6 Fellesordning for premieberegning

Bestemmelsene i § 10–5 er ikke til hinder for at det opprettes fellesordninger som består av flere pensjonsordninger, for at premie for de enkelte pensjonsordninger som inngår i en fellesordning, skal bli fastsatt ved beregning basert på prinsipper som vil motvirke at pensjonskostnadene for de enkelte medlemmene for tilsvarende pensjonsrettigheter vil variere med medlemmenes kjønn og alder.

En fellesordning opprettet i henhold til første ledd, skal hvert år tilføres premier tilsvarende summen av ordinær årspremie fastsatt etter forsikringstekniske beregninger for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet pensjonsgrunnlag for medlemmene i hver av pensjonsordningene, med mindre det er fastsatt i forsikringsvilkårene for pensjonsordningene i fellesordningen at beregningen i stedet skal foretas ut fra brutto alderspensjonsytelse fratrukket beregnet ytelse fra folketrygden for samtlige medlemmer i hver av pensjonsordningene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Opptas en arbeidstaker som medlem av en pensjonsordning i løpet av et forsikringsår, belastes pensjonsordningen med en tilleggspremie for den delen av året som da gjenstår. Tillegget skal beregnes ut fra pensjonsordningens andel av samlet ordinær årspremie til fellesordningen og den prosentvise økningen av pensjonsordningens samlede grunnlag for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som det nye medlemmet representerer. Avvik fra forsikringsteknisk beregnet premie inngår ved beregningen av ordinær årspremie til fellesordningen i det etterfølgende året.

Dersom det i løpet av et forsikringsår opptas en ny pensjonsordning i en fellesordning, skal den ordinære årspremie for pensjonsordningen for resten av året beregnes ut fra den samlede ordinære årspremie til fellesordningen som er beregnet for det

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

te året, og den prosentwise økningen av det samlede grunnlaget for beregning av premie etter annet ledd annet punktum som pensjonsordningen medfører.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om reguleringspremie som nevnt i § 10–5 annet ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning. Ved særskilt beregning skal reguleringspremien beregnes for hver pensjonsordning i fellesordningen ut fra den prosentwise økningen av premiereserven for pensjonsordningen som er påkrevd som følge av oppregulering av medlemmenes opptjente pensjonsrettigheter ut fra lønnsutviklingen. Reguleringspremien for oppregulering av pensjoner under utbetaling og av opptjent rett til arbeidstakere som har fratrådt sin stilling uten rett til utbetaling av pensjon, skal beregnes i forhold til den del av premiereserven som sikrer slike pensjonsrettigheter. Ved gjennomsnittsberegning skal fellesordningen hvert år tilføres reguleringspremier tilsvarende summen av årlige reguleringspremier etter § 10–5 annet ledd for samtlige pensjonsordninger som inngår i fellesordningen. Den enkelte pensjonsordnings andel av samlet reguleringspremie til fellesordningen beregnes ut fra forholdet mellom samlet premiereserve for hver av pensjonsordningene på tidspunktet for oppregulering av pensjonsrettighetene. Kostnader for tjenester kan beregnes og belastes særskilt for hver pensjonsordning.

Det skal fastsettes i forsikringsavtalen om premier som nevnt i § 10–5 tredje ledd skal beregnes særskilt for hver pensjonsordning eller helt eller delvis ved gjennomsnittsberegning som nevnt i annet ledd.

Departementet kan fastsette nærmere regler om fellesordninger for premieberegning.

§ 10–7 Premieberegning ut fra lineær opptjening mv.

Ved beregning av pensjonsordningenes premier skal det legges til grunn at medlemmenes rett til pensjon opptjenes lineært fra tidspunktet for medlemskap i pensjonsordningen og frem til en pensjonsalder på 67 år eller annen særaldersgrense. Skal tidligere tjenestetid fra statlig eller annen kommunal pensjonsordning medregnes, regnes tidspunktet for medlemskap fra et tilsvarende tidligere tidspunkt.

Foretakspensjonsloven § 9–3 gjelder tilsvarende.

Dersom et medlem gjør bruk av rett til å fratre med rett til utbetaling av pensjon før nådd pensjonsalder, skal det kreves tilleggspremie som nevnt i § 10–5 tredje ledd.

§ 10–8 Endring i forutsetningene for det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget

Viser det seg at fradraget i pensjonsytelsene for ytelser utbetalt av folketrygden blir mindre enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal det beregnes tilleggspremie etter § 10–5 tredje ledd til dekning av differansen. Det gjelder også dersom årsaken er endring i regelverket for folketrygden som medfører at ytelsene fra folketrygden reduseres eller vil bli redusert. Blir fradraget for ytelser fra folketrygden større enn lagt til grunn ved premieberegningen, skal overskytende premiereserve tilføres premiefondet.

Viser det seg ellers at vesentlige forutsetninger for beregningsgrunnlag som er benyttet ved beregning av premier i tidligere år svikter, skal det fastsettes nytt beregningsgrunnlag og i tilfelle endrede vilkår for pensjonsordningen. Forbehold om rett til endring av premie i slike tilfeller skal fremgå av vilkårene for pensjonsordningen.

Foretakspensjonsloven § 9–5 første og annet ledd gjelder tilsvarende.

§ 10–9 Innbetaling av premie

Blir premie for et forsikringsår ikke innbetalt ved årets utgang eller ved utløpet av annen frist fastsatt i nytt premievarsel etter forsikringsavtaleloven § 14–2, bortfaller den økning av forsikringsforpliktelsene som den ikke innbetalte premien skulle dekke. Medlemmene i pensjonsordningen eller pensjonsordningene skal i tilfelle varsles om dette. Det kan likevel ikke som følge av slikt bortfall kreves tilbakebetaling av for meget utbetalt pensjon.

Departementet kan fastsette nærmere regler om innbetaling av premie.

§ 10–10 Minstekrav til premiereserve

Premiereserven for pensjonsordningen skal til enhver tid være så stor at den etter det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget for ordningen er tilstrekkelig til å sikre rett til opptjent pensjon for medlemmene, herunder rett til uførepensjon og etterlattepensjon.

Premiereserven for en pensjonsordning skal minst tilsvare summen av de premiereserver som trengs for å sikre retten til opptjent pensjon for hvert enkelt medlem i pensjonsordningen, herunder premiereserve opptjent av arbeidstakere som har fratrådt sin stilling. Dette gjelder likevel ikke premiereserve for fratrådt arbeidstaker som får medregnet tjenestetiden i annen ordning dersom tilhørende premiereserve er overført. For et medlem som har fått medregnet tjenestetid fra en annen pensjonsordning, jf. § 10–7 første ledd, uten overføring av tilhørende premiereserve, skal det

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

gjøres fradrag tilsvarende den premiereserve som vil være tilstrekkelig for å sikre rett til pensjon opptjent ved slik medregnet tjenestetid.

Ved beregningen av premiereserve skal det gjøres fradrag i pensjonsytelsene for de ytelser som, ut fra de til enhver tid gjeldende regler for folketrygden, kan antas å bli utbetalt av folketrygden, jf. § 10–5 fjerde ledd.

Ved beregningen av premiereserve skal det også gjøres fradrag for forsikringsforpliktelser som er bortfalt etter § 10–9.

§ 10–11 Pensjonsordningens midler

En kommunal pensjonsordnings midler tilsva- rer premiereserve til sikring av opptjent pensjon til enhver tid, samt tilleggsavsetninger, kursreserve og premiefond.

§ 10–12 Rådighet over pensjonsordningens midler

Pensjonsordningens midler skal holdes atskilt fra forsikringstakerens midler. Midlene hefter ikke for forsikringstakerens forpliktelser og kan ikke ved pantsettelse eller på annen måte benyttes til å sikre eller å dekke dennes kreditorer.

Midlene kan ikke benyttes til å utbetale pensjo- ner eller andre ytelser til arbeidstakere som ikke er opptatt som medlem.

For premiefond knyttet til pensjonsordningen gjelder lov foretakspensjosloven §§ 10–2 til 10–4 til- svarende så langt de passer

§ 10–13 Kapitalforvaltningen

Pensjonsordningens midler skal forvaltes i sam- svar med de regler for kapitalforvaltningen i livsfor- sikringsselskaper og pensjonskasser som gjelder til enhver tid, med mindre annet følger av § 10–15.

Renten for lån til forsikringstaker eller medlem- mer skal settes lik vanlig markedsrente for tilsva- rende lån. Lånevilkårene skal gi adgang til å endre renten i samsvar med utviklingen av markedsren- ten.

Avkastning av midler knyttet til premiefond skal årlig tilføres premiefondet.

§ 10–14 Overskudd

Overskudd tilført pensjonsordningen skal god- skrives forsikringstakeren og overføres til pen- sjonsordningens premiefond.

Overskudd på premiereserve knyttet til pensjon under utbetaling eller knyttet til oppsatt pensjons- rettighet til fratrådt arbeidstaker skal likevel tilfø- res premiereserven dersom pensjonsytelsen eller pensjonsrettigheten ikke blir regulert i samsvar med årlig endring av grunnbeløpet i folketrygden.

§ 10–15 Egen investeringsportefølje

Forsikringstakeren kan i samsvar med bestem- melser i regelverket for pensjonsordningen avtale at midler tilsvarende pensjonsordningens premie- reserve skal forvaltes som en investeringsportefølje tilordnet pensjonsordningen. Avtalen skal angi hvordan porteføljen skal sammensettes og hvilken adgang det er til å endre sammensetningen, samt den avkastningsgaranti som i tilfelle er knyttet til porteføljen.

Avkastning ut over det som er lagt til grunn i pensjonsordningens beregningsgrunnlag overføres til premiefondet.

Er avkastningen på investeringsporteføljen i en regnskapsperiode ikke så stor som forutsatt i be- regningsgrunnlaget for pensjonsordningen, skal differansen kreves dekket ved overføring fra premi- efondet eller tilskudd fra forsikringstakeren. Pen- sjonsinnretningen svarer overfor de forsikrede for at differansen blir dekket.

Foretakspensjonsloven §§ 11–3 til 11–5 gjelder tilsvarende.

§ 10–16 Pensjonsinnretningens opplysningsplikt

Pensjonsinnretningen skal opprette og føre egen konto for hver pensjonsordning. Kontoen skal inneholde regnskap og status pr. 31. desember for det enkelte år. Nærmere regler fastsettes av Kredit- tilsynet.

Pensjonsinnretningen skal hvert år sende for- sikringstakeren utskrift av kontoen for pensjons- ordningen sammen med opplysninger som vil være av vesentlig betydning for forsikringstakerens vur- dering av forsikringsforholdet. Kredittilsynet gir nærmere regler om dette.

Pensjonsinnretningen skal utstede et pensjons- bevis til arbeidstakere som fratrer sin stilling uten rett til straks begynnende pensjon. Pensjonsbeviset skal opplyse hvilke pensjonsrettigheter vedkom- mende har opptjent (oppsatte rettigheter) på fratre- delsestidspunktet. Pensjonsinnretningen skal sene- re på forespørsel fra innehaveren av pensjonsbevi- set gi oppdatert informasjon. Ved flytting av pen- sjonsordningen som omfatter den oppsatte rettig- het i medhold av § 11–11, skal pensjonsinnretnin- gen som pensjonsordningen flyttes fra, informere den fratrådte arbeidstaker.

§ 10–17 Flytting av pensjonsordning

Pensjonsordningen og dens midler kan flyttes til annen pensjonsinnretning etter reglene i kapittel 11.

§ 10–18 Opphør av pensjonsordningen

Dersom et foretak med kommunal pensjonsord- ning går konkurs eller det er truffet vedtak om at

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

foretaket eller dets virksomhet skal avvikles, skal pensjonsordningen opphøre. Det samme gjelder om foretaket slutter å betale premie til pensjonsordningen og premien ikke kan dekkes av midler i premiefondet.

Når en pensjonsordning opphører, skal pensjonsordningens midler fordeles mellom medlemmene, pensjonistene og arbeidstakere som har fra-trådt sine stillinger på grunnlag av premiereserven knyttet til opptjente pensjonsrettigheter til hver enkelt person, og benyttes til å sikre deres rett til pensjon i pensjonsinnretningen.

Kapittel 11. Flytting

§ 11–1 Virkeområde og flytterett

Bestemmelsene i dette kapittel gjelder flytting mellom pensjonsinnretninger av:

- a) pensjonsordninger i henhold til foretakspensjonsloven,
- b) pensjonsordninger i henhold til innskuddspensjonsloven,
- c) pensjonsordninger som omfattes av kapittel 10,
- d) andre kollektive pensjonsordninger,
- e) fripoliser, pensjonskapitalbevis og tilsvarende individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger,
- f) individuelle pensjonsavtaler (pensjonsforsikrings- og livrentekontrakter, og andre pensjonsavtaler),
- g) andre livsforsikringskontrakter.

Kontrakt som nevnt i første ledd bokstav a til g kan flyttes til annen pensjonsinnretning. Med flytting menes oppsigelse av kontrakten for overføring av tilhørende midler til en tilsvarende kontrakt opprettet i en annen pensjonsinnretning.

Som pensjonsinnretning regnes her forsikringsselskap, pensjonsforetak, bank og forvaltningsselskap for verdipapirfond.

Omdanning, sammenslåing og deling av pensjonsordning i forbindelse med flytting kan foretas i henhold til ellers gjeldende regler. Tilsvarende gjelder for sammenslåing og omdanning av fripoliser, pensjonskapitalbevis og andre individuelle pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger.

Departementet kan gi nærmere regler til utfylling, gjennomføring og avgrensning av reglene i kapitlet her.

§ 11–2 Flytting av kollektive pensjonsordninger

For foretak som flytter pensjonsordning som nevnt i § 11–1 første ledd bokstav a til c eller en kollektiv livrenteordning, gjelder reglene i §§ 11–2 til 11–10. Som foretak regnes her også kommune eller foretak som har kommunal pensjonsordning.

Flytting må omfatte hele pensjonsordningen. Ved flytting av kommunal pensjonsordning omfattes også oppsatte pensjonsrettigheter og midler knyttet til slike rettigheter.

Gjelder flyttingen et foretak som har felles pensjonsordning med ett eller flere andre foretak, skal foretaket og dets gruppe av medlemmer med tilhørende del av midlene i pensjonsordningen skilles ut fra den felles pensjonsordningen.

§ 11–3 Rettigheter i den nye pensjonsordningen

Arbeidstakernes og pensjonistenes rettigheter etter flyttingen skal fastsettes i regelverket for den nye pensjonsordningen.

Det nye regelverket kan ikke inneholde bestemmelser som innebærer reduksjon av arbeidstakers rett til opptjent pensjon med tilhørende premiereserve eller til opptjent pensjonskapital. Pensjonister skal sikres pensjonsytelser med tilhørende premiereserve eller pensjonskapital som minst tilsvarende den rett til ytelser som gjaldt før flyttingen.

Bestemmelsene i paragrafen her er ikke til hinder for at regelverket for pensjonsordningen endres etter ellers gjeldende regler med virkning for opptjening av pensjon ved tjenestetid etter flyttingen, og heller ikke for at pensjonsordningens midler etter flyttingen forvaltes helt eller delvis som egen investeringsportefølje etter ellers gjeldende regler.

§ 11–4 Medlemmenes uttalerett mv.

Før foretaket flytter pensjonsordningen, skal det sørge for at medlemmene mottar fullstendige opplysninger om flyttingen av pensjonsordningen og hvilke rettigheter de vil få i den nye pensjonsordningen. Avgivende og mottakende pensjonsinnretning plikter å påse at foretakets informasjon er korrekt og utfyllende.

Spørsmålet om flytting av pensjonsordningen skal forelegges styringsgruppen for pensjonsordningen til uttalelse.

Medlemmer i pensjonsordningen skal også gis anledning til å uttale seg. For øvrig kan en arbeidstakerorganisasjon uttale seg på vegne av sine medlemmer. Annet kan fastsettes i tariffavtale.

§ 11–5 Oppsigelse. Flyttegebyr

Kontrakt om pensjonsordning kan sies opp med en frist på to måneder. Oppsigelse skal skje skriftlig. Kravet om skriftlighet er ikke til hinder for at oppsigelse kan oversendes elektronisk, dersom det er benyttet en betryggende metode som autentiserer avsender og sikrer meldingens innhold.

Første ledd er ikke til hinder for at det avtales at oppsigelsesfristen ikke skal utløpe før ved første kvartalsskifte, halvårsskifte eller årsskifte for pen-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

sjonsordninger med årspremie beregnet etter reglene i § 10–6.

Ved utløpet av fristen for oppsigelse går risiko knyttet til medlemmer og pensjonister i pensjonsordningen over på den pensjonsinnretning pensjonsordningen flyttes til.

Foretaket skal betale et flyttegebyr til dekning av kostnader som pensjonsinnretningen har ved å avslutte kontrakten og overføre pensjonsordningens midler til annen pensjonsinnretning. Departementet kan gi nærmere regler om flyttegebyr.

§ 11–6 Oppgjørsfrist

Ved oppsigelsesfristens utløp skal pensjonsinnretningen overføre pensjonsordningens midler til den nye pensjonsinnretningen. Oppgjørsfristen er likevel to måneder etter utløpet av oppsigelsesfristen når pensjonsordningens midler overstiger NOK 300 mill.

Pensjonsinnretningene kan ved avtale fastsette annen frist for etteroppgjør enn det som følger av første ledd.

§ 11–7 Beregning av pensjonsordningens midler

En ytelsesbasert pensjonsordnings midler omfatter premiereserve til sikring av opptjent pensjon, herunder premiereserve for uføre- og etterlatteytelser, samt tilleggsavsetninger, pensjonistenes overskuddsfond og premiefondet. Pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret omfattes også.

I pensjonsordninger med innskuddspensjon omfatter pensjonsordningens midler pensjonskapitalen og innskuddsfondet, samt pensjonsordningens andel av overskudd i flytteåret.

Pensjonsordningens midler skal tilsvare forsikringsteknisk beregnet verdi på tidspunktet for oppsigelsesfristens utløp. Ved beregningen kan det tas utgangspunkt i kontoutskriften for siste regnskapsår og senere endringer i tiden fram til utløpet av oppsigelsesfristen. Pensjonsordningens andel av årets overskudd beregnes med utgangspunkt i den dato oppsigelsesfristen utløper.

Forvaltes pensjonsordningens midler i egen eller egne investeringsporteføljer, legges markedsverdien av porteføljen ved utløpet av oppsigelsesfristen til grunn ved verdiberegningen. Dette gjelder også avkastnings- og verdisikringsgarantier knyttet til porteføljene. Foretakspensjonsloven § 11–1 fjerde ledd gjelder tilsvarende.

§ 11–8 Premiereserve for uføreytelser

Premiereserve for uføreytelser til medlemmer som er blitt uføre før utløpet av oppsigelsesfristen, skal tilsvare kravet til full avsetning beregnet etter det beregningsgrunnlag som gjaldt for pensjons-

ordningen ved utløpet av oppsigelsesfristen. Fastsett uføregrad legges til grunn selv om uføregraden blir fastsatt etter dette tidspunktet.

Medlem som er sykmeldt ved utløpet av oppsigelsesfristen, skal her anses som ufør dersom den sykdom som da var konstatert, har gitt rett til rehabiliterings- og attføringspenger eller uføreytelser innen ett år etter utløpet av oppsigelsesfristen.

Tidsfristen i annet ledd kan fravikes ved avtale mellom pensjonsinnretningene. Slik avtale berører ikke foretakets eller de forsikredes rettigheter overfor avgivende pensjonsinnretning etter annet ledd med mindre foretaket samtykker til at forpliktelsene overtas av mottakende pensjonsinnretning.

§ 11–9 Oppgjørsmåte

Pensjonsordningens midler beregnet etter reglene i §§ 11–7 og 11–8 skal overføres i penger. Det kan avtales mellom pensjonsinnretningene at oppgjør for midler plassert i egen investeringsportefølje skal skje ved overføring av porteføljen.

Ved overføring av midler etter utløpet av oppsigelsesfristen skal det svares avkastning av midlene fra utløpet av oppsigelsesfristen og frem til den dag midlene blir overført. Avkastningen beregnes etter renten på folioinnskudd i Norges Bank tillagt to prosentenheter, med mindre en høyere rente avtales mellom pensjonsinnretningene.

§ 11–10 Anvendelse av overførte midler

Overført premiereserve skal anvendes til sikring av medlemmenes og pensjonistenes rettigheter i samsvar med det nye regelverket for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag som dette bygger på.

Tilleggsavsetninger, pensjonistenes overskuddsfond og premiefond skal etter overføringen fortsatt være en del av pensjonsordningens midler og anvendes etter ellers gjeldende regler.

Er overført premiereserve ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene til de enkelte medlemmer eller pensjonister, skal manglende premiereserve tilføres fra premiefondet. Resten dekkes i tilfelle ved overførte tilleggsavsetninger eller ved overføringer fra foretaket.

Er overført premiereserve knyttet til medlemmenes og pensjonistenes rett til opptjent pensjon større enn nødvendig for å sikre deres rettigheter, skal overskytende premiereserve benyttes til engangspremie for tillegg til pensjonsytelsene. I kommunale pensjonsordninger skal overskytende premiereserve overføres til premiefondet.

Pensjonskapital og innskuddsfond i pensjonsordning med innskuddspensjon skal etter overføringen forvaltes i samsvar med det nye regelverket

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

for pensjonsordningen og det beregningsgrunnlag dette i tilfelle bygger på.

§ 11–11 Flytting av pensjonsrettigheter utgått fra kollektive pensjonsordninger

Ved flytting av en kommunal pensjonsordning skal oppsatte pensjonsrettigheter i pensjonsordningen med tilhørende midler, samtidig overføres til den nye pensjonsinnretningen. Bestemmelsene i § 11–3, § 11–5 tredje og fjerde ledd, § 11–7 første, tredje og fjerde ledd, § 11–8, § 11–9 og § 11–10 første til fjerde ledd gjelder tilsvarende.

Ved flytting av andre pensjonsordninger overføres ikke pensjonsrettigheter knyttet til fripoliser eller pensjonskapitalbevis til den nye pensjonsinnretningen, med mindre den som har rett til fripolisen eller pensjonskapitalbeviset krever det etter reglene i § 11–13.

§ 11–12 Flytting ved medregning av tidligere tjenestetid

Blir en arbeidstaker medlem av pensjonsordning med foretakspensjon som har bestemmelser om medregning av tjenestetid, gjelder reglene i foretakspensjonsloven §§ 4–11 til 4–13. Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder § 11–7 første, tredje, og fjerde ledd tilsvarende. For øvrig gjelder § 11–5 fjerde ledd, § 11–9 og § 11–10 første til fjerde ledd tilsvarende så langt de passer.

§ 11–13 Flytting av fripolise og pensjonskapitalbevis

Den som har rett til pensjonsrettigheter knyttet til fripolise eller pensjonskapitalbevis, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 11–5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 11–6 gjelder tilsvarende.

Ved beregning, oppgjør og anvendelse av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 11–7, 11–8, 11–9 og § 11–10 første, andre og femte ledd tilsvarende.

§ 11–14 Flytting av individuelle pensjonsavtaler

Den som har en individuell pensjonsavtale, eller en individuell livrenteforsikring, kan flytte kontrakten til en annen pensjonsinnretning.

Bestemmelsene om oppsigelsesfrist, risikoovergang og flyttegebyr i § 11–5 første, tredje og fjerde ledd, samt oppgjørsfrist i § 11–6, gjelder tilsvarende.

Ved beregningen av de midler som skal overføres, gjelder bestemmelsene i §§ 11–7 og 11–8. Oppgjør foretas etter reglene i § 11–9.

Overførte midler skal anvendes til å sikre rettig-

hetene etter den nye pensjonsavtalen etter reglene i § 11–10 første og annet ledd. Er premiereserve for pensjonsforsikring ikke tilstrekkelig til å sikre rettighetene etter den nye kontrakten, kan resten dekkes ved overføring fra premiefondet eller i tilfelle fra tilleggsavsetninger knyttet til forsikringen. Overskytende premiereserve benyttes til å øke ytelsene, med mindre forsikringstakeren krever at midlene skal overføres til premiefond.

Person som er oppnevnt som begunstiget under pensjonsavtalen, skal underrettes om flyttingen.

For individuelle pensjonsavtaler kan avgivende pensjonsinnretning ta forbehold om at det skal regnes et fradrag i premiereserven (seleksjonsfradrag). Slikt fradrag kan bare kreves dersom den pensjonsinnretningen kontrakten flyttes til, legger til grunn ny helseprøving av forsikrede. Departementet kan gi nærmere regler.

Del V. Skadeforsikring

Kapittel 12. Premier, krav til avsetninger mv.

§ 12–1 Premier

Et skadeforsikringsselskap skal benytte premier som står i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes.

Selskapets premier skal være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt og skal være betryggende ut fra selskapets økonomi.

Selskapet skal påse at premietariffene utformes slik at det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.

Kredittilsynet skal føre kontroll for å påse at de premier som benyttes er i samsvar med reglene i første til tredje ledd. Kongen kan forby bruk av premier som Kongen finner er ubetryggende eller urimelige.

§ 12–2 Forsikringstekniske avsetninger

Et skadeforsikringsselskap skal til enhver tid ha forsvarlige forsikringstekniske avsetninger til sikring av sine forsikringsforpliktelser.

Kongen gir nærmere regler om beregningen av avsetningskravene, herunder om sikkerhetsavsetninger og andre avsetninger til dekning av risikofaktorer avledet av forsikringsvirksomheten.

§ 12–3 Aktuar- og takseringstjenester

Kongen kan gi regler om aktuarkompetanse i skadeforsikringsselskaper. § 9–24 gjelder tilsvarende.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Kongen kan gi nærmere regler om takserings-tjenester i skadeforsikringsselskap.

Del VI. Forskjellige bestemmelser

Kapittel 13. Avvikling mv.

§ 13–1 Avvikling av forsikringsselskap

Vedtak om avvikling, oppløsning eller flytting av forsikringsselskap må godkjennes av Kongen. Dette gjelder ikke hvis selskapets konsesjon trekkes tilbake. I så fall plikter styret straks å iverksette avvikling.

Før vedtak som nevnt i første ledd kan godkjennes, skal selskapet godtgjøre at følgende er gjennomført til beskyttelse av forsikringstakerne og de sikrede:

1. Selskapet skal gi forsikringstakerne skriftlig informasjon om vedtaket og om hva vedtaket innebærer for forsikringstakerne og de sikredes rettigheter og sikkerhet.
2. Dersom vedtaket innebærer endringer av betydning for forsikringstakerne eller de sikredes rettigheter eller for sikkerheten for deres krav, har forsikringstakerne rett til å si opp forsikringsavtalen uten kostnader. Selskapet skal gi forsikringstakerne skriftlig varsel om denne retten samt fastsette en rimelig frist for når oppsigelsen må være foretatt.

Etter at vedtak om avvikling eller oppløsning er godkjent, må tegning av nye og fornyelse av eldre forsikringer ikke finne sted.

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved anvendelsen av reglene i aksjeloven og allmennaksjeloven kapittel 16. Aksjeloven kapittel 16 får tilsvarende anvendelse på gjensidige selskaper.

§ 13–2 Plikt til å avvikle gjensidig selskap

Synker forsikringsbestanden i et gjensidig forsikringsselskap under det som er vedtektsfestet etter § 4–3 bokstav c, plikter styret straks og med høyst 14 dagers varsel å sammenkalle det selskapsorganetsom har myndighet til å vedta avvikling av selskapet.

Blir avvikling ikke vedtatt, og er bestanden fortsatt for lav tre måneder etter at selskapsorganet holdt sitt møte, plikter styret å iverksette avvikling. Tegning av nye og fornyelse av eldre forsikringer må ikke finne sted etter at avvikling er vedtatt eller iverksatt.

§ 13–3 Overdragelse av forsikringsbestanden

Avviklingsstyret kan inngå avtale med annet forsikringsselskap om overføring av hele forsikringsbestanden. Avtalen må godkjennes av Kredittilsynet.

§ 13–4 Omdanning til annen selskapsform

Kontrakter inngått med forsikringsselskap før omdanning til annen selskapsform er også etter omdanningen bindende for forsikringsselskapet og dets medkontrahenter.

§ 13–5 Fusjon og fisjon

Et gjensidig forsikringsselskap kan overdra eiendeler, rettigheter og forpliktelser i sin helhet til et annet gjensidig forsikringsselskap mot at medlemmene blir medlemmer i det overtakende selskapet.

Kredittilsynet trer i tingrettens sted ved utøvelse av myndighet som nevnt i aksjeloven § 13–15 og § 14–7, jf § 13–15. Reglene i aksjeloven kapitlene 13 og 14 og § 4–26 gjelder tilsvarende for gjensidige forsikringsselskaper.

Kapittel 14. Utenlandske forsikrings-selskapers virksomhet i Norge

§ 14–1 Filial av utenlandsk selskap

Utenlandsk forsikringsselskap kan drive forsikringsvirksomhet i Norge gjennom filial. Bestemmelsene i §§ 3–1 til 3–7, kapittel 4, 5 og 13 og §§ 6–3, 6–4, 6–5 og 11–2 gjelder ikke for filialer av utenlandske selskaper.

Tillatelse etter første ledd kan kun gis utenlandsk forsikringsselskap som har tillatelse i sitt hjemland til å drive forsikringsvirksomhet og som er underlagt betryggende tilsyn der. Før forsikringsselskapet starter sin virksomhet i Norge gjennom filial, skal det være etablert et tilfredsstillende samarbeid om tilsyn mellom tilsynsmyndighetene i forsikringsselskapets hjemland og Kredittilsynet.

Et utenlandsk selskap som i sitt hjemland ikke oppfyller kravene i § 1–3, kan opprette flere filialer i Norge i samsvar med § 1–3. Disse må hver for seg oppfylle vilkårene i §§ 14–2 til 14–8. Selskap som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og som driver virksomhet i Norge som skadeforsikringsselskap, kan også overta kredittforsikringer.

§ 14–2 Generalagent

Selskapet skal utpeke en fullmektig (generalagent) til å lede filialen her i riket. Generalagenten representerer selskapet utad, og har fullmakt til å forplikte selskapet overfor tredjemann, og til å motta søksmål på selskapets vegne. Generalagenten skal være bosatt her i riket.

Et selskap må kun ha én generalagent innenfor hver av de forsikringsbransjer som etter § 1–3, jf. § 14–1 tredje ledd, må drives i separate filialer. En generalagent kan imidlertid benytte underagenter.

Et norsk selskap med begrenset ansvar kan væ-

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

re generalagent hvis samtlige styremedlemmer er bosatt her i riket. Et selskap av en annen art kan være generalagent hvis alle ansvarlige deltakere er bosatt her i riket.

§ 14–3 Norsk rett

Dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov, skal det utenlandske selskapet i alle rettsforhold som springer ut av filialens virksomhet, være underkastet norsk rett og norske domstolars avgjørelser. Selskapet har verneting der filialen har forretningssted.

§ 14–4 Kapitalkrav i skadeforsikring

Et utenlandsk skadeforsikringsselskap med filial i Norge skal her i riket være i besittelse av en kapital bestemt etter regler gitt av Kongen.

§ 14–5 Kapitalkrav i livsforsikring

Et utenlandsk livsforsikringsselskap med filial i Norge skal her i riket være i besittelse av en kapital beregnet etter reglene i §§ 9–15, 9–16 og 9–25. Kongen kan gi regler om minstekrav til kapital her i riket.

§ 14–6 Deponering, offentlig administrasjon, avvikling

Den kapital som et utenlandsk forsikringsselskap etter §§ 14–4 og 14–5 skal ha her i riket, skal deponeres i norsk bank og forvaltes etter de regler som gjelder for tilsvarende norsk forsikringsselskap. Vedkommende bank er ansvarlig for at kapitalen ikke frigis eller utbetales uten Kredittilsynets samtykke.

Dersom det utenlandske selskap kommer under insolvensbehandling i sitt hjemland, eller dersom Kredittilsynet ellers har grunn til å tro at selskapet ikke vil komme til å oppfylle sine forpliktelser etter forsikringsavtaler inngått gjennom filialen i Norge etter hvert som de forfaller, gjelder lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon m.v. av finansinstitusjoner kapitlene 3 og 4 tilsvarende så langt de passer for selskapets kapital her i riket.

Ved nedleggelse av filialen kan det deponerte beløp ikke frigis før selskapet har dekket alle sine kjente forpliktelser etter forsikringsavtaler inngått gjennom filialen. Før beløpet frigis, skal det innrykkes i Brønnøysundregistrenes elektroniske kunngjøringspublikasjon en oppfordring til mulige rettighetshavere om å melde seg innen en av Kredittilsynet fastsatt frist.

Reglene i denne paragrafen gjelder ikke for selskap som har sitt hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske sam-

beidsområde. Kongen kan gi nærmere regler om deponering, om nedleggelse av filial og om fremgangsmåten ved insolvensbehandling fra selskap med hovedsete i en annen stat som omfattes av Det europeiske økonomiske samarbeidsområde som utøver virksomhet gjennom filial i Norge.

§ 14–7 Konesjonssøknad

I tillegg til det som følger av kapittel 2, skal konesjonssøknaden for en utenlandsk filial være bilagt:

- a) Bevis for at den valgte representant er i besittelse av de i § 14–2 nevnte egenskaper.
- b) Offisiell bekreftelse på at selskapet er lovlig stiftet i sitt hjemland med opplysninger om hvor lenge det har drevet den anmeldte virksomhet i sitt hjemland, og om hjemlandets tilsynsmyndigheter i de siste tre år har hatt bemerkninger til den måte forsikringsvirksomheten er utøvet.
- c) Selskapets regnskaper og årsberetninger for de tre siste regnskapsår.
- d) En erklæring fra selskapets øverste organ om at det forplikter seg til å underkaste seg norsk rett og norske domstolars avgjørelser for de rettsforhold som oppstår av forsikringsvirksomheten i Norge.
- e) Den originale fullmakt for generalagenten. I fullmakten skal det stå at generalagenten er rettet vedkommende også til å motta søksmål for norske domstoler.
- f) Et eksemplar av selskapets vedtekter.
- g) En fortegnelse over selskapets styremedlemmer,
- h) Erklæring om at selskapet er villig til å oppfylle kapitalkravene.

Ovennevnte bilag kan av Kredittilsynet kreves oversatt til norsk av godkjent translator.

Filialen skal meldes til Foretaksregisteret etter reglene som gjelder for anmeldelse av utenlandsk foretak.

Kongen kan i forskrift fastsette i hvilken utstrekning bestemmelsene i denne paragrafen og bestemmelsene i kapittel 2 skal gjelde for selskap som har sitt hovedsete i en annen stat innenfor Det europeiske økonomiske samarbeidsområde, og fastsette nærmere regler for slike selskapers virksomhet i Norge.

§ 14–8 Oppnevning av ny generalagent

Taper generalagenten noen av de i § 14–2 foreskrevne egenskaper, eller blir han av noen grunn ute av stand til å utøve sitt verv, eller opphører han å fungere som generalagent, skal Kredittilsynet utpeke en annen til på selskapets vegne å motta søksmål, og for øvrig lovlig representere selskapet med

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

hensyn til allerede inngåtte forpliktelser. Denne fungerer inntil hindringen for representanten er opphørt, eller Kredittilsynet har godkjent en annen representant. Kredittilsynet sørger for å kunngjøre dette i Norsk Lysingsblad. Inntil dette er kunngjort, skal enhver forsikringstaker ha rett til å betale forfalt forsikringspremie til Kredittilsynet.

Kapittel 15. Unntaksbestemmelser

§ 15–1 Stat

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på ordninger som styres av staten. Kongen kan likevel fastsette at denne lov helt eller delvis skal gjelde for Norges Banks pensjonskasse.

§ 15–2 Husdyrforsikring

Med unntak av § 2–1 kommer denne lovens bestemmelser ikke til anvendelse på forsikring av husdyr administrert av slakterier eller meierier. De skal imidlertid årlig sende inn oppgave over virksomheten til Kredittilsynet. Kredittilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til forsikringstakerne, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne lov helt eller delvis.

§ 15–3 Begravelseskasser og hjelpekasser

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på begravelseskasser og hjelpekasser som yter en maksimumsstøtte lik folketrygdens grunnbeløp. Disse innretninger kan imidlertid av Kredittilsynet pålegges å sende oppgave om sin virksomhet til Kredittilsynet. Kredittilsynet kan, hvis det er påkrevet av hensyn til de berettigede til ytelsene, bestemme at også disse ordninger skal være undergitt denne lov helt eller delvis.

§ 15–4 Mindre gjensidige forsikringsselskaper

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for mindre gjensidige forsikringsselskaper.

§ 15–5 Sjøtrygdslag

Denne lovens bestemmelser kommer ikke til anvendelse på forsikringsforeninger som går inn under lov 3. juli 1953 nr. 2 om sjøtrygdslag.

§ 15–6 Gjenforsikring

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for selskaper som bare driver gjenforsikringsvirksomhet.

§ 15–7 Krigsrisiko til sjøs

Kongen kan gjøre helt eller delvis unntak fra denne lovens bestemmelser for selskaper som bare driver forsikring av krigsrisiko til sjøs.

§ 15–8 Andre unntak

Bestemmelsene i § 3–5 og § 5–1 første ledd gjelder ikke for forsikringsselskaper som ifølge sine vedtekter bare kan overta direkte forsikring for en nærmere angitt krets av forsikringstakere, og eventuelt gjenforsikring i tillegg. Kongen kan for slike selskaper gjøre unntak også fra andre av lovens bestemmelser.

Kredittilsynet avgjør i tvilstilfelle om et selskap faller inn under første ledd.

Også ellers kan Kongen unnta enkelte selskaper fra deler av loven når særlige hensyn gjør seg gjeldende.

Kapittel 16. Straffebestemmelser

§ 16–1 Straffeansvar

Tillits- eller tjenestemenn i institusjoner som er underlagt denne lov og som forsettlig eller uaktsomt overtrer loven eller bestemmelse eller pålegg gitt med hjemmel i loven eller som overtrer ellers gjeldende regelverk for virksomheten eller som medvirker til dette, straffes med bøter, eller under særlig skjerpende omstendigheter med fengsel inntil 1 år, dersom forholdet ikke går inn under noen strengere straffebestemmelse.

Hvis et pålegg av tilsynet ikke blir etterkommet, kan vedkommende departement bestemme at de personer og eller den institusjon, institusjonens morselskap eller morselskapet i det konsern institusjonen er en del av, som skal oppfylle pålegget, skal betale en daglig løpende mulkt til forholdet er rettet. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Kapittel 17. Ikrafttredelses- og overgangsregler

§ 17–1 Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Fra den tid loven trer i kraft oppheves lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet.

Foretak som driver virksomhet som omfattes av loven når den trer i kraft, må oppfylle lovens krav innen ett år etter ikrafttredelsen. Eksisterende pensjonskasser må søke om konsesjon innen den nevnte fristen. Det samme gjelder for unntak fra lovens bestemmelser.

§ 17–2 Overgangsregler

Departementet kan gi nærmere overgangsregler for foretak som driver virksomhet som omfattes av loven når den trer i kraft.

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

Forskrifter gitt i medhold av lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet gjelder inntil noe annet er bestemt.

§ 17–3 Endringer i andre lover

Fra den tid loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 3. juli 1953 nr. 2 om om sjøtrygdslag skal § 2 annet ledd første punktum lyde:

Kongen kan fastsette at eit ymsesidig sjøtrygdslag skal gå inn under *forsikringsloven* når det trengst etter den verksemd laget driv.

2. I lov 17. juli 1953 nr. 2 om erstatning for krigsskade på eiendom og interesse gjøres følgende endringer:

§ 25 første ledd annet punktum skal lyde:
Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde bygninger som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter *forsikringsloven bestemmes i vedtektene*.

- § 30 første ledd annet punktum skal lyde:

Om og på hvilke betingelser den tvungne trygd skal gjelde løsøre som er brannforsikret i utenlandsk forsikringsinnretning som ikke har rett til å drive forsikringsvirksomhet her i riket etter *forsikringsloven*, bestemmes i vedtektene.

3. I lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet for kredittinstitusjoner, forsikringsselskaper og verdipapirhandel m.v. (kredittilsynsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1 første ledd nytt nr. 16 skal lyde:
16. *innskuddspensjonsforetak*,

Nåværende nr. 16 blir nytt nr. 17.

- § 9 femte ledd skal lyde:

De bekjentgjørelser som Kredittilsynet innsender til Norsk Lysingsblad i medhold av *forsikringsloven*, betales av vedkommende forsikringsselskap.

4. I lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven) gjøres følgende endringer:

§ 3–13 nr. 6 første punktum skal lyde:

6. Taushetsplikten er ikke til hinder for at opplysninger om fødselsnummer for personlig skatt-

yster eller organisasjonsnummer for upersonlig skattyter, navn, adresse, den fastsatte nettoformue og nettoinntekt, skatter og avgifter kan gis til finansinstitusjoner (jf. *finansieringsvirksomhetsloven*), forsikringsvirksomhet (jf. *forsikringsloven*) og kredittopplysningsvirksomhet.

§ 6–11 nr. 4 første punktum skal lyde:

4. Bestemmelsene i nr. 1–3 gjelder tilsvarende for sparebanker, gjensidige forsikringsselskaper, kreditt- og hypotekforeninger og selveiende finansieringsforetak som har utstedt grunnfondsbevis, jf. sparebankloven § 2 annet ledd, *forsikringsloven* § 4–2 annet ledd og *finansieringsvirksomhetsloven* og for selskaper og sammenslutninger der medlemmene har begrenset ansvar og som noen eierformuesandeler i eller mottar inntektsandeler fra, unntatt

- a) forbruksforeninger og andre foreninger og lag som skattlegges etter *skatteloven* §§ 10–50 og 10–51 og
b) boligselskaper hvor andelshaverne lignes etter *skatteloven* § 7–3.

5. I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven) skal § 230 annet ledd første punktum lyde:

Vitner som har taushetsplikt etter sparebankloven § 21, forretningsbankloven § 18, *forsikringsloven* § 1–6, finansieringsvirksomhetsloven § 3–14, verdipapirhandelsoven § 9–8 eller verdipapirregisterloven § 8–1, plikter å gi forklaring til politiet om forhold som omfattes av taushetsplikten eller taushetsplikt etter avtale.

6. I lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner (finansieringsvirksomhetsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–4 første ledd nr. 2 skal lyde:

2. selskap eller annen institusjon som omfattes av *forsikringsloven*,

§ 2a–17 annet til fjerde ledd skal lyde:

Konsernstyret står for forvaltningen av de foretak som inngår i konserngruppen. Konsernstyret skal velges ved likelydende vedtak fattet av de organer som velger styre i de enkelte foretakene. Konsernstyret skal sammensettes i samsvar med sparebankloven § 14 og *forsikringsloven* § 5–1. Konsernstyret skal ha den kompetansen og det ansvar som tilligger styret etter sparebankloven, *forsikrings-*

A. Om lov om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsloven)

B. Om lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

loven og annet regelverk. Reglene om styrets saksbehandling i både sparebankloven og *forsikringsloven* får anvendelse. Det skal føres egen styreprotokoll for hvert av de foretak som inngår i konserngruppen.

Sparebank og gjensidig forsikringsselskap som inngår i konserngruppe skal ha et virksomhetsstyre på minst tre medlemmer. Virksomhetsstyret har til formål å bidra til at forvaltningen av konserngruppen ikke utøves slik at den kommer i strid med vedkommende foretaks interesser. Virksomhetsstyret velges av det organ som etter sparebankloven og *forsikringsloven* velger styre. I saker av vesentlig betydning for det enkelte foretak skal konsernstyret innhente virksomhetsstyrets uttalelse før konsernstyret treffer en beslutning. Virksomhetsstyret kan uttale seg om andre saker av betydning for foretaket. Konsernstyret skal utarbeide forslag til instruks, herunder delegasjon, til virksomhetsstyrene. Instruksen skal vedtas av det organ som velger styret og godkjennes av Kredittilsynet.

Konsernsjefen ansettes av konsernstyret og skal ha den kompetanse og det ansvar i hvert enkelt foretak som tilligger daglig leder etter sparebankloven, *forsikringsloven* og annet regelverk. Sparebankloven § 17 første ledd nr. 2 gjelder ikke.

§ 2–20 fjerde ledd skal lyde:

Selskap som opprettes ved omdannelse av et gjensidig forsikringsselskap betraktes som forsikringsaksjeselskap eller som forsikringsallmennaksjeselskap i forhold til *forsikringsloven*.

§ 3–1 annet ledd nr. 2 skal lyde:

selskap eller annen institusjon som omfattes av *forsikringsloven*,

7. I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) gjøres følgende endringer:

§ 5–30 fjerde ledd skal lyde:

(4) Som inntekt vunnet ved virksomhet regnes også midler overført fra premiefond i medhold av lov om foretakspensjon §§ 10–4 og 15–3 tredje ledd siste punktum og midler overført fra innskuddsfond i medhold av innskuddspensjonsloven §§ 9–4 og 13–3 annet ledd. Tilsvarende gjelder for midler overført fra premiefond i en kommunal pensjonsordning i medhold av *forsikringsloven* § 10–12.

§ 6–40 femte ledd bokstav a skal lyde:

a. renter som sparebank og gjensidige forsikringsselskap, kreditt- og hypotekforening og selveiende finansieringsforetak har utbetalt på grunn-

fondsbevis, jf. lov om sparebanker § 2 annet ledd, *forsikringsloven*. § 4–2 annet ledd og *finansieringsvirksomhetsloven*,»

8. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag (finansavtaleloven) skal § 1 annet ledd bokstav e) lyde:

e) pensjonsinnretning som omfattes av *forsikringsloven*.

9. I lov av 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 2–2 annet ledd første punktum skal lyde:

(2) Pensjonsordning kan også opprettes i pensjonskasse som er i samsvar med bestemmelser gitt i eller i medhold av *forsikringsloven*.

§ 3–4 annet ledd skal lyde:

2) *Forsikringsloven kapittel 11* gjelder ved flytting til pensjonsordningen av premiereserve og andre midler knyttet til fripolise for opptjent pensjon.

§ 4–9 femte ledd første punktum skal lyde:

(5) Midlene knyttet til en fripolise kan overføres til annet livsforsikringsselskap eller pensjonskasse etter reglene i *forsikringsloven kapittel 11*.

§ 4–11 tredje ledd skal lyde:

(3) I regelverket for en pensjonsordning som har regler om medregning, skal det fastsettes som vilkår for medregning at midler knyttet til pensjon opptjent på grunnlag av tidligere tjenestetid i annet foretak blir overført til pensjonsordningen etter reglene i *forsikringsloven kapittel 11*.

10. I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) skal § 2–2 første ledd lyde:

(1) Pensjonsordning etter loven her kan opprettes ved avtale med institusjon som har tillatelse til å drive virksomhet her i riket som bank, livsforsikringsselskap, pensjonskasse, *innskuddspensjonsforetak* eller forvaltningsselskap for verdipapirfond.

11. I lov ... om europeiske selskaper skal § 7 annet ledd annet punktum bokstav c lyde:

c) *forsikringsloven* § 3–6 første ledd,

B. Forslag

til lov om endringer i lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) og i andre lover

I

I lov 24. november 2000 nr. 81 om innskuddspensjon i arbeidsforhold (innskuddspensjonsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1–2 bokstav f skal lyde:

- f. Innskuddsplan: den del av regelverket som fastsetter de innskudd som skal foretas for å sikre medlemmene alderspensjon.

§ 2–1 annet ledd første punktum skal lyde:

Retten til alderspensjon skal sikres ved årlige innskudd i samsvar med innskuddsplanen fastsatt i regelverket.

§ 3–5 første ledd første punktum skal lyde:

Et medlem i en ordning med alminnelig forvaltning av pensjonskapitalen har til enhver tid en pensjonskapital tilsvarende summen av de innskudd som er innbetalt for medlemmet, og en forholdsmessig del av avkastning tilført pensjonsordningen i medlemskapsperioden.

§ 3–5 annet ledd første punktum skal lyde:

Et medlem i en pensjonsordning som forvalter pensjonskapitalen med investeringsvalg har til enhver tid opptjent en pensjonskapital lik summen av de innskudd som er innbetalt for medlemmet med tillegg og fradrag for medlemmets avkastning og tap.

§ 5–1 nytt tredje ledd skal lyde:

Det kan i innskuddsplanen fastsettes at medlemmene skal betale innskudd til pensjonsordningen etter § 5–6.»

Gjeldende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Ny § 5–6 skal lyde:

§ 5–6 Innskudd fra medlemmene

Det årlige innskuddet medlemmene i pensjonsordningen skal betale i henhold til innskuddsplanen, kan for hvert medlem ikke settes høyere enn 4 prosent av medlemmets lønn beregnet etter § 5–5. Innskudd fra et medlem skal ikke overstige innskuddet foretaket innbetaler for vedkommende medlem i henhold til innskuddsplanen. Det skal i innskuddsplanen fastsettes hvordan innskudd fra medlemmene skal betales.

II

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) skal § 6–47 første ledd bokstav b lyde:

- b. den trygdedes tilskudd til pensjonsordning i arbeidsforhold, som omhandlet i § 6–46 første ledd a og e, § 6–46 andre ledd bokstav a og § 6–46 tredje ledd.

III

I lov 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon (foretakspensjonsloven) skal § 9–6 annet ledd annet punktum lyde:

§ 9–3 tredje og fjerde ledd og § 9–4 gjelder tilsvarende.

IV

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.